

1924. aasta

Riigikohtu otsused

„Õiguse“ väljaanne

Tartus 1925 a.

AE Fr. R. Kreutzwaldi
nõm. ENSV Riiklik
Raamatukogu

62 157

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

4. veebruaril 1924. a.

Kohtuministri seletusepärimine 19. nov. 1923. a. nr. 2299 küsimuse kohta, kas tuleb Vallakohtu toimetuste pealt kohtulõivu, tempelmaksu ja kantseleimaksu võtta või mitte.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtuasutuste tegevuses ilmsiks tulnud selgusetuse puhul palus kohtuminister Kohtuasut. Sead. § 259¹ põhjal Riigikohut, ettepanekus 19. novembrist 1923. a. nr. 2299 all, seletust anda küsimuse kohta, kas tuleb Vallakohtu toimetuste pealt kohtulõivu, tempelmaksu ja kantseleimaksu võtta või mitte. Seejuures avaldas kohtuminister omalt poolt arvamise, et see küsimus tuleks eitavalt otsustada. Riigikohtu ettepaneku peale 12. detsembrist 1923. a. samas küsimuses seisukohta avaldada, teatas riigikontrolöör vahekirjas 22. jaanuarist 1924. a. nr. 4240²³ all, et tema ühineb kohtuministri seisukohaga, ja rahaminister vastas vahekirjaga 23. jaanuarist 1924. a. nr. 4549²⁴ all, et tema arvamise järele puudub tempelmaksu võtmiseks Vallakohtuis seaduslik alus, kuna kohtulõivu ja kantseleimaksu suhtes ei vaidle Rahaministeerium kohtuministri arvamise vastu.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus: 9. juulil 1889. a. kinnitatud endise Vallakohtu-seaduse § 6. järele oli Eestis asjaajamine Vallakohtuis tempelmaksust ja igasugustest lõivudest vabastatud. Saksa okupatsiooni ajal ei olnud see seisukord muudetud. Vastupidi, tempelmaksu võtmise suhtes oli okupatsiooni-võimude poolt 24. juunil 1918. a. kinnitatud Tempelmaksu Tariifi nr. 7 p. a (Verordnungsblatt nr. 28—1918) otse määratud, et muude kohtute hulgas on asjatoimetus ka Vallakohtuis tempelmaksust vaba.

Ajutiste kohtute sisseseadmise seaduse § 1. p. b põhjal 18. nov. 1918. a. (Riigi Teataja nr. 1—1918. a.) kaotas Vallakohus, kui teatavate nõude- ja süüteoasjade esimese astme kohus, oma võimu ja tema võimupiiridesse käivad asjad läksid asjakohaste kohtute kätte. Selle seaduse teostamiseks andis kohtuminister

20. jaanuaril 1919. a. nr. 4. all (Riigi Teataja nr. 4—1919. a.) Valla- ja Ülemtalurahvakohtute tegevuse lõpetamise asjus ringkirja, mille § 3. p. a on öeldud: „Vallakohtus jätkab ajutiselt, kui vaestelastekohus, senises koosseisus ja senisel alusel Vallakohtusead. § 206—219, 242—275 ettenähtud toimetusi, s. o. pärandusevara laalhoidmise kui ka hoolekandmis- ja eestkostmis-asjade korraldamist.“

Veel ennem eeltoodud ringkirja andmist oli Ajutise Valitsuse poolt 8. jaanuaril 1919. a. vastu võetud seadus (Riigi Teataja nr. 2—1919. a. sead. nr. 3), millega olid kohtumaksud ja -kulud Eestis üldiselt korraldatud. Ehk selles seaduses küll on määratud, et kohtumaksude ja -kulude asjus tuleb „kõigis Eesti Vabariigi kohtutes käia Vene Kohtupidamise seaduse (Tsiiviilkohtupidamise sead. § 200—201, 529—533, 839—890 ja Kriminaalkohtupidamise sead. § 192—199, 976—999) määruste järele muudatuste ja täiendustega“, mis selles seaduses on ette nähtud, siiski tuleb tähendatud redaktsioonist järeldada, et selle seaduse põhjal võib kohtumaksusid ainult neis piirides võtta, mis samas seaduses loendatud Vene kohtupidamise seaduste paragrahvides on ära tähendatud, ja et üksikuid kohtumaksusid võib laiendada kohtute peale, kes ennem nende võtmisest vabad olid, üksnes sedavõrt, kuivõrt see 1919. a. 8. jaanuari seaduses otse on ette nähtud. Seesugune arusaamine leiab otsekohesest kinnitust selles, et seaduseandja, ära määrates 1919. a. 8. jaanuari seaduse § 2. et tsiviilasjus „kõikide kohtutele“ sisseantavate palve-, kaebuse- ja seletuskirjade eest tuleb tempelmaksu võtta 3 marka iga poogna pealt ja laiendades seda maksu ka Rahukohtu-asutuste peale, kes ennem tempelmaksu võtmisest vabastatud olid, pidas ühtlasi tarvilikuks seda laiendamist siiski seaduses eriti ära tähendada. Järjekindlalt, kui selle kõrval 1919. a. 8. jaanuari seaduses tähendamata on jäetud, et selles seaduses ettenähtud maksusid tuleb ka Vallakohtuis võtta, kes ennem tempelmaksust ja igasugustest lõivudest vabad olid, siis tuleb seda vaikimist mõista kui Vallakohtute jätmist sellel alal endisse seisukorda, s. o. vabaks tempelmaksu, kohtulõivu ja kantseleimaksu võtmisest.

Üksnes niisugusel 1919. a. 8. jaanuari seadusest arusaamisel võib Ajutise Valitsuse liige — kohtuminister — eeltoodud ringkirjas sama aasta 20. jaanuarist nr. 4. korralduse teha, et Vallakohtud ajutiselt jätkaksid teatud piirides oma tegevust „senisel alusel“, s. o. muu seas tempelmaksust ja igasugustest lõivudest vabastatult. Samuti ainult selle tõlgendamise seisukohast oli järjekindel ja isegi võimalik 1920. a. 10. aprilli seaduse § 11. märkus (Riigi Teataja nr. 55/56—1920. a. sead. nr. 140), milles määratud, et asjus, mis muu seas valla vaestelastekohtutes alustatud ja pärast üle antud selle seaduse põhjal asutatud hoolekandekohtutele, „ei võeta tempelmaksu ega kantseleiposlini tagant järele enne üleandmist tehtud toimetuste ja sisseantud paberite pealt“. Selles märkuses on tempelmaksu ja kantseleiposlini kõrval kohtulõiv nimetatamata jäetud mõistetavasti sellepärast, et 1920. a. 10. aprilli seaduse põhjal asutatud hoolekandekohtutes ei tule selle seaduse § 11. järele samuti kohtulõivu võtta kui vallakohtuteski.

Kõike seda silmas pidades otsustas Riigikohtu üldkogu: seletada, et asjaajamine Vallakohtutes on vaba kohtulõivu, tempelmaksu ja kantseleimaksu võtmisest.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

11. veebruaril 1924. a.

Esimehe ettepanek, lahendada küsimus, kas on kohtu-uurijad kohustatud Kr. Kp. S. § 1179. põhjal Põllutöö-ministeeriumile eeluurimis-toimetusi saatma läbivaatamiseks, kui eraisikute või riigiametnikkude vastu on süüdistused tõstetud riigi varanduse raiskamises, omandamises jne.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

7. mail 1923. a. nr 463. all teatas Paide kohtu-uuriija Maakorralduse Peavalitsuse juhatajale, et eeluurimine Eugen Hansu p. Pellmann'i süüdistuse asjas (N. S. § 354., 358. ja 362. põhjal) on lõpetatud ja akt on saadetud Kr. Kp. Sead. § 478. põhjal prokuratuurile. Põllutöö-ministeerium, käsitades Kr. Kp. S. § 1179., palus Rakvere-Paide Rahukogu prokuröri selle eeluurimis-toimetuse ajutiselt temale välja saata läbivaatamiseks ja tsiviilnõudmisega esinemiseks, kui juurdlusmaterjaliks selleks alust peaks leiduma. Vahekirjaga 6. juunist 1923. a. nr. 2381. all teatas Rakvere-Paide Rahukogu prokurör Põllutöö-ministeeriumile, et nõutud eeluurimis-toimetust ei ole võimalik välja saata, sest Põllutöö-ministeerium ei kuulu asutuste hulka, millest kõneleb Kr. Kp. S. § 1179. Põllutöö-ministeerium, leides, et Eugen Pellmanni poolt kordasaadetud süüstegu kuulub nende kuritegude hulka, mis on sihitud riigivaranduste ja -sissetulekute vastu, ja järjekult oleks kohtu-uuriija selles asjas pidanud käsitama Kr. Kp. S. § 1179., sest viimane asub Kr. Kp. S. neljandas jaotuses, mille esimene peatükk käib nimelt nende süüstegude liiki, mis on sihitud riigivaranduste ja -sissetulekute kohta (Kr. Kp. S. § 1124—1213), — pööras vahekirjaga 24. detsembrist 1923. a. nr. 2811. Riigikohtu poole palvega seletada, kas on kohtu-uurijad kohustatud Kr. Kp. S. § 1179. põhjal Põllutöö-ministeeriumile eeluurimis-toimetusi läbivaatamiseks saatma, kui on eraisikute või riigiametnikkude vastu süüdistused tõstetud riigivaranduse raiskamise, omandamise jne. suhtes.

Riigikohus leiab, et ülesvõetud küsimuse peale tuleb eitavalt vastata järgmistel põhjustel.

Riigivaranduse röövimine, varastamine, raiskamine, omandamine, rikkumine, omavoliline tarvitamine ja hävitamine on vaidlemata kuritööd, mis riigivaranduse vastu sihitud. Kuid nende kuritegude suhtes teeb maksev N. S. vahet sellest seisukohast, kas need kuriteod on ette nähtud Nuhtlusseaduse seitsmendas jaotuses (N. S. § 548—830), (mis kannab pealkirja „kuriteod, mis riigivaranduse ja -sissetulekute vastu on sihitud“), või teistes Eestis maksvais eriseadustes või mitte. See asjalugu selgub täiesti Nuhtlusseaduse seitsmenda jaotuse (esimese peatüki) üldistest määrustest (§ 548, 549, 551 ja 552), millede räägitakse neist kuritegudest laiemas ja kitsamas mõttes, kusjuures viimaste liiki kuuluvateks tunnistatakse ainult need riigivaranduste ja -sissetulekute vastu sihitud kuritööd, mis ette nähtud Nuhtlusseaduse seitsmendas jaotuses või teistes Eestis maksvais eriseadustes, kuna kõik teised riigi-

varanduste ja -sissetulekute vastu sihitud kuriteod kuuluvad samade kuritegude hulka laiemas mõttes. Viimaste kohta käib aga Kr. Kp. S. § 1128, mille põhjal neid kuritöid arutatakse kohtutes kriminaalkohtupidamise seaduses ettenähtud harilikus korras, ainult selle vahega, et neis asjades avaldab prokuratuuri esindaja oma arvamise ka tsiviilnõudmise kohta, kui seesugune nõudmine riigiasutuste poolt on tõstetud seaduses ettenähtud korras. Järjekult tarvitatakse Kr. Kp. S. § 1129—1213 ainult riigivaranduste ja -sissetulekute vastu sihitud kuritegude kohta kitsamas mõttes. Nende hulka kuuluvad N. S. § 553. ja 554. ettenähtud kuriteod, Metsaseaduse ja Kalapüügi-seaduse rikkumised (R. T. 1923. a. nr. 43). Ettetoodud Nuhlusseaduse §§ karistavad järgmisi kuritöid: N. S. § 553. põhjal karistatakse ametnikku, kes ei takista riigimaade piirides ilma sellekohase loata ja piletita jahil käimist, metsloomade, lindude, kalade või teiste vetes olevate loomade või pärlite püüdmist. — § 554. lärele karistatakse süüdlasi aktide, teiste dokumentide, pitsatite, märkide ja templite võltsimises, kui seda toimetati selle eesmärgiga, et enesele omandada (või varastada) mingisugust riigivarandust või viimasele kahju teha. Neis asjaoludes, kui nad alluvad Rahukogule, on kohtu-uurijad kohustatud käsitama Kr. Kp. S. § 1179., see tähendab, kui kohtu-uurija tunnistab eeluurimise lõpuleviiduks või ei leia põhjust eeluurimise jätkamiseks, siis saadab ta oma eeluurimis-toimetuse vastavale kohalikule riigiasutusele, kuid mitte ministeeriumile. — Riigi päralt oleva teise kinnis- ja vallasvara vastu sihitud kuritöid ei sisalda ei N. S. ega Maaseadus (R. T. nr. 79/80 — 25. oktoobrist 1919. a.) ega teised sellekohased määrused, mispärast neid teisi kuritöid tuleb arutada Kr. Kp. S. § 1128. ettenähtud korras, ja nende kohta pole maksev Kr. Kp. S. § 1179.

Riigi huvide kaitsmiseks määrab N. S. § 550, et iga kahju eest, mis tekitatud riigi päralt olevas varanduses ehk riigi tuludes varguse, raiskamise või omandamise läbi, nõutakse sisse selles kuriteos süüdi tunnistatult, peale karistuse, mis selle teo eest ette nähtud, veel kahjutasu kahjusumma suuruses. Sel põhjal on kohtu-uurija kohustatud eeluurimisel kindlaks tegema kahjusumma suuruse, ja Kr. Kp. S. § 268 õigustab teda tarbekorral esinema Rahukogule ettepanekuga ka kahjutasu kindlustamiseks kaebeluste varanduse peale aresti panemisega või kinnisturaamatutesse vastava märkuse sissekandmisega. Peale selle tunnistab Kr. Kp. S. § 6 riigiasutuste esindajaid õigustatuks esinema tsiviilnõudmisega, kui nende asutuste alla kuuluvale riigivarandusele on kuriteo läbi kahju tehtud. Kui nende asutuste kaebuse põhjal on kuriteo kohta eeluurimine alatud, siis annab Kr. Kp. S. § 304 nende asutuste seaduslikkudele esindajatele õiguse tunnistajate ja kaebeluste ülekuulamise juures olla. Eitav vastus Põllutöö-ministeeriumi poolt ülesvõetud küsimuse peale ei takista järjekult Põllutöö-ministeeriumi riigi huviseid kaitsta ja tsiviilnõudmistega esineda.

Sellepärast **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et ettepanud küsimuse peale tuleb eitavalt vastata.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

7. aprillil 1924. a.

Esimehe poolt tsiv. osakonna algatusel lahendamiseks ette pandud küsimused: 1) Kas on Balti Eraseaduse järele lubatud varada omandusõigust üksikute majakordade peale? 2) Kui majakorra omandusõigus ei ole maksva Balti Eraseaduse järele lubatud, kas tuleb enne 1864. a. tekkinud korra omandusõiguse suhteid Balti Eraseaduse väljaandmisega 1864. a. äramuudetuks lugeda, kui nad enne selle seaduse kodifitseerimist a) maksva seaduse põhjal olid tekkinud? või b) kui nad enne selle seaduse kodifitseerimist ainult faktiliselt tarvitusel olid?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Prokuröri arvamise kuulunud ja asudes esimese küsimuse lahendamisele leiab Riigikohtu üldkogu:

I. Kinnisvara üldmõiste määrab kindlaks B. E. S. § 530., tema muutmata koosseisu ja ulatuse § 877., mille järele krundi- ehk maaomanikku tuleb lugeda maapinna, selle üle oleva õhuruumi ja selle all oleva maakihi (Erdschicht) omanikuks; kinnistu koosseis moodustab sel viisil § 877. mõtte järele vertikaalset tulpa (kiilu), mille keskkohaks on õhuruumi ja maakihti ühendav maapind. Selle järele ei ole mõeldav kinnistu, mis lõppeks maapinnaga või selle eel, olgu et ta ulatuks alt üles või ümberpöörduvalt ülevalt alla kuni maapinnani või asuks koguni etaashi näol õhus kõikuvalt. Kinnistu on jaotatav üksi vertikaalselt, püstjoones, sest et ainult seda viisi jaotamine loob uusi kinnistuid § 877. mõttes, kuna horisontaalse jaotamise ehk etaashide (lademete) loomise teel läheb kaduma kinnistu mõiste. See vaade leiab kinnitust peale § 877. otsekohese mõtte veel järgmistes kaalutlustes.

1) B. E. S. § 543. järele on õigusliselt jaotatavad ainult niisugused asjad, mida ilma nende olu hävitamata võidakse jaotada osadesse, mis pärast lahutamist moodustavad igaüks iseseisvalt uue asja; asjad, mille suhtes see võimatu, ei ole õigusliselt jaotatavad. Kui maja alt ära eraldada ja anda kõrvalisikule kelder ühes selles seisva majavundamendiga ning viimasel mõte tekib vundamenti ära viia, siis ei tohi loota, et maja endiseks jääb. — § 543-da allikas L. 6 § 1-D (VIII 4) näeb võimalust koormata ehitusi ja krunte mitte ükskõik missuguste osadena, vaid jagada krunti vähematesse maa-aladesse iseseisvate kruntidena... si divisit fundum regionibus et sic partem tradidit pro diviso, ... non est pars fundi, sed fundus; samuti jagada maja vertikaalse müüri läbi kaheks iseseisvaks majaks, ... quod et in aedibus potest dici, si dominus pariete medio aedificato unam domum in duas diviserit...: nam et hic pro duabus domibus accipi debet.

2) § 551. järele kuulub peasja lahutamata osadesse kõik see, mis temaga otsekohe koos seisab, tema olusse kuulub, nõnda et ilma nende osadeta pea-asi

oma nimetuse ja mõiste järele sugugi ei või olemas või mitte täielik olla. Säärase osana tunnistab § 771. maa-ala kohta selle peale ülesehitatud maja; selle seaduseparagrahvi allikaist 1. 7. § 10. ja 12. D. de acquir. rerum dominio (X L I, 1) selgub, et kui keegi võõrast materjalist oma maa peal või kõrvalisik omast materjalist võõra maa peal hoone ehitab, siis saab igal juhtumusel maaomanik ka hoone omanikuks, sest et maa külge kuulub lahutamata osana, mis selle peale ehitatakse; 1. 7. § 10. räägib: Cum in suo loco aliquis aliena materia aedificaverit, ipse dominus intellegitur aedificii, quia omne quod inaedificatur solo cedit, ning § 12:... si quis in alieno solo sua materia aedificaverit, illius fit aedificium, cuius et solum est.

Juriidiliselt ei leidu olulist vahet ehituste vahel maapinnal ja allpool maapinda; kohaldatavad on mõlemate suhtes ühed ja samad § 771. ja järgm. normid.

Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrechts, 7. väljaanne, I. köide, lhk. 397 ja 398, seletab, et kinnistuid moodustavad ainult Grundstücke (krundid), maa-alad, s. o. ärapiiratud maapinna osad; nende hulgas leidub majakrunte, mille majandusline tähendus on esijoones pealseisvas ehituses, ja põllukrunte maaharimise ja viljasaagi eesmärgiga. Alguskeeles: „Unbeweglich sind nur die Grundstücke, d. h. die begrenzten Teile der Erdoberfläche. Ein in mancher Beziehung wichtiger Unterschied in den Grundstücken ist, ob sie bebaut sind, oder ob sie zu Kulturzwecken dienen. Dieser Gegenstand wird passend durch die Ausdrücke: Gebäudegrundstücke, Feldgrundstücke bezeichnet; die Quellen sagen: praedia urbana, praedia rustica.“

Nõnda on vastus esimese ülesseatud küsimuse peale eitav.

II. Vastus teise ülesseatud küsimuse p. a peale on samuti eitav.

Oli enne 1864. aastat maksva seadusega omandusõigus majakordade peale lubatud, siis on tühistatud säärane seadus ise, kui vastolus seisev 1864. a. seadusega, põhimõtte järele: lex posterior derogat legi priori, kuid endise seaduse põhjal tekkinud vahekorrad ei tühistu, sest seadusel ei ole tagasiulatuvat jõudu, kui see seaduses eriti ei ole ette nähtud.

Lõpuks tuleb teise küsimuse, p. b peale vastata jaatavalt, sest ainult faktilisel tarvitusel olevat majakordade kasutamist enne 1864. a. ei või tunnistada omandusõiguseks, mille olemasolu ja mõiste määratakse kindlaks maksva seadusega.

Kõigil neil põhjustel otsustas Riigikohtu üldkogu seletada:

I. maksva Balti Eraseaduse järele ei ole lubatud varada omandusõigust üksikute majakordade peale;

II. enne 1864. a. tekkinud korraomandusõiguse suhted ei tule äramuudetuks lugeda, kui nad enne 1864. a. maksva seaduse põhjal olid tekkinud; äramuudetuks lugeda tuleb neid aga, kui nad enne 1864. a. ainult faktiliselt tarvitusel olid.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

1. septembril 1924. a.

Kaubandus-Tööstusministeeriumi ettepanek 8. veebruarist 1923. a. nr. 919²² ostutalu „Kusto“ küljest Vanamõisa riikliku põlevkivikaevanduse tarvis võõrandatud maa-osa tasumäära asjus.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör
R. Rägo.

Riigikohtu üldkogu leidis, et 1) ministeeriumid peavad Vene Tsiv. Sead. § 588. nõudel, ühenduses Vene Ajutise Valitsuse 1917. a. 5. mai sunduslike vöõrandamiste kohta antud määrusega (Vene Seadl. Kogu 1917. a. nr. 656.) ja Riigikohtu Sead. § 20, hindamise puutuvad tülüküsimused Riigikohtule lahendamiseks ette panema siis, kui vöõrandatud varanduse senine omanik on komisjoni lõpliku hindamise vastu vaidlust tõstnud; 2) Riigikohtu nõudel esitatud Rakvere-Paide Rahukogu kinnistuameti Kusto talu kohta käiva registri ärakirjast 27. juulist 1923. a. nr. 2397. all on näha, et Kusto talu seisab Johannes Ambergi omanduses; 3) Sõmeru Vallavalitsuse tunnistusest 6. juulist 1923. a. nr. 1388. on näha, et Johannes Amberg on surnud; 4) Johannes Ambergi surma aja kohta ei ole teateid, kuid võib eeldada, et ta oli surnud juba hindamise ajal, sest hindamis-toimetamisest ei ole ta osa võtnud, vaid on osa võtnud pärijate nimel tema poeg Julius Amberg, kes aga oma kirjas 10. okt. 1923. a. ise seletab, et ta ei ole seaduslikus korras pärijaks kinnitatud ja et kohtus ei ole kinnitamistoimetust alatud: Sõmeru Vallavalitsuse tunnistuse järele 10. sept. 1923. a. nr. 1994. on Julius Amberg Kusto talu tegelik kasutaja ja olevat ka ametlikes asjus pärijate esindajana välja astunud, viimasel asjaolul ei ole mingit tähendust, kui tema ja keegi teine, tema volitaja, veel kohtulikult Johannes Ambergi pärijaks ei ole kinnitatud; 5) et asjas ei ole ka keegi ei hindamiskomisjonis ega ka Kaubandus-Tööstusministeeriumis kad. Johannes Ambergi pärandusetombu seadusliku hoolekandjana esinenud ega ole ka selle ametiseseadmist väidetud, kui Riigikohus 28. mail 1923. a. selle kohta teateid nõudis; 6) et seega tuleb tunnistada, et Kaubandus-Tööstusministeeriumil ei olnud põhjust Kusto talu maade vöõrandamise asja Riigikohtule esitada, kuna vöõrandatud maa hindamine on toimetatud Rakvere maakonna hindamiskomisjonis ilma maaomaniku seadusliku esinduseta ja välja selgitamata on, et see lõpliku hindamise vastu vaidleks; 7) et käesolevas asjas on esitatud maavöõrandamise andmed lõplikus kujus 5,43 tiinu maa kohta, kuna komisjoni poolt toimetatud hindamine ja selle andmed käivad 5,30 tiinu maa kohta; riiklike põlevkivi-kaevanduste jaoks maade vöõrandamise seaduse järele (Riigi Teat. 1921. a. nr. 86.) on Kusto talust vöõrandatud 5 tiinu 720 ruutsülda, see on 5,30 tiinu; nii siis on seaduses ettenähtud maaala looduses seniajani täpsalt välja ajamata, mille põhjal komisjoni hindamise tulemused ka sisuliselt küsitavaks saavad ja uut läbi vaatamist koha peal nõuavad, kõnelemata sellest, et Kusto

talust ilma seadusandliku loata sundvõõrandamise korras ja sundvõõrandamise hindamise alusel ainult siis võib rohkemal määral maad põlevkivi-kaevanduste jaoks võõrandada, kui Kusto talu seaduslikult kinnitatud pärijad või aga hoolekande-asutuste nõusolekul talu surnud omaniku päranduse hoolekandja seks oma nõusolekut on avaldanud; 8) et Rakvere-Paide kinnistuameti väljavõttest on näha, et võõrandatava maa-ala peal lasuvad koormised, mis 10. aprillil 1904. a. tehtud ostukontrahi § IV on tähendatud, milles need koormised seisavad ja kas ehk neid nende iseloomu järele ei tule võõrandatava maa-ala peale üle võtta, ei ole välja selgitatud, kuna nende olemasolu mõju võib avaldada makstava tasumäära kohta; 9) et kõik need asjatoimetuses avalikuks tulnud puudused on sellest tulnud, et hindamiskomisjon ei ole nõudnud, kellelt tarvis, täpsaid teateid võõrandatud kinnisvara seisuga, omaniku, võlgade ja koormiste kohta, samuti mitte täpsaid kaarte, vastavalt seadusele, kõigi tarvivate andmetega võõrandatava maa üksikute liikide kohta ja selgitamata jättes, kes võõrandatud maa senine omanik on, mitte ei nõudnud, et surnud maaomaniku pärandusetomp oleks esindatud seaduslikult, missuguste algnõuete täitmine iga sundvõõranduse toimetamise korral tarvilik on, — kõnelemata sellest, et kui kõik teated kogutud ja hindamine toimetatud, siis hindamiskomisjon lõpliku hindamisakti eel-nõu kokkuseadmisele peab astuma, milles kõik andmed, mis vabatahtlikkude võõranduste puhul tarvilikud, tuleks ära tähendada (nii kui maa omaniku, maa asukoha, tema suuruse, aluseks võetud kaardi, koormiste, hindamise aluste ja väljaarvutatud hinna kohta), mis ministeeriumi kinnitamisele läheb, kui maaomanik hinnaga nõus, või ministeeriumi poolt lõplikuks lahendamiseks Riigikohtule esitatakse, kui kokkuleppet koha peal ei saada.

Kõigil eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: asjatoimetus tagasi saata Kaubandus-Tööstusministeeriumile vastavaiks korraldusiks, Riigikohtu asjatoimetust lõpetada.

Nr. 5.

ÜLDKOGU.

1. septembril 1924. a.

Auguste Susi-Tannebaumi kaebus Kohtupalati vanema esimehe määruse peale 26. märtsist 1924. a. kohtuameti kandidaadiks määramise asjas.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja toimetusest on näha: 1) et Tallinna-Haapsalu Rahukogu esimees oma korraldusega 16. II. 1924. a. lükkas tagasi Auguste Susi-Tannebaumi palve, teda kohtuameti nooremaks kandidaadiks määramiseks ette panna, sel põhjusel, „et Kohtuasut. Seadus keeldub naisi kohtuametisse vastu võtmast“, ja 2) et Kohtupalati vanem

esimees 26. III. 1924. a. tehtud korraldusega jättis tähele panemata paluja kaebuse Rahukogu esimehe korralduse peale, välja minnes sellest seisukohast, et Kohtuasut. Seadus ei pane kohtute esimeestele mingisuguseid kohuseid peale seda või teist kodanikku kohtuameti kandidaadi koha peale ette panna: see oleneb, tema arvamise järgi, täiesti kohtu esimeeste heaksarvamisest, ja sellepärast ei ole võimalik kohtu esimeest sundida, et tema ühe või teise isiku kohtuameti kandidaadi koha peale ette paneks.

Oma 26. aprillil 1924. a. Riigikohtusse antud kaebuses palub Auguste Susi-Tannebaum Kohtupalati vanema esimehe eeltoodud korralduse ära muuta.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Auguste Susi-Tannebaumi kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Kohtupalati vanema esimehe korralduses ettetoodud arutlemine on iseenesest täiesti õige, ei õigusta aga käesoleval juhul lõpliku järeldust Susi-Tannebaumi kaebuse põhjendamatus üle, keelduda ettepanekust, teda Rahukogu esimehe poolt kohtuameti nooremaks kandidaadiks määrata, sest see keeldumine ei järgnenud mitte sellest, et paluja oma isiklikkude omaduste või mõnesuguste muude mitteformaalse iseloomuga põhjuste pärast oleks kohtuameti kandidaadi kutsele mittevastavaks tunnistatud, vaid ainult sellepärast, et Rahukogu esimehe seadusega põhjendatud arvamise järele naisterahvaid kohtu-ametkonna kandidaatide hulka üldse ei või vastu võtta.

Seesugustel tingimustel järgnes Rahukogu esimehe korraldusest, ühenduses paluja kaebusega, küsimus ainult selle kohta, kas Eesti Vabariigis maksev seadus keelab naisterahvaid kohtuameti kandidaatide hulka vastu võtmast, missugune küsimus ka Kohtupalati vanemal esimehel tuli lahendada. Kuid viimane jättis selle küsimuse arutamata, lahendades asja niisugustel kaalutlustel, mis sugugi ei olenenud asjaoludest, mispärast ka tema tehtud korraldus tuleb muuta. Silmas pidades aga ülaltähendatud küsimuse põhimõttelist tähtsust, peab Riigikohus otstarbekohaseks asuda selle sisulisele lahendamisele, et anda kohtuasutustele tarvilikku seletust seaduse ühtlase käsitlemise mõttes.

Asutades kohtuameti kandidaatide instituudi, andis seadus (K. A. Sead. § 407—409) temale kahe suguse eesmärgi: olla ettevalmistuseks tulevastele kohtutegelastele ja olla allikaks, kust kohtu teenijate koosseisu arvuliselt täiendatakse (v. Riigi-nõukogu aruanne 1891. a.)

Vaadeldes kohtuameti kandidaadi teenistuse-seisukorda mitte kui ametit, vaid ainult kui kutset, piirdus seadus (K. A. S. § 407) ainult formaalse tingimuse kindlaksmääramisega, mis on tarvilik selleks, et teatavat isikut sellele kutsele kinnitada, selgust soetades nimelt selle tingimuse kohta, kas teenistusetootleja on õigusteadusekursuse lõpetanud kõrgemas õppeasutuses ehk kas tal on atestaat olemas vastavate eksamite sooritamise kohta selles teaduseharus. Sellest tingimusest on täitsa küllalt, et kandidaate tulevaseks kohtu tegevuseks praktiliselt tagajärjerikkalt ette valmistada. Teise eesmärgi elluviimise mõttes, nimelt täiendada kohtade peal kohtuametnikkude arvulist koosseisu kandidaatide määramisega vabadele kohtadele, peavad need kandidaadid loomulikult vastama üldisele K. As. Sead. § 200. (R. T. nr. 2 — 1921. a.) äratähendatud nõudele Eesti Vabariigi kodakondsuses olemise suhtes.

Sellepärast on siis vormilisest küljest õigus olemas igäüht Eesti Vabariigi kodanikku, kes kõrgemas õppeasutuses õigusteadusekursuse on lõpetanud ehk kellel tunnistus eksamite sooritamise üle selles teaduseharus, kohtuameti kandidaatide hulka

vastu võtta, ehk olgu siis, et neile takistuseks on mõned iseäralised isiklikku laadi põhjused, mis K. As. S. § 201. on ette nähtud, nii kui kohtu all olek vähemalt türmiga karistatavais süütegudes, maksujõuetus, hoolekande all olek pillamise pärast jne.

Kuni 13. juunini 1917. a. oli naiskodanikkude vastuvõtmine kõigi Vene ülikoolide teaduskondadesse võimalik ainult haridusministri loaga igal üksikul juhul (kõrgemalt poolt 17. augustil 1915. a. kinnitatud Vene Ministrite-nõukogu määrus), kuid selle tingimusega, et naissoost isikud, kellel atestaat vastava teaduskonna kursuse lõpetamise üle olemas, kõikide õiguste ja eesõiguste osalisteks olid, mis vastavate asutuste diplomite omanikkudele ette nähtud, väljaarvatud teenistuse- ja seisuse-õigused (V. Sead. Kogu XI köide, 1 jagu, õppeasutuste seadustik, § 2679, märkus 6, lisa, 1912. a. järg).

Kuid haridusministri eeskirjaga 13. juunist 1917. a. nr. 5566, mis väljaantud Sead. Kogu XI k. 1 jagu, III jao 430 artikli 13. punktis on ette nähtud tema kompetentsi piirides, oli 1917.—1918. õppeaasta kohta järgmine reegel maksmata pandud: ülikooli üliõpilasteks võetakse vastu ühesugustel tingimustel mõlemast soost isikuid, rahvuse ja usu peale vaatamata, kes Haridusministeeriumile alluvailt meesgümnaasiumidelt on atestaadid ehk küpsusetunnistused ehk neile vastavad tunnistused saanud.

Selles eeskirjas ei räägita enam naissoost isikute teenistuseõiguste piiramisest, kes kõrgema õppeasutuse kursuse on lõpetanud, mispärast ka võimalik on järeldada, et nende kohta tuleb laiendada seda üldist Sead. Kogus III k. art. 16, Teenistuseseadustikus äratähendatud reeglit, mille järele ülikooli täie kursuse lõpetajaid tsiviilteenistusse võetakse neile väljaantud diplomite ehk atestaatide põhjal nende õigustega, mis teadusline aste, kutse, diplom ehk atestaat neile annab.

Kui aga juba Vene Ajutise Valitsuse ajal Venemaal naissoost isikuile kõrgemasse õppeasutusse vaba sissepääsmine võimaldati ja nad kursuse lõpetamise puhul õiguse omandasid riigiteenistusse astumiseks, siis langevad ära iseenesest kõik kahtlused selles suhtes praegu Eesti Vabariigis maksva Põhiseaduse (R. T. nr. 113/114—1920. a.) § 6. põhjal, mis käib järgmiselt: „Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Ei või olla avalik-õiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenevad sündimisest, usust, soost, seisusest või rahvusest.“

Ühtlustades mõlemast soost isikuid avalik-õiguslikes suhtes ja järjelikult ka kõrgemasse õppeasutusse ning riigiteenistusse astumise suhtes kõigisse kodanlitesse asutustesse, andis see seadus naissoost isikuile vastuvaidlemata õiguse, kui neil on küpsustunnistus olemas, Tartu ülikooli üliõpilasteks astuda ja viimase õigusteaduskonna kursuse lõpetamise puhul, kui nad Eesti Vabariigi kodakondsuses seisavad, kohtuameti kandidaatideks määratavaks saada.

Eeltoodud kaalutlustel tuleb tunnistada, et Eesti Vabariigis maksev seadus ei keela naissoost isikuid, kes Eesti Vabariigi kodakondsuses seisavad ning Tartu ülikooli õigusteaduskonna-kursuse lõpetanud ja kui neid mõned erilised, K. As. S. § 201. ettenähtud, isiklikku laadi takistused ei keela kohtuteenistusse astumast, kohtuameti kandidaatideks vastu võtta, ja sellepärast **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Kohtupalati vanema esimehe kaevatud korraldus tühistada ja temale ette kirjutada asjas uus seadusele vastav korraldus teha.

Nr. 6.

Ü L D K O G U.

8. septembril 1924. a.

*Kohtuministri seletusepärimine 17. aprillist 1924. a. nr. 1009. küsimuses, kelle võimkonda kuulub maksvate seaduste järele rahukohtuniku sekretäri ning kantselei-
ametniku ja kohtu-uuriija kui ka prokuratuuri esindaja kantseleiametnikkude ametisse-
nimetamine.*

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

K. A. S. § 259¹ põhjal pöördus Kohtuministeerium 17. aprillil 1924. a. nr. 1009. all Riigikohtusse järgmise seletusepärimisega: „Põhiseaduse § 60. p. 2. järele nimetab Vabariigi Valitsus ametisse ja vabastab sellest kaitseväelisi ja kodan-
lisi ametnikke, kui võt see ülesanne ei ole usaldatud seaduste järele teiste ameti-
asutuste kätte.

Ametissenimetamine on avalikõigusline toiming kahe poole-riigivõimu ja isiku-
vahel, mille läbi riik usaldab selle isiku kätte teatava osa riigivõimust teostamiseks
ja võtab oma peale teatavad kohused (palga, pensiooni jne. maksmine), isik aga
võtab oma peale kohuse teatavaid ülesandeid seadusepäraselt täita ja omandab
õiguse selle eest riigilt teatavat tasu saada.

Nagu ettetoodud Põhiseaduse normist selgub, on Vabariigi poolt neid õiguse-
toiminguid sõlmima ja lõpetama üldiselt volitatud Vabariigi Valitsus, kui võt sellest
ei ole seaduseandlikul teel tehtud erandeid. Mõned neist eranditest on juba ette
nähtud Põhiseaduses eneses (vaata § 55, 59, 69, 70), suurem osa harilikkudes sea-
dustes — riigivõimu organite asutamise seadustes.

Olude sunnil on meie ajal koosseisu-seadustega loodud mitmed uued riigi-
teenijate liigid, kes Vene ajal kas olemaski ei olnud või eksisteerisid kui vabapal-
galised; riigiasutuste asutamise seadused ei ole aga nende muudatustega sagedasti
kokku kõlastatud, ja selle tõttu tärkab küsimus, missugune riigivõimu asutus on
seaduslikult õigustatud neid uusi riigiametnikke ametisse nimetama ja sellest vabas-
tama. Ka kohtuvõimu korralduses on mõned niisugused ametnikkude liigid tär-
ganud ja nimelt rahukohtunikkude sekretärid ning kantseleiametnikud, kohtu-uuriijate
kantseleiametnikud ja abiprokuröride kantseleiametnikud; samuti ka kantseleiamet-
nikud ja masinakirjutajad, raamatupidajad ja arveametnikud Riigikohtu, Kohtupalati,
Rahukogude ja prokuröride kantseleides.

Riigikohtu-seaduse (R. T. nr. 82/83—1919. sead. nr. 164 § 12) järele on Riigikohtu esimehel õigus ametisse nimetada Riigikohtu sekretäre ja teisi ametnikke; Kohtupalati vanemal esimehel ja Rahukogu esimehel on õigus ametisse nimetada sekretäre ja muid kantseleiametnikke (K. A. S. § 218, 59^a, 556, 557); nende kantseleides järjekult arusaamatusi ette ei tule; kuid prokuröride ja abiprokuröride kantseleiametnikkude ja masinakirjutajate, kohtu-uurijate kantseleiametnikkude ja rahukohtuniku sekretäride ning kantseleiametnikkude ametissenimetamise kohta ei leidu kohtu asutamise seaduses määrusi; rahukohtuniku sekretäri instituti Eestis Vene ajal ei olnud ja kõik need ülesloetud kantseleijõud olid väljaspool koosseisu, ilma riigiteenistuseõigusega, nõndaütelda vabalt palgatud selleks avatud kantseleikulu-krediidi arvel, mille tõttu nende teenistussevõtmist ei või juhtnõriks võtta.

Küsimuse kompetentne lahendamine on täiesti vajalik, kuna tulevikus küsimus võib tekkida (näit. pensiooni väljaarvutamisel), kas neid ametnikke lugeda riigiteenijateks või mitte.

Kohtuministeriumis on asja arutamisel mitmed vaated esile tõusnud ja nimelt arvavad ühed, et Põhiseaduse täpsa mõiste järele peab kõikide kõnesolevate ametnikkude ametisse nimetamine ja sellest vabastamine alluma Vabariigi Valitsusele, kuna nende suhtes positiivselt erandeid ei ole tehtud; teised on põhimõtteliselt sellega päri, kuid leiavad, et see on praktiliselt vastuvõetamata seisukoht; nende hulgast arvavad mõned, et ametissenimetamise peale volitatuks tuleb lugeda: prokuröride ja abiprokuröride kantseleiametnikkude suhtes vastavat prokuröri, kohtu-uurijate kantseleiametnikkude, samuti ka rahukohtunikkude sekretäride ja kantseleiametnikkude suhtes — Rahukogu esimeest, kuna nemad hierarhilises järjekorras viimased võimukandjad on, kellele üldse seadustega on riigiteenistusse võtmise õigus antud; muist arvavad aga, et rahukohtuniku sekretäri ja kantseleiametniku suhtes tuleb ametissevõtmiseks õigustatuks lugeda rahukohtunikku ennast, kuna tema ühes kantseleiga kujutab enesest erilise asutuse, kes allub Rahukogule ja tema esimehele ainult järelevalve korras.

Neil ülemaaltoodud põhjustel ja arvesse võttes, et see küsimus praktikas arusaamatusi on tekkitanud, palun Riigikohut seletada:

Kelle võimkonda kuulub maksvate seaduste järele rahukohtuniku sekretäri ning kantseleiametniku ja kohtu-uurija kui ka prokuratuuri esindaja kantseleiametnikkude ametissenimetamine.“

Eeltoodud seletusepärimise arutanud ja prokurööri arvamise kuulanud, leiab Riigikohtu üldkogu: Et seaduses ei leidu otsekoheseid määrusi rahukohtuniku sekretäri ning kantseleiametnikkude ja kohtu-uurija kui ka prokuratuuri esindaja kantseleiametnikkude ametissenimetamise korra kohta, siis tuleb neid küsimusi lahendada end. Sen. Asut. Sead. § 146. põhjal, s. o. seaduste üldmõtte järele. Maksvais seadustes on ettenähtud Riigikohtu, Kohtupalati ja Rahukogu sekretäride ning kantseleiametnikkude kui ka prokuröride sekretäride ametissenimetamise kord ja sellekohastest seaduste määrustest selgub, et tähendatud ametnikkude ametissenimetamine on neist asutuse esindajaist, kelle otsekohese juhatuse ja valve all need ametnikud seisavad. Riigikohtu seaduse § 12. põhjal (R. T. nr. 82/83 — 1919 a.) allub Riigikohtu kantselei Riigikohtu esimehele ja Riigikohtu esimees määrab ametisse ka sekretärid ning teised ametnikud. K. A. S. § 59. järele seisab Rahukogu kantselei

Rahukogu esimehe ja K. A. S. § 260. järele Ringkonnakohtu ja Kohtupalati kantseleid — vastavate esimeeste otsekohese järelevalve all, ja K. A. S. § 218. määrab vastavalt sellele, et Ringkonnakohtu ja Kohtupalati sekretärid ning kantseleiametnikud nimetatakse ametisse vastavalt Ringkonnakohtu või Kohtupalati esimehe poolt ja K. A. S. § 59. järele nimetab Rahukogu esimees ametisse Rahukogu sekretärid ning nende abid kui ka kantseleiametnikud. Samuti määrab K. A. S. § 223, et prokuröride sekretärid nimetatakse ametisse nende prokuröride poolt, kelle juures on sekretärid ametis.

Rahukohtunikel ja kohtu-uurijail ei ole Kohtuasutuste Seaduste järele ette nähtud riigiteenistuses seisvaid sekretäre ega kantseleiametnikke ja prokuröridel kantseleiametnikke, kuid tarvilikke kantseleijõude vabapalgalistena oli õigus siiski rahukohtunikel, kohtu-uurijail ja prokuröridel iseseisvalt ametisse võtta (K. A. S. § 44, 572, 583, 134).

Kõigest sellest selgub, et kohtu- ja prokuratuuriasutuste kantseleide korralduse kohta on Kohtuasutuste Seadustes maksma pandud üldine põhimõte, et kantseleijõudude ametissenimetamine või -võtmine oleneb sellest asutuse juhatajast, kelle otsekohese valve all kantselei seisab.

Asjaolu, et rahukohtuniku, kohtu-uurija ja prokuröri kantseleijõudude nimetustes ja palgamaksmise korras on uuendused sündinud, ei või põhjuseks olla üldise põhimõtte muutmiseks nende ametnikkude ametissenimetamise korras, kui seda seaduseandlikul teel teisiti ei ole korraldatud. Rahukohtuniku, kohtu-uurija ja prokuröri kantseleijõudude riigiteenijajaks arvamine ei tingi iseenesest veel nende ametnikkude nimetamise korra muutmist, sest ei saa ju lugeda põhjendatuks seisukohta, nagu oleks rahukohtuniku, prokuröri või kohtu-uurija õigus isikuid riigiteenistusse võtta vastolus Kohtuasutuste Seaduse üldmõttega. K. A. S. § 223. järele on prokuröril õigus oma sekretäri ametisse nimetada ja K. A. S. § 45⁴, mis meil küll vormiliselt maksma ei ole pandud, annab selle õiguse ka rahukohtunikule.

Kohtuministeeriumi seletusepärimises ettetoodud arvamised, nagu tuleks Vabariigi Valitsust või Rahukogu esimest lugeda volitatuks kõne all olevaid ametnikke ametisse nimetama, ei põhjeneotsekohe seadustele, on vastolus Kohtuasutuste Seaduse üldmõttega ja sellepärast ei või neid küsimuse otsustamise aluseks võtta.

Kõike ettetoodud arvesse võttes **otsustas** Riigikohtu üldkogu end. Sen. Asut. S. § 146 põhjal: seletada, et rahukohtuniku sekretäri ning kantseleiametniku ja kohtu-uurija kui ka prokuratuuri esindaja kantseleiametnikkude ametissenimetamine kuulub maksvate seaduste järele vastavalt selle rahukohtuniku, kohtu-uurija või prokuröri võimkonda, kelle juures on nimetatud ametnikud ametis.

Nr. 7.

ÜLDKOGU.

15. septembril 1924. a.

Siseministeeriumi adm. asjade Peavalitsuse kaebus valvekorras Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 21. maist 1919. a. Eestimaa raudteelaste liidu registreerimise asjas.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Lõo,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Administratiiv-asjade Peavalitsuse alal pööras siseminister 29. nov. 1923. a. nr. 1014. all Riigikohtu poole teadaandega, et Tallinna-Haapsalu Rahukogu on registreerinud 21. mail 1919. a. Eestimaa raudteelaste liidu. See liit, mis juriidilise isiku õigustega sektsioonidest koos seisab, ei vasta siseministri arvates ei seltsi ega ühingu, ei ka liidu mõistele, nagu meie seadused seda käsitavad. Liidu all tulevat meie seaduste järele mõista — iseseisvaid, seaduses ettenähtud korras registreeritud, põhikirjadega ühingute ühingut. Eestimaa raudteelaste liidu põhikirja järele kutsub liidu kongress ja liidu juhatus (§ 4) aga sektsioone ellu ning sektsioonidel ei ole oma põhikirja, vaid ainult liidu juhatuse poolt kinnitatud kodukord, sellest hoolimata, et sektsioonidele kindlustab liidu põhikirja § 2. juriidiliste isikute õigused. Käsitades Eestimaa raudteelaste liitu seadusliku liiduna, oleks Tallinna-Haapsalu Rahukogu pidanud registreerimise seaduse § 12. järele nõudma liidu registreerimispalve juurde veel nende ühingute (sektsioonide) nimekirja, kes kuuluvad registreeritavasse liitu ühes nende allkirjadega. Käesoleval juhtumusel ei ole seda aga tehtud. Nende asjaolude põhjal palub siseminister Riigikohtu: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 21. maist 1919. a. Eestimaa raudteelaste liidu registreerimise asjas järelevalve-korras tühistada.

Riigikohtusse väljanõutud Tallinna-Haapsalu Rahukogu algoimetusest selles asjas on näha, et Eestimaa raudteelaste liidu põhikirja esitas Rahukogule registreerimiseks kõige pealt Eestimaa ametiühisuste kesknõukogu. Oma otsusega 8. aprillist 1919. a. lükkas Rahukogu selle ettepaneku tagasi järgmistel põhjustel: 1) et puudub palve registreerimise üle asutajate poolt, kuna Eestimaa ametiühisusel selleks volitusi ei ole; 2) et liidu põhikirjas on määrused, mis teda mitte kui ühingut ja liitu, vaid kui riiklikku organit esitavad, mispärast tema registreerimine ja kinnitamine ei allu kohtutele, vaid seadusandlikele asutustele; 3) ei ole ühingute nimekirja, mis liitu kuuluvad, ega nende esitajate allkirju.

Ametiühisuste kesknõukogu poolt ettepanud põhikirja järele pidi raudteelaste liit nende kutseühingutest koos seisma ja siis oma tegevust alustama, kui kolm kutseühingut liitu on astunud. Veidi hiljemini, 23. aprillil 1919. a., panid kolm isikut, kes ennast juba liidu esimeheks, esimehe abiks ja sekretäriks nimetasid, uue

põhikirja Rahukogule registreerimiseks ette. Uues põhikirjas on raudteelaste kutseühingute asemele astunud liidu sektsioonid. Oma otsusega 13. maist 1919. a. jättis Rahukogu ka selle põhikirja registreerimata, sest et liidu revisjonikomisjoni volituste tähtaeg ära tähendamata oli jäänud. Kui see puudus oli kõrvaldatud, otsustas Rahukogu viimaks 21. mail 1919. a. ettepannud põhikirja registreerida.

Peale asja ettekannet, algoimetuse läbivaatamist ja prokuröri arvamise ära kuulamist leiab Riigikohus, et Tallinna-Haapsalu Rahukogu ülemalnimetatud põhikirja registreerimise puhul 21. mail 1919. a. mõnesuguseid seaduse rikkumisi on sündida lasknud, mida Riigikohus Kohtuasutuste Sead. § 250. põhjal tarviliseks loeb Tallinna-Haapsalu Rahukogule ära seletada.

I. Nagu ülalpool tähendatud, lükkas Rahukogu 8. aprillil 1919. a. temale esitatud põhikirja registreerimise tagasi muu seas sel põhjusel, et põhikirjas määrusi leidus, mis liidule riikliku organi ilme andsid. Samasugused määrused on aga alale jäänud ka registreeritud põhikirja. Nende järele võtab liit oma peale (põhikirja § 1. järele):

1) tööliste, administratsiooni ja riigi vahel ettetulevate hõõrumiste lahendamise lepituskodade kaudu jne. jne.; 2) majandusliste asjaajamiste harude juhtimise raudteel, nagu abiandmise ja elukinnituse kassade, kooli-, kultuuri-, hariduslise, arstliku, sanitaar- ja toitlusasjanduse jne. jne.; 3) raudteelaste kaitse ekspluateerimise ja rõhumise vastu. Punkt. 1. ja 3. all tähendatud ülesanded on riigi poolt avalikõiguslikes huvides juba töökaitse-komissaride kätte antud (Riigi Teat. nr. 8 — 1918. a.). Nende kõrval selle ülesande lahendamiseks omale õigusi nõutada ning kindlustada võivad eraisikud kui ka ühingud ainult seadusandlikul teel ja mitte sellekohaste põhikirjamääruste registreerimise läbi. Arstiabi andmist, kooli- ja sanitaarasjandust juhivad raudteel selleks ettenähtud ametnikud ja asutused. Seda silmas pidades oleks Rahukogu ka 21. mail 1919. a. raudteelaste liidu põhikirja registreerimise pidanud tagasi lükkama, nagu ta seda 8. aprillil samal aastal tegi.

II. Oigeks osutub ka siseministri arvamine, et käesoleval korral ei ole põhikirja järele ei seltsiga ega liiduga tema puhtal kujul tegemist. Selts ega ühing ei ole raudteelaste liit juba sellepärast mitte, et tema liikmeiks ei saa füüsilised isikud ilma vahendita olla. Need peavad enne oma ameti- ehk kutsekohaste juriidilise isiku õigustega varustatud sektsioonide liikmeks astuma (põhikirja § 1. teine osa lit. a; § 2. ja 3). Järjekult moodustavad liidu koosseisu sektsioonid, kui üksikute raudteelaste ühingud. Ilma ühinguteta ei saa olla liitu. Enne liidu loomist peavad sektsioonid olemas olema. Liidu põhikirjas loetakse need sektsioonid — arvu poolest kaheksa — ka üles. Nende ühinemine raudteelaste liitu oleks pidanud sündima registreerimisseaduse § 12. ettenähtud korras. Kõige pealt oleksid need sektsioonid end enne igaüks üksikult pidanud registreerima ja siis alles oma esitajate kaudu liiduks ühinema. Seda nõuet on Rahukogu ka 8. aprillil 1919. a. oma otsuses silmas pidanud, kuid 21. mail samal aastal sellest juba loobunud, registreerides raudteelaste liidu ilma sellesse liitu kuuluvate sektsioonide esitajate nõusolekuta, rikkudes registreerimisseaduse § 12. otsekohest mõtet.

III. Liidu põhikiri näeb ka alaealiste liikmeksolemist ette (põhikirja § 26) ja annab niisugustele, kes vähemalt 18 a. vanad, õiguse juhatusesse ja teistesse liidu esitustesse valituks saada. Seega seisab raudteelaste liidu põhikiri vastolus meie Põhiseadusega ja Tsiviilõiguse määrustega. Meie Põhiseadus loeb hääleõiguslisteks ainult neid, kes 20 aastat vanaks on saanud (§ 27), kuna Tsiviilõigus 1919.

aastal (B. Ts. O. § 269.) täisealisteks ja teguvõimsateks neid luges, kellel on 21 eluaastat möödunud, ja see iga 1922. aastal (R. T. nr. 74/75) ainult ühe aasta võrra alandati.

IV. Ajutise Valitsuse poolt vastuvõetud registreerimisseaduse järele 21. märtsist 1919. a., mis välja kuulutatud sama aasta 27. märtsil (R. T. nr. 18 — 1919. a.), ei või ükski selts, ühing ega liit enne registreerimist oma tegevust alata (Registreerimissead. § 1). Raudteelaste liitu ei olnud 8. aprillil 1919. a., kui selle põhikirja registreerimine Rahukogus esimest korda arutamisel oli, veel mitte olemas, mida tõendavad tema asutajate allkirjad sellekohasel põhikirja eksemplaril ja põhikiri ise. Kuid juba 16. aprillil 1919. a. kirjutavad nad notar Linnamäe juures liidu registreerimispalvele alla, kui liidu esimees A. Weidenbaum, esimehe abi A. Maurer ja sekretär Jõgi. Samad allkirjad leiduvad ka uuel, registreerimiseks saadetud põhikirjal. Kuna liit, kui uus ühing, oma registreerimispalvet ainult oma asutajate läbi võis anda, oleks Rahukogu registreerimisseaduse § 1. ja 8. põhjal niisuguse palve pidanud tagasi lükkama, mis mitte liidu asutajate poolt ei tulnud, vaid isikute poolt, kes omavoliliselt, juba enne liidu tegevuse algust, enesele liidu esimehe, abiesimehe ja sekretäri volitused olid võtnud.

Ülaltoodud põhjustel arvab Riigikohus, et Rahukogu, käsitades registreerimisseaduse § 16., raudteelaste liidu põhikirja registreerimise oleks pidanud tagasi lükkama. Et Rahukogu seda mitte teinud ei ole ja et eespool-tähendatud seadusevastasused, mis põhikirjas eneses leiduvad, ja seaduse rikkumised, mis registreerimise juures ette tulid, on olulise tähtsusega, leiab Riigikohus Kohtuasutuste Sead. § 250. p. 2. põhjal tarvilise olevat Rahukogu registreerimisotsuse selles asjas ära muuta.

Kõike seda silmas pidades **otsustas** Riigikohtu üldkogu: 1) Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 21. maist 1919. a. Eestimaa raudteelaste liidu registreerimise üle ja samal päeval toimetatud Eestimaa raudteelaste liidu sissekanne seltside ja ühingute registrisse tühistada; 2) ärakiri sellest otsusest ühes Tallinna-Haapsalu Rahukogu algtoimetusega selles asjas samale Rahukogule tagasi saata teadmiseks ja täitmiseks.

Nr. 8.

ÜLDKOGU.

29. septembril 1924. a.

Riigikohtu tsiviil-osakonna algatusel üldkogule lahendamiseks ettepanud küsimus: kas võib linna piirkonda arvatud rüülimõisa osasid, mis Maaseaduse teostamisel Põllutöö-ministeeriumi poolt üle võetud, Põllutöö-ministeeriumilt tsiviilkohtus oman-

dusnõude teel (rei vindicatio) tagasi nõuda Ts. Kp. S. § 1. ja 2. põhjal, ilma et ülevõtmis-akti vastu administratiivkohtus kaebust oleks tõstetud või et see akt oleks tühistatud?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

I. Selles küsimuses on Kohtupalat seletanud 1922. a. toim. nr. 233 Ungern-Sternbergi ja Põllutöö-ministeeriumi ning Viljandi linna vahelises protsessis: „Niihästi meie Põhiseadus kui ka meil maksvusel olevad Vene 1864. a. kohtuseadused on rajatud riigivõimude jaotamise põhimõttele. Ts. Kp. S. § 1. põhjal tunnistatakse kohtuvõimu ülesandeks igasuguse vaidluse lahendamine eraõiguse üle, kusjuures selle paragrahvi märkus 1. iseäranis toonitab, et niisugused administratiiv-asutuste või ametnikkude nõuded, milledele seadus omistab vastuvaidlematuse iseloomu — niisugune iseloom on aga kõikidel avalik-õiguslikul alusel põhjenevail vahekordadel riigivõimu ja eraisikute vahel — alluvad administratiiv-kohtu asutustele, mitte aga 1864. a. kohtuseaduse alusel teotsevaile kohtuasutusile. Sellest järgneb, et kui kellegi eraõiguslised huvid on rikutud administratiiv-võimu agentide läbi nende avalik-õigusliste ülesannete teostamisel, siis seesugusel isikul — üldise reeglina — ei ole luba kohtuasutuste poole pöörduda nõudmisega oma rikutud eraõiguse jaluleseadmise üle. Vahe tsiviil- ja administratiiv-kohtukorra vahel on põhimõtteline ning käib asja alluvus ühele või teisele kohtuasutusele asja tõu järele (po rodu djel), millega kõrvaldatakse nende kordade äravahetamise võimalus huvitatud isikute omavolil.“ See Kohtupalati arvamine on täiesti õige ja vastuvõetav. Edasi seletab aga Kohtupalat, et ettetoodud juhiseist, mis piiristab alluvust kohtu- või administratiiv-asutustele, on olemas üks erand Ts. Kp. S. § 2. põhjal: nimelt annab Kohtupalati arvamise järele see paragrahv õiguse eraisikule pöörduda tsiviilkohtu poole nõudmisega kõrvaldada eraõiguse rikkumist, mis on toime pandud administratiiv-asutuse või ametniku korralduse läbi avalik-õigusliku ülesande teostamisel, ja nimelt siis, kui ametnik või asutus on võimu-piirkonnast üle astunud ehk jälle talitanud vastolus seaduse otsekohese ning selge ettekirjutusega. — Selle vaatega ei saa nõus olla: siin tahetakse tsiviilkohtule ülesandeks teha, kuigi erandina, lahendada avalik-õiguslikul alusel seisvat tüli riigivõimukandja ja eraisiku vahel, kuna Ts. Kp. S. § 1. järele tsiviilkohtu lahendada võib olla tüli ainult eraõiguse üle, mis põhjeneb era vahekorral. Olenemata sellest ei ole Kohtupalati poolt võetud alluvust kindlaks määrav tunnismärk — ametniku võimupiirist üleastumine ehk seaduse otsekohese ning selge ettekirjutuse vastu eksimine — kuigi kindel alus tsiviil- ja administratiiv-kohtu alluvuse kindlaksmääramiseks, sest otse need asjaolud, võimupiirist üleastumine ja seaduse rikkumine, on harilikult vaidluse ja tüli all ning kohtu lahendada, kuna Kohtupalati seisukohast nad peaksid juba ette selged olema alluvuse määramiseks. Viimaks ei ole arusaadav, mispärast ametiasutuse või ametniku võimu-piirkonnast üleastumine ja seaduse otsekohese mõtte vastu eksimine, kui see kui ka teine selge on, ei võiks ja peaks kõrvaldatama administratiivkohtu korras.

Mis puutub Ts. Kp. S. § 2. määrusesse, siis on Vene kohtud, Senatiga eesotsas, teda omal ajal mitut viisi seletanud: näit. seletas Senati Tsiviil-departemang oma otsuses 1889. a. nr. 129, et tsiviilkohtute arutada on tülid, mis tekivad riigiasutuse kui juriidilise isiku, kui riigivaranduse valdaja ning käsutaja ja eraisiku-

tega lepingu tegija toimetustest. Kuid sama § 2. on tihti ka laiemalt seletatud, kuna Vene riigis kuni viimse ajani puudusid administratiiv-kohtud ja ei tahtud ametiasutuste läbi kordasaadetud eraisikute varandusliste õiguste rikkumisi ainult administratiivsete ülemuste otsustada jätta.

Riigikohtul ei ole tarvidust arutada, kas Ts. Kp. S. § 2. tuli mõista kui erandit sama seaduse § 1. määrusest või aga kui üksikasjalist määrust nende eraõigusliste tülide kohta, mis tekivad ametiasutuste ja ametnikkude poolt kordasaadetud eraõiguste rikkumistest, näit. kahjutasu nõudmised. Kui selle paragrahvi määrust ka esimeses mõttes võtta, nimelt, et administratiiv-asutuste ja ametnikkude korralduste läbi rikutud õiguste jaluleseadmise nõuetega võidi tsiviil-kohtukorras kaevata, siis pidi sellemõtteline määrus igatahes meil oma jõu ning tähenduse kaotama administratiivkohtu-korra seaduse maksmapanemisega 1919. a. Selle 12. veebr. 1919. a. antud seaduse järele määrati administratiiv-asjus kindlaks nii kohtulik võim kui ka kohtusse kaebamise kord, n. n. administratiiv-kohtukord. Selle seaduse § 1. järele kuulub kohtuvõim administratiiv-asjus rahukohtunikkuudele, Rahukogudele ja Riigikohtule kui administratiiv-kohtutele. Sama seaduse § 2. põhjal alluvad nendele administratiiv-kohtutele kaebuste ja protestide arutamine ning otsustamine riigi ning omavalitsuse-asutuste kui ka ametnikkude otsuste, korralduste, määruste, tegevuse ja tegevuseta oleku peale, kui need seadustega ehk seadusjõuliste kohusliste määrustega kokku ei käi. Sama seaduse § 22. põhjal otsustab administratiiv-kohus: 1) protesti või kaebust tagajärjeta jätta, 2) protesteeritud või kaevatud korraldusi, määrusi, otsuseid või tegevust kas täielikult või osalt tühjaks tunnistada, tarvilisel korral ette kirjutades, tühjakstunnistatud akti asemel uus korraldus, määrus või otsus välja anda või antud juhataste järele uus tegevus ette võtta; 3) ette kirjutada vastavale asutusele või ametnikule kas teatud tegevus ette võtta ja täita, kui see talle seaduse või valitsusvõimu kohustava määruse läbi sunduslik, või kui seda paratamata tarvis on seadusliku korra ja kaebaja õiguste jaluleseadmiseks, ehk jälle teatud tegevusest hoiduda ning loobuda, ja 4) ametnikke seaduses ettenähtud kordadel ametist tagandada. — Siin on täpsalt ära tähendatud administratiiv-kohtu alluvus ja selle alluvuse piirides asjade otsustamine. Sellest alluvusest ja asjade otsustamisest erandeid teha, pannes mõnd administratiiv-kohtu ülesannet tsiviilkohtute peale, või lubada viimastele nende aset täita eraisikute soovil, ei vastaks ei mainitud administratiiv-kohtu seaduse paragrahvide ega ka Ts. Kp. S. § 1. otsekohesele mõttele, sest kui seadus ühe kui ka teise kohtu alluvuse kindlaks määrab ja üldhuvide tähtsusele vastavalt kindlustab nende kaitse avaramalt iseäralises korras, nagu seda seletab Riigikohus ka Eduard Wahli asjas (Riigik. Ts. osak. toim. 1922. a. nr. 53), siis ei tohi ta sellest seadusest mööda minnes ühe ja sama toimetuse ja õiguse rikkumise üle kohtusse kaevata kahel teel, administratiivsel ja peale selle veel tsiviilteel, olgu see ühel ajal või üksteise järgi, või et üks asjaosaline kaebab administratiiv-korras, teine asjaosaline samas asjas tsiviilkorras. See oleks ebamäärane ja kutsuks esile segadusi: Ühelt poolt oleks mõttetu, ebaproduktiivne sama asja mitmel asutusel ehk kohtul iseseisvalt lahendada lasta ja teiselt poolt võiks säherdune kord suurimaid segadusi tekitada, sest lahendamise tulemused võiksid ühel ja teisel pool üksteisest hoopis lahku minna, mis võib oleneda sellest, et asjaosalised ühes kohtus vähemate, teises suuremate nõudmistega esinevad, ühes ühed teises teised tõendused esitavad või esitamata jätavad, lõpuks aga ka asja lahendajate kohtunikkuude mitmekesisest vaadetest. Kumma korra järele tehtud kohtuotsused oleksid siis mõõ-

duandvamad ja maksvad? Seadus ei anna iseenesest ühelegi kohtule eesõigustatud seisukohta teise suhtes. Meil toimetavad kohtumõistmist administratiiv- ja tsiviilkohtu-korras ühed ja samad kohtud: rahukohtunik, kes lahendab asju tsiviil- ja administratiiv-korras, on üks ja sama isik, Rahukogudes on administratiiv-asjad tegelikult ühendatud tsiviil-asjadega. Samuti võivad seaduse järele Riigikohtus kohtunikud mitmes osakonnas liikmeteks olla. Miks peaks töö ühes osakonnas autoriteetlikum olema kui teises! Ei saa ka kuidagi ütelda, et administratiiv-kohtukord oleks kuidagi puudulikum ehk vähem täielik kui tsiviil-kohtukord, sest mõlemis kohtuis peab kohus asja otsustama oma sisetunde järele seaduse põhjal (Adm. Kohtukorra Sead. § 21, Ts. Kp. S. § 129,339) ja administratiiv-kohtul on peale erilise Administratiiv-kohtukorra Seaduse terve Tsiviilkohtupidamise Seadus käsutada (Adm. Kohtu Sead. § 44). Kohtuotsused, mis tsiviilkohtukorras tehtud ja seadusejõusse on läinud, on Ts. Kp. S. § 891. järele sunduslikud kõigile kohtuile ja ametiasutustele kogu riigis. See määrus maksab Adm. Kohtukorra § 40., 41. ja 44. põhjal ka administratiiv-kohtu otsuste suhtes.

Selle kõige järele ei tohiks olla kahtlust, et administratiiv-kohtukorra loomise-ga Eestis ametiasutuste avalik-õiguslist laadi toimetused võivad kohtulikule läbi-vaatamisele tulla ainult administratiiv-kohtukorras.

Maaseadusega võõrandatud varanduste ülevõtmisel on tegemist ametiasutuse või ametniku kui riigivõimu-kandja tegevusega. Satub see tegevus vastollu Maaseaduse määrustega, siis peab selle üle kaebust tõstetama administratiiv-korras ja -kohtus.

II. Seletatakse, et ametiasutus või ametnik, kes Maaseaduse määrusi teostades neid rikub ja näit. võõrandamata ja ülevõtmisele mitte kuuluva varanduse siiski üle võtab, rikub sellega eraisiku erahuvi, omandusõigust, ja selle kaitseks võib viimane pöörduda tsiviilkohtusse, seda enam, et seadusevastase ülevõtmise läbi riik ei saa omandusõigust ega kaota seda eraisik; siin olevat tegemist tüliga eraõiguse üle, mis Ts. Kp. S. § 1. järele allub tsiviilkohtule. Asudes ülesseatud küsimuse lahendamisele sellest seisukohast, tuleb ikkagi välja minna Ts. Kp. S. § 1. määrusest, mille järele tsiviilkohtute ülesandeks on eraõigusliste tülide lahendamine. Eraõiguslise tüli hädatarviliseks eelduseks on eraõigusline vahekord tülitsejate vahel. Riigikohtu korduvate seletuste järele, nii Eduard Wahli asjas, on Maaseadusel avalik-õigusline iseloom ja selle seaduse teostajad riigi organid on avalikõiguslisel alusel teotsejad riigivõimu-kandjad. Selleks, et nende ja eraisikute vahel tekkinud tülide lahendamiseks tsiviilkohtu poole pöörduda, peaks tunnistama, et nemad on viimastega eraõiguslisse vahekorda sattunud. Maaseadus iseenesest ei loo eraõiguslisi vahekordi ametiasutuste ja eraisikute vahel. Tekib küsimus: kas ei loo seesugust vahekorda eraisikute õiguste rikkumine riigivõimu-kandjate poolt Maaseaduse teostamise puhul? Siin tuleb tähendada, et Maaseaduse teostamine tema sisu järele ja otstarbe saavutamiseks juba iseenesest riivab eraisikute õigusi ja huviseid, nagu iga eraisiku tahtmise vastu sihitud omanduse võõrandamine. Järjelikult ei sea eraisiku õiguste ja huvide puudutamine ehk, eraisiku seisukohalt vaadates, rikkumine, millega on tegemist Maaseaduse teostamisel, niihästi selle seaduse õige kui ka võõriti teostamise puhul, iseenesest riiki eraõiguslisse vahekorda eraisikuga, vastasel korral peaks tunnistama, et iga võõrandamise puhul tekib säherdune vahekord, ja kõigi riigistatud varanduste kohta nende varanduste ülevõtmise tühistamise sihiga tsiviilkohtuis tõstetud omandusnõudeid peaks õigesti esitatuks arvama. Jääb järele küsi-

mus: mis tähendus ja tagajärg on riigivõimu-kandja tegevusel, kui see on teotsenud vastolus Maaseadusega ehk oma võimupiiridest üle läinud? — Kui seda tegevust kui säärast puhtalt võtta, siis on selge, et selle järele valvavad ja seda parandavad tarbekorral ametniku või asutuse ülemus ja administratiiv-kohus, kellele alluvad ka sellekohased eraisikute kaebused, nagu eespool seletatud.

Arusaadavalt tuleb vahet teha Maaseadusega võõrandatud varanduste ülevõtmisel ametiasutuste või ametniku seadusepärase ja seadusevastase tegevuse vahel. On see tegevus seadusepärase, siis ei või ülepea mingit põhjendatud kaebust olla. Riigi esindaja võtab võõrandatud varanduse avalik-õiguslise Maaseaduse põhjal üle, riigi vahekorrald varanduse endise omanikuga on puht-avalikõigusline, ei või tekkida mingit era-vahekorda. Teisiti on asi seadusevastase varanduse ülevõtmisega, millel puudub seaduslik alus ja mille ülevõtmist tuleb tagasi toimetada. Et aga säärase seadusevastase olukorra põhjuseks on ainult ametiasutuse või ametniku tegevus ja selle tegevuse üle valvab ning seda korraldab asutuse või ametniku ülemus ja administratiiv kohus, siis allub tüli seesuguse ametniku tegevuse üle, nagu eespool seletatud, ametniku ülemusele ja kohtukorras — administratiiv-kohtule. Tsiviilkohus ei ole õigustatud ega kohustatud ametiasutuse ehk ametniku tegevuse seadusepärase või seadusevastase küsimust lahendama. Samuti nagu administratiiv-kohus ei lahenda ega otsusta tülisid tsiviilõiguse üle. Tekib niisugune tüli administratiiv-kohtus asja arutamise korral või selle tagajärjel, olgu, et arutada tuleb niisugune küsimus tsiviilõiguse üle, mida administratiivkohus Adm. Kohtu Sead § 2. ja 22. järele ei otsusta, või et administratiivkohtu otsusega ei kõrvaldata või täielikult ei kõrvaldata seadusevastase tegevuse tagajärg, näit. tasu nõudmine ametniku seadusevastase tegevuse tagajärjel tekkinud kahju eest, samuti varanduse tagasiandmine või selle eest tasu määramine omanikule, kui Maaseaduse põhjal varandus ei olnud võõrandatud, kuid on seadusevastaselt siiski üle võetud; seesugustel juhtumustel peab aga ametiasutuse või ametniku seadusevastase tegevuse fakt, millega on rikutud era-õigus, ikkagi tunnustatud ja kindlaks tehtud olema administratiivkohtu poolt. Kokkuvõetult tuleb tähendada, et ametiasutuse või ametniku poolt ametivõimu teostamisel toimepandud eraisiku huvi riivamine iseenesest ei loo tsiviilvahekorda, ei anna põhjust tsiviilkohtu poole pöördumiseks, see võib siis sündida, kui õigus on rikutud seadusevastase tegevuse läbi, kuid küsimuse selle kohta, kas tegevus on seadusevastane või mitte, lahendab administratiivkohus.

Kõige eelseisva põhjal ja prokurööri arvamise ära kuulanud **otsustas** Riigi-kohtu üldkogu: seletada, et linna piirkonda arvatud rüütlimõisa osasid, mis Maaseaduse teostamisel Põllutöö-ministeeriumi poolt üle võetud, ei või Põllutöö-ministeeriumilt tsiviilkohtus omändusnõude teel (rei vindicatio) tagasi nõuda Ts. Kp. S. § 1. ja 2 põhjal, ilma et ülevõtmis-akti vastu administratiivkohtus kaebust oleks tõstetud või et see akt oleks tühistatud.

Nr. 9.

U L D K O G U.

27. oktoobril 1924. a.

Kohtuministri seletusepärimine 15. juulist 1924. a. nr. 2073. küsimuse kohta, kas tuleb Ts. Kp. S. § 844. järele tempelmaksu võtta ka neilt kohtule antavalt paberitelt, mis enne juba tempelmaksustatud.

Eesistuja: esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Selle küsimuse ülesvõtmiseks on kohtuministrile põhjust annud asjaolu, et kohtupraktikas on selgusetust ja lahkarvamisi tekitanud mainitud paragrahvi käsitlemine tema Riigi Teataja nr. 81/82 — 1924. väljakuulutatud redaktsioonis; nimelt on mõned kohtuasutused arvamisel, et selle paragrahvi järele tuleb tempelmaksu võtta ka neilt kohtule antavalt paberitelt, mis juba enne olid tempelmaksustatud, kuna teised kohtuasutused on vastupidisel arvamisel.

Omalt poolt arvab kohtuminister, et eeltoodud küsimuse peale tuleb vastata eitavalt, sest et käesolev Ts. Kp. S. § 844. on täppis tõlge vene tekstist ja erineb sellest ainult tempelmaksu määra fikseerimisega. Seega tuleks — kohtuministri arvamise järele — mainitud paragrahvi käsitlemisel käia täiesti endise Vene kohtu praktika järele: et seal säärestel kordadel tempelmaksu ei võetud, siis ei tuleks ka Eesti kohtuil seda teha.

Ettepannud küsimuse lahendamisele asudes ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Ts. Kp. S. § 844. kõlas oma veneaegses redaktsioonis: „Palvekirjad, nende lisad kui ka kõik paberid, mis antakse Ringkonnakohtuile, Kohtupalatele ja Valitseva Senati Kassatsioonidepartemangudele, prokuröridele, kohtuasutuste esimeestele ja liikmeile, samuti ka täitmislehed, otsuste ära kirjad, teatised ja teised sarnased paberid — käivad tempelmaksu alla Tempelmaksuseaduses ettenähtud reeglite järele.“

Sama paragrahv oma praegu maksvas redaktsioonis („Kohtumaksude ja -kulude Seadus“, Riigi Teataja nr. 81/82 — 1924. a.) kõneleb: „Palvekirjade, nende lisade ja üldse kõikide paberite pealt, mis antakse kohtutele, kohtu esimeestele või liikmetele, prokuröridele ning kohtupristavitele, samuti ka täitmislehtede, ära kirjade, teatiste ja teiste sarnaste paberite pealt võetakse tempelmaksu: rahukohtunikud juures ja Rahukogudes, kui teise astme kohtutes, 30 marka poogna pealt ja Rahukogudes, kui esimese astme kohtutes, Kohtupalatis ja Riigikohtus 60 marka poogna pealt. Ära kirjad vastaspoolele on tempelmaksust vabad“.

Nende mõlemate tekstide peavahe — peale rahukohtute asjatoimetusele antavate paberite tempelmaksu alla panemise — seisab selles, et praegu võetakse tempelmaksu Ts. Kp. S. § 844. ettenähtud korras ja määral, kuna sama maksu enne võeti Tempelmaksuseaduse määruste põhjal, millede järele algusdokumendid ja muud lisad tempelmaksust vabad olid (§ 14. p. 2. märkus).

Ilmudes niiviisi erimäärusena, mis praegu maksva Tempelmaksuseadusega mingisuguses ühenduses ei seisa, ei saa Ts. Kp. S. § 844. tõsist mõtet seletada nimetatud Tempelmaksuseaduse ja seda vähem endise Vene Tempelmaksuseaduse ning tema aluseks võetud põhimõtete abil.

Maksude ja lõivude kohta käivad seadused ei kannata laiendavat seletamist ja neid ei või kohaldada niisuguste ainete ega juhtumuste kohta, mis nendes otsekohe pole ette nähtud (Vene Senati üldkogu seletus 1889. a. nr. 35), mispärast neid tuleb kohaldada ja seletada nende kirjatähelise mõtte järele (Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. seletus 1901. a. nr. 99).

Ts. Kp. S. § 844. täitsa selge tekst määrab, et tempelmaksu võetakse „palvekirjade, nende lisade ja üldse kõikide paberite pealt, mis antakse kohtutele...“ rahukohtunikkude juures ja Rahukogudes, kui teise astme kohtutes, 30 marka poogna pealt ja Rahukogudes, kui esimese astme kohtutes, Kohtupalatis ja Riigikohtus 60 marka poogna pealt.

Siin ei ole öeldud, et mainitud paberid käivad tempelmaksu alla Tempelmaksuseaduses ettenähtud reeglite järele. Ei leidu mitte üht lauset, mitte üht sõna, mis lubaks järeldada, et tempelmaksu tuleks võtta ainult neilt paberitelt, mis varemalt sugugi ei ole tempelmaksustatud või on vähemalt 30 või 60 marga suuruses tempelmaksustatud, vaid kirjutetakse otsekohe ja selgete sõnadega ette ilma erandita üldse kõikide paberite pealt tempelmaksu võtta just siis, kui neid kohtutele antakse.

Kui nüüd veel arvesse võtta, et 14. juunil 1924. a. vastuvõetud „Kohtumaksude ja -kulude seaduse“ V jao järele kaotas oma maksvuse siiaamaani maksev olnud „Seadus kohtumaksude ja -kulude kohta“ (Riigi Teataja nr. 2 — 1919. a.) mille põhjal kohtutele antavaile palveile ning kirjadele juurdelisatud algusdokumentide pealt, niisama ka nende dokumentide ärakirjade ning tõlgete pealt, kui viimaste eest tempelmaks juba varemalt oli tasutud, tempelmaksu enam ei nõuta, siis ei jää juba mingit kahtlust selles, et Ts. Kp. S. § 844-s (1924. a. redaktsioonis) ettenähtud maks kannab paberimaksu iseloomu, mida võetakse — tempelmaksu näol — kõikide kohtuile antavate paberite pealt, sõltumata sellest, kas nad varemalt olid tempelmaksustatud või mitte, mainitud paragrahvis ettenähtud määrades.

Eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et kohtuile antavate paberite pealt tuleb 14. juunil 1924. a. vastuvõetud Kohtumaksude ja Kulude Seaduse põhjal tempelmaksu võtta, olenemata sellest, kas nad varemalt olid tempelmaksustatud või mitte, Ts. Kp. S. § 844-ndas (1924. a. redaktsioonis) ettenähtud määrades.

Nr. 10,

ULDKOGU.

19./24. novembril 1924. a.

Kohtuministri seletusepärimine 8. novembrist 1924. a. nr. 2829. küsimuses, missugusele kohtule nimelt allub seltside kinnipanemise otsustamine, mis on antud kohtu võimupiiri seadusega 12. IV. 1917. a. nr. 7 (Sead. ja Määruste Kogu peat. 540).

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Siseministri algatusel pööras kohtuminister Kohtuasut. Sead. § 259¹ põhjal 8. novembril 1924. a. kirjaga nr. 2829 Riigikohtu poole, paludes Riigikohtu üldkogu seletada, missugusele kohtule allub seltside kinnipanemise otsustamine, mis on antud 1917. a. 12. IV. seaduse § 7-ga (Sead. ja Määruste Kogu 1917. a. nr. 540) kohtu võimupiiri. Tõuget küsimuse esitamiseks on annud kohtute tegevuses ilmsiks tulnud lahkuminevad otsused. Politsei Peavalitsus oli Rahukogude registreerimis-osakondade poole pöördunud ettepanekuga kinni panna teatavad seltsid, ühingud ja nende liidud, kes oma registreeritud põhikirjus määratud tegevusepiirest olid kõrvale kaldunud ja kuritegevusele asunud, mis Nuhtluseaduse järele karistatav. Tallinna-Haapsalu ja Viljandi-Pärnu Rahukogu leidsid, et seltside sulgemine allub Rahukogu registreerimis-osakonnale, ja võtsid ettepaneku sisulisele arutusele. Eriti põhjendas Tallinna-Haapsalu Rahukogu oma jaatavat seisukohta alluvuse-küsimuses sellega, et seaduste üldmõtet mööda ei alluvat seltside sulgemise asi ühelegi teisele kohtule peale registreerimis-osakonna, sest et tsiviilkohus lahendavat ainult vaidlust eraõiguse pärast (Tshiv. Kohtup. Sead. § 1), missugust vaidlust siin ei olevat; kriminaalkohus mõistvat kohut ainult füüsiliste isikute üle (Kr. Kp. Sead. § 1) ja administratiivkohus arutavat proteste ja kaebusi riigi ja omavalitsuse-asutuste tegevuse peale (R. T. 1919. a. nr. 10, Adm. K. Kord § 2), mitte aga eraseltside tegevuse kohta, ja et niisugune kohtu arvamine leidvat toetust ka S. R. K. § 30, 7, 26 p. 3 ja 4 ning § 34. p. 6, kus seadus kõneleb registreerimis-osakonna asutamisest, registreerimise allumisest, seltside likvideerimisest ja selle lõpp-tähtaja määramisest, liidu koosseisu muutmisest, Riigi Teatajas kuulutamisest, kohtu otsusest seltsi, ühingu või liidu äralõpetamise ja kinnipanemise kohta ning paneb kõik need toimetused ainuüksi registreerimis-osakonna peale, mitte ühtegi neist mõne teise kohtu hoolde jättes. — Rakvere-Paide Rahukogu registreerimis-osakond leidis aga, et seltside sulgemine ei käivat tema võimkonda, sest et tema ei olevat volitatud seltside tegevuse üle valvama, ja kuna seltside sulgemine võivat järgneda ainult kriminaalseaduste rikkumise pärast, siis pidavat asi kriminaalkohtule alluma, kes sääraseid rikkumisi arutavat, ja nimelt sellele, kelle toimetusse on koondatud kõik materjal seadustest üleastunud seltside kohta ja kes arutab vastutusele võetud seltsiliikmete süüstegusid; pealegi ei olnud kõne all oleva seaduse väljaandmise ajal 12. aprillil 1917. a. seltside registreerimis-osakonnad kohtute juures veel olemaski. Kohtuminister omalt poolt ühineb Tallinna-Haapsalu Rahukogu registreerimis-osakonna seisukohaga.

Prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et 1917. a. 12. aprillil antud Koosolekute ja Seltside Seaduse § 7. määrati, et „sundusline seltsi ehk liidu kinnipanek võib järgneda mitte muidu kui kohtu teel ja ainult sel juhtumusel, kui on ilmsiks tulnud, et tema tegevus on sihitud kriminaalseaduses keelatud eesmärkide saavutamiseks.“ See seadus anti peale 1917. aasta veebruarikuu riigipööret Vene Ajutise Valitsuse poolt kodanikkude vabaduste suurema kindlustamise sihis, mille hulka käib ka seltside vabadus. Kuna tolle ajani maksnud 1906. a. 4. märtsil antud seaduse § 33.—38. järele võidi seltse sulgeda mitmesuguste üldseadustest ja oma põhikirja tingimustest kõrvale kaldumiste pärast kubeneri ettepanekul kubermangu seltsiasjade-komisjoni poolt, kes koostus valitsuse ametnikkudest, pidi nüüd nende sunduslik sulgemine olenema ainult kohtust, ja nimelt siis, kui nende tegevus on sihitud kriminaalseaduses keelatud eesmärkidele. Et 1917. a. 12. aprilli seaduses mingit tähendust ei tehta mõne uue täiendava korralduse loomise üle nende asjade läbivaatamiseks, siis võisid seltside sulgemise otsustamise asjas kõne alla tulla tolleaegsed harilikud tsiviil- või kriminaalkohtud. Kuna tsiviilkohus on seatud ainult eraõiguslisi tülisid lahendama (Ts. Kp. S. § 1) ja hoiukorratoimetusi ette võtma (Ts. Kp. S. § 1401—1460 ja 1907—2097), siis peab järeldama, et seltside sunduslikku sulgemist 1917. a. 12. aprilli seaduse põhjal on õigustatud otsustama kriminaalkohus, sest et kriminaalseaduste rikkumised alluvad temale.

Asja seisukorda ei muutnud ka Administratiiv-kohtute Seadus, mis valitsuse ja omavalitsuse-asutuste tegevuse peale antavate kaebuste läbivaatamiseks 30. mail 1917. a. asutati, ega ka Seltside Registreerimise Seadus 21. juunist 1917. a. (Vene Val. Sead. ja Korrald. Kogu 1917. a. nr. 165, sead. nr. 907). Viimane seadus jaguneb kahte ossa. Esimene osa käsitleb registreerimispalve äraotsustamise tingimusi ning korda ja täiendab Tsiviilkohtupidamis-seadust (Ts. Kp. S. § 1460^{62—85}). Sellest järgneb, et registreerimis-palvete äraotsustamine pidi sündima üld-tsiviilkohtukorras, s. o. ringkonnakohtu tsiviil-osakonna poolt. Seaduse teine osa kõneleb registreerimise ametikohast ringkonnakohtute juures (регистрационный отделъ при Окружныхъ Судахъ), mis kuulub Kohtuasutuste Seaduse § 297.—429. ettenähtud isikute ja ametikohtade huika (Kohtuasut. Sead. § 429^{5—23}). Saksa okupatsiooni ajal võidi seltse avada ainult sõjaväe-võimu loaga, kellel õigus oli neid ka kinni panna, kusjuures poliitiliste eesmärkidega seltside avamine oli üldreeglina keelatud; samuti tõi poliitiliste ainete käsitlemine lubatud seltsides enese järele nende kinnipanemise sõjaväe-võimu läbi (Saksa Korraldusteleht 1918. a. nr. 23, sead. nr. 259 § 5, 6 ja 10).

Eesti Ajutine Kohtute Seadus (R. T. nr. 1—1918. a.) seadis mõnede muudatustega jälle jalule vene-aegse kohtukorra nende seaduste põhjal, mis kuni 24. okt. 1917. a. Eestis maksvad olid. Et Eestis end. Vene Ringkonnakohtu ja Rahukogude ülesanded kokku tõmmati Rahukogude nime all, end. Vene Kohtupalat edasikaebe-kohtuna meil Ringkonnakohtuks nimetati ja Senati asemele kõrgem Riigikohus pidi astuma, teiselt poolt seltside registreerimise korda mõnest küljest ka lihtsustada taheti, siis tuli seltside ja ühingute registreerimise seadust Eesti olude kohaselt ümber töötada. Selle tulemusena ilmus Ajutise Valitsuse poolt 21. märtsil 1919. a. vastuvõetud seadus seltside, ühingute ja nende liitude registreerimise üle (R. T. nr. 18—1919. a.), mis ikkagi peaaesjalikult Vene vastava seaduse alusel seisab ja osalt sõna-sõnalt sealt on tõlgitud. Registreerimis-palvete läbivaatamine ja otsustamine allub selle Eesti seaduse järele Rahukogule ja seda toimetatakse avalikkudel kohtuistungitel; seltside

registrite pidamine, mis kuulus Venes registritepidamis-ametile, on registreerimis-osakonna ülesandeks. Et registreerimiste otsustamine oma iseloomu poolest väga sarnaneb tsiviilkohtute hoiukorra tööga ja pealegi meie Registreerimisseaduse § 29. otse ette kirjutab, et neil juhtumustel, mis Registreerimisseaduses mitte pole ette nähtud, tuleb käia Tsiviilkohtupidamis-seaduste järele, siis oleks kõige loomulikum, et ka meie Rahukogudes tsiviil-osakonnad registreerimispalveid ära otsustaksid. Meie Rahukogud on sellest seadusest väga mitmel viisil aru saanud ja on registreerimispalvete sisulist läbivaatamist ning lahendamist lasknud toimetada oma kohtu kolleegiumides suuremalt osalt registreerimis-osakonna nime all, kuigi see mitte ikka ja igal pool nii ei ole sündinud, sest on neid palveid ka tsiviil-osakonnas lahendatud ja peale selle ka administratiiv-osakonnas. Et meie seltside, ühingute ja nende liitude registreerimise seadus 21. märtsist 1919. a. välja on antud iseseisvana, aga mitte, nii kui Vene ajal, Tsiviilkohtupidamis-seaduse osana, ja et Kohtuasutuste Sead. § 78. põhjal võib Ringkonna-kohtuid, kelle asemele meil Rahukogud on astunud, jaotada mitmesse jaoskonda, nii kui kellegi kohtu olud ja töökorraldamis-huvid seda nõuavad — pealegi ei ole meil mingit osakondade määrakirja välja antud ja juhatajad ning kohtunikud võivad ühel ajal mitmes osakonnas ametis olla (vähemates Rahukogudes ei oleks see juba kohtunikku arvu lise koosseisu järele teisiti võimalik), ja et eriti esimesel Seltside Registreerimise Seaduse maksvuse aastal registreerimis-asjade arv võrdselt teiste Rahukogu asjadega kaunis suur oli, sest et siis ka kõik vanad seltsid pidid uuesti registreeruma, siis on erilise kohtuosakonna loomine registreerimis-asjade läbivaatamiseks iseenesest küll seadusepärane ja põhjendatud, kuigi selle osakonna nimetamine samä nimega, mis seaduses registrite pidamiseks asutatud jaoskonna ehk ameti jaoks on antud, õige ega otstarbekohane ei ole.

Kõigest ülalöeldust selgub, et meil Rahukogu kohtuosakond, kes registreerimis-palveid otsustab, ega registreerimis-osakond, kui registrite pidamise amet Rahukogu juures, seltside, ühingute ja nende liitude kinnipanemise otsuseid ei või teha 1917. a. 12. aprilli seaduse § 7. mõttes. Oleks neile seda õigust tahetud anda, siis oleks see õigus enesele ka väljendust pidanud leidma 1919. a. 21. märtsi seaduses. Seltside sulgemiseks võib tõuget anda kas nende tegevuse kokkupõrge kriminaal seadustega või ka nende oma tahe ja tsiviilõigusliste kohustuste tagajärjed, kui näit. seltsi liikmete ehk varanduse koosseis langeb alla põhikirjas ettenähtud määra, seltsi organid (üldkoosolekud ehk juhatused) ära kaovad ja nad põhikirja määrusi kinni pidades mitte jaluleseatavad ei ole, selts ise lepinguga on kohustanud teatavil tingimüsil oma tegevuse lõpetada või kui selts ehk ühing maksujõuetusse langeb, siis on neil, kes on huvitatud seltsi vormilisest lõpetamisest, õigus tsiviilkohtus nõudmist tõsta. On aga seltsis ilmsiks tulnud tegevus, mis suundub kriminaalseadustes keelatud eesmärkide poole, on ta näit. asutatud kuritegevuse hõlbus-tamiseks, et tema varjul ning abil kuritegevust ette valmistada ja ilmutada, või kuigi mitte otse seks asutatud, aga ometi kuritegevuse levitamist oma keskel on sallinud ja sellega end kuritegevuse tööriistaks lasknud tarvitada, siis peab tema sulgemise küsimuse kriminaal kohus otsustama riikliku ning seltskondliku julgeoleku ja heakorra alalhoidmise abinõuna, nagu tema seda mitmeti ka muude kuritegevuse-abinõude kohta teeb, nii kui kuritöö kordasaatmiseks muretsetud riistade, keelatud viinapõletamise riistade, kuritegelise sisuga trükitööde ning kujutiste suhtes jne. Nuhtl. Sead. § 58., 1001., 1020., 1027¹, 1045. ja teiste või Uue Nuhtl. Sead. § 37. põhjal.

Kriminaalkohtule tuleb alluvaks lugeda seltside sulgemise küsimus, kes kriminaalseadustes keelatud eesmärkide sihis teotsevad, nii siis, kui tema nende seltside vastutuselevõetud liikmete süüsteo-asja arutab, kes seltsis, selle varjul ning toetusel on keelatud sihis tegevust ilmutanud, samuti ka siis, kui nende tegelasi ei ole saanud vastutusele võtta, olgu, et nad on ära pagenud või surnud või et aktiivselt kuritegu kordasaatnud isikud kindlaks tegemata on jäänud, aga ometi on tehtud kindlaks, et kinnipandav selts kriminaalseadustes keelatud eesmärkide sihis on teotsenud ja selts oma asjaajajatega sarnaste kuritegeliste püüete eemaletõrjumiseks ja kõrvaldamiseks ilmviibimata ei ole tarvilikke abinõusid käsitusele võtnud.

Esimene juhtumus — seltsi sulgemise küsimuse otsustamine üheskoos vastutuselevõetud seltsitegelaste süüsteo harutamise — on iseenesest mõistetav, sest kriminaalkohtus koguneb süüsteo harutamisel laialine materjal, mis vaadet pakub ka selle kohta, kuivõrt teatavas seltsis on kohtu all oleva isiku kuritegelisi sihte toetatud ehk sallitud. Ei ole otstarbekohane ega ole põhjust ühe ja sama tegevuse pärast kõrvuti mitmeid kohtuid liikuma panna, iga kohut ise-koosseisuga, igäühe jaoks eraldi asjasse puutuvat materjali koguda ja esitada, mis on kõiksuguste kuludega ühendatud. Ühine kohus kindlustaks ka ühesuguse mõõdupuu tarvitamist asjaolude hindamisel. Ei ole mingit alust arvata, et seaduseandja oleks tahtnud seltside sulgemist eraldi mõne teise kohtu kätte arutada jätta, kui sama kohtu kätte, kes vastutuselevõetud isikute süüsteo-asja arutab, olgu see nüüd kodanline või sõjaväeline kriminaalkohus, Rahukogu, Sõja-ringkonnakohus või isegi rahukohtunik (viimane näit. seltsis keelatud asartmängude korraldamise puhul).

Uudsem on muidugi seltside sulgemise küsimuse arutamine iseseisvalt ja lahus otsekoheste kurjategijate vastutuse- ja süüküsimuse otsustamisest. Loomulik on, et ka seda küsimust arutab sama kriminaalkohus, kes on seatud ehk kutsutud seda süüsteo-asja arutama, mille sihis teotsemise pärast seltsi sulgemist nõutakse. Ühetaolised asjad nõuavad ühetaolist hindamist ja otsustamist. Säärane kriminaalkohtu tegevus, ilma süüaluste isikuteta süüpingis, ei ole aga ka sugugi uudiseks meie kohtus, sest 1906. aastal avati Venes ja on sealt Vene seadustega üle tulnud n. n. objektiivne protsess kahjuliku ehk keelatud sisuga trükitoodete kohta, mille suhtes kriminaalkohus võib otsustada keelu alla paneku kinnitamist kui ka nende toodete ja nende ilmutamiseks valmistatud abinõude (stereotüüpide ja muude trükipäraldiste) ärahävitamist (v. Krim. Kohtupid. Sead. § 1213¹⁴ ja 1213¹⁶).

Kuna seltside sulgemine neil kordadel, kui seltsi tegelasi on kohtulikule vastutusele võetud, allub sellele kohtule, kes arutab või on arutanud süüsteo-asja, seega teatavalt juhtumustel, kui ühes asjas mitmete kohtu-piirkonda kuuluvate seltside tegelased süüalustena osa võtavad, võib asja väljaspool seltsi asukoha kohut arutada, kuulub sulgemise küsimus siis, kui ühtegi isikut otseteel vastutusele ei ole võetud, kriminaalkohtule seltsi asupaiga alluvuse järele.

Kõigil eeltoodud põhjustel otsustas Riigikohtu üldkogu: seletada, et seltside, ühingute ja nende liitude kinnipanemine kriminaalseaduses keelatud eesmärkide sihis avaldatud tegevuse pärast allub kriminaalkohtule.

Nr. 11.

ÜLDKOGU.

1. detsembril 1924. a.

Esimehe ettepanek lahendada küsimus, kas pärandusvara hindamisel päranduslõivu väljaarvutamiseks tuleb kohaldada neid seadusmäärust, mis päranduse avanemise päeval jõus olid, või neid, mis kohtuotsuse tegemise ajal pärandusvara hindamise kohta maksvad olid.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Prokuröri arvamise ära kuulanud ja ettepanud küsimuse arutusele asudes leidis Riigikohus, et seda küsimust lahendades tuleb välja minna järgmisest, ei minnit kahtlust äratavast seisukohast: 1) et materjaalseadused, mis sünnitavad uusi ja tühistavad juba varemini sündinud õigusi, on maksvad ainult tuleva aja peale ja neil ei ole tagasiulatuvat jõudu peale nende juhtumuste, kus seaduses eneses on määratud, et tema jõud laiendatakse tema väljakuulutamise eel käiva aja peale, ja 2) et protsessuaalseadused, milledega ei sünnitata uusi materjaal-õigusi ega tühistata ennemini tekkinud materjaal-õigusi, astuvad jõusse nende väljakuulutamispäevast ja peavad kohaldatama kõikide nende asjade kohta, mis kohtus peale seaduse välja-kuulutamist toimetatakse, olenemata sellest, kas mainitud asjad on tekkinud enne või pärast seadusejõusse astumist sündinud tegudest ehk sündmustest (võrdl. Vene Senati Tšiv. Dep. seletus 1880. a. nr. 195).

See põhimõtteline seisukoht on täiesti kokkukõlas Eesti Vabariigis maksva Põhiseaduse § 54-ga, mille järgi iga seadus hakkab maksma kümnendal päeval peale avaldamist Riigi Teatajas, kui seaduses muud korda ja tähtaega ei ole ette nähtud. Järjelikult astub iga protsessuaalset laadi seadus jõusse 10. päeval peale tema välja-kuulutamist ja tuleb teda kohaldada kõikide pärast tema maksmapanemist kohtu toimetuses olevate asjade kohta, vaatamata selle peale, millal — kas enne või peale seaduse avaldamist — need sündmused ehk teod on sündinud, milledest tähendatud asjad tekkinud, kui seaduses eneses muud korda ja tähtaega ette ei ole nähtud, nagu näiteks „väikestes tsiviil- ja kriminaal-kohtuasjus edasikaebe muutmise seaduses“ (R. T. nr. 85/86 — 1924. a.), kus otsekohe on öeldud, et edasikaebamiseks otsuste peale, mis tehtud enne seaduse maksmahakkamist, jääb maksma endine kord.

8. mail 1920. a. väljakuulutatud ja 18. samal mail jõusse astunud „Pärandusmaksu Seadus“ (R. T. nr. 67/68 — 1920. a.) seisab koos kolmest osast: I. „Üldised määrused“ (§ 1—9); II. „Maksu väljaarvutamine ja tasumine“ (§ 10—29) ja III. „Varanduste seaduslik hind“ (§ 30—36).

Kui esimeses osas sisalduvad reeglid, millede läbi sünnitatakse teatavaid riigi õigusi pärandusmaksu võtmise kohta pärija ja pärandusejätja vahel oleva suguluselähiduse järele kindlaks tehtaval määral, kuuluvad materjaal-õiguse normide hulka

ja neid sellepärast ei või laiendada päranduste peale, mis enne selle seaduse maks-mahakkamist avanenud, — välja arvatud selle seaduse § 2. p. e. otse ettenähtud Eesti vabadussõjas surmasaanud isikutelt nende kõige lähemaile sugulastele (seals. § 3 p. a.) üleminevad pärandused, — siis tuleb teise (§ 10—29) ja kolmandasse (§ 30—36) osasse mahutatud määrusi puhta protsessuaallaadi reegliteks lugeda:

Nii määrab II osa § 10, et „pärandusmaks arvutatakse välja järgnevate juht-nööride järele“, mis iseenesest juba küllalt selgesti selles osas paigutatud määruste, kui protsessuaalreeglite, iseloomu kindlaks teeb. Ja tõesti, § 11 kohustab pärijaid ehk testamendi täitjaid iga päranduse kohta, mis maksu alla käib, ühes pä-randusõigustes kinnitamise palvega 6 kuu jooksul, surmapäevast arvates, ka teadaande pärandustombu üle esitama. § 12 näitab, missugused teated peab teadaanne sisaldama. § 13 määrab, missugusele kohtule antakse teadaanne. § 14 näeb ette teadaande mitte-õigel ajal esitamise tagajärgi. § 15. järele antakse Otsekoheste Maksude Peavaiitsusele õigus pärijate poolt antud teadaannet täien-dada, kui viimases on nimetamata jäetud mingisugune pärandusemaksu alla kuuluv varandus. § 16 määrab, et „nende andmete ja tarvilisel korral juurdenõutavate lisateadete põhjal arvab kohus päran-dusmaksu summa välja, juhtnööriks võttes § 30—36 ettenähtud hindamismäärusi.“ Edasi räägitakse edasikaebamis-korrast (§ 17), pärandus-maksu väljanõudmise korrast (§ 18), § 11 ettenähtud kohustuse mittetäitmise taga-järgedest (§ 19), pärandusmaksu maksmise tähtajast, viisist ja korrast (§ 20, 21, 22, 23, 24, 25), lisamaksu väljaarvutamise ja väljanõudmise korrast sel juhtumusel, kui hiljemini iimsiks tuleb, et pärandustombus on niisuguseid varandusi, mis esialgses teadaandes ei olnud ära tähendatud (§ 26), pärandusmaksu tagasimaksmise korrast, kui pärast maksu äratasumist juhtub, et pärandus masumaksjalt seaduslikul alusel ära võetakse ja teisele isikule antakse või et tema kõrval ka veel teised isikud päri-jateks kinnitatakse (§ 27), surnud välismaalastelt järele jäänud Eesti Vabariigi piiri-des asuva pärandusvara pealt pärandusmaksu võtmise korrast (§ 28) ja kaebuste tõstmise õiguse aegumise tähtajast (§ 29).

Eeltoodud Pärandusmaksu Seaduse II osa paragrahvide ja eraldi § 16. sisu ei jäta mingit kahtlust nende iseloomu kohta. Nendega ei looda mingisuguseid materjaal-õigusi ega kohustusi. Nad on puhast protsessuaal-laadi määrused, mis ette näevad pärandusmaksu võtmise kohta käivate asjade toimetamise korda.

Kui nüüd pärandusmaksu võtmise protsess, teadaande kokkuseadmisest ja esitamisest alates kuni protsessi lõpuni, peab täielikult käima § 10.—29. ettenähtud reeglite järele, olenemata päranduse avanemise ajast, siis ei leidu ka mingisugust põhjust § 30.—36. ära tähendatud hindamismääruste mittekohaldamiseks enne Pär-an-dusmaksu Seaduse maksmahakkamist avanenud päranduste kohta, seda enam, et sea-duses eneses ei leidu vastavat keeldu, vaid ümberpöörduvalt, § 16 käsib kohtul otse-kohe just neid hindamismäärusi juhtnööriks võtta.

Pärandusmaksu Seaduse III osa § 30 (Pärandusmaksu Muudatuse Seaduse 1922. a. 15. VII. redaktsioonis, R. T. nr. 89—1922. a.), § 31 (Pärandusmaksu Muu-datuse Seaduse 1923. a. 2. I. redaktsioonis, R. T. nr. 1/2—1923. a.) ja § 32—36 (Pärandusmaksu Seaduse 1920. a. 8. V. redaktsioonis, R. T. nr. 67/68— 1920. a.) esine-vad, samuti kui Pärandusmaksu Seaduse II osa määrused, puht-protsessuaalsete mää-rustena. Nad seisavad lahutamata ühenduses § 16. eeskirjaga ja peavad viimase järele kohtule juhtnööriks olema pärandusmaksu summa väljaarvutamisel, vaatamata

selle peale, kas pärandus on avanenud enne või pärast Pärandusmaksu Seaduse maksmahakkamist.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et pärandusmaksu summma väljaarvutamisel peab kohus juhtnööriks võtma Pärandusmaksu Seaduses ja selle Seaduse Muudatuse Seadustes ettenähtud hindamismääarusi, olenemata päranduse avanemise ajast, ja sellepärast **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et pärandusvara seadusliku hinna kindlakstegemisel tuleb kohaldada neid seadusemääarusi, mis pärijatele pärandusmaksu pealepaneva kohtuotsuse tegemise päeval jõus olid.

Nr. 12.

ÜLDKOGU.

8. detsembril 1924. a.

Kohtuministri seletusepärimine 2. oktoobrist 1924. a. nr. 2649. küsimuse kohta, missugusel määral tuleb kinnistu-osakondadel võtta tempelmaksu sisseantavate paberite pealt.

Eesistuja: esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Lõo, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtuministri ettepanekul 2. okt. 1924. a. nr. 2649. all ja Kohtuasutuste Seaduse § 259. põhjal arutas Riigikohtu üldkogu küsimust: missugusel määral tuleb kinnistus-osakondadel võtta tempel-maksu ette pandavate paberite pealt.

Kohtuministri ettepanekust on näha, et kinnistus-osakonnad neile ette pandud paberite pealt tempel-maksu ühtlaselt ei võta. Kuna ühed osakonnad tempel-maksu seaduse ja selle muutmise seaduse (R. T. nr. 141/142 — 20. a.) põhjal võtavad 10 marka, nõuavad teised samal puhul aga 30 marka, toetudes Ts. Kp. S. § 844. muudetud redaktsioonile (R. T. nr. 81/82 — 1924. a.) ja seletades, et kinnistus-osakonnad kui rahukogudele alluvad asutused peavad sama palju tempel-maksu võtma, kui rahukohtunikud ehk rahukogud teise astme kohtuna. Kohtuministri arvamise järele asuvad aga kinnistu-osakonnad rahukogu kui esimese astme kohtu juures ja tuleks neil tempel-maksu võtta 60 marka poogna pealt.

Asja ettekande ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Kohtuasutuste Seadus § 590.—605. põhjal asuvad kinnistus-osakonnad (krepostnõja otde lenia) rahukogude juures. Nende ülemateks on rahukogu esimehed (§ 593) või rahukohtunikud (§ 590 märkus, 593) ja nad seisavad rahukogu ülevalve all. Nii oli see Vene ajal, kus rahukogud teotsesid teise astme kohtutena rahukohtute poolt otsustatud asjade suhtes. Eesti ajutiste kohtute sisseseadmise seadus (R. T. nr. 1 — 1918. a.) pani rahukogude peale ka veel esimese astme kohtute funktsioonid neis nõudmis- ja süüdistuseasjus, mis ei allu rahukohtunikkudele. See tähendab,

rahukogud peavad meil ka endiste Vene Ringkonna-kohtute, kui esimese astme kohtute, aset täitma. Selle läbi, et Eesti ajal rahukogude tegevusala laienes, ei ole kinnistus-osakondade suhtes rahukogude vastu mitte teiseks saanud. Tuleb arvata, et kinnistus-osakonnad asuvad, samuti nagu Vene ajal, rahukogude kui teise astme kohtute juures, et kaebused nende ülemate peale antakse rahukogule, kui teise astme kohtule, ja rahukogu määruste peale neis asjus tuleb kass. korras kaebata Riigikoh-tusse, ja mitte erakaebuse teel Kohtupalatisse.

Kuid tempel-maksu asjus on ükskõikne, kas kinnistu-osakonnad asuvad rahu-kogude kui esimese või teise kohtu astme juures. Rahukogud teotsevad tsiviil- ja kriminaalkohtupidamise seaduste järele, kinnistus-osakonnad aga notariaalseadustiku (poloshenije o not. tshasti) põhjal. Kinnistus-osakonnad ei ole mitte kohtud, vaid nota-riaalasutused Rahukogude tegevuspiirkonnas olevate kinnisvarade tarvis. Sellepärast tuleb kinnistus-osakond ka maksude suhtes rahukogudest lahus hoida. Kuna kohtu-makse rahukogus võetakse Ts. Kp. Seaduste põhjal, sisaldab notariaalseaduse § 369 ja tema lisa eneses makse (v. R. T. nr 59/60 — 1920. a. seadus nr. 167), mida kin-nistus-osakonnad peavad võtma. Mis puutub eriti tempel-maksusse, siis võtsid seda Vene ajal niihästi kohtud kui ka kinnistus-osakonnad Vene tempelmaksu-seaduse § 14. põhjal. Eesti ajal aga erinevad kohtud ja kinnistus-osakonnad juba ka selle maksu poolest. Kuna kohtutes tempel-maksu esiti 3 (R. T. nr. 2 — 1319. a. § 5) ja pärast 6 mk. (R. T. nr. 59/60 — 1920. a.) poogna pealt võeti, maksis ja maksab praegugi kõigi teiste ametiasutuste, seega ka kinnistus-osakondade suhtes okupatsiooniaegse Tempelmaksu-seadustiku alusel Eesti Valitsuse poolt (R. T. nr. 71/72 — 1920. ja R. T. nr. 141/142 — 1920. a.) kindlaks määratud taks — 10 mk. palvekirja pealt. Riigikogu poolt 14. juunil 1924. a. vastuvõetud (R. T. nr. 81/82 — 1914. a.) Kohtu-maksude ja -kulude Seadus, mis muu seas ka kohtuile antavate paberite peale tem-pel-maksu võtmist normeerib ja Ts. Kp. S. § 844 veneaegset teksti muudab, ei käi kinnistus-osakondade kohta. Ei ole seepärast ka põhjust Ts. Kp. S. § 844-ndas lei-duvaid tempel-maksu võtmise määrusi seaduse seletamise teel kinnistus-osakondade peale laiendada ja neile sunduslikuks teha. See võiks sündida ainult seadusandlikul teel Ülemaltähendatud ja Eesti Ajutise Valitsuse poolt kindlaks määratud tem-peltaks 10 marka (R. T. nr. 141/142 — 1920. a.) käib ainult ühe ettepanemise paberi — palvekirja kohta. Teised palvekirjale juurde lisatud dokumendid ja paberid peavad muidugi nende sisule vaatavalt tempel-maksuga varustatud olema.

Kõigil neil põhjustel otsustas Riigikohtu üldkogu: Seletada, et kinnistus-osakondadele ettepanemise paberite pealt võetakse tempel-maksu järgmiselt

- 1) palvekirjade pealt 10 marka,
- 2) kõigi teiste paberite pealt tempeltariifi järele vastavalt nende sisule.

Nr. 13.

ÜLDKOGU.

22. detsembril 1924. a.

Emilie Saar'e voliniku vann. adv. Jaan Lauri kaebus Eesti Ap. Oigeusu Kiriku Sinodi tegevuse peale Aleksander Saare abielu lahutamise asjas.

Eesistuja: esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik D. Verhous-tinski, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtule 4. IV. 22. a. antud kaebuses palub Emilie Saare volinik vann. adv. J. Laur järelevalve korras revideerimise alla võtta Eesti Ap. Oigeusu Kiriku Sinodi tegevust ja viimasele ette kirjutada tema enese poolt tehtud otsus, mille jä-rele tema volitajale lubati lahutamisasja uuesti alustada, täita, ja tema volitajal lubada nimetatud otsuse põhjal asja uuesti alustada. Oma palvet põhjendab kae-baja järgmiselt: Aleksander Saar on Sinodit palunud ennast oma naisest Emilie Saarest lahutada. Aleksander Saare palve rahuldatud. Selle otsusega ei ole tema volitaja rahule jäänud ja palunud asja uuesti läbi vaadata ning tunnistajaid üle kuu-lata. Selle peale teatanud Sinod, et kui Emilie Saar pole otsusega rahul, siis alus-tavat Sinod seda lahutamisasja algusest uuesti, kui tema, Emilie Saar, Sinodile 2000 mk. raha maksab ja iga tunnistaja eest, keda tahab üle kuulata lasta, 75 mk. Selle peale on Emilie Saar Sinodile palve annud asja uuesti alata, sealjuures paludes asja vaesuse-õigusega ajada, oma vaesuse tõenduseks ette pannes tunnistused ja rahukohtuniku otsuse. Selle peale on Sinod kirjaga 6. III. 22. a. nr. 670. teatanud, et kõik tähtajad olevat möödas ja sellepärast ei tulevat asi arutusele. Kõik see Sinodi tegevus ei vasta seadusele: esiteks lubanud Sinod asja uuesti alustada, ilma et tähtaega oleks antud, ja pärast, ilma et ta asja uuesti alustamise kohta mingit seisukohta oleks võtnud, teinud ta jälle uue korralduse, kus juba aluseks võetakse seadusejõusse astunud otsus. Viimane Sinodi määrus ei tühistavat esimest, mille järele Emilie Saarel lubati asja uuesti alustada, kuna asja uuesti algamise korral ei saa ülepea juttu olla sellest, kas otsus seadusejõusse on astunud või mitte. Kõigest asja käigust olevat näha, et Sinod on käesolevas asjas seadusevastaselt toimetanud, on ilma mingi põhjusega oma otsuse asja uuesti algamise kohta tühistanud, mispä-rast tema, Emilie Saare, kaebus olevat õigustatud.

Asjatoimetusest on näha, et Aleksander Saare kaebuse peale, mis antud 2. III. 20. a., ja Emilie Saare vastukaebuse peale, antud 17. X. 20. a., pärast nende poolt ülesantud tunnistajate ülekuulamist, on Eesti Ap. Oigeusu Kiriku Sinod leid-nud mõlemad abielu pühaduse rikkumises süüdi olevat ja 2. XII. 20. a. otsustanud nende abielu-ühenduse lahutada ja selle otsuse pärast piiskopi kinnitamist mõlema-tele pooltele kuulutada, ühtlasi teada anda, et see pool, kes selle otsusega rahul ei ole, peab oma rahulolematusest Sinodile kirjalikult teatama 7 päeva jooksul ja pä-rast ühe kuu jooksul Sinodile apellatsioonikaebuse andma ühes ärakirjaga, ette tuues põhjused, mispärast appellaator otsust mitte õigeks ei pea. See otsus anti Emilie

Saarele teada 19. I. 21. a.; juba otsuse kuulutamisel avaldas Emilie Saar oma rahulolematust otsuse suhtes, ennast mitte süüdlaseks tunnistades; sellest tehti otsuse peale märkus. Peale selle andis Emilie Saar veel eriti palved, saadud Sinodis 17. I. 21. ja 21. I. 21. a., kus ta teadustab, et otsusega rahul ei ole ja palub enesele otsusest ja tunnistajate avaldustest ära kirjad saata ja teadustada temale kaebamise kord ning aeg. Enne seda on saadud Emilie Saarelt „lisapalve“ tunnistajate ülekuulamise üle, nimelt 8. I. 21. a., s. o. juba pärast Sinodi otsust 2. XII. 20. a., kuid enne selle otsuse kuulutamist Emilie Saarele, mis sündis 19. I. 21. a. Ärakiri sellest „lisapalvest“ on, nagu selle 1921. a. 10. I. lisapalve pealkirjast näha, saadetud Aleksander Saarele, nähtavasti eeldades, et see on apellatsioonikaebus.

Palvega 4. juunist 1921. a. palub Emilie Saar piiskopp Aleksandrit Eesti Piiskopkonna Nõukogule ette kirjutada tema lahutuseasi uuesti arutusele võtta ja palves äratähendatud tunnistajad üle kuulata. See palve esitati ülempiiskopi Aleksandri resolutsiooni põhjal Sinodile arutusele võtmiseks. Sinod otsustas, „et asi on kord lõpetatud ja seda võib tarvilikus korras uuesti alustada, millest palujale teatada“. Emilie Saar sai selle otsuse kohta Sinodilt järgmise sisuga teadaande 17. VI. 21. a. nr. 1892: „Seda silmas pidades, et Aleksander ja Emilie Saar'e abielu-lahutamise asi juba detsembrikuus 1920. aastal lõpetati ja Emilie Saar õigel ajal apellatsioonikaebust sisse ei annud, tuleb see asi täiesti lõpetatuks lugeda. Kui aga Emilie Saar soovib seda asja uuesti alustada, siis peab tema täienduseks Sinodi kassasse 2000 mk. sisse maksuma ja peale selle iga tunnistaja ülekuulamise eest, peale esimese nelja, mille eest eraldi maksu ei ole, veel 45 marka“. See teadaanne anti Emilie Saarele kätte 26. juunil 1921. a.

Seepeale pööras Emilie Saar Sinodi poole palvega 2. juulist 1921. a., milles ta seletab, et kuna ta oma palve peale, temale otsusest ära kirja saata, vastust ei ole saanud, olevat ta arvamisel olnud, et tema palve peale vaadatakse kui edasikaebuse peale, et temale pole teatatud, kas kuulatakse üle tunnistajad, kes tema poolt detsembri alul üles antud, ja et tema poolt ei olevat ühtegi tähtaega mööda lastud minna ja palub antud palvet, kus ta seletas, et otsusega rahul ei ole, edasikaebuseks pidada ehk temale edasikaebamise tähtaega pikendada, sest kui Sinod leiab, et siin mingisugusest mitte-õigest ajast üldse juttu võib olla, siis ei olevat see tema, vaid Sinodi tegevuse tagajärjel sündinud. Selle oma palve peale sai Emilie Saar Sinodilt 9. juulil 1921. a. nr. 2052 vastuse, et temale on tema abielu-lahutamise asjus Sinodi lõplik vastus 26. juunil 1921. a. kätte antud ja kõik tema seletused selles asjas, mis täiesti lõpetatud, on hilised ja asjatud.

Sellele järgnes Emilie Saare palve 1. aug. 1921. a., milles ta, kinnitades oma süütust ja selle tõenduseks toetudes uute tunnistajate peale, palub Eesti Kreeka-õigeusu Piiskopi Nõukogu nende asi uuesti üles võtta, esimene otsus, mille järele nende abielu lahutamiseks tunnistati, tühjaks tunnistada ja neid mitte lahutada. Juurde oli lisatud tunnistus Emilie Saare vaesuse kohta avaldatud palve, asja vaesuse-õigusega ajada ja teda 2000 marga ja tunnistajate-raha maksmisest vabastada. Täiendavalt sellele oma palvele ja tõenduseks, et tunnistajad olevat valet tunnistanud, saatis Emilie Saar ära kirja rahukohtuniku protokollist 8. juulist 1921. a. tunnistajate Gustav Jalase ja Jaan Tammuri ülekuulamise üle. Protokollist on näha, et Gustav Jalas tunnistas, et nägi 9 kuni 10 aastat tagasi, kui Emilie Saar lõi kepiga Aleksander Saart, tunnistaja Jaan Tammur aga tunnistas, et tema 1908. a. maikuul nägi Emilie Saart ühe temale tundmata mehega voodis. (Olgu tähendatud, et Aleksander

Saare ja Emilie Kruse laulatamine sündis 10. veebruaril 1908. a.). Selle palve tagajärjel on 22. augustil 1922. a. otsustatud asja ajamisele asuda ja 5. septembril 1921. a. on otsustatud „palujale teatada, et asja ei saa uuesti üles võtta. Ta, Emilie Saar, on oma edasikaebuse-aja mööda lasknud minna. Otsus on juba üle poole aasta vana ja täiesti jõusse astund nii seaduslikult kui ka oluliselt. Pealegi paistab asi imelik ja kaebaja toob ette rahukohtuniku poolt ülekuulatud tunnistaja Tammuri tõenduse, kuid Tammur süüdistab ju siingi kaebajat“. — Siin olgu vahele tähendatud, et Emilie Saar rahukohtuniku protokollil ärakirja Tammuri tunnistuse kohta ette pani ainult selle tõenduseks, et see vastaspoole tunnistaja ei ole usaldusvääriline, kuna tema rahukohtuniku juures juba teisiti tunnistas, kui enne preestri kaudu toimepandud ülekuulamisel. — 7. septembril 1921. a. nr. 2658. all teatas Sinod Emilie Saarele tema ülal tähendatud palve peale 1. aug. 1921. a., et Sinod, ära kuulates tema palve ja silmas pidades, et kõik tema seletused tema abielu lahutamise asjas, mis detsembrikuus 1920. a. lõpetati, on hilised ja asjatud, otsustas Sinod tema palvele mitte käiku anda.

16. II. 22. a. tuli Emilie Saare poolt palve ülempiiskopile, milles ta Sinodi teineteisele vasturääkivaist otsustest räägib ja palub Sinodile ette kirjutada tema lahutuseasjale, mille ta uuesti alustanud, käik anda. See palve on ülempiiskopi resolutsiooniga Sinodile läbikatsumiseks antud. 2. III. 22. a. on Sinod asja läbi vaadanud ja leidnud, et „Saarte abielu lahutati 2. XII. 20. a.; Emilie Saarele anti luba protsessi uuesti alustada, tema aga saatis palvekirja selles asjas alles 1. aug. 1921. a. Seega on ta kõik tähtsused lasknud mööda minna ja sellepärast on temale ka Sinodi poolt õigesti 7. septembril 1921. a. ära üteldud ja Sinod otsustas Emilie Saarele asja uuesti ülesvõtmise palves samal põhjal ära ütelda“. Sellest Sinodi otsusest on Emilie Saarele teatatud 6. III. 22. a. nr. 670. all, millele siis järgneski Riigikohtu poole pöördumine voliniku vann. adv. Lauri kaudu, alguses tähendatud palvega Sinodi tegevus järelevalve-korras revideerimise alla võtta.

Prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kõige pealt on tarvilik lahendada küsimus, kas võib Emilie Saare kaebust Riigikohtule alluvaks tunnistada.

Vene ajal oli Püha Sinod riiklik asutus ja esines kõrgema administratiiv- ja kohtuasutusena kõigis õigeusu kiriku asjus, muu seas allusid temale ka lahutamisasjad. Eesti Vabariigi asutamisega jäi Püha Sinod ära, ja tekib küsimus, missuguse asutuse peale on endisele Püha Sinodile alluvad asjad üle läinud.

Vene riigi Põhiseaduste § 64. ja 65. (osn. gossud. sakonõ, Sv. Sak. k. I, § 64. ja 65.) järele kuulus ülem võim kirikuvalitsuses isevalitsejale, kes seda valitsemist õigeusu kirikus teostas tema poolt asutatud Püha Sinodi kaudu (v upravlenii zerkovnom samodershavnaja vlasti deistvujet posredstvom Svjateishavo Pravitelstvujushtshavo Sinoda, jeju učreshdennavo“), kuna aga teiseusuliste kiriklikud asjad allusid nende vaimulikkudele võimudele ja erilistele valitsustele, kes selleks kõrgema võimu poolt määratud (V. S. K. I. k. Põhis. § 68). Seesugune õigeusu kiriku eraldatud ja eesõigustatud seisukord võrreldes teiste ristiusu kirikutega on seletatav sellega, et õigeusk oli Vene riigis riigiusk (Vene riigi Põhisead. § 62: Pervenstvujushtshaja i gospodstvujushtshaja v Rossiiskoi imperii vera) ja keiser tema pea (seals. § 64).

Riigiusku Eestis ei ole (Eesti Vabar. Põhis § 11) ja Ajut. Val. poolt 19. aug. 1919. a. vastuvõetud seadusega (R. T. nr. 28/29—19. a.) on õigeusu kiriku seadused maksvaks tunnistatud niikaugelt, kui need määrused ei käi Vabariigi seaduste vastu,

ja nii, et nendes seadustes ettenähtud kiriku ülemvalitsus, niisama ka teised Vene ülemaalsed määrused ei ole Eestis maksvad.

Ei ole selle järele mingit seaduslikku põhjust õigeusu kirikut, praegu Eestis apostliku õigeusu nime kandvat kirikut, järelevalve suhtes riigiasutuste poolt eraldatud seisukorda seada ja teda otsekohe alluvaks lugeda Riigikohtule. Seisab Eestis vaimulikkude asutuste, seal hulgas kõige laialisema usulise organisatsiooni — Evanangeeliumi Luteri usu Kiriku — tegevus üldiselt Siseministeeriumi järelevalve all (Vene Sead. Kogu XI k., I jagu, § 13), siis peab ka õigeusu kiriku suhtes seda järelevalvet Siseministeerium teostama, nii et Piiskopkonna Nõukogus, nüüdse nimega „Eesti Apostliku Oigeusu Kiriku Sinod“, nagu ka Riigikogu 1922. a. eelarves seda uut nimetust on tarvitanud ja tunnustanud (1922. a. R. T. nr. 53/54, lhk. 241), otsustatud asjad mitte otsekohe, vaid ainult kaebuse korral siseministri otsuste peale, mis nendes asjades tehtud, Riigikohtus arutusele võiksid tulla.

Kõigest sellest jõuab Riigikohus otsusele, et käesoleval juhtumusel Emilie Saare kaebus, mis Siseministeeriumist möödaminekuga otsekohe Riigikohtule antud, ei või selle sisulisele arutusele tulla.

Käesoleval korral ei ole aga enam põhjust asja siseministeeriumile saata, sest et 23. veebr. 1923. a. Riigikogu poolt vastuvõetud Abielu-asjade Kohtupidamise Korra Seadusega anti abielu-lahutamise asjade otsustamine Rahukogude kätte, ja selle seaduse maksmapanemise seaduse § 2. järele antakse kõik asjad üle Rahukogudele ning sama sead § 4. järele käib Rahukogude alla ka lõpetamata abielu-lahutamise asjade õiendamine asjaosaliste palvel. Sellega tuleb Sinodi asjatoimetus ühes Emilie Saare palvetega tehtud otsuse uuesti läbivaatamise kohta Tartu-Võru Rahukogu kätte saata. Kõigil eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Asi Abielu-asjade Kohtupidamise Korra Maksmapanemise Sead. § 2. põhjal üle anda alluvuse järele Tartu-Võru Rahukogule.

Nr. 14.

ÜLDKOGU.

22. detsembril 1924. a.

Esimehe ettepanek: lahendada küsimus, kas on Rahukogu esimehel õigus määrata notarile, kes on kriminaalseaduses karistatava süüsteo eest kohtulikule vastutusele võetud ja notariametist ajutiselt, kuni kohtuotsuse tegemiseni, tagandatud, tema ettepaneku peale asetäitjat Not. Sead. § 39. alusel.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör, R. Rägo.

Ettepanud küsimuses on Eesti ametiasutuste tegeluses lahkuminevad vaatekohad ilmsiks tulnud. Kohtuminister on 22. jaan. 1923. aastal, kui ta ühe Tallinna

notari kohtu alla andmise puhul selle ajutiselt ametist kõrvaldas, Tallinna Rahukogu esimehele ette pannud toimetada Vene Senati üldkogu 1874. a. otsuse järele nr. 45. Selles otsuses seletati, et seaduses ei leidu otsekohe notari ametist ajutiselt kõrvaldamise korra kohta mingid otsekoheseid näpunäiteid, kuid ajutine ametist kõrvaldamine ei ole üheväärline täielise vallandamisega, ja sellepärast oleks ajutiselt kõrvaldatud notarite suhtes Not. Sead. § 41. tarvitamine, mis notari surma, ametist vallandamise ehk ametist äraheitmise puhul käsib kohalikku rahukohtunikku notariraamatud ja aktid ära võtta, tema pitsati risti üle viilida ja üle anda notariaal-arhiivi, tihti ehk karedamaks varandusliseks karistuseks kui see, mis nad ehk pärast kohtuotsuse järele kandma peavad, ja sellepärast leidis Senat õige olevat notari ajutise kõrvaldamise puhul tema raamatud ja aktid ning pitsati siis ära võtta ja notariaalarhiivi üle anda lasta, kui tema ustavat isikut oma asemikuks ette ei pane; kuid ka sel korral ei pea ikkagi tema pitsat läbi viilitama mitte enne, kui ta juba lõpliku kohtuotsusega ametist on vallandatud, muidu aga, kui ta ustava isiku oma asemikuks esitab, ei pidanud ta akte, raamatuid ja pitsatit mitte ära võetama, vaid need pidid jäetama tema ajutise asetäitja kätte. — Selle järele on siis Tallinna-Haapsalu Rahukogu esimees ajutiselt kõrvaldatud Tallinna notarile asetäitjaks kinnitanud tema poolt ettepannud isiku; samuti on talitanud ka Rakvere-Paide Rahukogu esimees ühe sealse notari kohtuliku vastutusele võtmise puhul, kui kohtuminister selle ajutiselt ametist tagandas. Viljandi-Pärnu Rahukogu esimees ja ühes temaga sealne Rahukogu on vastupidisele seisukohale asunud, leides, et Vene Sen. üldkogu otsus 1874. aastast ei ole meil mõõduandev, kuna seadus ise hiljemini, nimelt 1887. a., andis õiguse ametist tagandada notareid, kes ei vasta oma kutsele või kes oma ametit hooletult ehk ametikutsele mittevastavalt peavad, või oma ameti auluse või kõlbluse vastaselt ehk muidu laiduväärt end väljaspool ametit üles peavad (Not. Sead. § 59¹, 1892. a. väljaanne). Kohtupalat on sama asja arutamisel valvekorras eelnimetatud Vene Senati üldkogu otsuse põhjal seletanud, et ajutiselt kõrvaldatud notaril on õigus, tugeses Not. Sead. § 39-le, esitada ustavat isikut oma asemikuks ja Rahukogu esimees ehk Rahukogu üldkogu, kui asi esimehe poolt K. As. Sead. § 160. p. 11. põhjal tema kätte on edasi antud, on kohustatud seesuguse palve sisuliselt lahendama.

Peale prokuröri arvamise ärakuulamist eespool-esitatud küsimuse lahendamisele asudes leiab Riigikohus, et Notariaalseaduse § 39. määrab, et notarit ei lubata puhkusele mitte muidu, kui temale ei ole määratud, tema enese ettepaneku peale, ustav isik tema kohuste täitjaks, tähele pannes sealjuures Not. Sead. 8., 14., 19. ja 25. paragrahvis avaldatud tingimusi ja notari enese varanduslisel vastutusel selle oma asetäitja tegevuse eest. Not. Sead. § 40 määrab, et eelmises (§ 39) sisalduvaid reegleid kohaldatakse ka notari raske ehk pikaldase haiguse puhul. Mainitud § 39. ütlusviisist paistab silma, et notari puhkuseluba eeltingimuseks on tema poolt ustava asetäitja ettepanek, keda kohtu esimees võiks asetäitjaks kinnitada. Asetäitja esitamine ei ole nii siis õieti mitte niivõrt notari õigus kui tema kohus; ta ei sõltu mitte tema vabast äränägemisest ega soovist, vaid publiku huvides ei tohi notari tegevus mõneks ajaks sootuks katkeda. Ametis olev notar peab ise asetäitja kandidaadi välja otsima ja kohtu esimehele tema nimetamiseks ette panema. Sama kohustus lasub notari peal Not. Sead. § 40. järele siis, kui ta oma raskema haiguse pärast oma tegevust ei saa jätkata.

Hoopis teist laadi on notari ametist kõrvaldamine tema kohtulikule vastutusele võtmise puhul kriminaalse kuriteo pärast. Notari kõrvaldamine ametist võib

järgneda kuriteo kordasaatmise pärast ametialal või ka väljaspool ametit. Esimese puhul võis kõrvaldamine järgneda juba 1864. a. antud Krim. Kohtupid. Sead. § 1100. põhjal, ja nimelt kas sootuks või ajutiseks, kuni asja lõpliku lahendamiseni kohtus. Et aga samasugune tärvidus ametist kõrvaldamiseks võis tõusta ka mitte-ametialaste kuritegude või muidu sündmata kõlblusvastaste tegude kordasaatmise tagajärjel, siis anti nende juhtumuste korraldamiseks kohtunikude suhtes, keda mitte, nii kui valituseametnikke, ilma kohtuotsuseta ei võidud ametist tagandada, 1884. ja 1885. a. vastavad täiendavad määrused, mis Kohtuasut. Seaduses § 295¹ ja 295² all aset leidsid, ja notarite suhtes määrus 24. aprillist 1887. a., mis Not. Seadusesse § 59¹ all üles võeti. Viimase seaduse järele lubati notarit ametist tagandada ka neil juhtumustel, kui tema oma ametikohuste täitmises lohakust ja hoolimatust üles näitab või ka väljaspool ametit kõlbmata ehk lubamata teguviisi on ilmutanud, mis tema ametikohuste aulusega kokku ei käi; siia hulka käib muidugi ka kriminaalseadustes karistatava kuritöö kordasaatmine. Neil juhtumustel oleneb notari lahtilaskmine Kohtupalati vanemast esimehest, kellele kuulus tema ametissenimetamine, nüüd kohtuministri, kelle kätte meil notarite nimetamine 1919. a. antud Ajutise Notariaalseaduse § 16. järele (R. T. nr. 24) on üle läinud. Viimane võib, kui ta tarvis leiab, notari ametist tagandada ilma tema palveta, võib muidugi vähem karmimaid korraldusi teha, nagu: temale võimalust anda omal palvel lahkuda või teda ametist ajutiselt kõrvaldada, kuni tema vastu tõstetud süüdistus on lõplikult välja selgitatud. Enne kui Rahukogu esimehe või prokuröri ettepanek ministri kätte otsustamisele läheb, peab juba Rahukogu küsimuse kohta, kas notar ametisse võib jääda, oma arvamise avaldama, ja juhtumustel, mis edasilükkamist ei kannata, otsekohe abinõud tarvitusele võtma notari kätte usaldatud eravaranduse alalhoidmiseks Not. Sead. § 41. ja 58. järele. Not. Sead. § 41. määrab, et notari surma, teenistusest lahkumise või ametist tagandamise puhul võtab kohalik rahukohtunik tema raamatud, registrid ja aktid ilmviibimata üle ja annab edasi notariaal-arhiivi, meil Kinnistumametisse. Järgneb nüüd ametist kõrvaldamine üht või teist laadi kriminaalse süüsteo pärast, ikkagi sünnib see mitte iga süüdistuse puhul, vaid kui asjaolude järele otsustades süüdistatava ametikohuste täitmisele jätmine mitte soovitav ei ole, olgu see ameti prestiiži pärast, või kui ettevaatuse-abinõu võimalikkude kuritarvituste ehk ametikohuste korrapäraselt täitmisest kõrvalekaldumiste vastu, või tema teguviisi tagajärjel tekkinud kahtluste tagajärjel, kas tema küllalt usaldatav on oma ametikohuste täitmise jätkamiseks; nõuab ju notari ameti tema täitjalt kõige suuremat erapooletust ning täpsust, kui õigusliste vahekordade kaasloojalt, kes peab asjaosaliste õige tahte hästi välja selgitama ja siis akti tegema, kui ta on kindunud, et asjaosalised selle tähendusest aru saavad ja seda vabal tahtel teevad; eriti süüdistamiste puhul ametialastes kuritegudes kui ettevaatuse-abinõu raamatute, registrite ja aktide kurjasti tarvitamise vastu kordasaadetud süüsteo jälgede kinnitamiseks. On nüüd süüstegu, milles notariat süüdistatakse, niivõrt tõsine, et tarviliseks tunnistatakse notar tema ametikohuste täitmiselt kõrvaldada, olgugi — et mitte lõplikule süüselgitamisele kohtuotsuse läbi ette jõuda — ainult ajutiseks, siis oleks ebaloomulik säärast nõuda ja teiselt poolt temale lubada enesele asetäitjat esitada, asetäitjat, kes temast ometi mitmeti sõltub, eriti palga kui üldse teenistuse jätkamise poolest. Not. Sead. § 39. ettenähtud asetäitja, kes notari puhkuse ja haiguse puhul ametisse nimetatakse, ei pruugi ise mitte notari ametile ette valmistatud olla, ja seega on siis loomulik ning tarvilik, et notar selle oma asetäitjaga alalist ühendust peab, talle nõu ja

juhtnööre annab. Kui § 39. määrus ka ametist kõrvaldatud notarite suhtes tarvitusele võetaks, nagu seda on mõnelt poolt seletatud, siis peaks ametist kõrvaldatud notari ja tema asetäitja vahel samasugune vahekord valitsema ning lubatav olema. On selge, et see ei oleks korras, ja ometi ei saaks seaduse põhjal ka mingisuguseid abinõusid selle vastu tarvitusele võtta, kuna asetäitja nimetamine otse samal Not. Sead. § 39. alusel järgnes, nagu notari puhkuselemineku korral, kus notar enesele asetäitjaks otsib just niisuguse, kes temale sobib, kellest ta loodab, et see tema näpunäidete ning soovide järele talitab ja kes sõltub temast omas teenistuses.

Kui keegi on ametist kõrvaldatud, siis tähendab see, et kõik ta tegevus ameti alal, niivõrt kui seadus ise midagi teist ei ole määranud, peab seisma. Vastupidine seisukoht, et ametnik, kes ametist tagandatakse, sest et võimalikuks ei leita teda ametis pidada, tohiks enesele asemiku valida, riigivõimu poolt nimetatava avalikku usaldust nõudva riikliku ameti peale — oleks niisugune iseärasus ametikohtade täitmise alal, et seda ilma seaduse otsekohese määruseta kuidagi ei või tunnustada.

Notariaalseaduse § 39. ja 40. määrused on, võrreldes teiste ametnikkude õigustega ja kohustega, üks kõik, kas vaadata notari asemiku esitamise peale notari õiguse või tema kohustuse seisukohalt, otse erandilised, mille sarnaseid ei tunne üldine Teenistuseseadus ega eriti Kohtuasutuste Seadused, ja kui seesuguseid ei või neid kuidagi viisi üle neis paragrahves tõmmatud piiride laiendada ega neid kohaldada säärastel juhtumustel, mis nendes paragrahvides otse ei ole ette nähtud, ja ka oma iseloomu poolest hoopis teissugust käsitlust nõuavad. Oma sisemise iseloomu poolest ligineb notari ametist kõrvaldamine Not. Sead. § 41. ettenähtud teenistusest vabastamisele (uvolnenije) ehk ametist tagandamisele (udalenije ot dolžnosti), mil puhul kohalik rahukohtunik notari raamatud, registrid, aktid ja pitsati üle võtab ja üle annab notariaal-arhiivi, meil Kinnistuametile. Niiviisi määras ka Vene Seadl. Kogus 1867. a. nr. 91 seadl. nr. 802. all väljakuulutatud Juhatuskiri Notariaalseaduse kohaldamise kohta, kui ta oma § 13-ndas määras, et samal ajal, kui korraldus tehakse notari ametist kõrvaldamise (ustranenije ot dolžnosti) ehk tema teenistusest vallandamise (uvolnenije ot službõ) üle, antakse kohalikule rahukohtunikule sellest teada, kohuste täitmiseks, mis tema peale Not. Sead. § 41. põhjal on pandud, ja samale seisukohale asus Senati ühendatud koosolek 1882. a. ja Vene Senati Üldkogu ühes oma hilisemas otsuses (1883. a. nr. 18). Muidugi ei ole säärasel korral tarvidust kõrvaldatud notari pitsatit lasta läbi viilida, enne kui tema süüdistuseasi on lõplikult ära otsustatud, kuna ka tema ametikoht sel ajal, kui kohus käib, temale vaba hoitakse.

Vastupidise seisukoha kaitseks on ühe notari ja ka Kohtupalati poolt selle peale näidatud, et Teenistuseseaduse (§ 589) järele saavad ametist ajutiselt kõrvaldatud riigiametnikud palka edasi, nimelt poole palga võrra, niikaua kui asi kohtulikult lõplikult on lahendatud, õigeksmõistmise puhul aga veel teise poole ka tagant järele, ja et notar Not. Sead. § 16.—18. põhjal ka riigiametnikuks loetakse, siis oleks ülekohus, kui notar ametist ajutise kõrvaldamise puhul hoopis ilma sissetulekuta peaks jääma. — Peab ütlema, et Not. Sead. § 39. ja 40. ettenähtud notari kohustetäitja ametissenimetamine ei ole ega või olla tingitud notarile sissetulekute kindlustamise, vaid rahva huvidest, ja ei seisa mingis ühenduses riigiteenijate palgaseaduse määrustega. Riigiteenistuse Seaduse § 588. ja järgm., mis ametist ajutiselt kõrvaldatud riigipalgal seisvate ametnikkude seisukorda käsitlevad, on üks iseärasus riigi rahalisel palgal seisvate ametnikkude töö tasumise viisis, samuti nagu seda on paiuki ehk perekonna abiraha, arstiabi ja muude toetuste saamise õigus jne., ja ei käi mitte

teiste kohta. Nii näit. ei olnud Venemaal neil rahukohtunikkudel kes omavalitsustelt, linnadelt ja semstvtotelt palka said, ametist ajutise kõrvaldamise puhul mitte õigust poolt palka edasi saada, nagu seda on Vene Senati I Departemang seletanud, mille otsus on juhtnõörina välja kuulutatud Seadl. Kogus 1873. a. nr. 29, seadl. nr. 318 ja Polnoje Sobranije Sakonov 1873. a. nr. 52064 (Shramtshenko ja Shtsheglovitov tsiteerivad Kr. Kp. S. § 1002. all ka Tsiv. Kass. Dep. korr. koosoleku otsust 25. 5. 1873. a.). Notar saab oma ametis tasu hoopis teistel alustel, nimelt üksikute tööde pealt taksi ja vaba kokkulepe järele, mida kuidagi ei saa võrrelda harilikkude riigi-ametnikkude palgaga, mis oma määras kindel on. Edasi, kui notarile tuleks sel põhjal, tema ülespidamise kindlustamiseks, võimaldada omale asemikku esitada tema ajutise ametist kõrvaldamise ajaks, siis tekiks ka kohe küsimus: mil alusel saab notar sel ajal omast kontorist, mida vahest samade jõududega edasi peetakse, mis ta enese ametisolemise ajal seal olid, endisel viisil sissetulekut edasi, kuna riigiametnik ainult poole palka saab? Kuid nagu eespool öeldud, ei saa kuidagi oletada, nagu võiks ehk tohiks notari sissetulekute küsimusel selles asjas otsustav tähendus olla. Et kohalik rahvas aga ilma notari abita ei jääks, selle eest peab juba vastav ametiasutus Not. Sead. § 2. ja 7. põhjal hoolitsema.

Viimaks ei tohiks ka mõõduandev olla see kaalutus, et ajutiselt kõrvaldatud notarile asemiku esitamise keeld ja tema suhtes Notar. Sead. § 41. kohaldamine võiks ehk temale raskemaks karistuseks saada kui see, mida notar pärast lõpliku kohtuotsuse järele peab kandma, sest kui see asjaolu peaks otsustav olema, siis ei tohiks kaebalusele enne lõplikku kohtuotsust üldse mitte kitsendusi peale panna, eriti mitte tema vahi alla võtmist lubada, mis ju isikut kaugelt raskemini tabab kui mõni varandusline kitsendus. Pealegi hoitakse ajutiselt kõrvaldatud notarile, nagu igale teisele ametnikule, ta koht alles, kuni ta asi lõplikult lahendatakse ja välja selgitatakse, kas ta ametist lõplikult peab lahkuma või edasi võib jääda.

Eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et Not. Sead. § 39. ettenähtud notari asetäitja nimetamine notari ettepanekul ei ole kohaldatav notari ametist ajutiselt kõrvaldamise juhtumustel.

Nr. 15.

ÜLDKOGU.

22. detsembril 1924. a.

Riigikohtu administratiiv-osakonna ettepanek, arutada valvekorras Tallinna-Haapsalu Rahukogu tegevust 2./4. märtsist 1920. a. Tallinna Käsitöö- ja Tööstuse- ettevõtjate Ühisuse St.-Kanut-i gildi registreerimise asjas.

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtu administratiiv-osakonnas oli 1921 a. arutusel Tallinna Kanut-gildi juhatuse volinikkude Johan Weinbergi ja Herman Stolzmanni kaebus Töö- ja Hoole-

kande- ministeeriumi korralduse peale nimetatud gildi varanduse ülevõtmise asjas Kaebajad vaidlesid Kanut-gildi varanduse üleandmise nõudmise vastu muu seas sel põhjal, nagu ei oleks see gild mitte seisusline asutus, mis seisuste kaotamise seadusega oleks ära kaotatud, vaid eraõigusline ühing, ja esitasid Riigikohtule Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt 2./4. märtsil 1920. a. registreeritud Tallinna Käsitöö- ja Tööstuse-ettevõtjate Ühisuse „St.-Kanuti gildi“ põhikirja, millest pidi selguma, et see ühing on nüüd Kanut-gildi õiguste seadusepärane kandja, ühtlasi ka väljatõmbe Kanut-gildi peakoosoleku protokollist 17. detsembrist 1919. a. ära peetud gildivanema Herman Stolzmanni juhatusel, millest on näha, et see koosolek arutas uut Tallinna Käsitöö- ja Tööstuse-ettevõtjate St.-Kanuti gildi põhikirja 61 paragrahviga, võttis ta vastu, kinnitas ta ning volitas gildivanemat Herman Stolzmanni ja gildiliikmeid Gustav Kembergi ja Konstantin Drelli teda registreerimiseks ette panema. Nagu Tallinna-Haapsalu registreerimistoimetusest nr. 176/1920. a. näha, on siis ka nimetatud kolm meest eelnimetatud „St.-Kanuti gildi“ nimelise Tallinna Käsitöö- ja Tööstuse-ettevõtjate Ühisuse põhikirja alla kirjutanud ning 1. märtsil 1920. a. esitanud Tallinna-Haapsalu Rahukogule palvega, ühisus registreerida, ja järgmisel päeval on Rahukogu otsustanud nimetatud ühisuse registreerida. Riigikohtu administratiiv-osakond leidis kaebajate seletused, nagu ei oleks St.-Kanuti gild mitte seisusline asutus, vastu käivat Balti Kohalikkude Seaduste Kogu I ja II kõite määrustele, eriti Balti seisusi käsitleva II. kõite määrustele, kus muude seisusliste korralduste ja asutuste määruste hulgas eriti § 992., 994., 1009.—1011. ja teised käsitlevad Kanut-gildi kui Tallinna kodanikkude-käsitöölise seisuslise kogu korraldust, samuti vastu käivat ka Seisuste Kaotamise Seaduse III osa § 5. määrusele, mis käsib võtta gildide varanduse Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi valitsemisele, ja jättis Kanut-gildi volinikkude, gildivanema Stolzmanni ja vanema liikme Weinbergi kaebuse tagajärjeta. Sealjuures tunnistas Riigikohus ilma ühegi seadusliku tähenduseta olevat Kanut-gildi poolt ettevõetud muutmise Kanut-gildi nimeliseks Tallinna käsitöö- ja tööstuse-ettevõtjate eraühinguks, sest Kanuti gild, kui seisusline asutus, ei olnud õigustatud ilma vastava seaduseta oma iseloomu, tegevust ja korraldust muutama. Lugeses Kanut-gildi sellekohase otsuse, mis lausa üle tema võimupiiri, Balti Koh. Sead. Kogu § 1232. rikkumisega tehtud, tühiseks, tunnistas Riigikohtu administratiiv-osakond oma otsuses 16. VI. 21. tarviliseks eelnimetatud Kanut-gildi nimelise ühingu põhikirja registreerimise asja, mis Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt toimetatud, valvekorras Kohtuasut. Sead. § 250. põhjal arutusele võtta ja otsustas seks asja esitada Riigikohtu üldkogule.

Prokuröri arvamise ära kuulunud leidis Riigikohtu üldkogule, et eelkirjeldatud asjaoludest ja vastavaist Rahukogu ja Riigikohtu toimetustest on näha, et endine Tallinna Kanut-gildi vanem H. Stolzmann ja liikmed G. Kemberg ja K. Drell esitasid 1. märtsil 1920. a. ilma gildi volituse nimetamata, Tallinna-Haapsalu Rahukogule registreerimiseks „St.-Kanuti gildi“ nimelise Tallinna käsitöö- ja tööstuse-ettevõtjate ühingu põhikirja, mille Rahukogu otsustas 2. märtsil registreerida; selle otsuse põhjal kanti nimetatud ühing 4. märtsil 1920. a. seltside ja ühingute registrisse. See registreerimisotsus tuleb seadusevastaseks tunnistada järgmistel põhjustel:

Nagu ühingu asutamise käigust, mis St.-Kanuti gildi poolt tema liikmete üldkoosolekul 1919. a. 17. detsembril otsustati ja selle poolt valitud volinikkude poolt läbi viidi, samuti ka ühingu nimetusest, nii ka tema põhikirja esimesest paragrahvist näha, ühenduses gildivanema Stolzmanni ja vanema liikme Weinbergi sele-

tustega, kes ühel määral teotsesid nii endise seisuslise St.-Kanuti gildi kui ka uuesti asutatud samanimelise seltsi volinikkudena, pidi asutatav „St.-Kanuti gildi“ nimeline eraõigusline selts St.-Kanuti gildi kujutama, mis 1229. a. on asutatud, ja mis nüüd Seisuste Kaotamise Seaduse määrusi mööda pidi likvideeritama. Kuigi põhikirja esitajad oma palvekirjas midagi ei lausunud sellest, et nad toimivad St.-Kanuti gildi ülesandel, kui selle volinikud, siiski ei tohtinud kohus tähele panemata jätta esmalt seda, et selts, mille registreerimist paluti, pidi põhikirja § 1. järele juba 1229. a. asutatud olema, ja teiseks, et ta kannab ametlikku seisuslise asutuse nime. Kui eeldada, et kohus vaatas registreeritava ühingu peale kui era-algatusel tekkinud ja toimiva seltsi peale, siis oleks ta ikkagi pidanud järele katsuma, kas ettepanud põhikiri on kokku seatud ja vastu võetud vastavalt seltsi senise aluskorra ehk põhikirja nõuetele ja kas ta on esitatud seltsi seaduslike esindajate poolt, ning, et selle üle ei olnud vastavaid tõendusi ette pandud, registreerimispalve tagasi lükkama. Käesoleval korral omandati registreeritavale seltsile „St.-Kanuti gildi“ nimi, mis kuulus samanimelisele seisuslisele asutusele. Tol ajal teotses St.-Kanuti gild veel kui ametlik asutus ja alles 9. juunil 1920. a. võttis Asutatav Kogu Seisuste Kaotamise Seaduse vastu, mis 27. augustil 1920. a. välja kuulutati ja sest päevast maksuma hakkas. Nimed on seks, et vahet teha nimekandjate vahel, et neid juba välise nimetuse järele ära tunda, ja peavad vastama nimekandja iseloomule. Avalikõigusliste asutuste nimetused kuuluvad nendele ja on selle avalikõiguslise koonduse — riigi või omavalitsuse — käsutada, kes neid ellu kutsub, ümber moodustab või ära kaotab. Ei ole mõeldav, et isegi ära-kaotatud ametlike ehk avalikkude asutuste, näituseks „Eestimaa kubermanguvalitsuse“, „Eestimaa rüütelkonna“, „Maapäeva“, „Maanõukogu“, „Asutava Kogu“, „Tallinna Maksukogukonna“ või „Marana ehk mõne teise Vallavalitsuse ehk Kogukonna“ nimetust tohiks enesele võtta mõni eraorganisatsioon ja, vahest enesele ka veel vastava pitsati muretsedes, säärase nime all tegevusse astuda ainult sel põhjal, et endised sellenimelised asutused on ära kaotatud ja et registreerimisseadus ei sisalda eneses nimede tarvitamise kohta mingisugust otsekohest kitsendust. Seda seisukohta kinnitab selgesti Balti Eraseaduse § 2922, mille järele kõik lubamata ja sündmata toimetused, mis käivad seaduse ehk heade kommete vastu või mis on sihitud seadusest mööda minemise peale, ei või juriidilise toiminguga esemeks olla ja loetakse tühisteks. Tuleb lugeda seadusevastaseks kui lubamata ja sündmata toiming, kui mõni eraorganisatsioon enesele omandab nimetuse, mis kuulub teatavale avalikule asutusele, või oma nimesse võtab teatavat liiki avalikkude asutuste nimetuse või võtab nimetuse, mis kuulub teatavat liiki eraorganisatsioonidele, kuid kokku ei käi nimekandja iseloomuga, või ka otse ühe teatava eraorganisatsiooni nime, mis samal kohal asub, ehk olleski eemal, juba siiski laialisema tutvuse on võitnud. Juba vahetamise ning segaduse tekitamise ja tekkimise võimaluse ärahooldamiseks ei ole säärane nime omandamine lubatud, muist varjatud sündmata sihtidest kõnelemata.

Käesoleval juhtumusel pidi „St.-Kanuti gildi“ nimeline ühing St.-Kanuti gildi asemikkude voliniku seletust mööda „St.-Kanuti Gilde“ järeltulija olema (v. Riigikohtu prot. 6. V. 1921. a.), kellele kõik selle õigused on üle läinud (v. Riigikohtu prot. 16. VI. 1921. a.), oli siis otse asutatud sibiga maksvast seadusest mööda minna.

Kui võtta registreeritud St.-Kanuti gildi mitte kui vana „St.-Kanuti Gildi“ jätkajat, vaid kui täiesti uut seltsi, siis peab vormiliselt ütleva, et registreeritud

põhikirjas puudub seltsi eesmärgi äratähendamine, mis on seltside registreerimis-
seaduse § 11. p. 1. järele oluliseks registreerimise tingimuseks; sest siis kujutaks
põhikirja § 1, mis nii käib: „Tallinna ringkonna tööstuse huvidega tutvumiseks,
nende huvide edendamiseks ja kaitseks, töötingimuste selguse muretsemiseks ja
nende parandamiseks kui ka saaduste müügingimuste järeleuurimiseks ja läbimüügi
tõstmiseks on ühing „St.-Kanuti gildi“ nime all 1229. a. asutatud“, eneses ainult
ajaloolise märkuse, mujal aga ühingu eesmärgist ei kõnelda.

Lõpuks, ükski selts või ühing ei või oma põhikirja registreerimise teel mingi-
suguseid maksvais seadustes mitte ettenähtud eesõigusi ja tegevusevõimalusi oman-
dada, mispärast Rahukogu ühingute põhikirjade registreerimisel selle järele peab
valvama, et registreerimiseks ettepanud põhikirja määrused oleksid maksvate sea-
dustega igapidi kooskõlas. „St.-Kanuti gildi“ põhikirja § 3-das on aga muu seas
järgmist ette nähtud: Ühingul on õigus... „e) enese hulgast valida saadikuid valit-
suse- kui ka kogukondlistesse asutustesse ja lepituskodadesse, ... h) raamatukogusid
elule kutsuda ja sisse seada, niisama ka üldisi ja kutsekoolisid ja kassasid, etteluge-
misi, koosolekuid, ettekandeid sissemineku-maksu eest ehk ilma toime panna, kus-
juures kõigi nende toimepanekuks ühekordsest teadaandmisest vastavale valitsuse-
asutusele küll on.“ Kuid esindajate valimine valitsuse- ja omavalitsuse-asutustesse,
samuti ka ettelugemiste, koosolekute ja ettekannete toimepanemise kord oleneb vas-
tavatest seadustest, mitte Kanut-gildi määrustest.

Otsustades registreerida Tallinna käsitöö- ja tööstuse- ettevõtjate ühingu
„St.-Kanuti gildi“ on Rahukogu seega tähelepanemata jätnud 21. märtsil 1919. a.
antud Registreerimisseaduse § 16., mille põhjal Rahukogu on kohustatud registreerimis-
palve tagasi lükkama, kui registreerimiseks ettepanud põhikiri ei vasta maks-
vatele seadustele. Rikutud seatud korra jaluleseadmiseks K. As. S. § 250. p. 2.
põhjal **otsustas** Riigikohtu üldkogu:

1. Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 2. märtsist 1920. a. Tallinna Käsitöö-
ja Tööstusühisuse „St.-Kanuti gilde“ registreerimise üle ja 4. märtsil 1920. a. toime-
tatud nimetatud ühisuse sissekanne seltside ja ühingute registrisse tühistada,

2. Ärakiri sellest otsusest Tallinna-Haapsalu Rahukogule saata teadmiseks,
täitmiseks ning avaldamiseks.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. jaanuaril 1924. a.

Eestimaa Maade Krediitseltsi kaebus rahaministri otsuse peale 27. märtsist 1922. a. Krediitseltsi pantkirjade 5% kupongi maksust vabastamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus, et Eestimaa Maade Krediitseltsi kaebus käesolevas asjas tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Ajutise Valitsuse seadusega nr. 1 p. 2, 19. novembrist 1918 a. (R. T. nr. 1—1918. a.) tunnistati Eestis maksvaks kõik need seaduslikud määrused, mis kuni 24. oktoobrini 1917. a. Vabariigi piirides jõus olid, niivõrt kui need seadused Eesti Maapäeva otsusega 15. novembrist 1917. a., Päästekomitee Manifesti läbi 25. veebruarist 1918. a. ja Ajutise Valitsuse määrustega muudetud ei olnud. Ühtlasi olid sama seaduse p. 3. järele jäetud ajutiselt maksma need määrused, mis Saksa võimude poolt pärast 24. oktoobrit 1917. a. Liivi- ja Eestimaa jaoks välja antud ja „Määrustelehes“ ning selle lisas olid eraldi ära tähendatud. Et Eestis kuni 24. oktoobrini 1917. a. muude endiste Vene maksuseaduste hulgas oli maksev ka Otsekoheste Maksude Seaduse § 614. p. 1 (S. K. k. V—1914. a. väljaanne) määrus 5% riigimaksu kohta protsentpaberite kupongide pealt ja et see maks Eesti võimude poolt ei olnud ära muudetud, siis tuleb järeldada, et eeltoodud 1918. a. 19. novembri seaduse p. 2. põhjal oli ka see määrus maksvaks tunnistatud, alates tähendatud seaduse avaldamise päevast 28. novembrist 1918. a. Kahtlus selles võiks tekkida üksnes sel korral, kui eeltähendatud maks oleks vaheajal Saksa okupatsioonivõimude poolt seatud korras muudetud või ära muudetud ja kui selle tõttu küsimus selle maksu kestuse kohta käiks niihästi 1918. a. 19. novembri seaduse p. 2. kui ka selle seaduse p. 3. alla, nii et tarvis oleks seisukohta võtta, kumb neist punktidest tuleb selle küsimuse otsustamisel mõõduandvaks lugeda. Kuid käesoleval juhtumusel puudub niisugune tarvidus, sest et Vene Otsekoheste Maksude Seaduse § 614. p. 1. ettenähtud 5% maks protsentpaberite kupongide pealt ei olnud Saksa okupatsioonivõimude poolt seatud korras tegelikult muudetud või ära muudetud. Vastav otsekohene määrus puudub „Määrustelehes“ avaldatud Saksa okupatsioonivõimude seaduslike korralduste hulgas. Eriti ei või niisuguse määruse vääriliseks pidada, nagu seda kaebaja väidab „Määrustelehes“ nr. 20—1918. a. nr. 238. all avaldatud Saksa okupatsioonivõimude ülemjuhataja korralduse III osa, milles on öeldud, et tulevikus hakatakse seniste riigi- ja kogukonna-maksude asemel uusi maksusid võtma. Niihästi sisu kui vormi poolest ei muuda see korraldus iseenesest veel ära kõiki seniseid riigi- ja kogukonna-maksude seadusi ega sea sisse nende asemel uusi mak-

susid, vaid üksnes deklareerib okupatsiooni ülemvalitsuse üldist seisukohta sellel alal, mis ainult sel mõõdul kodanikkudele kohustuslikuks muutus, kuivõrt see oli teostatud, s. o. kuivõrt olid üksikud senised maksud vastavate määrustega tegelikult ära muudetud ja nende asemele uued sisse seatud. Vene Otsekoheste Maksude Seaduse § 614. p. 1. ettenähtud 5% maks protsentpaberite kupongide pealt ei olnud aga, nagu juba öeldud, Saksa okupatsioonivõimude poolt seatud korras avaldatud vastava määrusega otsekoheaselt ära muudetud ja sellepärast tuleb see maks 1918. a. 19. novembri seaduse p. 2. põhjal kehtivaks tunnistada, alates sama aasta 28. novembrist. Järjekult oli Eestimaa Maade Krediitselts kohustatud seltsi pantkirjade 1919. a. 23. märtsi tähtaja kupongide pealt kuuluva 5% riigimaksu seatud ajal riigi kassale ära tasuma, nagu see kaevatud rahaministri otsuses oli seltsile teatatud.

Asja seisukorda ei või muutunuks lugeda selle tõttu, et Eestimaa Maade Krediitselts, sellekohase tema järelepärimise peale, sai Eestimaa Provintσιαalvalitsuselt seletuse 27. septembrist 1918. a., et 5% maks protsentpaberite kupongite pealt tuleb Saksa okupatsioonivägede ülemjuhataja eeltoodud korralduse nr. 238. põhjal äramuudetuks lugeda ja et seda maksu ei tarvitse alates 1. aprillist 1918. a. enam tasuda. Siin on tegemist administratiiv-asutuse arvamisega, mis ei loo iseenesest uut õiguslikku korda, vaid võiks üksnes sedavõrt juhtnööriks olla, kuivõrt ta kokkukõlas oli maksvate seadustega. Mõistetavasti ei ole Eesti valitsusasutustele see arvamine vähemaltki kohuslik. Eriti Rahaministeerium talitas õieti, kui ta käesoleva asja lahendamisel võttis aluseks vastavad seadused, mitte aga üksikute määruste tõlgendamise Eestimaa Provintσιαalvalitsuse poolt.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Eestimaa Maade Krediitseltsi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. jaanuaril 1925. a

Kari Brevern'i voliniku vann. adv. Valter Margk'i kaebus Põllutöö-ministeeriumi riiklise hoolekande alla võetud mõisate Hoolekande Likvideerimiskomisjoni otsuse peale 31. jaan. 1923. a. Jägala mõisa hoolekande-aruande kinnitamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Ajutise Valitsuse määruse põhjal 17. dets. 1918. a. (R. T. nr. 10—1918. a.) otsustas Põllutöö-ministeeriumi Nõukogu, koosolekul 18. augustil 1919. a., Jägala mõisa hoolekande alla võtta. Hoolekandjaks valitsejaks määras Põllutöö-ministeerium

Rudolf Kopper'i, arvates 1919. aasta 27. augustist, kes ka Jägala mõisa 1. septembril 1919. aastal oma valitsemisele võttis. Hoolekanne lõpetati 19. aprillil 1920. a. ning R. T. nr. 59—1921. a. teatas Põllutöö ministeerium, et Jägala mõisa hoolekandja valitseja poolt on ministeeriumile hoolekande lõpp-aruanne ette pandud. R. T. nr. 35—1921. a. väljakuulutatud seaduse nr. 27. põhjal ei tõstnud asjast huvitatud isikud või nende volinikud kaebust esitatud aruande vastu ega annud mingisuguseid seletusi aruande kohta. Jägala mõisa hoolekandja-valitseja Rudolf Kopper'i lõpp-aruannet läbi vaadates otsustas Riikliku hoolekande alla võetud mõisate Hoolekande Likvideerimiskomisjon 31. jaanuaril 1923. aastal Jägala mõisa hoolekande-aruanne osaliselt kinnitada, jättes Jägala mõisa endisele omanikule Karl Brevern'ile õiguse kohtu teel sisse nõuda hooldajalt R. Kopper'ilt aruande läbivaatamisel leitud puudujäägid rahas ning loonusvaras (natuuras) ja kolmandailt isikuilt veel sissenõudmata võlad.

Hoolekande Likvideerimiskomisjoni otsus on kuulutatud R. T. nr. 18—1923 a. Selle otsuse vastu on tõstnud kaebuse Riigikohtus Karl Brevern'i volinik vann. adv. Valter Margk. Kaebaja palub Riigikohut Hoolekande Likvideerimiskomisjoni otsuse 31. jaanuarist 1923. a. ära muuta ja Põllutöö-ministeeriumile ette kirjutada tema volitajale välja anda kõik R. T. nr. 18—1923. a. avaldatud Hoolekande Likvideerimis Komisjoni teadaande p. 3. ülesloetud rahasummad, loomad ja mitmesugused põllumajanduslised ained. Kaebuse põhjenduseks tuuakse ette: 1) et Jägala mõisa hoolekande-aruanne ei ole üldse rahuloldavalt kokku seatud, nii et seda ka osaliselt ei või kinnitada, 2) et hooldaja määramisest ei ole Karl Brevern mingil viisil osa võtnud, vaid Põllutöö-ministeerium üksi, 3) et Põllutöö-ministeerium ei ole hooldaja määramisel tarviliku ettevaatlikkusega talitanud, mispärast kõige hooldamise ajal sündinud kahjude ning puuduste eest vastutab üksi Põllutöö-ministeerium, aga mitte tema poolt määratud hooldaja ega teised Likvideerimiskomisjoni otsuses nimetatud isikud.

Asja arutusel Riigikohtus täiendasid kaebaja volinikud vann. advokaadid Valter Pezold ja Verner Hasselblatt kaebuse põhjendust, seletades, et vastavate seaduste a määruste järele, mille põhjal mõisate hoolekanne korraldatud, nimelt Ajut-Valitsuse Määrused 17. XII. 1918. a., R. T. nr. 10—1918. a. ja 28. II. 1919. a. — R. T. nr. 15—1919. a., Põllutöö-ministeeriumi määrus 30. III. 20. a. R. T. nr. 49/50 1920. a. Riigikogu poolt 12. IV. 1921. a., vastuvõetud seadus — R. T. nr. 35—1921 a., määrab, et riikliku hoolekande alla võetud mõisate hooldajaks peab lugema Põllutöö-ministeeriumi, aga mitte viimase poolt määratud mõisavalitsejat, mispärast ka ministeerium peab vastutama kõikide tekkinud kahjude eest hoolekande alal ja ühtlasi vastutama ka tema poolt määratud valitseja kui oma palgalise ametniku tegevuse eest.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus:

Kaebaja ei ole Jägala mõisa hoolekande lõpp-aruande vastu kaebust tõstnud R. T. nr. 35—1921. a. väljakuulutatud seaduses nr. 27. ettenähtud tähtajal ja korras ega ole ka Riigikohtus sisuliselt lõpp-aruande vastu faktiliselt väielnud, mispärast Hoolekande Likvideerimiskomisjoni otsus tuleb sisuliselt õigeks pidada. Vaidlus käib ainult selle kohta, kas peab vastutama Jägala mõisa endise omaniku ees Hoolekande Likvideerimiskomisjoni otsuses ettenähtud puudujääkide ja sissenõudmata võlgade eest Põllutöö-ministeerium või otsuses nimetatud mõisavalitseja ja teised isikud. Selle vaidluse lahendamine oleneb käesoleval juhtumusel vastuse andmisest

küsimusele: kas tuleb Jägala mõisa hooldajaks pidada valitseja Kopper'it või Põllutöö-ministeeriumi?

Vastavais seadustes ja määrustes, mille põhjal mõisate hoolekanne korraldatud, on hoolekande alla võetud mõisate valitsejate ja Põllutöö-ministeeriumi vahelkord selgelt ära määratud. Ajut. Valitsuse Määruse p. 3. järele 17. XII. 1918. a. R. T. nr. 10—1918. a. „määratud valitseja talitab ja vastutab nagu iga võõra varanduse hoolekandja Balti Eraseaduse põhjal“. Ajut. Valitsuse Määruse § 1. põhjal 28. II. 1919. a. R. T. nr. 15—1919. a. „Põllutöö-ministeeriumi valitsemise alla võetud mõisate valitsejad talitavad ja vastutavad nagu iga võõra varanduse hoolekandjad Balti Kubermangude Eraseaduste Kogu § 495. põhjal“. Sama Määruse § 2 korraldab, et „Balti Kubermangude Eraseaduste Kogu § 267—496. ettenähtud juhtumustel täidab vaeslaste- ja üldkohtute aset hoolekandmise asjus Põllutöö-ministeeriumi Nõukogu. Asja otsustamine on Põllutöö-ministri asi“. Seadusega nr. 27 — R. T. nr. 35—1921. a. on hoolekande valitsejate tegevuse-aruannete läbivaatamiseks ja hoolekande likvideerimiseks Põllutöö-ministeeriumi Nõukogu asemel ettenähtud kolmeliikmeline komisjon, kuid see komisjon täidab nimetatud seaduse järele samuti temale määratud tegevuse piirides (B. E. S. § 483—496) vaeslaste-kohtu aset ning tema juhatajaks on samuti põllutöö-minister või tema abi.

Ettetoodud seaduste korralduste põhjal tuleb pidada Jägala mõisa hooldajaks hooldaja vastutusega Balti Eraseaduse alusel Rudolf Kopper'it, kuna Põllutöö-ministeerium, täites vaeslaste-kohtu aset, vastutab B. E. S. alusel Kopper'i tegevuse eest vaeslaste-kohtu vastutuse alusel ja ulatuses. Hoolekande alla võetud mõisate hooldajate nimetamise kord ja hooldajatele tasu määramise viis on eriti juba nimetatud Määrustes R. T, nr. 10—1918. a. ning R. T. nr. 15—1919. a. ettenähtud ja vastavad B. E. S. määrused hooldaja nimetamise korra ja hooldaja tasu kohta tulevad hoolekande alla võetud mõisate hoolekande suhtes äramuudetuks lugeda, mis pärast ei ole üldse alust seletada, et nende B. E. S. Määruste kohaselt ei või Kopper'it Jägala mõisa hooldajaks pidada. Hoolekande alla võetud mõisate valitsejate, kui hooldajate, ja Põllutöö-ministeeriumi, kui vaeslaste-kohtu asetäitja, vastutustingimused ja ulatus on eespool-nimetatud seadustega ära määratud B. E. S. alusel. Tähendab, Jägala mõisa hooldaja Kopper vastutab oma tegevuse eest B. E. S. § 431.—456. ja 483.—492. alusel ja Põllutöö-ministeerium B. E. S. § 461.—466. alusel. Hoolekande Likvideerimiskomisjoni otsus: jätta Jägala mõisa endisele omanikule Karl Brevern'ile õigus kohtu teel sisse nõuda hooldajalt R. Kopper'ilt lõpparuande läbivaatamisel leitud puudujäägid rahas ning loonusvaras ja kolmandailt isikult veel sissenõudmata võlad, on tehtud B. E. S. § 483.—492. alusel ning nendega koosõlas. Põllutöö-ministeeriumilt, kui vaeslaste-kohtu asetäitjalt käesoleval juhtumusel, võib kaebaja üldse kahjutasu nõuda B. E. S. § 461—466. alusel nõudekorras, aga mitte hoolekande lõpp-aruande kinnitamise korras.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. ja Riigi Teatajas nr. 35—1921. a. avaldatud seaduse nr. 27. § 5. põhjal: Karl Brevern'i voliniku vann. adv. Valter Margk'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. jaanuaril 1925 a.

Sophie Turmanni vol. vann. adv. Verner Hasselblatti kaebus Maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale Pikva mõisa karja võõrandamise kohta.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Sophie Turmanni volinik vann. adv. Verner. Hasselblatt palub omas 23. veebruaril 1923. a. Riigikohtule antud kaebuses 1) tühistada Maakorralduse Peavalitsuse otsus, mis tema volitaja volinikule Harry Turmannile teada on antud tähendatud Peavalitsuse kirjaga 8. veebruarist 1923. a. nr. 3485 ning millega Pikva mõisa kari on tunnistatud võõrandamise alla kuuluvaks ja selles asjas antud palve 17. märtsist 1922. a. tagajärjeta jäetud, ja 2) tunnistada, et Pikva mõisa kari, kui Sophie Turmanni eraomandus, ei kuulu võõrandamise alla.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus:

Maaseadusega riigile võõrandatud Pikva mõisa omanikud on 8. veebr. 1917. a. surnud Robert Turmanni pojad: Aleksander, Ernst ja Harry Turmann, kes 2. aug. 1918. a. Tallinna II jsk. rahukohtuniku poolt on pärijaiks kinnitatud, nagu kaebaja voliniku poolt esitatud tähendatud kohtu otsuse ärakirjast näha. Samast otsusest on näha (p. 7), et Robert Turmanni lesk Sophie Turmann oma palvega 31. juulist 1918. a. on enese pärimisõigustest lahti ütelnud ja ei ole sellepärast Robert Turmanni pärijaks kinnitatud.

Sophie Turmann palub Pikva mõisa karja võõrandamise alt vabastada kui tema omanduse, sest selle karja olévat tema ostnud 1917. a. ja olevat tema selle annud oma poegadele Pikva mõisas kasutada.

Maaseadus (§ 1) võõrandab riigi omanduseks kõik Eesti Vabariigi piirides olevad mõisad ja maad, mis Balti Eraseaduse (1864. a. väljaanne) § 597. tähendatud, ühes kõigi päraldiste ja kõlvulise põllumajanduslise inventariga, olgu viimane mõisa omaniku, pidaja või rentniku päralt. Sophie Turmann ei ole Pikva mõisa omanik, ei ka pidaja ega rentnik ja tema käest Maaseadus midagi ei võõranda. Sophie Turmann on Pikva mõisa suhtes täiesti kõrvaline ehk kolmas isik, kelle omandust Maaseadus ei puuduta ja kelle kohta ei käi Maaseaduse § 2 mõisapidaja peale pandud kohustus võõrandatud inventari kohta.

Põllutöö-ministeerium ei tunnusta Pikva mõisa karja kohta Sophie Turmanni omanduse-õigust leides, et see pole külast selgeks tehtud, nagu seletas Põllutöö-ministeeriumi volinik asja arutamisel Riigikohtus. Sellega on siis Sophie Turmanni ja Põllutöö-ministeeriumi vahel tekkinud vaidlus Pikva mõisa karja omanduse-õiguse üle; et Tsiviil-kp. S. § 1. põhjal alluvad kõik vaidlused kodanlise õiguse alal tsiviilkohtule ja Adm. K. K. § 2. põhjal ~~ei~~ ole administratiivkohtul õigust niisuguseid asju arutuse alla võtta, leiab Riigikohus kõige selle põhjal, et käesolev asi ei allu Riigikohtu administratiiv-osakonnale, mispärast Adm. K. K. § 2. ja 44. ja Tsiv. Kp. S. § 1. põhjal **otsustas** Riigikohus käesoleva asjatoimetuse ära lõpetada ja Sophie Turmanni voliniku kaebus läbi vaatamata jätta.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. jaanuaril 1924. a.

Järva Maakonna-valitsuse voliniku sama Maakonna-valitsuse esimehe revisjoniprotest Paide jsk. rahukohtuniku otsuse peale 10. nov. 1923. a. Võhmuta Valla-nõukogu valimiste asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

6. novembril 1923. a. andis Ferdinand Jaani p. Rinneberg Paide jsk. rahukohtunikule kaebuse Võhmuta Valla-nõukogu liikmete valimiste peale, mis toime pandud 4. ja 5. novembril 1923. a., ja palus need valimised Valla-nõukogude Valimissead. § 11., 13., 39., 40. ja 47. rikkumise pärast tühistada. Rahukohtunik otsustas 10. novembril 1923. a. Võhmuta Valla-nõukogu liikmete valimised tühistada Valla-nõukogude Valimissead. § 11., 43. ja 54. rikkumise pärast. Edasikaebuses Riigikohtule palub Järva Maakonna-valitsuse kui järelvalve-asutuse volinik sama Maakonna-valitsuse esimees Jakob Sõnajalg rahukohtuniku otsuse ära muuta ning Võhmuta Valla-nõukogu valimised maksvaks tunnistada.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Valla-nõukogude Valimisseaduse § 11. järele (R. T. nr. 26/1921. a.) seisavad jaoskonna-komisjonid koos Valla-nõukogude poolt valitud neljast liikmest. Sama seaduse § 12. järele on peale kandidaatide nimekirja sisseandmist iga nimekirja sisseannud rühmal õigus omalt poolt ühte esindajat saata täie-õigusliku komisjoniliikmena. Jaoskonna-komisjoni tegevus, mis ette nähtud Valimissead. § 47., sünnib peale kandidaatide nimekirjade sisseandmist ja kandidaatide nimekirja esindaja teotseb sel korral jaoskonna-komisjoni täie-õigusliku liikmena.

Määrates ära, et kogu tähtede andmise ajal võtavad osa komisjoni istumisest vähemalt kolm komisjoniliiget; § 47. ei sea üles erilist nõudmist, et tähendatud kolm liiget peavad olema valitud Valla-nõukogu poolt. Seepärast peab arvama, et komisjoni seaduslikuks koosseisuks on tarvilik üldse kolme täie-õigusliku komisjoniliikme juuresolek, kelle hulka tuleb lugeda ka kandidaatide nimekirja esindaja. Võhmuta Valla-nõukogu valimisprotokollist on näha, et jaoskonna-komisjoni istumisest võtsid osa esimesel valimispäeval kogu aja ja teisel valimispäeval kella 12-ni kaks Valla-nõukogu poolt valitud komisjoniliiget ja üks kandidaatide nimekirja esindaja, teisel valimispäeval kella 12-st kolm Valla-nõukogu poolt valitud komisjoniliiget ja üks kandidaatide nimekirja esindaja, mispärast jaoskonna-komisjoni koosseisu kogu valimiste ajal tuleb § 47. mõttes seaduslikuks lugeda.

„Õiguse“ lisa.

2. Valimisseaduse § 13. mittetäitmist näeb kaebaja Rinneberg selles, et jaoskonna-komisjon ei ole valijate nimekirju Paistevälja ja Liutsalu külas avalikuks teadmiseks välja pannud. Valimissead. § 20. järele tuleb valijate nimekirja välja panna hääletusruumis või mõnes teises Vallavalitsuse poolt määratud sündsas kohas. Valijate nimekirja välja panemata jätmist Paistevälja ja Liutsalu külas võiks § 13. mittetäitmiseks lugeda ainult sel korral, kui oleks tõestatud, et Vallavalitsus oli otsustanud nimetatud külades valijate nimekirja välja panna. Vallavalitsuse seesuguse otsuse olemasolu kohta ei ole aga asjatoimetuses mingisuguseid teateid ja seda ei nimeta ka kaebaja Rinneberg.

3. Valimisseaduse § 40. nõuab, et valimistähed peavad valijatele kätte antud olema viis päeva enne valimisi. Käesolevas asjas on tunnistajate ütlustega tõestatud, et mitmed valijad on valimistähed kätte saanud pärast seaduses määratud tähtaega, ja mõnedele ei ole valimistähti üldse kätte saadetud. Kuid see asjaolu ei või olla valimiste tühistamise põhjuseks, sest sama § 40. järele on kodanikel, kes valimistähti ei ole saanud, õigus neid saada jaoskonna-komisjonist valimiste toimetamise ajal. Et jaoskonna-komisjon kellelegi valimistähed andmata oleks jätnud, kellel õigus oli neid saada, ei ole ei Rinnebergi kaebusest ega tunnistajate ütlustest näha.

4. Valimissead. § 39. räägib ainult kandidaatide nimekirja numbrist, aga mitte organisatsiooni nimetusest. Seepärast ei või lugeda seda asjaolu § 39. rikkumiseks, kui valimistähel on märgitud ainult nimekirja number, aga puudub organisatsiooni nimetus.

Ülaltoodud kaalutlustest selgub, et asja otsustamisel Rinnebergi poolt esitatud kaebuse piirides ei leidu seaduslikku põhjust Võhmuta Valla-nõukogu valimiste tühistamiseks. Kuid kohtulikul asja arutamisel selgunud asjaoludest on rahukohtunik leidnud veel Valimissead. § 43. ja 54. rikkumist, mis ka on valimiste tühistamise aluseks arvatud. Nimelt on kaebaja Rinneberg kui ka tunnistajad Aksberg ja Hinnov kohtus seletanud, et valimiste esimesel päeval on mõned kihutuslehed vallamaja välisuksele pandud, mis komisjoni liikmed sealt ära võtnud ning katki rebinud, mille üle aga protokollis märkus puudub, kuna protokollis, mis ka kaebaja Rinnebergi ja tunnistajate Aksbergi ning Hinnovi poolt alla kirjutatud, on tähendatud vastupidist, nimelt, et „kogu valimiste ajal vahejuhtumusi mingisuguseid ette ei tulnud ega proteste valimiste asjus sisse ei antud“.

Kaebaja Rinnebergil, kes oli jaoskonna-komisjoni liige ja protokollile alla kirjutas, oli muidugi kaebuse andmise ajal teada see asjaolu, et esimese valimispäeva jooksul mõned kihutuslehed valimisruumide välisuksele olid pandud. Seaduslikul tähtajal antud kaebuses aga ei esitanud Rinneberg seda asjaolu ega nimetanud seda valimiste tühistamise palve põhjusena.

Samuti ei ole Järva Maakonna-valitsus, kui järelevalve-asutus, Valimissead. § 65. korras administratiiv-kohtusse protesti annud Võhmuta Valla-nõukogu valimiste vastu Valimissead. § 43. ja 54. rikkumise pärast. Vastuoksa — edasikaebuses Riigi-kohtule seletab Maakonna-valitsuse volinik, et valimistel ei ole olulist § 43. rikkumist olnud, sest kihutuslehed rebitud kohe maha, nii et nende ülespanemine valimist ei seganud ega selle peale mõju ei avaldanud. Võimalik, et kaebaja Rinneberg oli kaebuse andmise ajal samas arvamises.

Nii kaebuse kui protesti puudumisel Valimissead. § 43. ja 54. rikkumise üle Võhmuta Valla-nõukogu valimistel ei olnud rahukohtunikul seaduslikku alust tä-

hendatud paragrahvide rikkumist oma otsuse ja valimiste tühistamise põhjuseks võtta.

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Paide jsk. rahukohtuniku otsus tühistada ja Ferdinand Jaani p. Rinnebergi kaebus Võhmuta Valla-nõukogu liikmete valimiste asjus tagajärjeta jätta.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1. veebruaril 1924. a.

Kuikatsi Valla-nõukogu voliniku Peeter Piho revisjonikaebus Valga II jsk. rahukohtuniku otsuse peale 20. märtsist 1923. a. kooliõpetajate Olga Pikkat'i, Minna Burga ja Johanna Terase kaebe asjas Kuikatsi Valla-nõukogu otsuse vastu 18. okt. 1922. a. nr. 11 p. VIII kooliõpetajate käest maa äravõtmise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

18. oktoobril 1922. a. (prot. nr. 11. p. VIII) otsustas Kuikatsi Valla-nõukogu: Puka kooliõpetajailt Olga Pikkat'ilt, Anna Teraselt ja Minna Burgalt maad ära võtta eeloleva põllumajapidamis-aastast (1. maist 1923. a.) arvates ja neile jätta maad ainult igähele pool vakamaad põllumaad. Oma otsuse põhjendab Valla-nõukogu sellega, et nimetatud õpetajad neile Avaliku Algkooli Seaduse § 29. põhjal antud rendimaad ei olevat ise pidanud, vaid selle edasi rentinud, ja ei olevat rendilepingu tingimusi maaharimise ja selle väetamise suhtes täitnud.

Selle Valla-nõukogu otsuse peale O. Pikkat'i, J. Terase ja M. Burga poolt antud kaebuses, milles viimased, õigeks võttes, et nad neile valla poolt antud maad on edasi rentinud, palusid Valga II jsk. rahukohtunikku selle Valla-nõukogu otsuse tühistada. Otsusega 20. III. 1023. a. rahuldab rahukohtunik selle kaebuse.

Oma revisjonikaebuses palub Kuikatsi Valla-nõukogu volinik Riigikohut tühistada Valga II jsk. rahukohtuniku otsus 20. III. 1923. a., millega tühistati Kuikatsi Valla-nõukogu otsus 18. X. 1922. a. prot. nr. 11. p. VIII, seletades, et Valla-nõukogul olnud õigus „Puka“ kooliõpetajailt neile Avaliku Algkooli Seaduse § 29. põhjal tarvitada antud maad ära võtta, sest et nad isiklikult seda maad ei olevat tarvitanud, vaid edasi rentinud nendega sõlmitud rendilepingu vastaselt.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud leiab Riigikohus, et kaevatud Valga 2. jaosk. rahukohtuniku otsus 20. III. 1923. a. tuleb tühistada ja O. Pikkat'i, J. Terase ja Minna Burga kaebus Kuikatsi Valla-nõukogu otsuse vastu 18. okt. 1922. a. tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Avaliku Algkooli Seaduse § 29. põhjal on valdade omavalitsused kohustatud maa-alkkoolide määralistele õpetajatele igähele poolteist kuni kaks ja pool tiinu põllumaad ühes ühe lehma ja hobuse heina- ning karjamaaga tarvitamiseks andma üldistel alustel makstava rendi eest. Sellest seadusest tuleb nii aru saada, et Valla-omavalitsus on kohustatud neile maa-alkkooli määralistele õpetajatele, kes seda maad soovivad, teataval määral maad üldisel alusel makstava rendi eest isiklikuks tarvitamiseks andma. Kui aga ilmsiks tuleb, et õpetajad neile tarvitada antud maad isiklikult ei tarvita, vaid maad edasi rendivad ja renditingimusi ei täida, siis on Valla-omavalitsusel õigus säärase tarvitajate käest maad ära võtta. Avaldab aga õpetaja, kellelt maatarvitamis-õigus on ära võetud, soovi edaspidi isiklikult seda maad tarvitada, siis tuleb Valla-omavalitsusel temale järgmise majanduslise aasta alul maa uuesti tarvitamiseks kätte anda. Seaduse siht on võimaldada maa-alkkooli õpetajaile oma iseseisvat majapidamist sisse seada.

Käesoleval juhtumusel talitas Kuikatsi Valla-nõukogu täiesti õigesti, kui ta otsustas kaebajailt neile isiklikult tarvitada antud maa ära võtta sellepärast, et nad selle maa edasi rentisid ja rendilepingu tingimusi ei täitnud, mispärast rahukohtunikul puudus alus Kuikatsi Valla-nõukogu 1922. a. 18. X. otsuse tühistamiseks.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Valga 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 20. märtsist 1923. a. tühistada ja O. Pikkat'i J. Terase ja Minna Burga kaebus Kuikatsi Valla-nõukogu otsuse vastu 18. oktoobrist 1922. a. tagajärjeta jätta.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. veebruaril 1924. a.

Jakob Kurg'i voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kaebus Siseministeeriumi Omaval. Asjade Peavalitsuse määruse peale 8. nov. 1923. a. nr. 2116 kruusa-augu võõrandamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

4. oktoobril 1923. a. võõrandas komisjon, mis ette nähtud Vabariigi Valitsuse poolt 9. nov. 1921. a. vastuvõetud täiendavas määruses teede korrastamise kohta (R. T. nr. 102/1921. a.), Jakob Kurg'ilt tema päralt olevas Mihkli talus, Nehatu vallas Harjumaal, kruusa-augu. Selle komisjoni tegevuse peale andis Jakob Kurg'i volinik vann. adv. Johan Aronson kaebuse Siseministeeriumile, paludes komisjoni tegevuse tühistada. Kirjaga 8. nov. 1923. a. nr. 2116. all teatas Siseministeeriumi

Omavalitsuse-asjade Peavalitsus kaebajale, et esitatud kaebuse otsustamine ei allu Siseministeeriumile, sest et Jakob Kurg on palunud Harju Maakonna-valitsuse poolt 4. okt. 1923. a. toimepandud kruusa-augu võõrandamise tühistada, missuguse asja otsustamine allub administratiiv-kohtule. Kaebuses Riigikohtule palub Jakob Kurg'i volinik Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse määruse käesolevas asjas tühistada ja Siseministeeriumile ette panna asja sisuliselt läbi arutada.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Küsimuse otsustamisel, missuguses korras tuleb kaevata Vabariigi Valitsuse poolt 9. nov. 1921. a. vastuvõetud täiendavas määruses teede korrastamise kohta ettenähtud komisjoni tegevuse peale, tuleb kõige pealt vastus anda küsimusele, kas nimetatud komisjon käib Maakonna-omavalitsuse süsteemi või on see loodud iseseisva asutusena eri-ülesannetega. Asudes selle küsimuse lahendamisele leiab Riigikohus: Maakonna-omavalitsuse asutused ja nende tegevuse alused on ära määratud Maakonna-nõukogude kodukorras, mis avaldatud Eesti Kubermangu Teatajas 7. IX. 1917. a. nr. 36. Tähendatud kodukorra § 7. määrab ära, et Maakonna-nõukogu ajab kõiki tema võimkonda kuuluvaid asju oma üld-koosolekuil ja Maakonna-valitsuse kaudu; § 23 näeb ette, et üksikute küsimuste esialgseks läbiarutamiseks võib Maakonna-nõukogu oma liikmeist komisjone asutada; § 27 määrab ära, et Maakonna-nõukogu täidesaatvaks organiks on Maakonna-valitsus, mille kaudu sünnib kõik Nõukogu asjaajamine. Maakonna-valitsuse liikmed valib Kodukorra § 31. järele Maakonna-nõukogu ja Maakonna-valitsuse asjaajamine jaotatakse § 34. põhjal tarviduse järele osakondadesse.

Maakonna-omavalitsuse organiteks tuleb selle järele pidada Maakonna-nõukogu ja Maakonna-valitsust ühes selle osakondadega. Üksikute küsimuste esialgseks läbi vaatamiseks võib Maakonna-nõukogu ka komisjone asutada, kuid ainult oma liikmeist.

Vabariigi Valitsuse poolt 9. nov. 1921. a. vastuvõetud täiendavas määruses teede korrastamise kohta (R. T. nr. 102/1921. a.) on kruusa-aukude võõrandamiseks ette nähtud erikomisjon, määruses äratähendatud koosseisus, mille esimeheks sama määruse järele on arvatud Maakonna-valitsuse esindaja. Mingisuguseid eri-õigusi komisjoni esimehele nimetatud määrusega ei ole antud; üldise reegli järele otsustavad komisjonid küsimusi häälte enamusega ja Maakonna-valitsuse esindaja toimib seepärast erikomisjonis komisjoni liikmena komisjoni esimehe harilikku õigustega. Maakonna-valitsuse esindajaks komisjonis ei pruugi isegi olla Maakonna-valitsuse liige. Säärastel asjaoludel ei saa seda komisjoni pidada ei Maakonna-nõukogu ega Maakonna-valitsuse allorganiks ja Maakonna-valitsuse esindaja tegevust selles komisjonis ei saa hinnata kui Maakonna-valitsuse liikme tegevust. Seepärast ei või ka Maakonna-nõukogu Kodukorra järele selle komisjoni tegevus kuuluda ei Maakonna-nõukogu ega Maakonna-valitsuse kinnitamisele või tühistamisele. Samuti ei ole eriseadust või määrust, mille järele nimetatud komisjon oma tegevuses alluks Maakonna-valitsusele. Korraldus komisjoni kokkuastumiseks ei tee komisjoni ennast alluvaks Maakonna-valitsusele: Neil kaalutlustel tuleb tõeks võtta, et ülaltähendatud Vabariigi Valitsuse määrusega loodud komisjon asub väljaspool Maakonna-omavalitsuse asutuste süsteemi ja toimib eri-ülesannete täitmiseks.

Asjaolu, et kaebused kruusa-aukude võõrandamise asjus lahendati endiste seaduste ja korralduste maksvusel omavalitsuse-asutuste, nimelt Maapäevade poolt, ei või käesoleva asja otsustamisel mõõduandev olla, sest selle otsustamisel tuleb arvesse võtta praegu maksvaid seadusi omavalitsuse-asutuste tegevuse kohta. Just Vabariigi Valitsuse määrusega 9. nov. 1921. a. on Maakonna-omavalitsuselt ära võe-

tud võimalus neid küsimusi lahendada, kuna nende küsimuste otsustamine on arvatud erikomisjoni ülesandeks, missugune komisjon ei kuulu Maa-nõukogu kodukorra järele Maakonna-omavalitsuse asutuste hulka.

2. Administratiiv-kohtu korras võib kaevata nende asutuste otsuste peale, mis Adm. K. K. § 2. (S. T. nr. 10 — 1919. a.) üles loetud või kelle otsuste peale kaebamine administratiiv-kohtu korras on ette nähtud vastavais seadustes. Et aga kruusa-aukude võõrandamise komisjoni ei ole Adm. K. K. § 2. nimetatud ja puudub ka vastav seadus, mille põhjal selle komisjoni otsuste peale võiks kaevata administratiiv-kohtu korras, siis peab järeldama, et selle komisjoni otsuste peale ei saa üldse kaevata administratiiv-kohtu korras.

Sellest järgneb, et selle komisjoni otsuste peale võib kaevata ainult administratiiv-korras. Vastuse küsimusele, missugusele asutusele need kaebused alluvad, annab Vabariigi Põhiseaduse § 66. Nimetatud paragrahvi järele peavad kõik valitsemisaktid, mis antakse Valitsuse poolt, kandma Riigivanema, vastava ministri ja Riigisekretäri allkirja. Vabariigi Valitsuse määrus 9. nov. 1921. a. kannab riigivanema, siseministri ja riigisekretäri allkirja ja sellepärast oli Jakob Kurg'i volinik õigustatud andma kaebuse nimetatud määruis ettenähtud erikomisjoni tegevuse peale siseministrile kui vastavale ministrile.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal Siseministeeriumi Omavalitsuseasjade Pavalitsuse määrus 8. nov. 1923. a. nr. 2116. tühistada ja Siseministeeriumile ette kirjutada asi sisulisele arutusele võtta.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. veebruaril 1924. a.

Aktsiaseltsi „A. le Coq'i voliniku Aleksander Hartmann'i kaebus rahaministri resolutsiooni peale 28. juunist 1923. a. müügile mitte lastud ja ärahävitatud õlle pealt ettemakstud aktsiisimaksu a/s. heaks arvelevõtmisest keeldumise pärast.

Eesistuja riigikohtunik M. Taevere, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

17. aprillil 1923. a. pöördus aktsiaseltsi „A. le Coq'i“ juhatus rahaministeeriumi poole palvega, milles seletas, et pikema tööseisaku tõttu a/s. Tartus asuva õllefabriku käärimis- ja laagriruumides tekkinud bakterioloogilise infektsiooni läbi on osa valmistatud õllest, umbes 7000 pange, müümiseks kõlbmatuks saanud ning tuleb sellepärast ära hävitada ja palus korralduse teha, et ärahävitamisele kuuluva õlle pealt ettemakstud aktsiis a/s. heaks arvele võetaks.

Rahaministeeriumi korraldusel Aktsiisi Peavalitsuse kaudu kogutud andmeist selgus, et a/s. „A. le Coq'i“ õllevabriku keldris olevast 1922. a. keetude õllest on tõesti rikki läinud 24 vaati kogumahutusega 6750 pange ja et Tartu Linnavalitsuse tervishoiu-osakonna poolt on see õlu tarvitamisele kõlbmatuks ning ärahävitamisele kuuluvaks tunnistatud.

Rahaministri resolutsiooniga 28. juunist 1923. a. oli a/s. juhatuse palve tagajärjeta jäetud võimaluse puudusel, maksva seaduse järele seda rahuldada.

Selle otsuse peale esines a/s. „A. le Coq'i“ volinik Aleksander Hartmann kaebusega Riigikohtule, milles palub kaevatud rahaministri otsuse ära muuta ja rikkiläinud ning ärahävitatud õlle eest makstud aktsiisi a/s. heaks uute keetude kohta arvesse võtta järgmistel põhjustel: 1) seaduseandja lubab isegi aktsiisi tagasimaksu, nagu tegematajäänud keetude eest õnnetuil juhtumusil ja õlle maalt väljaveo korral, kuna a/s. ei palugi aktsiisi tagasimaksmist, vaid ainult ärahävitatud õlle pealt makstud aktsiisi arvessevõtmist järgneva töökava peale; järjelikult ei saa riik siin fiskaalselt mingisugust kahju, sest et a/s. arvessevõetud summa arvatakse otsekohe uuesti valmistatud õlle aktsiisimaksuks; 2) kui a/s. oleks rikkiläinud õlle välja vedanud ja selle piiri taga maha valanud, enesele mõtteta kulusid ja tolliasutustele asjatuid sekeldusi tekitades, siis ometigi oleks riik makstud aktsiisi aktsiaseltsile tagasi annud; 3) riik võtab maksusid põhimõtteliselt ainult töövilja ja tulu pealt, kuna selle palve mitte-tähelepanemise korral oleks a/s. sunnitud aktsiisi maksuma saadud kahjude pealt.

Ühtlasi pani a/s. juhatus Riigikohtule täiendavalt ette ära kirja aktist, millest on näha, et 7. ja 8. augustil 1923. a. hävitasid VII aktsiisiringkonna III jsk. ametnikud Tartu linna I jsk. politseiraiooni ülema osavõttel ja riigikontrolli esindaja ning õllevabriku valitseja ja tunnistajate juuresolekul ära a/s. „A. le Coq'i“ vabrikus rikkiläinud õlle, mille hulk tegi mõõtmisel välja 8250 pange ja millest analüüsi tegemiseks tarvilikud proovid olid võetud.

Omalt poolt kandis rahaminister seletuseks Riigikohtule ette, et käesoleva asja otsustamisel oli rahaministri poolt arvesse võetud Õllevalmistamise Seaduse § 21 (R. T. nr. 27 — 1921. a.), mille järele on aktsiisimaksu mahajätmine ette nähtud ainult õnnetuil juhtumusil mis vabriku tegevust takistavad jätkamast, kuna teisi juhtumusi seaduses pole ette nähtud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulnud, leiab Riigikohus:

1921. a. 4. aprilli seaduse järele õlle valmistamise ja müügi kohta (R. T. nr. 27 — 1921. a. seadus nr. 24) võetakse aktsiisimaks seatud määral õlle keetmiseks tarvitavate linnaste kaalu järele (§ 27). Ühtlasi on selles seaduses määratud, et ettemakstud aktsiis antakse tagasi tegemata jäänud keetude eest, kui õnnetute juhtumuste (tulekahju jne.) tõttu, mida vabriku juhatusel võimalik ei olnud ette näha või ära hoida, võimatu on vabriku tegevust jätkata (§ 21), samuti ka õlle väljaveo korral maalt (§ 22). Teisi juhtumusi, mil ettemakstud aktsiis tuleb õllevabrikule tagasi anda, ei ole seaduses ära tähendatud. Et käesoleval juhtumusel linnased, mille eest aktsiis oli ära makstud, olid õllekeetudeks juba ära tarvitatud, kuna saadud ja rikkiläinud õlu oli kodumaa piirides ära hävitatud, mitte aga maalt välja viidud, siis talitas Rahaminister vastavalt 1921. a. 4. aprilli seaduse § 21. ja 22. grammatikaalsele mõistele, kui ta kaevatud otsusega 28. juunist 1923. a. keeldus ärahävitatud õlle pealt makstud aktsiisi a/s. „A. le Coq'ile“ tagasi maksmast. Kuid seaduse õige kohaldamiseks peab seda tõlgendama mitte ainult grammatikaalselt

— üksikute määruste sõnalise mõtte järele, vaid ka süstemaatiliselt — seaduse kogu mõistele ja üldisele otstarbele vastavalt.

Sellest seisukohast asja arutades tuleb kahtlemata õigeks võtta, et kuigi 1921. a. 4. aprilli seaduse järele nõutakse aktsiis õllekeeduks tarvitatud linnaste eest nende kaalu järele, siiski on maksuvõtmise aluseks siin mitte linnaste tarvitamine, vaid õlle müügilaskmine kodumaal; aktsiisi nõudmise kaudu võtab riik omale teatava osa sellest kasust, mis saab vabrik õlle müügilaskmisest kodumaal, ja ühtlasi reguleerib selle maksustamise teel õlle tarvitamist kodumaal vastavalt rahva majanduse ja tervishoiu nõuetele; aktsiisi arvutamine ja sissenõudmine linnaste eest on üksnes tehnilisest hõlbust tingitud maksustamiskord, mitte aga selle alus ja lõplik otstarve. Ainult sellest seisukohast on arusaadav ja järjekindel 1921. a. 4. aprilli seaduse määrus aktsiisi tagasimaksmise kohta valmis õlle väljaveo korral maalt (§ 22) ja õlle siseseveo keeld välismaalt (§ 23).

Vastavalt sellele, kui valmistatud õlu, sõltumata vabriku juhatuse süüst või ettevaatamatusest, on rikki läinud ja valitsusevõimude korraldusel ära hävitatud ja kui selle läbi vabrik ei ole sellest mingit kasu saanud ega seda üldse müügile kodumaal lasknud, siis puudub 1921. a. 4. aprilli seaduse kogu mõiste järele igasugune alus aktsiisi võtmiseks niisuguse õlle pealt ja järjekindel tuleb juba äratasutud aktsiis vabrikule tagasi maksta ehk tema heaks arvele kanda samul põhjustel ja alustel, mis tegemata jäänud keetude kohta on selle seaduse § 21-ses otse ette nähtud. Et käesoleval juhtumusel ei ole tekkinud kahtlus selle kohta, et õlu ei ole rikki läinud vabriku juhatuse süü või ettevaatamatuse pärast ja et hukkunud õlle ärahävitamine ning hulk on ka kahtlemata kindlaks tehtud, siis puudus seaduslik alus rahaministri keeldumiseks a./s. „A. le Coq'i“ palvet selles asjas rahuldamast sel põhjusel, et maksev seadus aktsiisi tagasimaksmist seesugusel korral ei võimalda, mispärast see otsus tuleb ära muuta.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: rahaministri otsus 28. juunist 1923. a. tühistada ja asi rahaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. veebruaril 1924. a.

15. märtsil 1924. a.

Siseministeeriumi seletusepärimine küsimuses, mis tuleb mõista R. T. nr. 3—1921. a. avaldatud seaduse nr. 19. § 10. tähendatud äriliste tööstusettevõtete all.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjas 14. detsembrist 1923. a. nr. 166. all pöördus siseminister Riigikohtu poole seaduse seletusepärimisega järgmises küsimuses:

Otsusega 13. aprillist 1923. a., protokoll nr. 6 p. 1, määras Laiksaare Valla-nõukogu valla piirides asuvate metsa-ülestötamise ja raudtee ehitamise ettevõtete pealt valla heaks 913345. marka tööstusmaksu ja saatis sellekohased maksumäärad Pärnu Maakonna-valitsuse kaudu 1920. a. 31. detsembri seaduse § 15 (Riigi Teataja nr. 3—1921. a. sead. nr. 19) põhjal kinnitamiseks siseministrile kokkuleppel rahaministriga. Tähendatud maksumäärade kinnitamiseks ei annud rahaminister oma nõusolekut, vaid teatas kirjaga 6. oktoobrist 1923. a. nr. 2501. all siseministrile, et Riigi Ärimaksu-seaduse järele kuuluvad ehitustööd ja metsa-ülestötamise ettevõtted kaubandusliste ettevõtete liigi hulka, kuna valla heaks on lubatud maksu võtta ainult tööstusliste ettevõtete pealt.

Omalt poolt ei leia siseminister võimalikuks käesolevas küsimuses rahaministri seisukohaga nõus olla ja arvab, et Valla-nõukogude poolt määratud maksumäärade kinnitamise puhul tuleks silmas pidada ainult seda, et maksude ülemäärad oleksid kokkukölas Siseministeeriumi ringkirjas 22. aprillist 1921. a. nr. 1384. all näidatud tööstus-maksude ülemääradega, mis 1920. a. 31. detsembri seaduse § 15. põhjal on kindlaks tehtud kokkuleppel Rahaministeeriumiga, kuna sisuliselt nende maksumääradele õigluse vastu võivad maksumaksjad ise 1920. a. 19. jaanuari seaduse § 57.—60. (Riigi Teataja nr. 18/19 — 1920. a. sead. nr. 83) ettenähtud korras vaielda. Seda arvamist toetab siseminister kaalutlusega, et Riigi Ärimaksu-seadus teeb küll vahet kaubandusliste ja tööstusliste äriliste ettevõtete vahel (§ 447) ning loeb töövõtte ja hankesettevõtteid kaubandusliste ettevõtete hulka (§ 449), kuid 1920. a. 31. detsembri seadus, millega valdadele on õigus antud valla piirides asuvailt ärilistelt tööstusettevõtetelt tööstusmaksu võtta ja milles lähemalt kindlaks ei ole määratud, missuguseid ettevõtteid just tuleb tööstusettevõteteks lugeda, ei ole Riigi Ärimaksu-seaduse täienduseks, vaid täiesti iseseisva seadusena välja antud. Sellest järeldab siseminister, et 1920. a. 31. detsembri seaduse teostamisel peab Riigi Ärimaksu-seaduse käsitlemisega ettevaatlik olema, ja leiab, et ettevaatlikkust sellel alal nõuab ka veel asjaolu, et tegelikult on senini 1920. a. 31. detsembri seadust tarvitama hakatud ka metsa-ülestötamise ettevõtete suhtes.

Eeltoodud asjaolude ja ministeeriumide vahel tekkinud lahkarmamise tõttu palub siseminister Riigikohut seletada, mis just tuleb mõista 1920. a. 31. detsembri seaduse § 10 (Riigi Teataja nr. 3—1921. a. sead. nr. 19) tähendatud äriliste tööstusettevõtete all.

Seletusepärimise läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Riigi Ärimaksu-seaduse § 447-es ja 449-as (S. K. K. V.) on vahe tehtud tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete vahel, kusjuures kumbagi liiki kuuluvad ettevõtted on § 449-le ligipandud ettevõtete nimekirjades lähemalt ära tähendatud ja töövõtted ning hanked on just kaubandusliste ettevõtete liigi hulka arvatud.

1920. a. 31. detsembri seaduse p. 4, 15 ja 16-ga (Riigi Teataja nr. 3—1921 a. sead. nr. 19) on valdadele õigus antud oma heaks, alates 1. jaanuarist 1921. a., tööstusmaksu võtta kõikide valla piirides asuvate ja tegevuses olevate äriliste tööstusettevõtete pealt, välja arvatud vabrikud ja ettevõtted, mis Siseministeeriumi poolt kokkuleppel vastavate ministeeriumidega sellest maksust vabaks tunnistatakse, kusjuures Valla-nõukogude poolt määratud tööstusmaksu ülemmäärad käivad siseministri kinnitamise alla kokkuleppel rahaministriga. Tähendatud tööstusmaksu sisse seades ei ole 1920. a. 31. detsembri seadus selle maksu suhtes tööstusettevõtte mõistet ega ettevõtte ärilise iseloomu tunnismärke eriti ära määranud. Järjekult tööstuslisteks ettevõteteks tuleb siin samu ettevõtteid lugeda, mis tol ajal maksvais seadustes ja nimelt Riigi Ärimaksu-seaduses juba seks olid tunnistatud, kuna ettevõtte ärilise iseloomu tunnismärgiks jäi Ärimaksu-seaduses ettenähtud kohustus vastava liigi ja järgu äritunnistust lunastada. Et Riigi Ärimaksu-seaduses vahe on tehtud ärimaksu alla käivate tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete vahel ja et 1920. a. 31. detsembri seaduse järele vallad on õigustatud tööstusmaksu üksnes ärilistelt tööstusettevõtetelt võtma, kuna seaduses ettenähtud maksu kohustusi ei või üldse laiendavalt tõlgendada, siis tuleb sellest järeldada, et 1920. a. 31. detsembri seaduse põhjal ei või vallad tööstusmaksu võtta kõigilt neilt valla piirides asuvailt ettevõtteilt, mida peab Riigi Ärimaksu-seaduse järele kaubanduslisteks ettevõteteks lugema, nende seas ka töövõtete ja hangete pealt, mis Riigi Ärimaksu-seaduses on kaubandusliste ettevõtete hulka arvatud.

Siseministri seletust, et 1920. a. 31. detsembri seadus on iseseisev ja et selles seaduses puudub vahe äriliste tööstusliste ja äriliste kaubandusliste ettevõtete vahel, mis Riigi Ärimaksu-seaduses on läbi viidud, ei või kaaluvaks lugeda. 1920. a. 31. detsembri seadus on välja antud sama aasta 19. jaanuari seaduse (Riigi Teataja nr. 18/19—1920. a. sead. nr. 83) muutmiseks ning täienduseks ja ei ole järjekult iseseisev, vaid moodustab viimase osa. 1920. a. 19. jaanuari seaduses on aga tunnistatud vahe tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete vahel ja nimelt selle seaduse § 9. ja 37. põhjal on Maakonna-omavalitsustele õigus antud oma heaks teatavais piirides maksu võtta niihästi tööstusliste kui ka kaubandusliste ettevõtete pealt, mis asuvad väljaspool linna ja alevi piire, ja just nende ettevõtete äritunnistuste alusel, mis Riigi Ärimaksu-seaduse põhjal lunastatakse. Järjekult, kui sama seaduse hiljemini muudetud ja täiendatud § 10. järele on valdadele õigus antud tööstusmaksu võtta üksnes äriliste tööstusettevõtete pealt, siis ei tule selle all ühtlasi ka kaubanduslisi ettevõtteid mõista. Sedasama tuleb järeldada ka 1920. a. 31. detsembri seaduse enese tekstist: õigustades valdu oma heaks äriliste tööstusettevõtete pealt tööstusmaksu võtma, kohustab selle seaduse p. 4 ühtlasi Valla-nõukogusid tööstusmaksu normide ülesseadmisel arvesse võtma „tööstusettevõtete suurust,

sisseseadet ja tegevuse viljakust“; on selge, et ülesloetud tunnismärgid on maksu määramisel küll mõõduandvad tööstusettevõtete kohta, kuna kaubandusliste ettevõtete suhtes ei ole nad osalt (ettevõtte suurus ja sisseseade) oluliselt tähtsad ega ole osalt (viljakus) koguni kohaldatavad.

Samuti ei või tööstusmaksu laiendamist tulevikus ka kaubandusliste ettevõtete peale selle asjaoluga küllaldaselt põhistatuks lugeda, et senini, nagu sise-minister teatab, on tegelikult seda maksu ka metsa-ülestitamise ettevõtete pealt hakatud võtma. Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 83. järele võib maksu aluseks üksnes seadus olla. Tegelik maksu võtmine mõne aja jooksul ilma seadusliku aluseta ei loo iseenesest õigust selle maksu võtmist ka edaspidi jätkata.

Kõige selle ja Riigikohtu Seaduse § 17, Min. Asut. s. § 176. p. 6. ja Sen. Asut. S. § 76. p. 10. (1917. a. väljaanne) põhjal otsustas Riigikohus: seletada, et 1920. a. 31. detsembri seaduse p. 4 (Riigi Teataja nr. 3—1921. a. sead. nr. 19) tähendatud äriliste tööstusettevõtete all tuleb mõista ettevõtteid, mis on Riigi Äri-maksu-seaduse järele tööstuslisteks tunnistatud ja mille peale on tööstusliste äri-tunnistuste lunastamine sama seaduse järele kohustuslik.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. märtsil 1924. a.

Haridusministeeriumi seletusepärimine Haridusministeeriumi ja temale alluvate asutuste ning Otsekoheste Maksude Peavalitsuse vahel tekkinud lahkavamate asjas mõnesuguste paberite tempel-lõivust vabastamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjas 27. septembril 1923. a. nr. 54241. all pöördus Haridusministeerium Riigikohtu poole järgmise seaduse seletusepärimisega: „Haridusministeeriumil ja temale alluvail asutusil ühelt poolt ja Otsekoheste Maksude Peavalitsuse vahel teiselt poolt on järgmised lahkavamid tekkinud mõnesuguste paberite tempel-lõivust vabastamise asjas.

Otsekoheste Maksude Peavalitsus arwab, et õpetaja palved ametist lahti registreerimise üle käivad tempel-lõivu alla. Samuti nõuab Otsekoheste Maksude Peavalitsus tempel-lõivu palvete pealt, mida annavad õpetajad loa saamiseks koolitööst või suve-vaheajal ametikohast äraolekuks nende eraasjas. Haridusministeerium selle vastu arwab, et seesugused palved ei käi tempel-lõivu alla. Esimesed palved, s. o. palved lahtiregistreerimise kohta, on sisuliselt ametist lahkumise teadaanded. Teised on õpetaja teenistusega seotud kirjavahetus. Need palved saadetakse koolijuhataja

kaudu ühes lähemate teadetega maakonna või linna Koolivalitsusele, riigi koolides — Haridusministeeriumile lahendamiseks. Nende lubade nõutamine on tingitud enam koolielu korraldamise mõttest kui õpetajate erahuvidest.

Et tähendatud kahes küsimuses mitmesugustes asutustes vastukäivaid otsuseid on tehtud, mis pealegi Otsekoheste Maksude Peavalitsuse arvamisega kokkukõlas ei ole, ja et Haridusministeeriumil võimalus puudub Otsekoheste Maksude Peavalitsuse korralduse peale kaevata, sest et käesolevas asjas mitte Ministeeriumi õiguslised ega varanduslised huvid ei kannata, palub Haridusministeerium Riigikohut neis küsimustes oma seletust anda.“

Eeltoodud Haridusministeeriumi seaduse seletuse pärimise läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Maksva Tempelmaksu Tariifi nr. 17/7. järele käivad tempelmaksu alla üldse kõik ametiasutustele ehk ametnikkudele eraasjus antavad palvekirjad, välja arvatud üksnes need mis eranditena on tempelmaksust vabaks tunnistatud ja vastavates seadusemäärustes eraldi tähendatud. Nende erandite hulgas ei ole õpetajate ametist lahti registreerimise palved tähendatud; järjekult Tempelmaksu Tariifi nr. 17/7. sõnalise mõiste järele käivad nad tempelmaksu alla. Kuid ka sisu poolest ei ole põhjust õpetajate ametist lahti registreerimise palveid niisuguste hulka arvata, mis tempelmaksust on vabastatud, ega eriti nende palvekirjade taolisteks lugeda, mis Tempelmaksu Tariifi nr. 17/7. lit. b ja c all on tähendatud. Teenistus õpetaja-ametis ei ole riikliselt sunduslik ja sõltub kõige pealt teenija enese valikust ja soovist. Vastavalt sellele ei või palveid õpetaja ametist lahti registreerimise üle lugeda mingisuguseks talituseks või kirjavahetuseks kooli asjus või riikliste kohustuste täitmise alal; siin on tegemist palvega, mis täiesti sõltub paluja soovist ja mis seepärast tuleb palveks tema eraasjas lugeda. Palved eraasjus aga käivad, nagu juba öeldud, tempelmaksu alla ja erandid sellest on lubatavad üksnes vastavate seaduse erimääruste põhjal. Vene Tempelmaksu-seadustikus oli eraldi tähendatud, et algkoolide õpetajate ametisse registreerimine ja sellest lahti registreerimise toimetused on tempelmaksust vabad (§ 64 p. 3); Eesti Tempelmaksu seaduses aga puudub sarnane erand, ja sellest tuleb järeldada, et õpetaja ametist lahti registreerimise palved käivad tempelmaksu alla tariifi nr. 17/7 järele üldisel alusel;

2. Samasugustel põhjustel ja kaalutlustel ei või tempelmaksust vabastatuiks lugeda palveid, mis õpetajad annavad loa saamiseks koolitööst või suve-vaheajal ametikohast äraolekuks nende eraasjus. Haridusministeerium kriipsutab otse alla, et nende palvete alus on loa saavutamine õpetaja äraolekuks eraasjus; järjekult käivad seesugused palved tempelmaksu alla tariifi nr. 17/7. põhjal niihästi selle määruse sõna kui ta mõiste järele.

Seda silmis pidades **otsustas** Riigikohus: seletada, et õpetajate palved ametist lahti registreerimise üle ja loa saamiseks koolitööst või suve-vaheajal ametikohast äraolekuks nende eraasjus käivad tempelmaksu alla Tempelmaksu Tariifi nr. 17/7. järele.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. märtsil 1924. a.

Tallinna linna valimistekomisjoni asjaajaja Vladimir Smeianini ja Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni revisjonikaebused Tallinna-Haapsalu Rahukogu Administratiiv-osakonna otsuse peale 9. jaanuarist 1924. a. Jaan Luu kaebe asjas Tallinna linna valimiskomisjoni vastu, Linnavolikogu volinikkude valimiste asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

20. detsembril 1923. a. andis Jaan Luu Tallinna-Haapsalu Rahukogule kaebuse 8. ja 9. sama kuu päeval toimetatud Tallinna linnavalimistel tehtud vildakuste kohta.

Kaebaja seletas, et mainitud valimistest võtnud osa väga palju kohtu poolt õiguste kaotamisega karistatud isikuid sellepärast: 1) et Linnavalitsus olevat valijate-nimekirja üles võtnud kõik Tallinnas elutsevad isikud, kes vastavad valimismääruste § 3. tingimustele, ilma niisuguste isikute väljajätmiseta, kes samade määruste § 5. järele valimistest osavõtmise õigused kaotanud, ja olevat neile kõigile valimiskaardid kätte saatnud; 2) et jaoskondade valimiskomisjonide esimehed ei olevat iga kord, enne häälte äraandmist, koosolijatele valimismääruste § 3.—5. ette lugenud; 3) et samade komisjonide esimehed ei olevat ära seletanud, et valimistest seadusevastaselt osavõtnud isikud karistuse alla langevad, ja 4) et neid, kes valimistest osavõtmise õiguse kaotanud, mainitud komisjonide esimehed valimistelt ei kõrvaldanud.

Vaatamata nende seadusevastaste toimetuste peale tunnistanud linnakomisjon siiski valimised 17. detsembril 1923. a. õigeks.

Oma seletuse tõenduseks pani kaebaja kohtule ette Tallinna Kriminaalpolitsei ülema tunnistuse 19. detsembrist 1923. a. nr. 05691. all õiguste kaotamisega karistatud seitsme isiku kohta. Tunnistuses avaldas Kriminaalpolitsei ülem, et peale nende Tallinnas 1000—1500 õiguste kitsendustega isikut elab.

Kaebaja kinnitas omalt poolt, et tema võiks mitme saja või tuhande valimistest osavõtnud hääletaja kohta õiguste kaotamist selgeks teha, kui kohus võimaldab saada kõikide kohtu poolt karistatud isikute nimekirja.

Kõige selle pärast palus kaebaja kohut mainitud valimised kogu nende üld-suses vildakuks tunnistada ning täies ulatuses tühistada.

Kaebusele lisas kaebaja juurde peale Kriminaalpolitsei ülema tunnistuse ka veel linnakomisjoni protokollide ära kirjad 11. ja 17. detsembrist 1923. a.

Täiendavalt palus kaebaja 20. detsembril 1923. a. Rahukogu kõik materjalid ja asjalised tõendused välja nõuda ja pani kohtule ette 5. jaanuaril 1923. a. te-

male Tallinna Kriminaalpolitsei poolt, kohtu tunnistuse põhjal, väljaantud 4 nimekirja nr. 1—4 all, kokku 112 isiku kohta, kes valimistest osavõtmise õiguse kaotanud, aga siiski linnavalijate nimekirjas seisid ja valimistel hääletasid. Ühtlasi palus kohut temale tunnistuse välja anda Aktsiisi Peavalitsusest teatise saamiseks nende kohta, kes salajase viinapõletamise ja viinamüümise eest on karistatud.

Selle tunnistuse põhjal saadud teated pani kaebaja kohtuistungil päeval, 9. jaanuaril 1924. a. ette 51 inimese kohta, kes salajase viinapõletamise ja viinamüümise pärast valimisõigused kaotanud. Tunnistuses avaldab Aktsiisi Peavalitsus, et need teated käivad isikute kohta, kes ainult 1922. a. karistatud, ja et temal lühikese tähtaja tõttu — kohus tegi määruse 5. jaanuaril, millest kohustas Aktsiisi Peavalitsust teatist kuni 9. jaanuarini 1924. a. välja andma — võimalik ei olnud ka 1921. ja 1923. a. karistatud isikute kohta teateid kokku võtta.

Viimaks avaldas kaebaja 5. jaanuaril 1924. a. kohtule, et Tallinna Linnavalitsus kavatses 9. jaanuariks uut volikogu kokku kutsuda. Ja palus sellepärast oma kaebuse kindlustamiseks 8. ja 9. detsembril 1923. a. valitud Tallinna linnavolikogu tegevuse seisma panna kuni selle asja lõpliku otsustamiseni kohtus.

Kohus rahuldaski samal päeval kaebaja palve volikogu tegevuse seismapaneku kohta.

Peale Jaan Luu kaebuse tuli 4. jaanuaril 1924. a. Rahukogule Omavalitsuseasjade Peavalitsuse poolt sama kuu päevast nr. 2471. all protest samade valimiste vastu.

Protesti andja seletab, 1) et Linnavalitsus temale, pärast valimiste lõppu, mitte kogu valimisteasja ei saatnud (vlm. § 30), siis nõudnud tema ise selle esitamist, alates valijate nimekirja kokkuseadmisest kuni komisjoni kinnipanemiseni. Seda nõudmist täitnud Linnavalitsus osade kaupade kuni 3. jaanuarini 1924. a., kus protestiandja viimased nõutud materjalid kätte sai; 2) valimisteasja kontrollimisel leidnud protestija, et valimiste toimetamisel kõiki valimisseaduse nõudeid ei ole täidetud, vaid koguni selle seaduse rikkumist on lubatud, mis valimiste tagajärgede peale mõju mitte avaldamata ei jätnud. Seepärast tuleb kogu valimised, kui vildakult toimetatud, tühistada.

Protestiandja poolt on valimiste tühistamiseks ette toodud järgmised põhjused:

1) Linnavalitsus ei olevat mingisuguseid samme astunud isikute kindlaksteegemiseks, kellel ei ole valimisõigust, ega olevat nende kohta teateid kogunud ühestki ametiasutusest, kus sellekohased teated on olemas. Selle tagajärjel olevat valijate nimekirja üles võetud suur hulk isikuid, kes kohtu poolt karistatud ja selle läbi valimistest osavõtmise õiguse on kaotanud. Kõigile neile saatnud Linnavalitsus valimiskaardid kätte, ja paljud neist võtnud ka valimistest osa. Isegi mõnele välismaa almale olevat valimiskaardid kätte saadetud.

Niisuguseid isikuid, kes valimistest osavõtmise õiguse kaotanud, on Linnavalitsus 221 isikut linnavalijate nimekirja üles võtnud, ja nende hulgast võtnud valimistest 8. ja 9. detsembril 1923. a. 109 isikut osa, nagu Kriminaalpolitseist saadud nimekirjad näitavad. Kuid niisuguste isikute arv, kes linnavalijate nimekirjas seisid ja valimistest osa võtsid, kuna neil seda õigust ei olnud, olevat palju suurem protestiandjalt kohtule praegu esitatud arvust. Nende tervet arvu aga ei saavat tema lühikese aja jooksul mitte muretseda.

Mis puutub viimaks linnavalijate nimekirja vastu 5 päeva jooksul protesti mitteavaldamisesse (vlm. § 10), siis lubavat seda temale sama seaduse § 30 ka veel pärast valimiste lõppu teha, mis käesoleval korral sellepärast ka hädatarvilikuks

saanud, et jaoskonna valimiskomisjoni esimehed isikuid, kes valimistest osavõtmise õiguse kaotanud, valimistelt ei kõrvaldanud ja linna komisjon, hoolimata sellest, need valimised 17. detsembril 1923. a. õigeks tunnistas.

Kõige selle pärast palus protestiandja Rahukogu mainitud valimised kogu nende üldsuses vildakuks tunnistada ning täies ulatuses tühistada.

Protestile lisas Omavalitsuse-asjade Peavalitsus juurde kirjavahetuse Linnavalitsusega ja Kriminapolitseiga, viimaselt saadud nimekirjad ja väljavõtted nendest nimekirjadest ning valimiste toimetuse materjali.

Rahukogu otsusest on näha, et Rahukogu, võttes arvesse poolte seletused, ettepadud dokumendid ja valimiste materjalid, esitas enesele kõige pealt Tallinna linna valimiskomisjoni poolt sisseantud kaebuse ja protesti kohta antud seletustes ülesvõetud küsimuse, kas on Jaan Luu kaebus ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse protest kohtule valimisseaduse § 30. ja 31. määratud tähtajal sisse antud.

Selle küsimuse lahendamisel leidis Rahukogu, et sama seaduse § 32. põhjal vaatab kohus protestid ja kaebused läbi 7 päeva jooksul, valimisteasja kättesaamise päevast arvates. Kui seesuguse läbivaatamise tagajärjel kohus toimepandud valimised kogu nende üldsuses vildakuks tunnistab, teeb ta otsuse need ära muuta. Sellest on näha, et kohtule peab asja arutamiseks esitatud olema täieline valimistesse puutuv materjal, sest muidu ei saa ta seadusega tema peale pandud kohustust täita ja tunnistada, kas valimised „kogu nende üldsuses“ on vildakad või mitte.

Selle järele asjaolude läbivaatamisele asudes leidis Rahukogu: 1) et valimiskomisjonide kinnipanemist ei olegi olnud, ja 2) et „kogu“ valimiste asja ei ole protestiandjale mitte õigel ajal saadetud.

Asjast on näha, et jaoskondade komisjonid on ainult „lõpetatuks“ tunnistanud, ilma „kinnipanemiseta“, nagu seda sama seadus nõuab (vt. linnakomisjoni prot. 17. dets. 1923. a.).

Linnakomisjoni kohta ei ole sedagi öeldud. Selle viimase protokollist 17. detsembrist 1923. a. on näha, et „käesolev protokoll otsustatakse maksvaks tunnistada, kui seda linnakomisjoni liikmed on alla kirjutanud, kuna nimekirjade esitajatest võivad need, kes soovivad, seda 19. detsembril alla kirjutada“.

Selle protokollis „maksvaks“ tunnistamise otsust ei ole ka valimiste asjas leida, niisama ka mitte, mis päeval kumbki liik komisjonide liikmeist protokollile alla kirjutas.

Kui nüüd protestiandja tähtaja algust arvata tema poolt „kogu“ asja kättesaamise päevast, siis lõppes tal see tähtaeg alles 10. jaanuaril 1924. a., kui aga valimiskomisjonide kinnipanekust, siis ei ole see tähtaeg veelgi lõppenud.

Protesti andis ta kohtusse aga juba 4. jaanuaril, sellega enne tähtaja lõppu.

Mis selle järele Jaan Luu kaebuse tähtajasse puutub, siis ei ole ka see möödunud, kui seda komisjonide kinnipanekust arvata, mis Rahukogu arvamise järele käesoleval juhtumusel ei ole sündinud; kui seda arvata aga mainitud protokollis üles märgitud 19. detsembrist, kus üks osa komisjoni liikmeist pidi selle protokollis alla kirjutama, siis möödus tema kaebuse kohtusse andmise tähtaeg 22. detsembril 1923. a. Oma kaebuse esitas ta Rahukogule aga 20. dets. 1923. a., seega siis enne tähtaja lõppu.

Nii tuli Rahukogu arvamisele, et protest ja kaebus on selles asjas valimisseaduse § 30. ja 31. määratud tähtajal sisse antud.

Selle järele võttis kohus lahendamisele küsimuse: kas on neil, kes ei ole 5 päeva jooksul valijate-nimekirja vigade ja puuduste vastu kaebust ja protesti tõstnud (§ 10), veel õigus seda teha valimisseaduse § 30. ja 31. põhjal — ja tuli otsusele, et sellel, kes ei ole 5-päevalise tähtaja jooksul (§ 10) valijate-nimekirja vigade ja puuduste vastu kaebust ja protesti tõstnud, on õigus seda teha valimisseaduse § 30. ja 31. äramääratud 7-päevalisel ja 3-päevalisel tähtajal peale valimiskomisjoni kinnipanekut.

Kelle kohus on linnavalijate nimekirja kokku seada, on seaduses selgesti väljendatud, mille järele linnavalijate nimekirja seab kokku „Linnavalitsus“ (§ 8). Sama selgelt on seaduses ette kirjutatud (§ 3), keda ta peab nimekirja üles võtma. Peale selle on seaduses ka selgelt ja täpselt ära tähendatud, keda tema valijate-nimekirja ei tohi mahutada.

Ei täida Linnavalitsus meelega seaduses tema peale pandud kohuseid linnavalijate nimekirja kokkuseadmise suhtes, siis langevad tema liikmed, kes selles süüdi on, vastutuse alla Nuhtlusseaduse põhjal Kriminaal-kohtu ees ning tasuvad peale selle linnakassale selle läbi tehtud kulud. Aga linnavalijate nimekirja kogemata sattunud vead ja puudused parandab Linnavalitsus ise (§ 10), valijatekomisjoni esimees (§ 17) ja linnakomisjon (§ 27).

Selle eest, et Linnavalitsus ja valimisasutused seadust täidavad, hoolitseb Vabariigi Valitsus (Põhis. § 60) Siseministeeriumi ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kaudu (§ 10, 30 ja 34) ja peale nende ka kodanikud ise (§ 10 ja 31).

Aga Politsei ja eriti Kriminaal-politsei peale ei pane seadus linnavolinikkude valimiste toimetuses ühtegi kohustust, nagu kaebaalune seletab. Isegi korra järele valvamine valimiste toimetamise ajal ei seisa mitte Politsei, vaid valimiskomisjoni esimehe peal (§ 21).

Nende küsimuste otsustamiselt käesoleva asja läbivaatamisele asudes leidis kohus, et kaebajalt ja protestiandjalt kohtule ettepanud dokumentidega on tõeks tehtud, 1) et Tallinna linnavalijate nimekirja oli mahutatud palju isikuid, keda valimisseaduse § 5. põhjal nimekirja ei võidud paigutada, ja 2) et paljud neist võtsid osa valimistest 8. ja 9. detsembril 1923. a. valimisseaduse § 12. ettekirjutuse vastu.

Kui suur seesuguste isikute arv oli, seda ei suutnud lõplikult kindlaks teha ei kaebaja ega protestiandja neile seaduses kaebamis ja protestimiseks lubatud 3 ja 7 päeva kestel, ei ka kohus temale asja otsustamiseks antud 7 päeva jooksul.

Tähele pannes aga, et Jaan Luu valimistest seadusvastase osavõtmise dokumentlikult tõeks tegi, kaebuse kohtule esitamisel 7 isiku pärast 72 ja 84 isiku, ning kohtuistungil veel 51 isiku kohta, tuli kohus otsusele, et nende arv suur oli.

Omalt poolt tõendas protestiandja, samuti dokumentidega, et Tallinna linnavalijate nimekirjas seisis seadusevastaselt 221 isikut, kellest 109 isikut niisama seadusevastaselt valimistest osa võtsid.

Tallinna Kriminaalpolitsei ülem ja Aktsiisi Peavalitsus, kellelt saadud dokumendid kaebaja ja protestiandja kohtule ette panid, kinnitasid oma tunnistustes, et nad lühikese aja tõttu kuigi suurt nimekirja Tallinna linnavolinikkude valimistest 8. ja 9. detsembril 1923. a seadusevastaselt osavõtnud isikute kohta kokku seada ei jõudnud. Nii suutis Aktsiisi Peavalitsus säärase nimekirja ainult 1922. a. kohta anda, kuna Tallinna Kriminaalpolitsei ülem kinnitas, et niisuguseid isikuid olevat 1000—1500 olemas.

Sellepärast ei ole mingisugust kahtlust selle kohta, et nii suur arv isikuid kes mainitud valimistest seadusevastaselt osa võtsid, valimiste tagajärgede peale tunduvalt mõjusid.

Kaebealuse seletus, nagu puuduks Tallinna Linnavalitsusel võimalus ära selgitada, kellel ei ole Valimissead. § 4. ja 5. põhjal valimisõigust, ei ole arvesse võetav sellepärast, et tema seda väidet ei ole tõestanud ega näidanud, et tema oleks katsunudki seadusega temalt nõutud õiget Tallinna linnavalijate nimekirja kokku seada ja raskusi, kui niisuguseid oli, oleks püüdnud kõrvaldada. Peale selle lükkab niisuguse väite ümber kaebaja tegevus, kes mõne päevaga, ilma ühegi tasuta, suutis 234 seadusevastaselt valijate nimekirjas seisnud isiku kohta teateid saada ja selleks ka ametiasutuse abi ja lahkelt vastutulekut saavutada, kuna Linnavalitsus ei jaksanud sama tööd aastate jooksul linnakassast selle peale väljaantud sadade tuhandete markade abil ära teha. Peale selle on „Riigi Teatajas“ 1919. a. nr. 14. ja 18. all, 1920. a. nr. 147./148. all ja 1921. a. nr. 3. all väljakuulutatud seadustest näha, et ka Riigikogu ei keeldu vastava seaduse andmisest, kui valimiste toimetused seda nõuavad.

Lõpuks ei leidu valimisseaduses määrust, et valimiskomisjoni peale oleks pandud kohustus valijate „poliitiliste“ ilmavaadete kohtule selgestegemine, vaid ainult kohustus kõrvaldada valimistest osavõtmisest isikuid, nagu röövmõrtsukaid, vangiroodu saadetud vargaid, avalikkude majade pidajaid jne., kes Eesti rahva tahtmisel (Põhisead. § 1.) Riigikogu poolt antud (Põhisead. § 35.) Valimisseaduse § 4. ja 5. põhjal ei tohtinud osa võtta Tallinna linna volinikkude valimistest, kelle ülesanne on linna majapidamine (Linnasead. § 1).

Nii tuleb kaebealuse seletused, kui põhjendamatud ja osalt asjasse mittepuutuvad, tähele panemata jätta.

Peale selle on valimiste asjast näha, et kaitseväe III. valimisjaoskonnas 8. dets. 1923. a. õhtul valimiskomisjon — mis pidi avatud olema hommiku kella 9-st kuni õhtu kella 9-ni (§ 13) — oli varem seaduses äramääratud aega kinni pandud, mis läbi valijad, kes varemalt kui kell 9 õhtul valimistele ei pääsnud, valimistest ei saanud osa võtta (vt. linnakom. protok. 11. detsembrist 1923. a.)

Kõige selle pärast leidis Rahukogu 1) et kaebus ja protest on seaduses määratud tähtajal kohtule sisse antud; 2) et valimisseaduse § 8. on selle läbi rikutud, et Tallinna linnavalijate nimekirja on hulk isikuid mahutatud, kellel Valimisseaduse § 5. põhjal mitte õigust ei olnud selles nimekirjas olla; 3) et Valimisseaduse § 17. on selle läbi rikutud, et isikuid, kellel õigust ei olnud valimistest osa võtta, on lastud huljana 8. ja 9. detsembril 1923. a. Tallinna linnavolinikkude valimistest osa võtta; 4) et kaitseväe III valimisjaoskonnas on 8. detsembril 1923. a. jaoskonna valimiskomisjon õhtul enne kella 9 kinni pandud, millega Valimiss. § 13. rikuti; 5) et linna valimiskomisjon mainitud seaduse rikkumistega toimetatud valimised õigeaks tunnistas, millega tema seaduse § 27. rikkus; 6) et kõik ülesloetud seaduserikkumised on olulised, mispärast tuleb mainitud valimised vildakuks tunnistada, alates linnavalijate nimekirjaga ja lõpetades linnakomisjoni tegevusega, kogu nende üldsuses ning ära muuta.

Neil põhjustel ja Adm. Koht. Korra § 20.—22. ning Valimissead. § 32. põhjal otsustas Rahukogu: Käesolevas asjas 8. ja 9. detsembril 1923. a. toimetatud Tallinna linnavolikogu valimised kogu nende üldsuses vildakuks tunnistada ning täies ulatuses tühistada.

Rahukogu otsuse vastu on Riigikohtule antud revisjonikaebused Tallinna linna valimiskomisjoni ülesandel selle komisjoni asjaajaja Vladimir Smetanini ja Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni poolt.

Esimeses kaebuses palutakse Tallinna Linna-volikogu volinikkude valimiste asi uuesti läbi vaadata ning Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada.

Kaebuses seletatakse:

1) Jaan Luu kaebus ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse protest ei olevat kohtusse seaduses ettenähtud (§ 30. ja 31.) tähtaegadel sisse antud ja sellepärast ei oleks nad pidanud kohtus üldse sisulisele arutamisele tulema; valimised olevat lõppenud 9. detsembril ja arvates 10. dets. 1923. a. oleks võinud § 31. ettenähtud kaebust esitada ainult 3 päeva jooksul; Luu kaebus olevat sisse antud aga alles 19. XII. 1923. a.

2) Valijate nimekirjad pandavat pärast nende parandamist ja täiendamist Valimissead. § 10. ettenähtud korras ja § 11. põhjal üldiseks järelevaatamiseks välja ning nad olevat muutmatud kuni valimiste lõpuni ega võivat keegi neid enam täiendada ehk parandada.

3) Linnavalitsus ei olevat valijate nimekirja kokkuseadmisel Valimisseadusega kohustatud sellest isikuid kõrvaldama, kellel Valimissead. § 4. ja 5. põhjal puudub valimistest osavõtmise õigus, ja kuigi seda kohustust oletada, siis ei olevat see tehniliselt läbiviidav. Linnavalitsus olevat kohustatud Valimisseaduse § 8. põhjal linna valijate nimekirja kokku seadma; see nimekiri olevat vaieldav ja tema seadusliku kokkuseadmise vastu võivat Valimisseaduse § 10. korras Linnavalitsuse ees kaevata ning protestida ja kui viimane kaebust või protesti ei rahulda, siis kohtu ees. Kohtu otsused neis asjus tulevat täitmisele, ja edasi kaevata Riigikohtusse võivat ainult siis, kui § 32. põhjal valimiste korralikkuse üle kaevatakse, ja ühel ajal niisuguse kaebusega.

4) Jaoskonna-komisjoni protokollide tarvis olevat lubatav trükitud, litografeeritud, opalografeeritud ehk mõnel muul paljunduse teel valmistatud planke tarvitada; plank muutuvat protokolliks ainult siis, kui tema peal on üles tähendatud kõik, mis valimisseaduse § 25. ette kirjutab, ja kui ta on varustatud komisjoni esimehe ning komisjoniliikmete allkirjadega.

5. Kohus ega kaebaja ja protestiandja ei olevat kindlaks teinud, et kohtu poolt karistatud isikute seadusevastane valimistest osavõtmine oleks tunduvalt mõjunud valimiste tulemuste peale.

6) Ei olevat millegagi kindlaks tehtud, et Valimissead. § 17. oleks jaoskonna-komisjonide esimeeste poolt rikutud.

7) Kaitseväe III valimisjaoskonna enneaegne sulgemine 8. dets. 1923. a. olevat küll Valimissead. § 13. rikkumine, kuid seda ei tulevat käesoleval juhtumusel oluliselt tähtsaks pidada, nagu kaitseväe III val. jaoskonna seletusest selguvat. Linna valimiskomisjon ei olevat ka Valimissead. § 27. rikkunud, sest ei olevat kindlaks tehtud, et komisjon valimiste tulemuste kokkuvõtteid valesti oleks teinud.

Linnavalitsuse voliniku poolt antud revisjonikaebuses palutakse Rahukogu otsus ära muuta ja toimetus käesolevas asjas tühistada, sest kaebus ja protest olevat peale seaduses ettenähtud tähtaja sisse antud; kui aga Riigikohus ei leia võimaliku olevat asjatoimetust tühistada, siis Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks läbi vaatamiseks samale Rahukogule teises koosseisus, ehk kui Riigikohus leiab tarviliku olevat ise otsuse teha, siis kaebus ja protest tagajärjeta jätta.

Kaebuses seletatakse valijate-nimekirjade vastu kaebuse tõstmise korra ja jaoskonna-komisjonide protokollide kirjutamise kohta plankidele sedasama, mis valimiskomisjoni poolt antud revisjonikaebuses on seletatud, ja lisatakse juurde, et asjas ei leiduvat sisulisi seaduserikkumisi valimiste arenemises, mis põhjust annaks valimisi täies ulatuses tühistada.

Käesoleva asja arutanud, poolte seletused ja prokurööri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Jaan Luu kaebus kui ka Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse protest on õigel ajal sisse antud ja Riigikohus ühineb selles osas Rahukogu otsuse motiividega, sest Jaan Luu'le algas kaebuse sisseandmise tähtaeg valimiskomisjoni protokollide allakirjutamise momendist, Omavalitsuse-asjade Peavalitsusel aga kõige valimismaterjali kättejõudmise ajast peale.

Mis puutub revisjonikaebuses esiletoodud väitesse, et valijate-nimekirjade peale ei või administratiiv-kohtu korras kaebust tõsta, kui nimekirjade vastu ei ole kaevatud või Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse poolt protesti tõstetud Linnavalikogude Valimisseaduse § 10. korras, siis on see väide täiesti õige. Käesoleval juhtumusel ei ole tähendatud paragrahvis ettenähtud korras kaevatud ja ei ole seepärast ka seaduslikku alust sama seaduse § 32. korras nimekirjade vastu tõstetud kaebust arutusele võtta, nagu seda Rahukogu oma otsuses on teinud. Sealjuures ei saa selle peale tähendamata jätta, et Valimissead. § 10. annab niihästi valijatele kui Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsusele (R. T. nr. 147/148—20. a. sead. nr. 311 § 7) õiguse nimekirjade seadusepärasuse järele valvata, nimekirjade peale kaevata ja protesti tõsta. Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kui valitsuseasutuse peal on kohustus teostada valijate-nimekirjade seadusepärasuse kohta õigel ajal oma järelevalvet, mis Omavalitsuse ajutise järelevalve-seadusega üldse siseministri peale on pandud (R. T. nr. 78—19. a.) ja selgust muretseda, et nimekirjad vastaksid seaduse nõuetele.

Valimiskomisjoni revisjonikaebuses seletatakse täiesti õigesti, et Valimissead. § 8. põhjal on Linnavalitsus kohustatud linnavalijate nimekirja kokku seadma, aga ekslik ja ilma seadusliku aluseta on samas kaebuses avaldatud väide, et Linnavalitsus ei ole kohustatud nimekirja kokkuseadmisel isikuid kõrvaldama, kellel Valimissead. § 4. ja 5. põhjal puudub valimistest osavõtmise õigus. Linnavalitsusel ei ole õigust seesuguseid isikuid valijate-nimekirja võtta ja ta on kohustatud nad kõrvaldama; aga juhtumusi, et nimekirja satub üks või teine isik, kellel õigust ei ole valimistest osa võtta, võib ette tulla. Sääraste juhtumuste ärahoidmiseks on valijaile ja Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsusele antud Valimissead. § 10. ettenähtud kaebamis- ja protestimis-õigus ja valimiskomisjoni esimehele § 17. ettenähtud õigus kõrvaldada valimistelt temal olevate teadete järele isikuid, kellel Valimissead. § 4. ja 5. järele pole valimisõigust.

Jaoskonna-komisjoni protokollides on konstateeritud, et enne valimiste algust on ette loetud Linna-volikogude valimiste määruste § 3—5, ja kaebaja Luu ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse poolt ei ole ette toodud ega ära näidatud ühtegi juhtumust, kus see oleks tegemata jäetud. Niisama ei ole ette toodud ühtegi juhtumust, kus teised Valimissead. § 17. nõuded ei oleks täidetud ega valijaile seletatud, et valimistest seadusevastaselt osavõtnud isikud langevad karistuse alla, mis Nuhtlussead. § 29. määratud. § 17. mõistest selgub, et seesugune seletus antakse enne valimiste algust, ja seadus ei nõua, et seletus peaks antama igale üksikule va-

lijale, kes valimistele ilmub peale valimiste algust. Ei ole näidatud ka ühtegi juhtumust, kus jaoskonna-komisjoni esimehed ei oleks valimistest kõrvaldanud isikuid, kelle kohta neil teateid oli, et neil ei ole valimisõigust.

Kõige selle põhjal leiab Riigikohus, et Tallinna Linna-volikogu valimistel ei ole Valimissead. § 17. rikkumist olnud.

Kaitseväe III valimisjaoskonna 1923. a. 8. dets. õhtul enne kella 9 kinnipänemise peale ei ole ei Luu oma kaebuses ega Omavalitsuse-asjade Peavalitsus oma protestis tähendanud, ei ole ka valijate poolt selle peale kaebusi antud ja Rahukogul ei olnud õigust omalt poolt seda asjaolu kui olulist Valimisseaduse rikkumist üles võtta ja valimiste tühistamise põhjuseks arvata.

Ettetoodud kaalutluste põhjal leiab Riigikohus:

1) Kaebus ja protest valijate nimekirja vastu käesoleval juhtumusel ei kuulu üldse kohtu arutusele; 2) Tallinna linnavalimistel 8. ja 9. dets. 1923. a. ei ole Valimisseaduse olulisi rikkumisi ette tulnud, ja sellepärast talitas linna valimiskomisjon õieti, kui ta valimised õigeks tunnistas.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. §35. põhjal: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 9. jaanuarist 1924. a. tühistada ja Jaan Luu kaebus ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse protest 8. ja 9. dets. 1923. a. toimepandud Tallinna Linna-volikogu valimiste vastu tagajärjeta jätta.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. märtsil. 1924. a.

Mari Ott'i kaebus Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi Hoolekande-osakonna otsuse peale 7. VIII. 1922. a. nr. 16561 toetusraha saamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi kt. J. Uluots.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi Hoolekande-osakonna otsus 7. aug. 1922. a. Mari Ott'ile toetusraha määramise asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel: Hoolekande-osakond on oma otsuse aluseks võtnud 1912. a. 25. juuni seaduse § 45 (прилож. къ ст. 35 Уст. о воинск. пов. прод. 1912 г.), mille põhjal sõjas surmasaanud sõduri perekonna-liikmetest oli õigus pensioni saada ainult surmasaanu lehel ja vaeslastel. 1920. a. seaduse § 5. märkust (R. T. nr. 77/78 — 1920. a.), mille põhjal „selles seaduses arvatakse perekonna-liikmeteks naine, lapsed ja vanemad“, mõistab Hoolekande-osakond nii, et selle märkuse põhjal ei teki mitte iseseisev toetuse saamise õigus, vaid ainult lisatoetuse saamise õigus neil, kes on õigustatud 1920. a. 18. mai seaduse järele toetust saama 1912. aasta 25. juuni seaduse alusel. Seda Hoolekande-osakonna seisukohta ei saa õigeks pidada. 1920. a. 18. mai seaduse § 5. märkusel on laiem ulatus, kui seda mõistab Hoolekande-osakond. Selle märkuse redaktsioonist juba selgub, et perekonna liikmete äratähendamine selles märkuses ei sünni mitte ainult § 5., s. o

lisatoetuse määramise ulatuse kindlakstegemiseks, vaid üldse „selles seaduses arvatakse perekonna-liikmeteks naine, lapsed ja vanemad“, mispärast seda märkust tuleb arvesse võtta ka seaduse teiste §§ tarvitamisel. § 14 näiteks määrab: „kui toetuse saaja ära sureb, siis makstakse tema toita olevaile isikuile toetust edasi järgmisel määral“ . . . Seda seaduse määrust tuleb kahtlemata nii mõista, et kui ilma- sõja invaliid, kellele 1920. a. 18. mai seaduse järele on toetus määratud, ära sureb, siis on õigus toetust edasi saada seaduses äratähendatud tingimustel ka tema vanematel, mitte ainult tema lesel ja vaeslastel. Tähendab, toetusesaajate äramääramine ei sünni enam 1912. a. 25. juuni seaduse, vaid 1920. a. 18. mai seaduse alusel. Kui aga asuda Hoolekande-osakonna seisukohale, siis tuleks surnud invaliidi vanematele toetuse maksmine lõpetada, milleks pole seaduslikku alust. Hoolekande-osakonna seisukohale asudes seisaksime ka järgmise vastolu ees: kui ilma sõja invaliid 1920. a. 18. mai seaduse maksmahakkamisel elus oli ja temale selle seaduse alusel toetus määrati, saavad tema vanemad toetuse edasi pärast tema surma, oli aga invaliid selle seaduse maksmahakkamisel surnud, siis ei ole vanematel üldse õigust toetust saada.

Eeltoodud kaalutluste põhjal leiab Riigikohus, et 1920. a. 18. mai seaduse järele toetusraha määramisel ilma sõja invaliididele ja nende perekondadele tuleb Vene 1912. a. 25. juuni seaduse neid määrusi arvesse võtta, milles on ära tähendatud tingimused, mis pensioni saamiseks õiguse annavad (§ 1 ja 7), perekonna-liikmete äramääramisel aga, kes 1920. a. 18. mai seaduse järele õigustatud on toetust saama, tuleb aluseks võtta 1920. a. 18. mai seaduse § 5. märkus, millega 1912. a. 25. juuni seaduse § 45. äramuudetuks tuleb lugeda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi Hoolekande-osakonna otsus 7. augustist 1922. a. tühistada ja asi nimetatud ministeeriumile uueks otsustamiseks tagasi saata.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. märtsil 1924. a.

Aleksander Pääsuke'se kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 23. VII. 21. a. kaebaja 1920. a. puhtakasu-maksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröriabi K. Luud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: 1920. a. 12. aprilli seaduse § 16 (R. T. nr. 61/62 1920. a. sead. nr. 180) ja Riigi-ärimaksu Seaduse käsitlemise instruksiooni § 85. (S. V. K. K. 1899. a. nr. 30) järele neil juhtumustel, kui jsk. puhtakasu-maksu komisjoni esimees leiab, et puhtakasu-maksu arvutamise aluseks võetud läbimüügi-summa ja puhtakasu-protsent ei ole komisjoni poolt õieti kindlaks määratud, ja kui esimehel korda ei lähe selles asjas komisjoniliikmetega kokkuleppele jõuda, tuleb jsk. komisjonil tekkinud lahk-

arvamise kohta eriprotokoll kokku seada ja esimees peab seitsme päeva jooksul Otsekoheste Maksude Peakomiteele oma protesti esitama; saadud protesti puhul peab Otsekoheste Maksude Peakomitee tekkinud lahkarvamise lahendama, vaidlus-aluste läbimüügi ja puhtakasu-protsendi määrade kohta seisukoha võtma ja sellest jsk. komisjonile teatama maksulehtede väljasaatmiseks ja vastulausete arutamiseks 1917. a. 13. oktoobri seaduse § 3., 5. ja 7. (S. V. K. K. 1917. a. sead. nr. 2052) ettenähtud üldises korras. Nõnda tuleb säärastel juhtumustel maksuleht välja saata maksjatele ikkagi jsk. komisjoni nimel, kuna Otsekoheste Maksude Peakomitee kohustuslik otsus läbimüügi-summa ja puhtakasu-protsendi määra kohta tuleb, kui maksuasutuste sisemine toimetuse, maksjale teatamata jätta.

Eeltähendatud seaduslik kord on arutusel oleval juhtumusel täitmata jäetud, ja nimelt järgmises: Tartu linna I jsk. puhtakasu-maksu komisjoni eesistuja maksuinspektori Karl Kapper'i poolt 2. aprillil 1921. a. nr. 1302. all esitatud protest sama komisjoni otsuse vastu 30. märtsist 1921. a. Aleksander Pääsuke'se Tartus asuva äri 1920. a. puhtakasu-maksu määramise asjas oli küll Otsekoheste Maksude Peakomitee poolt sama aasta 23. juulil seatud piirides otsustatud ja sellest otsusest jsk. komisjonile teatatud, kuid jsk. komisjoni poolt selle otsuse põhjal kokkuseatud maksulehes nr. 556. oli ära tähendatud, et selle maksulehe kokkuseadmise aluseks oli just Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 23. juulist 1923. a., millega vastav Tartu linna I jsk. puhtakasu-maksu komisjoni otsus on tühistatud ja maksja Aleksander Pääsuke'se äri läbimüük ja puhaskasu uuesti hinnatud. Selle ülemäärase ja mittekohase seletuse läbi oli kogu asjakäik õigelt teelt kõrvale juhitud: saades kätte maksulehe, mis jsk. komisjoni ametliku teate järele oli kokku seatud Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse põhjal, võis maksja Aleksander Pääsuke, 1920. a. 12. aprilli seaduse § 13. järele, esineda kaebusega selle maksustamise peale üksnes Riigikohtule; omalt poolt ei võinud Riigikohus seda kaebust läbivaatamiselt kõrvaldada, nagu see Peakomitee ettekandes 30. novembrist 1922. a. nr. 40/489. all palutud, sest et kaebus oli seaduslikus korras ning tähtajal sisse antud; ühtlasi ei võinud aga Riigikohus kaevatud Peakomitee otsuse sisulisele arutusele asuda, sest et see otsus oli tehtud enne 1917. a. 13. okt. seaduse § 7. ettenähtud vastulause läbivaatamist jsk. komisjoni poolt ja ilma et maksjale sama seaduse § 13. ettenähtud edasi-kaebamine oleks võimaldatud, s. o. tähendatud seaduse määruste olulise rikkumisega, kuna selle otsuse mitteõige teada-andmine maksjale enam kõrvaldatav ei ole ja tuleb paratamata arvesse võtta.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 23. juulist 1921. a. tühistada ja asi nimetatud Peakomiteele tagasi saata seadusliku käigu andmiseks.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. septembril 1924. a.

Enno Silla (Sild) kaebus kohtuministri korralduse peale 5. II. 1922. a. kaebaja armuandmise-palve läbivaatamiselt kõrvaldamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokurööriabi K. Luud.

Kaebaja Enno Sild andis 16. jaanuaril 1923. a. Vabariigi Valitsusele armuandmis-palve, teda temale kohtu poolt määratud karistusest vabastada.

5. veebruaril 1923. a. nr. 225. all teatas temale kohtuministri kantselei Kambja valla politseiraiooni ülema kaudu, et tema palvekiri on kohtuministri poolt Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 5. 7. 22. a. läbivaatamiselt kõrvaldatud, sest et tema endine armuandmis-palve samas asjas on juba tagajärjeta jäetud Vabariigi Valitsuse otsusega 22. III. 22. a. ja viimases palvekirjas ei ole mingisuguseid uusi asjaolusid ette toodud, mis võiksid põhjust anda asja uueks sisuliseks läbivaatamiseks.

Enno Sild palub Riigikohut selle kohtuministri otsuse tühistada ja kohtuministrile korralduse teha selleks, et tema armuandmis-palve Vabariigi Valitsusele otsustamiseks ette pandaks.

Oma kaebuse põhjendab ta järgmiselt: 1) armuandmis-palvet võib kaebaja arvates igal ajal uuesti avaldada; pealegi oli tema teise armuandmis-palve andmise ajal teistsugune Vabariigi Valitsuse kokkuseade, kes ehk oleks vahest tema asjas koguni teissuguses arvamises olnud, kui seda esimese armuandmis-palve ajal selleaegne Vabariigi Valitsus oli;

2) Vabariigi Valitsuse otsus 5. VII. 22. a., mille peale kohtuministri otsus põhjeneb, ei ole Riigi Teatajas välja kuulutatud;

3) oma armuandmis-palves 16. I. 1923. a. on tema mitmed uued asjaolud ära tähendanud ja need mitmete tunnistustega põhjendanud, kuid kohtuministri poolt on see tähele panemata jäetud.

Algmaterjalist on näha, et Vabariigi Valitsuse otsusega 5. juulist 1922. a. on kinnitatud kohtuministri ettepanek nr. 1831/30. VI. 1922. a., millega volitatakse kohtuministrit armuandmis-palvete edasitoimetamisel ja sisulisel läbivaatamisel neid palveid Valitsuse läbivaatamiselt kõrvaldama, kellele on juba kord armu antud või kelle palved kord juba tagasi lükatud, kui uusi kaaluvaid põhjusi armuandmiseks olemas ei ole.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 60. p. 8. järele otsustab armuandmis-palved Vabariigi Valitsus. Seadus ei luba Valitsusele seda kohustust ja õigust mõne valitsuseliikme peale panna ei täies ulatuses ega osalt ja teiselt poolt ei anna seadus kohtuministrile õigust armuandmis-palveid mõnesugusel põhjusel Valitsusele otsustamiseks ette panemata jätta. Iga asutus on õigustatud ainult seaduses ettenähtud piirides teotsema ja siduvaid otsuseid tegema. Kaevatud kohtuministri otsust, millega ta keeldus Enno Silla armuandmis-palvet Valitsusele otsustamiseks ette pane-

mast, ei või õigeks tunnistada, sest seadus ei keela kohtu poolt süüdimõistetud isikuile ka korduvate armuandmis-palvetega Valitsuse poole pöörata, ja seda õigust kuidagi viisi kitsendada — käiks seaduse vastu.

Sel põhjal **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: kohtuministri otsus Enno Silla 1923. a. 16. jaanuari armuandmis-palve kõrvaldamise kohta, missugusest otsusest Kohtuministeeriumi kantselei on kirjaga 5. veebruarist 1923. a. nr. 225. teatanud Enno Sillale Kambja valla politseiraiooni ülema kaudu, tühistada ja tunnistada, et kohtuminister on kohustatud tähendatud palve Vabariigi Valitsusele esitama.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. oktoobril 1924. a.

Kastre-Võnnu Valla-nõukogu voliniku Johannes Klaose revisjonikaebus Tartu 5. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 27./29. märtsist 1924. a. Tartu Maakonna-valitsuse protesti asjas Kastre-Võnnu Valla-nõukogu otsuse vastu 23. jaan. 1924. a. vallasekretäri valimise kohta.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröriabi K. Luud.

Kastre-Võnnu Valla-nõukogu otsusega 23. I. 24. a., protokoll nr. 2. p. 1, valiti Eduard Lenzius ajutiselt vallasekretäriks.

Tartu Maakonna-valitsuse protesti tagajärjel tühistas Tartu 5. jsk. rahukohtunik otsusega 27./29.—1924. a. Kastre-Võnnu Valla-nõukogu otsuse vallasekretäri valimiste kohta sel põhjal, 1) et 1866. a. Valla-kogukonna Sead. § 28. järele võib kogukonna ametisse valida ainult neid isikuid, kes 25 aastat vanaks on saanud, kuna aga Lenzius, kui 14. mail 1900. a. sündinud, alles 23. a. vana on, ja 2) et Lenzius ainult ajutiseks sekretäriks valitud, kuna aga seaduse järele valitakse valla-ametnikud kolme aasta peale.

Riigikohtule antud kaebuses palub Kastre-Võnnu Valla-nõukogu volinik Johannes Klaos rahukohtuniku otsuse tühistada ja kaevatud Valla-nõukogu otsuse jõusse jätta järgmistel põhjustel: E. V. Põhiseaduse järele on kõik kodanikud seaduse ees üheõiguslised ja õigusliselt teguvõimsad on kõik kodanikud, kes 20 aastat vanaks on saanud. Kõik 20-aastased kodanikud on hääleõiguslised ja võib neid igasuguste riiklikkude ametite peale valida. Omavalitsused on riigivõimu teostajad kohal ja omavalitsuste esinduskogud valitakse neilsamadel tingimustel kui Riigikogu ja riigi-ametnikud. Järjekult ei saa 1866. a. sead. § 28. selles osas, milles 25-aastast vanadust nõutakse, mitte enam maksev olla.

Edasi on Valla-nõukogu protokollis tarvitatud sõna „ajutiselt“, nagu kohtus juba seletatud, juhusliselt protokollis sattunud ja ei tähenda muud kui seda, et sekre-

tär mitte eluajaks ei ole valitud, kuna ta seaduse järele ainult kolmeks aastaks ametisse valitakse, ja et ainult valitud sekretär ise, kui huvitatud isik, võiks selle üle kaevata, ja sedagi ainult sel korral, kui teda oleks tahetud enne kolme aastat ametist vabastada.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1921. a. 4. apr. Valla-nõukogude Valimise Sead. (R. T. nr. 26—1921. a.) § 6. seab üles need tingimused, milledele peavad vastama isikud, keda Valla-nõukogu liikmeiks võib valida ja kes omakorda ametnikke valivad. 1866. a. Valla-kogukonna Seaduses on sellele vastav paragrahv 28; viimane tähendab ära esmalt, keda valla ametnikuks ei või valida, siis loeb üles tingimused, milledele valitavad valla-ametnikud peavad vastama, ja viimaks eriti tingimused, mis on maksvad vallavanemate ja nende abide kohta.

Sellevastu on 1921. a. 4. apr. Valla-nõukogude Valimise Sead. § 6-ndas kõikide Valla-nõukogude liikmete kohta ühesugused tingimused üles seatud, ja § 84. ja 84. tähendus, mis räägivad Vallavalitsuse liikmete ja sekretäri valimisest, ei sea nende vallaametnikkude kohta mingisuguseid eritingimusi üles. Peab arvama, et ei ole mingit seaduslikku põhjust kõne all oleval juhtumusel käsitleda 1866. a. Valla-kogukonna Seadust, kui uues Valla-nõukogude valimise Seaduses leiduvad vastavad määrused, kuigi need erinevad vanast seadusest. Valla-nõukogu volinik juhib ka täie õigusega tähelepanu selle peale, et kitsendused, mis leiduvad 1866. a. Valla-kogukonna Seaduses valla-ametnikkude suhtes, seisavad täiesti vastolus selle põhimõttega, mille peale on rajatud nii Põhiseadus kui ka 1921. a. 4. apr. Valla-nõukogude Valimise Seadus. Viimane ei sea üles tingimust, et isik, keda sekretäriks võib valida, peab olema vähemalt 25 aastat vana, ja kuna sekretäriks valitud Lenzius on 23 aastat vana, siis tuleb tunnistada, et ta on oma vanaduse poolest vastav Vallan. Val. S. § 3. ettenähtud tingimusele (20-aastane vanadus).

Tuleb õigeks võtta, et sekretär, kui vallavalitsuse liige, tuleb valida mitte ajutiseks, vaid seks ajaks, milleks on valitud Valla-nõukogu, kelle poolt ta ametisse valitakse (R. T. nr. 123—23. a.). Kastre-Võnnu Valla-nõukogu on aga otsustanud sekretäri ametisse valida ainult ajutiselt ja selle otsuse põhjal E. Lenziuse ajutiselt sekretäriks valinud. Peatudes küsimuse juures, missugune tagajärg peab olema niisugusel valimisel, jõuab Riigikohus otsusele, et tähendatud tingimus, kui seadusevastane, ei või maksev olla valitud isiku suhtes, kuna aga valimine ise maksvaks peab jääma. Valla-nõukogu esindaja on ka seletanud, et sellest tingimusest Valla-nõukog kinni ei pea ja et sõna „ajutiselt“ kogemata ning juhusliselt protokollis on sattunud.

Tartu Maakonna-valitsus, protesteerides E. Lenziuse sekretäriks valimise vastu, oli ette toonud kaks põhjust: nimelt, et ta veel mitte 25 aastat vana ei ole, ja et ta ainult ajutiseks sekretäriks on valitud.

Riigikohus, nagu ülal seletatud, ei loe neid põhjusi küllalt kaaluvateks valimise tühistamiseks, ja seepärast tuleb Maakonna-valitsuse protest tagajärjeta jätta ja tühistada rahukohtuniku otsus, millega see protest oli rahuldatud.

Eeltoodud põhjustel otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Tartu-Võru Rahukogu ringkonna Tartu 5. jsk. rahukohtuniku otsus 27./29. märtsist 1924. a. tühistada ja Tartu Maakonna-valitsuse protest 7. veebruarist 1924. a. nr. 274. tagajärjeta jätta.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. oktoobril 1924. a.

Paul Mihkli p. Silbergleich'i kaebus Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsuse peale toetusraha määramise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröriabi K. Luud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Ajutise Veneaegsete Pensionäride Toetamise Seaduse § 2. põhjal (R. T. nr. 77./78. — 1920. a., seadus nr. 212) on selles seaduses ettenähtud kodanikkudel õigus toetust saada, kui nad on töövõimetus ja neil ei ole varandust ega sissetulekut, mida jätkuks elu-ülalpidamiseks. Seaduse pealkirjast ja selle üksikuist määrustest (näiteks § 1, 2, 5) selgub, et selle seaduse eesmärgiks ei ole mitte täiel määral kindlustada elu-ülalpidamist seaduses ettenähtud kodanikkudele, vaid neile ainult teataval määral toetust anda. Sellepärast ei või ka selle seaduse põhjal antavat toetusmäära iseenesest veel pidada võrdseks sissetulekuga, mis elu-ülalpidamist võimaldab, ning toetusenõudja sissetulek toetusmäära suuruses võiks põhjuseks olla toetuse määramisest keeldumiseks ainult seaduse erimääruse põhjal. Nimetatud seaduse § 2. märkuses sisaldus ka säärane erimäärus ning selle põhjal võis määrata toetust ainult isikutele, kelle sissetulek vähem oli seaduses ettenähtud toetusmäärast, ning puudujäävas osas. Kuid seadusega 8. veebruarist 1923. a. (R. T. nr. 26—1923. a. seadus nr. 14) on Ajut. Veneaegsete Pensionäride Toetamise Seaduse § 2. märkus ära kaotatud, mispärast selle seaduse maksamahakkamisega ei ole enam alust keelduda toetuse määramisest neile isikuile, kelle sissetulek võrdub toetusraha määraga või sellest suuremgi on, kui aga see sissetulek ei võimalda elu-ülalpidamist. Toetuse määramisest võib keelduda ainult siis, kui toetusenõudja sissetulek võimaldab elu-ülalpidamise. Asjaolu, et kõne all olevas seaduses ei leidu mingisuguseid juhtnööre, kuidas kindlaks määrata, sissetuleku alammäära, mis võimaldab elu-ülalpidamise, ei või õigustada ära kaotatud ssadusemääruse edasitarvitamist, vaid annab põhjust otsida juhtnööre teistest analoogilistest seadustest. Vastavaid juhtnööre võib ka leida Rahvaväeliste ja nende Perekondade Pensioni Seaduse § 30. p. I-sest, kus on ette nähtud, kuidas kindlaks määrata sissetulekut, mis võimaldab elu ülalpidamise (R. T. nr. 26/27—1920. a., sead. nr. 96).

Tähele pannes, et Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi Hoolekande-osakond on Paul Silbergleichi toetusenõudmise tagasi lükanud põhjendusel, et toetusenõudjal olevat sissetulek, mis on toetuseraha täismäärast suurem ja seega võimaldab tema elu-ülalpidamise, ilma et Silbergleichi sissetulek küllaldaselt kindlaks oleks tehtud vastavalt Veneaegsete Pensionäride Toetamise Seaduse § 2. nõuetele.

Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsus 1. dets. 1923. a. tühistada ja asi nimetatud ministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. oktoobril 1924. a.

Mari Kure kaebus Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsuse peale 19. veebr. 1924. a. temale pensioni maksmise lõpetamise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsus, millega on Mari Kure'le pensioni andmine lõpetatud 1. XII. 1923. aastast, tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Asutava Kogu poolt 6. II. 1920. a. (R. T. nr. 26./27. — 1920. a.) vastu võetud Rahvaväeliste ja nende Perekondade Pensioni Seaduses ei ole küll otsekohe ära määratud, kelle poolt ja missuguses korras pensioni edaspidine andmine lõpetatakse, kuid oma üldise mõtte järele ei ärata see seadus kahtlust, et pensioni andmise lõpetamine peab sündima sama asutuse poolt ja samas korras kui selle määramine.

Nimetatud Seaduse § 24. järele lasub järelevalve tingimuste muutuste üle, mis pensioni saamise õiguse peale mõju avaldavad, kohaliste Linna- ja Vallavalitsuste peal. Leiab Linna- või Vallavalitsus, et kellegi pensioni saamise õiguse tingimused on muutunud, siis saadab Vallavalitsus kogutud andmed Maakonna-valitsusele, kes, nagu Linnavalitsuski, asja viibimata (§ 16.) läbi vaatab, kusjuures isikule, kelle pensioni lõpetamise küsimus päevakorral, asja arutamise päevast teada antakse (§ 17), et ta võiks asja arutusel isiklikult seletusi anda. Tehtud otsuse peale võib isik, kellesse see puutub, § 18. korras edasikaebusega Töö- ja Hoolekande-ministeeriumile esineda.

Et käesoleval juhtumusel on Töö- ja Hoolekande-ministeerium otsustanud Mari Kure'le pensioni andmise lõpetada, ilma et kohalik Tartu Maakonna-valitsus asja oleks arutanud ja Mari Kure'le võimalus olnud isiklikult selles asjas seletusi anda, siis ei või see otsus jõusse jääda, vaid tuleb tühistada.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsus 19. veebr. 1924. a. tühistada ja asi nimetatud ministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. oktoobril 1924. a.

Pärnu Linna-volikogu ja Linnavalitsuse esindaja vann. adv. Hugo Reimanni kaebus siseministri ja Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse otsuste peale habemeajamis- ja juukselõikamis-ärde kohta vastuvõetud sundmääruste Riigi Teatajas avaldamata jätmise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröriabi K. Luud.

Pärnu Linna-volikogu poolt 22. novembril 1921. a. vastuvõetud sundmäärusi habemeajamis- ja juukselõikamis-ärde kohta Pärnu linnas on Siseministeerium keeldunud Riigi Teatajas avaldamast.

Pärnu Linna-volikogu ja Linnavalitsuse esindaja vann. adv. H. Reimann palub Riigikohut tühistada selle kohta käiva Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse korralduse 21. XII. 21. a. nr. 4693 ja Siseministeeriumi resolutsiooni 26. I. 1922., millest teatati Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kirjaga 31. I. 22. a. nr. 131, ja Siseministeeriumile ette kirjutada tähendatud määrused Riigi Teatajas avaldada.

Kaebaja põhjendab oma kaebuse järgmiselt:

Omavalitsuse-asjade Peavalitsus teatab 21. XII. 21. a. nr. 4693. all, et määrused olevat „liiga nõrgalt kokku seatud“, mispärast neid tulevat parandada ja täiendada, millest osa võtma peaks linna-arst. Linna-arst on nende kokkuseadmisest algusest peale osa võtnud, nii et see nõue on täidetud. Mis aga puutub ütlusse „liiga nõrgalt kokku seatud“ ja „parandada ja täiendada“, siis on need ütlused niivõrt üldised, et nendest küll midagi ei või järeldada, milles konkreetselt puudus seisab, ja ei või järjekult ka täita.

Siseminister, kellelt paluti selle Peavalitsuse korraldus tühistada ja määrus avaldada, ei täitnud seda ja leidis, et määrused olevat umbkaudselt formuleeritud ja tulevat täiendada Tervishoiu Peavalitsuse näpunäidete järele, mis määruse juures ääremärkustena leiduvad.

Niihästi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kui siseministrikorraldused ei põhjene seadusel ja nende kaudu määruste mitteavaldamise läbi on Pärnu Linna-volikogu õigusline tegevus sundmääruste väljaandmise suhtes takistatud.

Siseministri resolutsioon 26. jaanuarist s. a., mis Volikogule niisama kui Peavalitsuse kiri 21. veebruaril s. a. teatatud, sisaldab eneses juba tegelikke näpunäiteid, kuid neid näpunäiteid ei saa õigustatuks pidada, sest R. T. nr. 1—1919. a. seadus nr. 1. ei anna siseministrile omavalitsuse-asutuste sundmääruste kontrollimiseks mitte muud ega suuremat õigust, kui see kohtuministrile on antud sama sea-

duse II p. § 4-as, nimetatud siseministri resolutsioon aga ei sisalda eneses mingit näidet puuduste peale, mis § 4-as ette on nähtud ja mis ainult võiks avaldamise keeldumise põhjuseks olla. Kõige pealt langevad täiesti ära § 4-da kolmes esimeses punktis nimetatud puudused. Resolutsioon ei sisalda ka mingisuguseid puuduste näiteid, mis p. 4. ette on nähtud, peale üldise lause „umbkaudselt formuleeritud“, missuguste üldiste lausete peale aga midagi ei saa põhjendada, sest see annaks siseministrile piiratud kontrolli õiguse asemel tegelikult võimaluse seesuguse üldise lause abil igasugust määrust avaldamata jätta.

Tervishoiu Peavalitsuse äremärkused ei sisalda eneses ka mitte tehnilisi puudusi, vaid sundmääruste sisu poolest täendamist, nagu see nendest selgub.

Esiteks, sundmäärus ei nõua sugugi iseäralist oskust, vaid nõuab ainult, et äripidaja oleks seda ametit õppinud, ilma ära määramata, kelle juures ja kui palju. Kes seda küsimust otsustab, see on teada, nimelt kohus, ja sundmääruses ei ole tarvis seda iseäranis nimetada.

Teiseks, sundmäärus ei reguleeri mitte, sest Volikogu ei pidanud võimalikuks äri kõrval olevate eluruumide lahutamise küsimust, nõudes nimelt, et äriruumides ei elataks. Siseministril ei ole õigust nõuda, et Volikogu nende kahesuguse ruumi lahutamise kohta sundmääruse välja annaks.

Kolmandaks, Volikogu on võimalikuks arvanud äripidajale vabaks jätta, missugust pesunõu ta tarvitab: küsimus, mida pesunõu all on mõeldud, on asjata, sest niihästi kauss kui ka kraaniga mitmesugused pesunõud on ikkagi pesunõud, nagu see üldiselt teada peaks olema. Volikogu ei ole siin vahet teinud ja siseministril puudub õigus vahetegemist nõuda.

Neljandaks, Volikogu ei ole tarvilikuks pidanud sisselõigatud haava arstimist reguleerida, ja siseministril ei ole jällegi õigust selle reguleerimist nõuda.

Viiendaks, käte puhtus on igapäevane mõiste ja Volikogu ei ole tarvilikuks pidanud pesemise hulka reguleerida, kui aga käed puhtad on harilise mõiste järele.

Kuuendaks, alaealiste või õpilaste tööd ei ole Volikogu tarviliseks pidanud normeerida.

Nagu sellest näha, ei ole siseministril midagi ütelda nimetatud § 4. nõuetesse puutuvat; pealegi saadeti Volikogu sundmäärused juba kord tagasi ja siis ei olnud neid nõudeid ka ette pandud, vaid teised nõuded.

Volikogu, kellel ainuke õigus sundmääruste sisu äramääramiseks, on määrustes sisalduvad nõuded küllaldasteks pidanud. Nüüd ei ole selles suhtes mingisuguseid määrusi. Siseministril puudub õigus määruste andmiseks, nii et linn hoopis ilma määrusteta jääb, mida küll loomulikuks ei või pidada.“

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

On ekslik kaebaja vaade, nagu seisaks Siseministeeriumi kontrolli-õigus ainult ülesandes järelevalvet pidada selle üle, kas sundmäärused vastavad seaduse-nõuetele ja kas omavalitsuse-asutused üldse on õigustatud niisuguseid välja andma, aga mitte nende sisusse tungima. Siseministeeriumile antud kontroll-õigus läheb kaugemale. Linnaseaduse § 110. (Sobr. Usak. i Rašp. Pravít. nr. 157—1917) järele tulevad Linna-volikogude poolt väljaantavad sundmäärused läbivaatamisele Valitsuse organite poolt, mitte ainult seaduslikkuse seisukohalt, vaid ka sisuliselt. Küsimus, kas ei ole see seaduseparagrahv oma maksvuse kaotanud Omavalitsuse Ajutise Järelevalve Seaduse (R. T. nr. 78—1919. a.) ilmumisega, on juba Riigikohtus aru-

tusel olnud (adm. osak. toim. nr. 623—23. a.) ja on eitavalt otsustatud, kuna tähendatud seadus ainult reguleerib, kuidas tuleb teostada järelevalvet Omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle, ja ei puuduta sugugi Linnasead. § 110. järele Valitsuse organitele antud õigust teatavat liiki asju sisuliselt otsustada.

Mis puutub aga edasi kaebaja arvamisse, et Siseministeeriumi poolt nõutud parandused ei olevat põhjendatud, siis ei või selle arvamise ühineda. Need nõutud parandused on tingitud tervishoiu seisukohalt ja tuleb tunnistada otstarbetuks avaldada sundmäärusi, mis puudulikkuse tõttu oma otstarvet, teatavat tegevusala linna elanikkude tervisele mitte-hädaohtlikuks teha, mitte ei saa täita.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Pärnu Linna-volikogu ja Linnavalitsuse esindaja vann. adv. Hugo Reimanni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. oktoobril 1924. a.

Georg Lellep'i kaebus Kinnitusnõukogu esimese osakonna otsuse peale 31. okt. 1923. a. tema kui Tartu Metallvabriku direktori üldise Haigekassa alla aroamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri-abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Georg Lellepi kaebus tuleb rahuldada.

Otsusega 31. okt. 1923. a. jättis Kinnitusnõukogu tähele panemata a/s. G. ja H. Lellep'i Metallvabriku direktori Georg Lellepi kaebuse 5. jaosk. töökaitse-komisari ringkonna Kinnitusameti otsuse peale 2. aug. 1923. a., millega kaebaja ühes teiste isikutega tunnistati Haigekassa alla kuuluvaks.

Tööstusl. Tööseaduse § 260. järele käivad kinnituse alla haiguse vastu kõik isikud mõlemast soost, vanaduse peale vaatamata, kes palgatud on ettevõttes mõnesuguse töö või ameti peale. Kaebaja Georg Lellep on aga ainult tähendatud ettevõtte aktsionäride peakoosoleku poolt aktsionäride hulgast valitud juhatus liigedirektor, ilma et ta sealjuures selles ettevõttes oleks palgatud mõnesuguse ameti või töö peale. Selle järele käib seaduse vastu otsus, millega teda Haigekassa alla kuuluvaks tunnistati, ja tuleb see otsus tühistada.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Kinnitusnõukogu otsus 31. oktoobrist 1923. a. ja Tartu 5. jsk. töökaitsekomissari ringkonna Kinnitusameti otsus 2. augustist 1923. a. Georg Lellepi kohta tühistada.

Nr. 34

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. novembril 1924. a.

Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse revisjoniprotest Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 28. aprillist 1922. a. protesti asjas Rakvere Linna-volikogu otsuse vastu 23. märtsist 1922. a. voliniku valimise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri-abi K. Luud.

Rakvere Linna-volikogu otsustas 23. III. 1922. a. Linnavalitsuse ettepanekul valida linnapea A. Pääro volikogu poolt vastuvõetud ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse poolt protestitud üürinormeerimise määruse kaitsmiseks Rahukogus.

Nagu volikogu vastavast protokollist näha, on säärase otsuse tegemiseks põhjuse annud asjaolu, et kohtukutse oli saadetud Linna-volikogu nime peale. Selle otsuse vastu esitas Omavalitsuse-asjade Peavalitsus protesti Rakvere-Paide Rahukogule, paludes selle tühistada. Omavalitsuse-asjade Peavalitsus leidis nimelt, et Linnaseaduse § 102., 95. ja 63. järele on volitatud linna kohtuasju ajama Linnavalitsus, ja viimane võib kohtus väljaastumiseks volitusi anda, aga mitte Linna-volikogu. Rahukogu otsustas 28. aprillil 1922. a. Siseministeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse protesti tagajärjeta jätta järgmistel kaalutlustel: „Õige on, et Linnaseaduse § 95. põhjal on Linnavalitsusel õigus ka kohtutes linna asjus nõudjana ja kostjana välja astuda, kuid sellest ei tule järeldada, et Linna-volikogul õigust ei ole tarvilisel korral volinikku kohtus väljaastumiseks valida. Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse arvamisega, et Linna-volikogul puudub seaduslik alus iseäralise voliniku valimiseks, sest et Linnaseaduse § 63, mis üles loeb asjad ja küsimused, mis Volikogu võimkonda kuuluvad, seda ei ole ette nähtud, e: saa Rahukogu mitte päri olla. § 63. loeb üles erilised ülesanded ja kühustused, mis Linna-volikogule kui seesugusele peale on pandud. Voliniku valimine ei ole mitte niisugune tegevus, mis mõne asutuse eriliseks ülesandeks oleks olnud. Oma ülesannete täitmiseks on Linna-volikogul õigus kõiki seaduses ettenähtud abinõusid tarvitada ja järjelikult ka volinikku valida, kui see on tarvilik. Kui Linna-omavalitsusel tuleb esineda näiteks kohtus nõudmisega Linnavalitsuse vastu, siis ei saagi teisiti, kui peab oma esindajaks kohtus kellegi volitama. Kas käesoleval juhtumusel Linna-volikogul oli tarvilik iseäralist volinikku valida või mitte, see ei või kaalumisele tulla; igatahes ei ole Linna-volikogu oma otsusega 23. III. 1922. a., millega valitakse linnapea Pääro kohtus välja astuma, mitte seadusevastaselt talitanud“.

Riigikohtule antud revisjoniprotestis seletab Omavalitsuse-asjade Peavalitsus, et Linnaseaduse § 7. järele ajab Linna-omavalitsus kohtuasju nende reeglite järele, mis on kroonu asutuste kohtuasja ajamise kohta seaduses ette nähtud; et aga Linna-

seaduse § 95-ga ainult Linnavalitsus on volitatud linna kohtuasja ajama, siis võib Ts. Kp. Sead. § 1285. ettenähtud volitusi kohtus väljaastumiseks anda ainult Linnavalitsus, aga mitte Linna-volikogu, ja palub seepärast Rakvere-Paide Rahukogu otsuse 28. IV. 1922. a. ära muuta ja Peavalitsuse protesti rahuldada.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Linnaseaduse § 95. ei määra sugugi, et linna kohtuasju ajama on volitatud ainult Linnavalitsus. § 95-as on öeldud, et Linnavalitsus „nõuab ja kostab kohtus linna varanduslike asjades“ ja sellest ei või sugugi järeldada, et kõigis linna kohtuasjades võivad kohtuis nõudjana või kostjana esineda ainult Linnavalitsuse poolt volitatud volinikud ja et Linna-volikogul ei ole üldse õigust volinikku valida kohtus väljaastumiseks linna kohtuasjus. Sellepärast ja ka Rahukogu poolt ettetoodud kaalutlustel ei saa Rakvere Linna-volikogu otsust, mis tehtud Linnavalitsuse ettepanekul ja millega volitatud linnapea Pääro kohtus välja astuma, seadusevastaseks tunnistada ja teda kui seesugust tühistada.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Oma-valitsuse asjade Peavalitsuse revisjoniprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. novembril 1924. a.

Laiuse Valla-nõukogu voliniku Jaan Zuppuri revisjonikaebus Jõgeva jsk. rahukohtuniku otsuse peale 17. maist 1924. a. Tartu Maakonna-valitsuse poolt Laiuse Valla-nõukogu 1924. a. 14. märtsi pr. nr. 4. p. IX. otsuse vastu koolide 1924. a. eelarve kohta tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröriabi K. Luud.

Tartu Maakonna-valitsuse protesti puhul on Jõgeva jsk. rahukohtunik 17. V. 1924. a. otsustanud ära muuta Laiuse Valla-nõukogu otsuse 14. III. 1924. a. koolide 1924. a. eelarve küsimuses, põhjendusel, et Laiuse Valla-nõukogu oma koosolekul 14. III. 1924. a. arutades koolide eelarvet, on seda kärpinud võrreldes koolide Hoolekogu poolt ettepanud summaga, ilma et oleks mingit põhjust ette toonud niisuguse sammu astumiseks. Rahukohtunik on nimelt leidnud, et säärane Valla-nõukogu talitus on vastolus Avalikk. Algk. Sead. § 85. (R. T. nr. 75/76—1920. a.), mille järele Hoolekogu ülesandeks on hoolitseda kooli eest üldse, iseäranis aga tema majandusliku külje eest.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Laiuse Valla-nõukogu volinik eeltähendatud rahukohtuniku otsuse tühistada, seletades, et Valla-nõukogu otsus 14. III. 1924. a. olevat tehtud Tartu Maakonna-valitsuse Hariduse-osakonna poolt

29. X. 1921. a. nr. 4000. all ettekirjutatud vormi järele ja et Valla-nõukogu olevat oma koosolekul 15. V. 1924. a. täiendanud 14. märtsi otsust, ära näidates põhjusi, mispärast koolide Hoolekogu poolt ettepanud eelarvet on kärbitud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Valla- ja Maakonna-omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajut. seaduse § 79. järele (R. T. nr. 18/19—1920. a. seadus nr. 83) kuuluvad Valla-nõukogude poolt vastuvõetud eelarved Maakonna-valitsuse läbivaatamisele, kes nende täitmist seisma võib panna, kui nad ei vasta seadusele. Maakonna-valitsuse järelevalve teostamise hõlbustamiseks ja võimaldamiseks nõuab ka eelnimetatud seaduse § 77, et iga eelarve sissetuleku ja väljamineku kohta tuleb vastav seadus või nõukogu otsus ära tähendada, mille peal nad põhjenevad, kui ka seletavad andmed ette tuua. Koolide 1924. a. eelarve kokkuseadmisel ei ole Laiuse Valla-nõukogu neid § 77. nõudmisi täitnud, mispärast ka Tartu Maakonna-valitsusel Laiuse Valla-nõukogu protokollil põhjal 14. märtsist koolide eelarve kokkuseadmise kohta võimatu oli otsustada, kas kokku seatud eelarve vastab seadusele või mitte, kuigi koolide Hoolekogude poolt ettepanud eelarve kärpimine iseenesest seadusevastane ei ole, sest ka koolide eelarve seab kokku ikkagi Valla-nõukogu, aga mitte koolide Hoolekogu. Rahukohtunikule antud protestis ei tõenda ka Tartu Maakonna-valitsus mitte, et Laiuse Valla-nõukogu poolt 14. III. 1924. a. kokkuseatud eelarve mõnes osas sisuliselt seadusevastane oleks, vaid rõhutab ainult asjaolu, et kokkuseatud eelarvel puuduvad igasugused põhjendused. Kuid Laiuse Valla-nõukogu on enne asja otsustamist kohtus oma otsuse 14. märtsist täiendanud ja kokkuseatud koolide 1924. a. eelarve kohta 15. mail ka üksikasjalised seletused kokku seadnud. Nagu rahukohtuniku otsuses ettetoodud motiividest näha, on Valla-nõukogu esindaja ka rahukohtunikule ette pannud Valla-nõukogu protokollil ära kirja 15. maist 1924. a.; Laiuse Valla-nõukogu täiendava otsuse tõttu 15. maist 1924. a. on aga Tartu Maakonna-valitsuse protesti alus Laiuse Valla-nõukogu 14. märtsi otsuse üldise põhjendamatusel kohta ära langenud. Maakonna-valitsuse protest võiks püsima jääda ja kohtulikule otsustamisele kuuluda ainult juhtumusel, kui Laiuse Valla-nõukogu poolt kokkuseatud 1924. a. koolide eelarve ka sisuliselt seadusevastane on või kui ka Valla-nõukogu täiendav otsus 15. maist eeltähendatud seaduse § 77. nõudeid ei täida. Vastasel korral kuuluks asjatoimetus Adm. K. K. § 25. põhjal äralõpetamisele. Rahukohtunik ei ole asja otsustamisel Adm. K. K. § 25. määrust arvesse võtnud ega sellest seisukohast asja üldse kaalunud. Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Jõgeva jsk. rahukohtuniku otsus 17. maist 1924. a. tühistada ja asi anda Tartu 1. jsk. rahukohtunikule uueks otsustamiseks.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. novembril 1924. a.

Esimese Eesti kinnitusseltsi „Eeksi“ kaebus rahaministri korralduse peale 21. nov. 1923. a. III. järgu äritunnistuse eest makstud 750 marga tagasiandmisest keeldumise kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 12. juunist 1923. a. nr. 25190. all teatas Otsekoheste Maksude Peavalitsus esimesele Eesti kinnitusseltsile „Eeksile“ vastuseks viimase palvele 31. maist 1923. a., milles oli palutud eksikombel lunastatud III. järgu äritunnistuse hinna seltsile tagasimaksmist, et „vastastikused kinnitusseltsid käivad ärimaksu alla, kui nende tegevus ühest maakonnast kaugemale ulatub. Et seltsi tegevus üle terve Eesti laieneb, siis käib ta ärimaksu alla, põhikapitali suuruse peale vaatamata. Põhikapitali suurus võetakse arvesse ühistegeliste laenuasutuste ja tarvitajate-ühisuste maksustamisel, kuna vastast. kinnitusseltside juures tunnismärgina on hoopis teine alus, nimelt tegevuse-piirkond. Sellepärast ei ole võimalik äritunnistuse hinda tagasi maksta.“

Selle vastusega mitte rahule jäänud, pöördus sama kinnitusselts „Eeks“ 25. juun. 1923. a. palvega rahaministri poole korralduse saamiseks selleks, et seltsile tagasi makstaks eksikombel võetud III järgu äritunnistuse eest makstud summa. Oma palvet põhjendab kinnitusselts „Eeks“ järgmiselt:

„Eeks“ olevat vastastikune kinnitusselts ja käivat ärimaksu alla ainult siis, kui tema tagavara-kapitali $\frac{1}{5}$ osa on üle 500 000 marga (R. T. nr. 44 sead. nr. 65 § 3 ja 6). Et aga kinnitusseltsi „Eeks'i“ tagavara-kapitali suurus olevat 1 107 170 marka 23 penni ja sellest $\frac{1}{5}$ osa 221 434,04 marka, siis ei käivat ta ärimaksu alla. Et see nii, see selguvat, kui Ärimaksu-seaduse § 453. p. 8. algusteksti (V. S. K. V. k. 1914. a. väljaanne) ja muudetud teksti (Riigi Teataja nr. 44—1923. a. sead. nr. 65) ning § 449. lisa, mis senini muutmata ja maksev, kõrvu seadida. Kuna Otsek. Maksude Peavalitsuse seletuse järele oleksid maksualused kõik väljaspool ühe maakonna piirisid teotsevad ühistegelised vastastikused kinnitusseltsid, arvesse võtmata nende tagavara-kapitali $\frac{1}{5}$ osa suurust, kuna erakinnituslikud ettevõtted-osaühingud, aktsiaseltsid jne. oleksid maksuvabad, kui nende põhikapital ei ulata üle 500 000 marga (§ 453. p. 8), sest alla selle määra ei olevat seaduses (§ 449 lisa) kinnitusseltside kohta maksumäära-äritunnistuse järku üldse ette nähtud ja jäävat tähele panemata § 453. p. 8, mis maksev ja muutmata.

Nagu rahaministri kantselei kirjast 26. nov. 1923. a. nr. 2548 Eesti Kinnitusseltsile näha, jättis rahaministri-abi, toetudes Otsekoheste Maksude Peavalitsuse motiividele, ülaltähendatud kinnitusseltsi „Eeksi“ palve 25. juunist 1923. a. rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub esimene Eesti kinnitusselts „Eeks“ tühistada rahaministri keeldumise 750 marga tagasimaksmiseks ja kohustada rahaministrit

tagasi maksuma esimesele Eesti Kinnitusseltsile 750 marka, mis äritunnistuse eest 1923. a. on makstud. Kaebaja põhjendab oma kaebust järgmiselt: „Riigi ärimaksuseaduse § 449. lisa I järgu p. 5., II järgu p. 5. ja III järgu p. 5. järele käivad kinnitusseltsid ärimaksu alla, kui nende põhikapital on üle 500 000 marga, sest et 9. märtsil 1923. a. antud seaduse § 3. ja 6-ga on muudetud Vene seadus 1914. a., nimelt § 449. p. 5, § 453. p. 8. nõnda, et kinnitusseltsid, mis väljaspool ühte maakonda teotsevad, käivad ärimaksu alla üldistel alustel, see on § 449. lisa nimetatud tingimustel, kui neil on seal nõutav summa põhikapitali ja põhikapitaliks loetakse $\frac{1}{5}$ tagavara-kapitalist. Nõnda nõuab seadus kinnitusseltsilt äritunnistust sellel korral, kui tal põhikapital ulatub üle $10\,000 \times 50 = 500\,000$ mk. Et kinnitusseltsil „Eeks’il“ on põhikapital ainult 221 434 mk. 04 penni, s. o. $\frac{1}{5}$ osa tagavara-kapitalist 1 107 170 margast 23 pennist, siis ei käi see selts ka kolmandagi järgu ärimaksu alla ja äritunnistuse lunastuseks makstud 750 marka on ilma seadusliku aluseta riigi käes, mispärast ta tuleb tagasi maksta.“

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus, et esimese Eesti Kinnitusseltsi „Eeks’i“ kaebus tuleb rahuldada kaebuses ettetoodud põhjustel. Kuigi „Eeks’i“, kelle tagavara-kapitali $\frac{1}{5}$ osa on 221 434 mk. 04 penni, ei ole vabastatud põhi-ärimaksust Otsek. Maks. Sead. § 453. p. 8. põhjal 1821. a. (R. T. nr. 35—1921. a.) ja 1923. a. (R. T. nr. 44—1923. a.) seaduste redaktsioonis siiski ei tule talt seda maksu nõuda 1923. a. ette: 1) põhikapitali puudusel 1921. a. seaduse järele ja 2) vastava järgu (§ 449 lisa) puudusel, 1923. a. seaduse järele.

Sellepärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal rahaministri korraldus 21. nov. 1923. a. tühistada ja rahaministrit kohustada tagasi maksuma esimesele Eesti Kinnitusseltsile 1923. a. äritunnistuse eest makstud 750 marka.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. novembril 1924. a.

Johan Kiipsaare revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 3. nov. 1922. a. tema kaebe asjas Tartu Maakonna-politsei ülema määruse peale 17. juunist 1922. a. trahvimise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Johan Kiipsaare revisjonikaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

1866. a. Valla-kogukonna Seaduse järele (§ 17) lasusid Vallapolitsei funktsioonid kohaliku vallavanema ja osalt tema abide peal; kuid Asutava Kogu poolt 17. dets. 1919. a. vastuvõetud ja R. T. nr. 4/5 1920. a. väljakuulutatud Politsei Korralduse Seaduses ei ole enam ette nähtud, et vallavanemad ja nende abid oleksid kohustatud mingisuguseid politseikohuseid täitma. Viimasest asjaolust tuleb järeldada, et 1866. a. Valla-kogukonna Seaduse § 16., 17., 32. ja teised, millele järele kohalikul

vallavanemal ja tema abidel olid koha peal politsei-õigused ja -kohused, on oma maksvuse kaotanud, sest endised vene-aegsed seadused on meil maksvad ainult niivõrt, kuivõrt nad meie seadustega pole muudetud või ei käi viimaste vastu (Aj. Adm. S. R. T. nr. 1—1918. a.).

Politsei Korralduse Seaduse § 37. põhjal on ülematel politseiametnikkudel õigus oma alla kuuluvaile alamaile ametnikele ja teenijaile teenistuse asjus ainult märkusi ja noomitusi teha, oma äranägemise järele.

Käesoleval juhtumusel on Tartu Maakonna-politsei ülem oma määrusega 17. juunist 1922. a. nr. 5483. all distsiplinaarkorras karistanud Tähtvere vallavanema abi Johan Kiipsaari ühe ööpäevalise arestiga, s. o. karistanud isikut, kes temale oma ameti poolest ei allu.

Et Rahukogu, ekslikult arvamisel olles, et ülaltähendatud politsei-ülema karistumäärus, mis tugenes 1866. a. Kogukonna Seaduse § 32. peale, on seadusepärane, jättis Johan Kiipsaare kaebuse selle määruse peale tagajärjeta, siis ei või kaevatud Rahukogu otsus ja samuti Tartu Maakonna-politsei ülema määrus 17. dets. 1922. a. Johan Kiipsaare distsiplinaarkorras karistamise suhtes jõusse jääda ja tuleb mõlemad tühistada.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Tartu-Võru Rahukogu otsus 3. nov. 1922. a. tühistada, samuti tühistada Tartu Maakonna-politsei ülema määrus 17. juunist 1922. a. Johan Kiipsaare distsiplinaarkorras karistamise asjas

---

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. detsembril 1924. a.

Alatskivi vallavanema Johannes Alla revisjonikaebus Tartu-Võru 5. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29. dets. 1922. a. Markus Liivile teetegemis-kohustuse täitmata jätmise eest trahvi määramise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

Silmas pidades, et Markus Liiv temale tegemiseks ja korrashoidmiseks kättestantud kihelkonna-teeosa määratud tähtajaks tegemata oli jätnud, määras Alatskivi vallavanem 26. okt. 1922. a. M. Liivi teeosa raha eest ära teha lasta, temalt teetegemis-kulud sisse nõuda ja teda karistada kahe ööpäevase arestiga. Markus Liivi kaebusel otsustas Tartu-Võru 5. jsk. rahukohtunik 29. dets. 1922. a. Alatskivi vallavanema määruse 26. okt. 1922. a. Markus Liivile tee parandamata jätmise pärast trahvi määramise asjas tühistada. Rahukohtunik leidis nimelt, et maksva seaduse järele tuleb tee korrashoidmise kohustuste rikkumise pärast süüdlasi kohtulikule vastutusele võtta R. N. S. § 29. põhjal.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Alatskivi vallavanem Johannes Alla rahukohtuniku otsuse ära muuta ning seletab, et Balti Kogukonna Sead. § 24. järele olevat vallavanemal õigus korratuid teetegijaid karistada ka kahe-ööpäevase arestiga, ja tähendatud seaduse § 24. ei olevat mitte ära muudetud.

Asja arutanud ja prokurööri arvamise knulanud, leiab Riigikohus: Vabariigi Valitsuse poolt 7. sept. 1920. a. vastuvõetud määruses teede korrashoidmise kohta (R. T. nr. 151/152—1920. a.) on ettenähtud, et teetegemis-kohuslased, kes teede tegemiseks ja korrashoidmiseks antud käske ja korraldusi ei täida ehk neid hooletult või puudulikult täidavad, võetakse vastutusele R. N. S. § 29. põhjal. Käesolevas asjas oleks Alatskivi Vallavalitsus võinud talitada ainult selle Vabariigi Valitsuse määruse järele, sest Balti Kogukonna Seaduse § 24. on pärast ilmunud seaduste tõttu oma maksvuse kaotanud. Asutava Kogu poolt 17. dets. 1919. a. vastuvõetud Politsei Korralduse (R. T. nr. 4/5—1920. a., seadus nr. 20) tagajärjel kaotas vallavanemaamet politseilised ülesanded ning politseilise võimu ja Valla-nõukogude Valimise Seaduse (R. T. nr. 26—1921. a.) § 83., 84., 87., 88. ja t. järele on vallavanem ainult Vallavalitsuse liige. Balti Kogukonna Seaduse § 24. on aga pärit ajast, kus vallavanema-ametil oli ka politseiline võim ja vallavanem üksi kujundaski vallavalitsuse, kellele ainult kaastötamiseks tarviduse järele abisid võidi valida.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Alatskivi vallavanema Johannes Alla revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9./20. detsembril 1924. a.

Piirsalu Valla-nõukogu voliniku Jüri Valga (Valk) revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu ringkonna Haapsalu jsk. rahukohtuniku otsuse peale 16. detsembrist 1922. a. Lääne Maakonna-valitsuse poolt tähendatud Valla-nõukogu otsuse vastu 17. sept. 1922. a. pr. nr. 8. p. 5. teede korrashoidmise kohustuse ärajaotamise kohta tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, prokurööri abi K. Luud.

Piirsalu Valla-nõukogu otsustas 17. sept. 1922. a. pr. nr. 8. p. 5. all Maakonna-valitsuselt saadud andmete järele metsa-ametnikkude ja metssvalitsuse käes olevate põllumajandusliste maade peal lasuvate adrasajandikkude arvu järele vaidluse all olevast maanteest vastav osa välja anda sillutamiseks, kuna aga ülejäänud osa valla põllupidajaile sillutamiseks ilma tasuta mitte välja jagada.

Lääne Maakonna-valitsus palus Haapsalu jaoskonna rahukohtunikku tähendatud otsuse viimase osa tühistada, tõetudes Vabariigi Valitsuse poolt 12. aprillil 1922. a. vastuvõetud teede korrashoidmise määruse muutmise ja täiendamise määruse peale (1922. a. R. T. nr. 52), mille järele riigimets ja metsa-alune maa on vabas-

tatud teede korrashoidmise naturaalkohustustest ja annab ainult hinnata tarvismineva puumaterjali parvede, sildade, käsipuude jne. ehitamiseks.

Otsusega 16. XII. 22. a. rahuldab rahukohtunik Maakonna-valitsuse protesti, leides, et valitsuse määrus ei käi Põhiseaduse vastu. Maaseaduse elluviimise tagajärjel olevat rahukohtuniku arvamisel uus teekohustuste jagamine tarvilik. See ei olevat olnud uute kohustuste pealepanemine, milles seadus tarvilik, vaid vanade kohustuste uus jagamine suurenenud arvu teetegemiseks kohustatud isikute vahel, kuigi mõnele isikule selle tagajärjel teosa võis suurened, nagu uuel jagamisel alati võimalik.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Piirsalu Valla-nõukogu volinik Jüri Valk, et rahukohtuniku otsus ei põhjenevat Eesti Vabariigis maksvail seadustel, vaid Vabariigi Valitsuse määrusel, mis 1922. a. Riigi Teatajas nr. 52. välja kuulutatud. Selle määruse olevat Vabariigi Valitsus Põhiseaduse § 83. ja 86. vastu oma kasuks kui maa omanik välja annud.

Piirsalu Valla-nõukogu ei leidvat võimaliku olevat seesugust seadusevastast jagamist korraldada, mis valla kodanikkude teedeorjust kuni 20% suurendaks. Õiguslikus riigis pannakse rahvale orjused peale seaduste, mitte aga määruste järele. Palub otsuse tühistada ja seadusliku korra maksma panna.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud otsus ei või jõusse jääda.

1856. a. Eestimaa Talurahva Seaduse § 269., 270., 271. ja 272. järele lasuvad kõik avalikud kohustused, järjekult ka teede korrashoiu kohustus, reaalkohustusena eraldi iga rüütli- ja kirikumõisa kui ka iga eraldatud maatüki peal nende adra-arvu järele.

1917. a. märtsikuu 30. päeval Vene Ajutise Valitsuse poolt väljaantud määruse Eesti kubermangu ajutise administrativ-valitsemise ja omavalitsuse korraldamise kohta (Valits. Sead. ja Määr. Kogu nr. 173 — 28. juulist 1917. a. art. 952) ja selle määruse maksmapanemise määruse 22. juunist 1917. a. (sealsamas art. 953) III jaot. § 1. järele peavad tee naturaalkohustust täitma, 1917. a. alates, ühesugustel alustel kõik väljaspool linnade piire asuvate kinnisvarade omanikud nende varade maa-maksude võtmise jaoks hinnatud tulutoovuse järele.

Saksa okupatsiooni ajal on vägede ülemjuhataja määruse (avaldatud 27. mail 1918. a. määrustehehes nr. 23, z 263, lhk 185 ja mida maksvaks tuleb lugeda Ajutiste Adm. Sead. põhjal 19. nov. 1918. a. Riigi Teataja nr. 1) § 12. järele endine teede ehitamise koormatuse jaotus Eestis maksvaks jäetud ja ka Maas. § 7. jättis võõrandatud maad koormavad reaalkohustused endiselt seisma.

Ülesloetud seadustest selgub, et Läänemaal, mille piiridesse käib Piirsalu vald, metsa-alune maa üldisel alusel ühes teiste maaliikidega arvesse peab võetama teede korraspidamise kohustuse ärajootamisel. Ei saa vastu vaielda kaebaja poolt ettetoodud põhimõttele, et ühtegi avalikku koormatust ei või kellegi peale panna muidu, kui seaduse alusel, ja et valitsuse määrusega ei tohi seadust muuta (Põhis. § 83).

Piirsalu Valla-nõukogu protokollist nr. 4 — 26. maist 1922. a. on näha, et vallal on 10 972 jooksvat sülda maanteed sillutada; vallas on 71, 15 atra, sellest metsavalitsuse käes 14, 38 atra ja tuleks metsavalitsusel sillutada 2220 sülda teed. Vab. Valitsuse määruse järele 12. apr. 1922. a. tuleb mets ja metsa-alune maa jaotamisel välja jätta. Kui metsa-alune maa jaotamisel arvest välja jätta, siis suureneksid Piirsalu valla teiste kinnisvara-omanikkude osad üldiselt 2220 sülla võrra, ja kohustus,

mis seaduse järele metsa-aluse maa omanik peab ka ma, tundleks teiste liikide kinnisvarade omanikkudel kanda.

Niiviisi ei ole mingit alust rahukohtuniku arvamisel, et see ei olevat uute kohustuste pealepanemine, milleks seadus tarvilik, vaid vanade kohustuste uus jagamine suurenenud arvu teetegemiseks kohustatud isikute vahel.

Valla-nõukogu keeldus vaidluse all oleva teosa põllupidajatele sillutamiseks välja jagamast „ilma tasuta“ ja sellepärast on rahukohtuniku poolt ettetoodud põhjendus, et metsavalitsusel puudub tarvilik tööjõud tee tegemiseks, aluseta.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Tallinna-Haapsalu ringkonna Haapsalu jsk. rahukohtuniku otsus 16. detsembrist 1922. a. tühistada ja anda asi uueks otsustamiseks Tallinna 7. jsk. rahukohtunikule.

Nr. 40.

TSIVIIL-OSAKOND.

7. veebruaril 1924. a.

Johan Bergmanni kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 23. märtsist 1923 a. Mari Siska nõudeasjas Johan Bergmanni vastu 11.600 marga väärtuses.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro
Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

13. detsembril 1920. a. Tartu-Võru Rahukogule antud nõudepalves seletas Mari Siska, et 31. oktoobril 1919. a. jäänud tema, kostja, Johan Bergmanni süü läbi töövõimetuks, kukkudes kostja majas lahtisest uksest põrandata balkoni peale astudes teiselt korralt tänavale ja saades seal juures raskeid vigastusi. Ette pandud Tartu-Võru 3 jaoskonna rahukohtuniku otsusega 11. detsembrist 1919. a. on kostja Bergmann R. N. S. §§ 124 ja 128 põhjal süüdi tunnistatud selles, et tema kui maja omanik mitte küllalt abinõusid tarvitusele ei võtnud õnnetuse ära hoidmiseks ja viiesaja margaga ehk maksujõuetuse korral ühekuulise arestiga, millise otsuse Tartu-Võru Rahukogu 23. veebruaril 1920. a. on kinnitanud. Nõudja palus tunnistajaid üle kuulata ja tööjõu langemise protsendi kindlaks tegemiseks kohtulikku ekspertiiset toime panna ning kõige selle järele kostjalt Bergmannilt välja mõista ülespidamiseks aja eest 31. oktoobrist 1919 a. kuni 31. detsembrini 1920 a. 11.600 marka. — Kostja nõudmist õigeks ei tunnistanud, seletades muu seas, et B, E. S. § 4554 põhjal võib nõudja ainult pooles osas arstimise kulu ja ülespidamist nõuda (rahuk. prot. 6/XII. 1921. a. ja 9/V. 1922. a.). — 9/10. mail 1922. a. Rahukogu rahuldas nõude 6225 marga suuruses, leides, et kostja süü on tõeks tehtud seadusejõusse astunud kohtu otsusega süüdistamise asjas, mis on tsiviil-kohtutele kohustav Kr. Kp. S. § 30 põhjal ega või ümber lükatud saada tsiviil-kohtus uuesti ülekuulatud tunnistajate abil; et nõudesumma on kindlaks tehtud asjatundjate tõendustega nõudja tööjõu vähene-

mise protsendile ja tema tööliigile (kui päevatööline) vastavalt; et lõpuks kostja vastuvaielus on alusetu: B. E. S. § 4554 võib kohaldada ainult juhtumisel, kui vigastus kellegi seadusevastase tegevuse läbi on välja kutsutud, mitte aga, nagu käesoleval juhtumisel, kui see on kostja seadusevastase tegevuseta oleku tagajärjel tekkinud. — Rahukogu otsuse peale andis Kohtupalatisse kostja Bergmann edasikaebuse, milles ta seletas, et nõudja ei olevatki tema maja balkoni uksest uulitsale välja kukkunud, teda leitud uulitsalt mitte balkoni juurest. Palus tunnistajaid üle kuulata, et et balkoni uks olnud kinni ja sellest läbi võimata uulitsale kukkuda, ning kaebatud otsust ära muuta. Kohtupalati istungil 23/III. 1923. a. tähendas kostja volinik vann. adv. J. Aronson, et kahjusaaja, nõudja, on ise ka hooletu olnud, sellepärast langeb ära nõudmise õigus (B. E. S. § 3441). Nõudja teadnud, et ruumil, kust tema alla kukkus, põrandat ei olnud ja et uks sinna traadiga kinni olnud, palus nõudja enese süü tõenduseks õnnetu juhtumises edasikaebuses ülesantud tunnistajaid üle kuulata. Palus nõudmist tagasi lükata ka B. E. S. § 4554 põhjal. — Otsusega 23. märtsist 1923. a. kinnitas Kohtupalat Rahukogu otsuse, leides, et seadusejõulise rahukohtuniku otsusega süüdistuse asjas on kostja süü õnnetu juhtumises Kr. Kp. S. § 30 põhjal tsiviilasjale eelotsustavalt kindlaks tehtud, mispärast kostja poolt avaldatud palve, ülekuulata tunnistajaid selle selgituseks, et balkoni uks olnud kinni, et võimata olnud selle ukse läbi uulitsale kukkuda, et nõudja olnud maas uulitsal mitte kostja balkoni juures ning lõpuks, et nõudja olla ise süüdi oma õnnetuses, — tuleb tagajärjeta jätta, sest kostja palve on sihitud rahukohtuniku seadusejõulise otsusega kindlaks tehtud asjaolude ümberlükkamisele. Kohtu otsusega süüdistuse asjas on kindlaks tehtud, et uks balkoni peale oli lahti, kuna kostja enese lahkuminevatest seletustest, mille järele ühelt poolt nõudja ei olevatki kostja maja balkonilt uulitsale kukkunud ja teiselt poolt sama nõudja olla teadnud, et ruumil, kust ta alla kukkus, ei olnud põrandat, tuleb arvata, et mõlemad need kostja seletused tõenäolised ei ole. Kohtupalat leiab et kahtlemata nõudja kukkus uulitsale kostja maja balkonilt ja et kui nõudja oleks teadnud, et balkon ilma põrandata oli, siis ta balkonile ei oleks astunud. Viimaks leiab Kohtupalat, et ärarippumata küsimusest, kas nõudja poolt oli ettevaatamatus või mitte, kostja ei või ennast mitte vabastada täiest ehk osalisest vastutusest, tugenedes B. E. S. § 3441 ja 4554 peale, sest käesolev kahjutasu nõudmine on põhjendatud kahjutegemisele kostjalt nõudjale kriminaal seaduses ette nähtud kuriteoga, kuna aga mainitud §§ 3441 ja 4554 võiksid tarvitusele võetud saada ainult neil juhtumistel, kus nõudmine on tekkinud mitte kriminaal seaduses ette nähtud tegevuse ehk hooletuse tagajärjel. Kohtupalati otsuse peale on annud kostja Johan Bergmann Riigikohtule kassatsiooni kaebuse, milles ta palub tühistada kaebatud otsust B. E. S. § 3441 ja 4554 ning Ts. Kp. S. § 711 rikkumise pärast, seletades, 1) et kriminaalprotsessis huvitas kohut ainult kostja, kui kaebealuse süü, kuna nõudja Siska, kui kahjukannataja süüküsimus tekkida ei võinudki, sest kriminaal seadus ei karista seda, kes enesele meelega, ehk kogemata viga teeb, kuna tsiviilasjas küsimustest, kas Siska süüdi oli või mitte, ära ripub kahjutasu ja selle määr kokkukõlas B. E. S. § 3441. Sellepärast oleks Kohtupalat pidanud üle kuulama tunnistajad nõudja süü kindlaks tegemiseks; ja 2) et ei ole õige Kohtupalati seisukoht B. E. S. § 3441 ja 4554 suhtes, sest see seisukoht ei põhjene ühegi seaduse peal ja on vastolus seaduse otsekohese mõttega. B. E. S. §§ 4552 — 4561 käsitavad kriminaal deliktide läbi saadud ja kahjusaaja isikuga seotud kahjusi, nagu seda ka seletas Vene sen. tsiv. dep. otsuses 1907. a. Nr. 54 all. —

Prokuröri arvamist ja nõudja voliniku seletust ära kuulanud leiab Riigikohus, et kassatsiooni kaebus tuleb rahuldada mõlematel kassatori poolt ette toodud põhjustel:

1. Seletades, et B. E. S. §§ 3441 ja 4554 võivad tarvitusele võetud saada ainult neil juhtumistel, kus kahjutasu nõudmine on tekkinud mitte kriminaalseaduses ettenähtud tegevuse ehk hooletuse tagajärjel, ei näita Kohtupalat mingisugust alust ega seadust, millel see tema vaade põhjenuks, nõnda et eitades eelseisvas asjas B. E. S. määruste kohaldamise võimalust, ei tarvita Kohtupalat ka mingit muud seadust, mispärast Kohtupalati otsusel puudub nähtav seadusline alus. Sisuliselt ei ole Kohtupalati poolt antud §§ 3441 ja 4554 seletus õige ega nende seaduseparagrahvide otsekohese mõttega kokkukõlas. B. E. S. § 3444 põhjal on kahju tasuma kohustatud iga üks, kes oma tegevuse või tegevusetu oleku tagajärjel kahju sünnitab. Tegevus iseenesest võib olla lubatud (§ 3285) või lubamata, õiguse rikkumine (Rechtsverletzung) ja viimane kuriteona karistatav. Oma allikates juhatab § 3444 muu seas otsekohe V. S. K. XV k. 1 jaos leiduva nuhtlusseaduse ja eriti B. E. S. § 3441 Pandektide XLVII raamatu 2 tiitli „de furtis“, varguse kuriteo peale. N. S. § 1496 kohustab neid, kes kahju on teinud keha vigastamise ehk piinamise läbi. N. S. §§ 1477—1495 ettenähtud juhtumistel, kahju tasuma olenemata kuriteo eest määrata vast nuhtlusest. Kahjutasu iseenesest ei muutu aga selle läbi, et ta N. S. ettenähtud, mitte nuhtluseks, vaid tema otstarbeks jääb kuriteo läbi tasakaalust viidud tsiviilvahekorra endistamine, mille läbiviimiseks üksikasjades järjekult tuleb käsitada vastavaid tsiviilseaduse määrusi. — Mis puutub B. E. S. § 4554 kohaldamisesse, eelseisvas asjas, siis tuleb tähendada, et see seaduseparagrahv seisab B. E. S. IV raamatu 19 tiitlis, käsitavas üksikute lubamata tegevuste tagajärjel tekkinud nõudmist ja 1 peatükis, kus räägitakse nõudmistest isiku vigastamise eest (Verletzungen der Persönlichkeit). Tuleb tähendada, et vastupidi Kohtupalati arvamisele, see peatükk käsitab nõudmisi, mis on tekkinud just kuritegude, deliktide, tagajärjel, milledest siin nimetatakse: keha vigastamine (Verstümmelung, Verunstaltung, § 4555), inimese surmamise (§ 4556), kuriteod (Verbrechen) isiklise priiuse vastu (teise jao pealkiri) j. n. e. (vt. ka Erdmann, System IV lht. 515 ja Vene sen. tsiv. dep. otsus 1907 a. Nr. 54). Nõnda ei jää kahtlust, et kahjutasu nõudmise arutusel ka sel korral, kui kahju on tekkinud kriminaalseaduses ettenähtud kuriteo tagajärjel kohus peab kahjutasu küsimust lahendama Tsiviilseaduse ja nende hulgas B. E. S. §§ 3441 ja 4554 alusel.

Selle järele jääb lahendada küsimus, kas on kohaldatav B. E. S. § 4552 ja järgm., nende hulgas 4554, ainult aktiivse tegevuse korral, nagu seda on leidnud Rahukogu (vt. ka Erdmann, Syst. IV lht.) või käivad need seadusemäärused ka tegevusetu oleku kohta, mille tagajärjel on kahju sündinud. Riigikohus leiab õige olevat viimase seisukoha järgmistel põhjustel: Kuigi § 4552 räägib ainult seadusevastasest tegevusest (widerrechtliches Tun), millest prof. Erdmann järeldab lex Aquilia ülevõtmist Balti eraõigusesse selle seaduse vanemal kujul, ainult aktiivse tegevuse läbi tekkinud kahju suhtes, tuleb siiski tähendada, et allikana § 4552 all näidatud lex Aquilia (Pandekt. IX raamat, 2 tiitel) on samuti allikaks § 3284 all, mis sisaldab üldmäärust lubamata tegevusest tekkinud nõuete kohta ja milles toonitatakse eriti, et tegevuse (Handlung) all tuleb mõista nii tegevust (positive Handlung) kui ka tegevusetu olekut (negative Handlung, Unterlassung), samuti § 3444 all, milles räägitakse üldse iga kahju tasumise kohustusest, kui see on sündinud tegevuse (Handlung) ehk tegevusetuse (Unterlassung) läbi (vt. lhk. 24). Sel viisil rääkib lex Aquilia ülevõtmise vastu B. E. S. § 4552 ja järgmistest tema vanemal kitsamal kujul, kahjute-

gemise korral ainult aktiivse tegevuse läbi (*damnum corpore datum*) sama *lex Aquilia* üle võtmine allikana ka seal, kus toonitatakse just vastupidist, kahjutegemist tegevusega oleku läbi. Ühenduses sellega ei leidu põhjust oletada, et kuna Balti Eri-seaduses lubamata tegevusest tekkinud kahjutasumiste üldmäärustes (§ 3284) toonitatakse eriti nii tegevuse kui ka tegevusega oleku läbi tekkinud kahjutasumise kohustust, sama seadus keha vigastamise kohta käivates määrustes (§ 4552) ilma mingi nähtava aluseta asus vastupidisele seisukohale, millisest seisukohast keha vigastuse läbi saadud kahju tasumiseks Liivimaa linnades tuleks tasu määrata tervelt, kogusummas, kui kahju on sünnitatud kaudselt tegevusega oleku läbi (§ 3441) ning ainult pooles määras, kui kahju tehti otsekohe aktiivse tegevusega (§ 4554). —

Kokkuvõttes tuleb tõsitada, et § 4552 ettenähtud keha vigastamise korral kahjutasu küsimuse lahendamisel tuleb arvesse võtta esimeses järgus §§ 4552—4557, kui erimääruksi ja selle kõrval § 3284 ja järgm. ettenähtud lubamata tegevuse ning samuti üleüldse kahjutasu kohta käivaid B. E. S. üldmääruksi. Sel viisil tuleb läbi kaaluda järgmised juhtumised:

a) on kahju tehtud meelega, siis vastab kahjutegija tervelt kogu kahju eest § 3441 põhjal.

b) on kahju tehtud kogemata, siis vastab kahjutegija § 4554 põhjal Liivimaa poole kahju eest, kui kahjusaajal ei olnud võimalik kahju ära hoida tarviliku ettevaatusega (§ 3441) ning

c) on kahju tehtud kogemata ja kahjusaaja võis seda ära hoida tarviliku ettevaatusega, siis § 3441 põhjal kahjutegija ei vasta kahju eest. —

Lühidalt: on kahju tehtud meelega, vastab kahjutegija terve kahju eest, teguseb kahjutegija üksi ettevaatamatult, vastab ta Liivimaa linnades poole kahju eest, on mõlemad, kahjutegija ja saaja ettevaatamata, ei vasta kahjutegija mitte. —

2. Lugupeetav on ka teine kassatori põhjend, et Kohtupalat on arutamata jätnud nõudja süü ehk ettevaatamatuse käsimumise ja selle käsimumise selgituseks ülesantud tunnistajad põhjusega kõrvaldanud. Kassatori õige tähenduse järele ei ole kriminaalkohus, vastupidi Kohtupalati arvamisele, oma otsuses ülepea mitte nõudja süü käsimumust arutanud, ega otsustanud, mispärast selle käsimumise lahendamist tsiviilkohtus ei või tunnistada sihitud olevaks kriminaalkohtus kindlaks tehtud asjaolude ümberlükkamisele. — Oli balkoni uks lahti, nagu Kohtupalat seda leiab kindlaks tehtud olevat kriminaalkohtu otsuse läbi, siis ei tähenda see veel mitte, et nõudja pidi selle ukse läbi balkonilt uulitsale kukkuma ja et kukkumiseks ei võinud kaasa mõjuda tema enese ettevaatamatus. Kohtupalati arvamine, et kui nõudja oleks teadnud, et balkonil põrandat ei ole, tema siis balkonile ei oleks astunud, on vististe õige, sest ei või arvata, et nõudja meelega oleks omale kahju teinud, kuid seda võib küll iga kahjusaamise juures ütelda ja see ei kõrvalda kahjusaaja kohustust, omalt poolt võimaliku ettevaatusega kahjust kõrvale hoida.

Kõige eelmineva põhjal on Kohtupalati seisukoht vastvlus B. E. S. § 3441 ja 4554 ning Ts. Kp. S. § 711, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Neil põhjustel **otsustas Riigikohus**: Kohtupalati otsus B. E. S. §§ 3441 ja 4554 ning Ts. Kp. S. § 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus. —

Nr. 41.

TSIVIIL-OSAKOND.

21. veebruaril 1924.

Eduard Villmanni kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 15. detsembrist 1922. a. Eduard Villmanni nõudeasjas osaühisuse „Energia“ vastu osaühisuse „Energia“ 30. XII. 21. a. peakoosoleku otsuste tühjaks tunnistamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule 3/I. 1922 a. antud nõudepalves seletas nõudja kaubanduse ja tööstuse osaühisuse „Energia“ juhatuse esimees Eduard Villmann, et 30. detsembril 1921 a. olnud kostja, osaühisuse „Energia“ peakoosolek, mille päevakorras olnud uue juhatuse valimine, töökava kinnitamine 1922 a. peale ja põhikapitali suurendamine. Selleks koosolekuks olnud nõudjal 100 healt, milledest aga peakoosolek seadusevastaselt 80 healt ära võtnud, jättes nõudjale healetamiseks ainult 20 healt. Osaühisuse „Energia“ põhikirja § 32 põhjal, mis muudetud kujul Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt 8. detsembril 1921 a. registreeriti ja „Riigi Teatajas“ 15/XII. s. a. nr. 113 välja kuulutati, võib igal osanikul kuni 100 healt olla. Nõudja lahkunud protesteerides peakoosolekult, mille tõttu ei saadud läbi võtta korralikult ettekavatsetud ja päevakorda võetud küsimusi. Peakoosoleku seadusevastaseid toimetusi tähele pannes, palub nõudja: peakoosoleku otsusi 30. detsembrist 1921 a. tühjaks tunnistada. — O. Ü. „Energia“ peakoosoleku protokollist 30/XII. 1921 a. on näha, et koosolekul oli 20 osanikku 210 healega, nendest nõudjal Eduard Villmannil 100 healt. Järelepärimise peale seletas nõudja, et see healte arv on temale tema palgaks O. Ü. „Energia“ juhatuse poolt välja kirjutatud. Healetati küsimust, kas tuleb healetamist toimetada, sest et koosoleku kutsed olid enne välja saadetud (põhikirja järele kaks nädalat enne koosolekut), kui põhikirja muutmise maksvuse omandas. Juhatuse liikme Elleri ettepanekul otsustas koosolek healetada sellel koosolekul ainult kahekümne healega (ülam norm põhikirja endise § 32 järele). Selle peale teadustas juhatuse liige Villmann, et tema koosolekult lahkub, sest et see seadusevastaselt toimetab; põhikirja järele tohib olla kuni 100 healt. Muu seas valiti sellel peakoosolekul uus juhatas.

Kohtus kostja nõudmist õigeks ei tunnistanud, seletades muu seas, et nõudja poolt ettepanud kviitung 90.525 marga üle (mille järele osatähed ja nendest olenev arv oli välja arvatud), pole kassaraamatutest läbi viidud, nii et nõudja siin on eba-korrektelt talitanud. 30. detsembril 1921 a. oli nõudja ühisuse tshekiraamatu kätte saanud ja ilma sellekohase volitusega enesele palkadeks 90.000 marka välja kirjutanud, raha ei ole ka osanikkude raamatusse sisse kantud. Nõudja seletas, et vaieldav kviitung näidati revisjoni komisjonile ette, kuid on võimalik, et aja puudusel, — juhatuse koosolek oli enne lõunat, peakoosolek peale lõunat, — laekahoidja ei jõudnud seda kassaraamatust läbi viia (Rahukogu protok. 20/I. ja 21/II. 1922 a.). —

Rahukogu arutas asja 21. veebruaril 1922 a. ja otsustas Eduard Villmanni nõudmist tagasi lükata, leides, et nõudja poolt esitatud kviitungid ei vasta põhikirja nõuetele ega või vastava arvu osatähtede omandamiseks nõudja poolt loetud saada, sest E. Villmann ei ole seda raha tegelikult maksnud, vaid laekahoidja on oma allkirjaga kviitungi välja annud, et see summa tema osatähtede arvele on kirjutatud. Põhikirja § 8 järele peavad osatähed kolme juhatuse liikme, raamatupidaja ja kassahoidja allkirja ja pitsatiga varustatud olema; ajutisi kviitungisi põhikirjas ettenähtud ei ole ja need peaks ikkagi ka vastama põhikirja § 8 nõuetele. Nende asjaolude tõttu langeb ära nõudja põhjendus, et uue põhikirja järele temal 100 healt võis olla, kuigi ka oletada, et peakoosolek seadusevastaselt põhikirja muudatust ignoreeris. — Rahukogu otsuse peale andis nõudja Kohtupalatile edasikaebuse ja kostja vastulause edasikaebuse vastu, milles palusid esimene: Rahukogu otsust ära muuta ja nõuet rahuldada, ning viimane edasikaebust tagajärjeta jätta. — Kohtupalatis oli asi arutusel 15. detsembril 1922 a. ja Kohtupalat kinnitas Rahukogu otsuse, leides, et nõudja poolt esitatud kviitungid ei vasta osaühisuse „Energia“ põhikirja § 8. nõuetele; et sama põhikirja § 46. ja V. s. k. X k. 1. jao lisa § 3 järele healeõigus üldkoosolekul on ainult neil, kes hiljem 7 päeva enne koosolekut esitavad oma nimelised osatähed ja nad sisse kantakse juhatuse raamatusse; sellele nõudele ei vasta nõudja poolt esitatud kviitung 30/XII. 1921 a.; et O. Ü. „Energia“ põhikiri on seadus, mille põhjal kohus peab lahendama tüliasju ühisuse ja tema osanikkude vahel, ja põhikirja samuti seaduse nõuetele nõudja osatähed ei vasta. Tähtsusetu on küsimus, kas ka teiste osanikkude osatähed vastasid seaduse nõuetele või mitte, sest selle läbi ei saa seaduslikkudeks nõudja osatähed; et Ts. Kp. S. § 706 põhjal ei teeni tähelepanu nõudja seletus, mille järele teiste osanikkude osatähed olid samasugused nagu nõudja omad ja juba sellepärast tuleks ikkagi üldkoosolek 30/XII. 1921 a. tühjaks tunnistada, sest nõudja ei ole oma nõudekirjas oma nõudmist mitte selle peale põhjendanud, et teiste osatähed ei ole põhikirja ja seaduse nõuetele vastanud.

Kohtupalati otsuse peale on annud nõudja Eduard Villmann Riigikohtule kassatsiooni kaebuse, milles palub kaebatud otsust ära muuta tähendades Ts. Kp. S. § 706 ja 339 rikkumise peale.

Prokuröri arvamist ja nõudja Eduard Villmanni seletust ära kuulunud ning viimase kassatsiooni kaebust ühenduses kaebatud otsusega ja asjaoludega läbi arutades leiab Riigikohus:

1. Oma kaebuse p. 5-mas seletab kassator, et täiesti ekslik olla Kohtupalati arvamine, nagu oleks osaühisuse põhikiri seadus, sest seaduse mõiste peab 3 üldiselt tuntud rekvisiiti rahuldama, kuna põhikiri ainult faktilisi vahekordi reguleerib ja lepingu iseloomu kannab ja sellepärast tema tõlgitsemisel poolte õigeksarvamise ja õigeksvõtmise piirides tegutseda tuleb. Iseseisvalt võib kohus ainult seaduse määrusi tõlgitseda. Kaebuse p. 2-ses seletab kassator, et osaühisuste põhikirjad on oma iseloomu poolest lepingud osanikkude vahel ja võivad sarnased B. E. S. järele ka suusõnalised olla. Et üldkoosolekul (30. detsembril 1921. a.) samal päeval vastu võetud liigetele koosoleku poolt healeõigus anti, on suusõnaline kokkulepe osaühisuse ja uute liigete vahel, mis täiesti lubatud ja B. E. S. vaimule vastab. — Nende kassatori seletuste kohta tuleb tähendada, et Kaubanduse Seaduse (Уставъ Торговый), mida kui eriseadust tuleb tarvitusele võtta Balti Eraseaduse ees, § 63. põhjal kaubanduse seltside hulgas on ette nähtud p. 3. all aktsia seltsid ja osaühisused

(Товарищества на паяхъ). Sama seaduse § 87. põhjal asutatakse muu seas osaühisused tsiviilseaduste määruste alusel. Vene tsiviilseaduse (Sead. K. X k. 1 j.) § 2128 tunneb samasugust jaotust ja Vene senat omis Ts. dep. otsustes 1898. a. nr. 31. all ja 1878. a. nr. 81 all seletab, et nimelised aktsiad ja osad (Именные акции и пай) on üks ja sama. Kas seltsi nimetatakse aktsia seltsiks ehk osaühisuseks, on asja oluliselt ükskõik, sest mõlemad need nimetused tähendavad ühte ja samat. Sama Vene tsiviilsead. § 2131. põhjal asutatakse aktsia seltsid riigimajandusele vastavalt keisri kinnitusel (по видамъ государственнаго хозяйства съ Высочайшаго утверждения), nende põhikirjadel on järjekult seaduse jõud. — Meil maksva seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seaduse (R. T. 1919. a. nr. 18) § 1 järele on seltsid, ühisused ja nende liidud kohustatud samas seaduses ettenähtud korra järele ennast registreerima, kus juures § 2. põhjal aktsia seltsid ja osaühisused (товарищества на паяхъ) võivad registreeritud saada ainult pärast seda, kui nad sellekohaselt administratiiv ehk seadusandliselt võimult seltsi või ühisuse asutamiseks luba on saanud; seadusandlise riigivõimu luba on hädatarvilik nende seltside asutamiseks, kelle põhikirjad sisaldavad maksvates seadustes mitte ettenähtud eesõigusi ja tegevusvõimalusi (§ 5), igal juhtumisel on aga lubaandmise juures mõõduandev see, kas teatava seltsi või ühisuse asutamine riigi majandusliste huvidele vastab või mitte (§ 4). Aktsiaseltside ja osaühisuste registreeritud põhikirjad avaldatakse täielisel kujul Riigi Teatajas (§ 28, märkus). Kõigest sellest tuleb järeldada, et kuigi meie juures osaühisuste asutamisel ei ole maksev seadusandlik kord ja nende põhikirje sellepärast ei või tunnistada üldisteks riigi seadusteks, on siiski kahtlemata kindel, et a) need põhikirjad ja põhikirjadele tugenev ühisuse tegevus ei tohi olla vastolus riigi majandusliste huvidega, mille tagatiseks on põhikirja registreerimine riigivõimu poolt ja iseenesest arusaadav eeldus, et selts või ühisus peab tegutsema põhikirja alusel ja kokkukõlas viimasega. Sellepärast ei ole mõeldav, et b) põhikirja asemele võiks astuda seltsi ehk ühisuse liigete suusõnaline kokkulepe, ning et d) seltsi ehk ühisuse liigete üldkoosolek healte enamusega ehk isegi ühel heale võiks talitada vastolus põhikirja määrustega. Kuigi sel viisil põhikiri ei moodusta üldist riigi seadust, tuleb teda tunnistada seltsi enese kohta seaduseks ehk seadusejõuliseks aktiks, mille määruste täitmist, riigi ja üldsuse huvidele vastavalt, võib kohus jälgida ja tõlgitseda ka iseseisvalt, ilma et pooled seda nõuaksid. Sellepärast on Kohtupalat õigesti talitanud, käsitades pooltevaheliste vaieluste arutamisel osaühisuse „Energia“ põhikirja kui seadusejõulist akti, ja eitades sellest kõrvalekaldumise abil saavutatud osamaksu tähtede maksvust.

2. Edasi seletab kassator (kaebuse p. 1 ja 4), et Kohtupalati motiivid osaühisuse „Energia“ ajutiste kviitungite maksvusetaks tunnistamise ja osatähtede juhatuse raamatusse sissekirjutamise kohta käivat 1864. a. Kohtu Seaduste põhimõtetele vastu, sest Kohtupalat olevat siin kaldunud võistluse protsessist inkvisitsiooni protsessi alusele, kuna kostja ise neis küsimustes vastu ei olevat vaielnud. Kostja poolt mitte esitatud väiteid oma otsuse aluseks võttes, olla Kohtupalat rikkunud ka Ts. Кр. S. § 339. Selle kohta tuleb tähendada, et nagu eespool seletatud, kohus pidi poolte vahel tekkinud vaielusküsimuste lahendamisel käsitama ühisuse põhikirja määruksi, samuti põhikirja § 46. alusel seadust ex officio. Olenemata sellest on kostja korduvalt Rahukogus ja Kohtupalatis osatähtede raamatutesse kandmise vajadust toonitanud ja nõudja osatähtede maksvuse vastu vaielnud sel põhjal, et need ei olnud raamatutest läbi käinud (vt. Rahukogu protok. 20. jaanuarist ja 21. veebruarist 1922. a.,

ning kostja poolt Kohtupalatile antud vastulause nõudja edasikaebuse peale). — Ts. Kp. S. § 339. põhjal peab kohus otsuse tegemisel asjaosaliste poolt esitatud seletusi ja tõendusi arvesse võtma, kus juures kohtul peab võimalus olema esitatud seletusi ja tõendusi hinnata ning neist järeldusi teha ja nimelt ka niisuguseid, mille peale pooled ei tähenda. § 339 otsekohene mõte nõuab, et kohtul oleks vabadsus tõenduste hindamisel ja nendest järelduste tegemisel, vastasel korral ei ole mõeldav selle seaduse paragrahvi õige tarvitamine, sest kui kohus tõenduste hindamisel ja nendest järelduste tegemisel arvesse võtta võib ainult seda, mida pooled esitavad, siis võib hindamine mitte täielik ja ühekülgne saada. Järjekult ja vastupidi kassatori arvamisele, talitas Kohtupalat Ts. Kp. S. § 339. otsekohese mõtte järele, kui ta osäühisuse „Energia“ asjas esitatud põhikirja järele maksvuseta leidis olevat nõudja osatähed, neid säärastena hindas ja otsuse tegemisel arvesse võttis, seda enam, et ka kostja vaielused olid sihitud nende osatähtede tühjastunnistamise peale.

3. Viimaks (kaebuse p. 3) seletab kassator, et Kohtupalat olevat Ts. Kp. S. § 706 rikkunud ja poolte üheõigusluse põhimõttest kõrvale kaldunud, tähele panemata jättes nõudja seletuse, et peale tema, nõudja, ka teiste osanikkude osatähed põhikirja ja seaduse määruste nõuetele ei vastanud ja sellepärast 30. detsembri 1921 a. peakoosolek ikkagi pidi tühjaks tunnistatama; Kohtupalat põhjendab oma arvamist sellega, et nõudja ei ole säärast seletust oma nõude aluseks pannud, mis pärast see Ts. Kp. S. § 706 põhjal ei või tähelepanu leida. Kassator leiab, et Kohtupalat oleks pidanud samuti talitama ka kostja kohta ja nõude tagasilükkamiseks mitte põhjendust panema, mida kostja ei ole ette toonud. Selle kohta tuleb tähendada, et Ts. Kp. S. määruste järele nõudja peab oma nõude juba nõudepalves kindlaks määrama ja põhistama (ts. Kp. S. § 256 ja 257), nõude aluse pärsine muutmine ei ole lubatud (§332) kostjale aga ei keela seadus esineda uute vastuvaielustega kuni protsessi lõpuni asja sisuliselt arutavates kohtutes (Vene sen. ots. 1898 a. nr. 8 j. t.).

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Eduard Villmanni kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 42.

TSIVIIL-O S A K O N D.

27. märtsil 1924.

Kristjan Variku kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 9. märtsist 1923 a. Joosep Sundelevitschi ja Gerson Gutkini nõudeasjas kaebaja vastu 6000 marga väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts. Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Nõudja Joosep Sundelevitsch ja Gerson Gutkin nõuavad eelseisvas asjas kostja Kristjan Variku väljatõstmist viimasele üürile antud poeruumist Tallinas, V. Karja uul. nr. 1, sel põhjal, et kostjale need ruumid kuulutati üles nõudjate poolt

18. septembril 1919 a. teatega, et kostja peab ruumid vabastama 3 kuu järele, s. o. 18. detsembriks 1919 a. Kohtupalat on käesoleva asja otsustamisel 9/III. 1923 a. kindlaks tehtud leidnud olevat, 1) et kostja Kristjan Varik oli nõudjatelt Sundelevitschilt ja Gutkinilt üürinud poeruumid 1 aasta peale, 3/XI. 1916 a. kuni 3/XI. 1917 a., üürimaksuga 1600 rubla aastas, mis iga kolme kuu eest pidi ette maksetama; 2) et hakates 12. septembrist 1918 a. sai üürimaks kõrgendatud, mispärast Kohtupalati arvamise järele 12. septembrist 1918 a. arvates tuleb lugeda uus üürileping poolte vahel määramata aja peale (Zwingmann, 4 k. nr. 586). Niisugust üürilepingut võidakse üles ütelda B. E. S. § 4104 põhjal kui äriruumi üürilepingut kolm kuud ette ja nõudjatelt 19. septembril 1919 a. toime pandud ülesütlemise põhjal pidi see lõppema 19. detsembril 1919 a. Sellepärast rahuldab Kohtupalat Sundelevitschi ja Gutkini nõude.

Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses palub kostja Varik selle otsuse tühistamist, leides eksliku olevat Kohtupalati seisukoha, nagu oleks üüriraha tõstmisega, endine kindla tähtaja, ühe aasta peale tehtud üürileping, mida ülesütlemise puudusel, vaikides aasta viisi pikendati, kindla tähtajalisest lepingust määramata ajaliseks lepinguks muutunud; kui rendilepingus tehakse ainult üks muudatus ja teistest rendilepingu tingimustest juttu ei olnud, siis peab tunnistama, et pooled on tahtnud muuta ainult seda tingimust, ja neil mõttesse ei tulnud teisi tingimusi muuta. Selle järele tuleb Riigikohtul lahendada käesolevas asjas tekkinud õigus-küsimus: Kas tuleb üüri- ehk rendileping siis, kui lepinguosalisel kokku lepivad üüri- ehk rendimaksu tõsta, lugeda maksu kõrgendamisega iseenesest tühistatuks ja asendatuks uue lepingu läbi (novatio) ehk peab endist lepingut edasi maksvaks lugema, kui lepingut, mis ainult osaliselt, maksu suhtes on muudetud?

Riigikohus leiab, et iga nõudmine võib meie Eraseaduse § 3577 järele ära muudetud saada uuenduse teel nii, et tema asemele asjaosaliste vahel iseäraline leping tehakse, mis uuenduse lepinguks (novatio) hüütakse. Sarnasel korral hävineb vana leping kõigi temaga seotud kõrvaliste õigustega (pant, vastutus, protsendid, trahvi määrad), nagu oleks ta täidetud ja tema asemele astub uus leping, mille suhtes kõrvalistel õigustel ei ole maksvust, ehk olgu siis, et need iseäralde on välja tingitud (§ 3578 seals.). Edasi määrab aga seadus (§ 3586), et uut lepingut ehk uuendust ei eeldata kunagi iseenesest, vaid asjaosaliste tahe selle kohta peab otse väljendud olema ehk see peab asjaoludest ilmselgelt ilmuma välja paistma. Elus muudavad asjaosalised omavahelistes lepingutes tihti üht ehk teist kõrvalist ehk olulist tingimist, ilma et nad sellega soovivad sennist lepinguvahekorda üldiselt lõpetada ehk tühistada. Nõnda sünnib see tihti ka üüri- ja rendivahekordades, kus näit. teatavaid muudatusi üüri- ehk rendiaines ette võetakse (ühe ehk teise osa üüri ehk rendiobjekti äravõtmise ehk juurde või asemele andmise teel), samuti tasumäära kõrgendatakse ehk alandatakse. Eriti annavad riigi raha-valuuta kõikumise ajajärgud põhjust sarnasteks üüri- ehk rendimäära muutusteks ja nendest ei või mitte iseenesest eeldada, et kokkulepitud muutus maksu suhtes peab tähendama ka endise lepingu tühistamist ja lõpetamist ning selle asemele uue sõlmimist, vaatamata selle peale, et tasu muutmise puhul muidu lepingu aine ja ulatuse suhtes, kõnelemata tema kõrvaltingimustest, pooled ei ole üldse midagi kõnelenud. Ka prof. Erdmann kriipsutab omas Eraõiguse Sisteemis (4 lhk. 234 ja 235) alla, et meie seaduses lepingu uuendamise tahe mitte ainult kui arvatav ilmselgelt olemas olev nõutakse. Tema arvamise järele võib vaikiv uuendus ainult seal kindlasti olemas olevaks lugeda, kus täielik muudatus isikutes ehk kohustuse

õigusalusel võimatuks teeb vana kohustuse edasikestuse. Zwingmanni Riia kohtu asutuste otsuste kogus 4 kõites nr. 586 ära trükitud otsus, mida Kohtupalat ette toob, ei ole veenduv: Otse elementaarse õigusetunde vastu käib, kui sellest, et üürnik, kes kindla pika aja peale enesele ruumi oli üürinud, pärast aga üüriaja kestel vabatahtlikult üürimaksu tõsta lubanud, oleks sellega endisest pikaajalisest üürilepingust üldse loobunud ja seda tühistanud, nii et majaomanik võib lepingut uue iseäralise kokkuleppe puudusel aja kohta määramata-ajaliseks lugeda ja üürnikku, tänuks vastutulelikkuse eest üüri suhtes, ka veel varemalt, 6 ehk 3 ehk 1 kuulise ülesütlemise järele, nagu see määramata ajaliste üürilepingute juures õigus on, — majast välja kihutada, kuna temal seda esialgselt lepitud madala üüri kestel mitte võimalik ei olnud. Vana üürilepingu kustumise ja uue üürilepingu sõlmimise väite põhjendamiseks tueda B. Eras. § 2990 peale, mis muu seas ütleb, et õigustoimingu olulisi osasid ei saa asjaosalised omal kokkuleppel mitte muuta, on õnnetu: Sest selle paragrahvi otstarb ei ole sugugi keelumäärust üles seada, nagu ei tohiks lepingu tegijad oluliste osade suhtes mingid muutusi ette võtta, — see oleks ju otse mõtetu, kus asjaosalised ometi igal ajal vabalt kokkuleppeid sõlmida tohivad, nii palju kui nad tahavad, — vaid tema otstarb ja mõte on ära määrata õiguslase toimingu-olulise osa mõiste, olulise osa õiguslase iseloomu. See paragrahv kuulub kohustuste õiguse üldosa V päätükki (§2989—2992), mis õigusliste toimingute osasi — olulised, loomulised ja juhuslised — käsitab ja selgitab §§ 2990—2992 nende mõisteid ja vahesid — § 2990 on „olulise osa“ mõiste seletamisele pühendud. Ta ütleb, „oluliseks loetakse toimingu juures kõike seda, mis toimingu mõiste juurde hädatarvilikult kuulub, (vene keeli: mis toimingule annab ta tõsise tähenduse) ja ilma milleta kavatsatud toiming ise sugugi mõeldav ei ole. Seda lepingu olulise osa mõistet ei tohi pooled vabal kokkuleppel muuta. See tähendab, pooled ei saa seda, mille olemasolu seadus teatava õigustoimingu oluliseks osaks määrab ehk nõuab, mitte vabal kokkuleppel ära muuta, näit. ei saa ostu-müügi lepingut sõlmida nii, et ei ole teatava varanduse üleandmise kohustust teise isiku varanduseks teatava rahalise vastutasu eest, ehk asjaosalised ei saa vallasvara suhtes pandi õigust mitte muul viisil tekitada, kui ainult käsipandi näol (vt. ka allikad B. E. S. § 2990 juure L 1 § 1 D XVIII, 1). Ainult sellelt seisukohalt B. Er. S. § 2990 määrust võttes, võib aru saada, et sama seaduse § 3587 järele uuenduslepingut ei eeldata ja vana nõudmiseõigus kestab edasi muu seas siis, kui võlasumma vähendatud saab. Võlasumma on ilmkahlemata võlakohustuse oluline osa. Tema vähendamine on samuti võlakohustuse muutmine, nagu seda tema suurendamine on, kuid see ei anna veel õigust väita, et niisuguse muutmisega endine võlakohustus ära hävineks, kui asjaosaliste tahe otse selle peale ei ole sihitud ehk see ilmkahlemata ei järgne asjaoludest. Et selles suhtes seadus ei tee vahet kohustuse vähendamise ja suurendamise vahel, see selgub vastuvaidlemata B. E. S. § 3596 allikast L 8 C de novationibus etc. (VIII, 42), kus määratakse, et muu seas uuendamist sugugi ei ole, kui suurendatud ehk vähendatud kohustuse ulatus ehk suurus, vaid endine leping kestab edasi ja pärastine liitub sellega juurdekasvuna. Justinianus ad senatum: si quis ... vel quantitatem augendam vel minuendam esse crediderit ... nihil penitus priori cautelarum innivari, sed anteriora stare et posteriora incrementum illis accedere).

Kõigil eeltoodud põhjustel peab alguses lahendamiseks ülesseatud õigusküsimuse peale vastama, et üüri- ehk rendileping ei tühistu iseenesest mitte sellega, et lepingu osalised kokku lepivad üüri-ehk rendimaksu tõsta, vaid endine leping jääb edasi maksma muutusega

maksusse puutavas osas; maksu kõrgendamisel on uuendud lepingu (novatio) tähendus siis, — kui asjaosalised oma tahet selle kohta on otseteel avaldanud ehk kui see ilmub nende teguviisist ilmakehtlemata, mitte ainult arvatavasti.

Et Kohtupalat B. Eras. § 3586 ekslikult seletanud on nagu tooks üürimaksu kõrgendamine iseenesest kaasa poolte loobumise endisest üürilepingust ja saaks tema asemele uue üürilepingu — ja sellest siis edasi järeldanud, et käesoleval korral endine kindla tähtajaline üürilepind kohtukäijate poolte vahel on muutunud määrata-ajaliseks, mida nõudjad igal ajal kolmeknulise ettekuulutamise peale tohtisid ära lõpetada, siis tuleb kaevatud otsus tühistada.

Ei või lõpuks tähendamata jätta, et asjatoimetusest ei ole näha, et asja sisuliselt arutanud kohtud oleks arutanud vaidlus all oleva üürilepingu tempelmaksustamise küsimust, ehk küll andmed tempelmaksu õige õiendamise kohta ettepanud asjatoimetustes ei leidu. Uuel asja arutamisel tuleb Kohtupalatil ka selle küsimuse peale oma tähelepanu pöörata.

Üleval toodud põhjustel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus B. Er. S. § 3586 rikkumise pärast tühistada ja asi uueks otsustamiseks teises koosseisus Kohtupalatile tagasi saata.

Nr. 43

TSIVIIL-OSAKOND.

15. mail 1924 a.

Jaan Kuusk'i voliniku vann. adv. J. Lauri kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 1. märtsist 1923 a. Jaan Kuuski nõude asjas surnud Jaan Tamme päranduse tomбу vastu 5500 marga väärtuses.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Viljandi-Pärnu Rahukogule 30/VI. 1921 a. antud nõudekirjas palus nõudja Jaan Kuusk kohustada kostjat surn. Jaan Tamme päranduse tomпу välja andma nõudjale vormilik ostu-müügi leping Kurista valla Olli nr. 14/15 talu müümise ja üleandmise kohta. Kostja esitaja, päranduse tomбу eestkostja nõudmist õigeks ei tunnistanud muu seas sel põhjal, et surn. Jaan Tamm mainitud talu ostu-müügi eellepingu tegemise ajal oli vaimuhaige ja ei olnud täie meele-mõiste juures. Rahukogu otsusega 15. septembrist 1921 a. lükkas nõudmise tagasi, leides muu seas, et surn. Jaan Tamme, kui kroonilist alkoholihaiget, akti tegemise võimuliseks isikuks pidada ei saa. Kohtupalat kinnitas Rahukogu otsuse 1./III. 1923 a. Kohtupalati otsuse peale on annud nõudja Jaan Kuuski volinik vann. adv. Jaan Laur kassatsiooni kaebuse, milles palub kaebatud otsust tühistada B. E. S. §§ 499 ja 502 rikkumise pärast.

Prokuröri arvamist ära kuulanud leiab Riigikohus, et nõudja Jaan Kuuski voliniku vann. adv. J. Lauri kassatsiooni kaebus tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel:

„Oigus'e“ lisa.

Kassatori seletuse järele on vaimuhaige poolt sõlmitud juriidilised toimingud tühised ainult siis, kui teatava isiku kui vaimuhaige üle hooldus on määratud. Sellest seisukohast välja minnes võib vaimuhaige juriidilise toimingu sõlmida, sureb ta aga ära, enne kui teda kohtu poolt vaimuhaigeks tunnistatakse ehk on mingil muul põhjusel hoolekanne määramata jäänud, siis on säärase vaimuhaige toiming maksev. See vaade on täielises vastolus B. E. S. § 2936 otsekohese mõttega (vt. ka § 2933, 2912 ja 2914) mille põhjal juriidilise toimingu eelduseks on igal juhtumisel teadlik tahteavaldus (bewusste Willenserklärung) selle poolt, kes toimingut sõlmib. Puudub vaimuhaigel võimalus oma tahet teadlikult avaldada, siis on tema toiming tühi, ükskõik kas ta oli kohtu poolt tunnistatud vaimuhaigeks või mitte. Selles mõttes tuleb ka mõista B. E. S. § 499 ja 502, mille tõsine tähendus seisab onus probandi ära jagamises tüli korral vaimuhaige toimingu maksvuse või mitte-maksvuse üle. On teatav isik kohtu poolt vaimuhaigeks tunnistatud ja hoolekande alla seatud, siis valitseb eeldus, et kõik tema poolt hoolekande kestuse ajal toime pandud lepingud on tühised, s. t. ilma tarvilise tahteavalduse võimiseta teostatud ja see, kes vastupidist väitab, nimelt et teatava lepingu sõlmimisel vaimuhaige erakordselt terve meele-mõistuse juures, peab seda asjaolu tõeks tegema. Selle vastu enne vaimuhaiguse kohtulikku tunnistamist eeldatakse, et isik on terve ja tema toimingud maksvad, mispärast see, kes vastupidist väitab, peab seda tõeks tegema. — Küsimus selle kohta, kas surn. Jaan Tamm lepingu tegemise ajal 15. märtsil 1914. a. oli vaimuhaige või mitte, kuulub asja sisusse, mida K. As. S. § 5 põhjal Riigikohus kassatsiooni korras ei aruta.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Jaan Kuuski voliniku vann. adv. J. Lauri kassatsiooni kaebus tagajärgeta jätta.

Nr. 44

TSIVIIL-OSAKOND.

11. septembril 1924. a.

Herman Schmaltsi kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 23. aprillist 1923. a. kaebaja nõude asjas Jaan Adamsoni vastu müügiobjekti tagasisaamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja läbi arutades ja prokuröri arvamist ära kuulates leidis Riigikohus, et nõudja Herman Schmaltsi kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

B. E. S. § 3922 ettenähtud tagasiostu lepingu järele on ostja kohustatud müüjale tagasi müüma, viimase nõudmise peale, tema käest ostetud varanduse, ja sarnast kohustust loeb sama Seaduse § 3923 tühjavaks tingimuseks (отмѣняющее условие).

Tühjavate tingimuste tagajärjed on ette nähtud B. E. S. §§ 3173 ja 3175: tingimuse saabumise korral peavad mõlemad pooled tagasi andma kõik, mis nad lepingu põhjal üksteiselt saanud on; — lepingu jõud loetakse lõppenuks ja juriidilise vahekorra seisukord ennistatakse.

Sellepärast sel juhtumisel, kui ostja vabatahtlikult mitte ei täida oma kohustust ostetud varandust müüjale tagasi müüa, on müüja, vastupidi Rahukogu arvami-eele, õigustatud kohtu teel nõudma, et lepingu jõud saaks lõppenuks tunnistatud ja lepinguosaliste endine seisukord ennistatud.

Ei või ka õigeks võtta Rahukogu arvamist, et lepingu peale rajatud tagasi-ostu nõudmine peab alatama Tsiv. Kr. S. §§ 2030—2032 ettenähtud korras, sest et need paragrahvid määravad kindlaks ainult „varanduste väljaostmise“ (о выкупъ имущества) mitte aga varanduste tagasiostmise tingimuste täidesaatmise korda ja sellepärast, iseäralist laadi seaduse eeskirjad, ei või laiendada juhtumiste peale, mis nendes otsekohe ettenähtud ei ole.

B. E. S. § 3175 ei leidu eeskirja, mille järele müüja peaks kõik, mis ta lepingu järele saanud on, tagasi andma tingimata enne lepingu lõpetamise nõudmise algatamist. Sellepärast sel juhtumisel, kui, — nagu käesoleval korral, — nõudja asjaajamise ajal müügilepingu põhjal saadud summat kostjale pakub ja selle summa mittevastuvõtmise tõttu teda panka kostja kasuks sisse annab, kohtul ei ole alust nõudjat süüdistada, nagu oleks ta mitte õigel ajal täitnud oma kohustust kostjale tagasi maksa tema käest saadud müügi raha.

Et juba ülemal nimetatud rikkumise pärast kaevatud Rahukogu otsus täies ulatuses tühistada tuleb, siis ei ole Riigikohtul enam vajadust ka veel teisi kassatori poolt ettetoodud otsuse tühistamise väiteid arutama hakata.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus 23. aprillist 1923. a. Ts. Kr. S. § 2030—2032 ja B. E. S. §§ 3173, 3175, 3922 ja 3923 rikkumise pärast ära muuta ja asi samale Rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus tagasi saata.

Nr. 45.

TSIVIIL-OSAKOND.

18. septembril 1924.

Eduard Arras'e kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 10. aprillist 1923 a. kaebaja nõudeasjas Antonie Benedict'i vastu maja pärandamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna linna 5. jaoskonna rahukohtunikule antud nõudekirjas palus nõudja Eduard Arras kohustada kostjat Antonie Benedicti ära parandama viimasele kuuluva maja katust nõudja korteri kohal, vastasel korral temale, Arrasele lubada kostja ku-

lul katust parandada ja tegelikult kulutatud summat edaspidistel üürimaksmistel arvesse võtta. Rahukohtunik rahuldab nõude, Rahukogu, otsusega 10. aprillist 1923 a. lükkas selle tagasi leides, et nõudja elab kostja majas mitte vaba kokkuleppe põhjal, mis normeeritud oleks Balti Eraseadusega, vaid Üürisead. põhjal, mis on maksev, kui eriseadus, mille määrused poolte õiguste ja kohuste kohta ei või laiendada tõlgitsetud saada, vaid tulevad selles ulatuses võtta, nagu nad selles seaduses leiduvad. Üüriseadus kitsendab majaomanikku üürivõtmises, ta kitsendab ka üürnikku ta õigustes ja nõudmistes majaomaniku vastu, millede rahuldamiseks normi üüri ei jätkuks. Uus Üüriseadus (R. T. 1921 a. nr. 112) ei anna üürnikule õigust majaomaniku käest remondi tegemist nõuda. Ei kõlba korter ilma remondita, siis võib üürnik uue Üüriseaduse § 16 põhjal üürivahekorda lõpetada, sellest majaomanikule ette teatades. Jääb korter selle tõttu tühjaks, siis avaneb, remondi tegemise puhul, sellesama seaduse § 2 põhjal võimalus üüri määrata vabal kokkuleppel, mis annab võimalust üürist remondi kulud katta. Teeb üürnik ise remonti, siis ei anna Uus Üüriseadus talle õigust remondi kulusid majaomaniku käest nõuda ehk üürist kinni pidada. Lubemata oleks seda õigust üürnikul tunnistada Balti Erasead. põhjal. Vastasel korral tekkiks niisugune seisukord, et normi üür läheks remondi peale, kuna puudu jääki selles ja muid majepidamise kulusid (maksud, tulekinnitus, kojamees j. n. e) majaomanik oleks sunnitud katma isiklise teenistusega. Sel kombel kasutaks üürnik korterit osalt juba majaomaniku isiklise töö ja vaeva kulul. Niisugune seisukord oleks juba täielises lahkolus õiguslikes riigis maksvate avaliku- ja eraõigusliste põhimõtetega. Selle tõttu Rahukogu leiab, et käesoleval nõudmisel puudub seaduslik alus. Ei anna selleks nõudmiseks alust ka Uue Üürisead. § 9 märkus, mis käib vabatahtlise remondi kohta majaomaniku poolt.

Rahukogu otsuse peale on nõudja Eduard Arras annud Riigikohtule kassatsiooni kaebuse, milles ta palub tühistada kaevatud otsust B. E. S. § 4053 ja 5066, Üüriseaduse § 2. 16, 17 lit. c ning Ts. Kp. S. § 129 rikkumise pärast.

Prokuröri arvamise ära kuulanud ja asja arutusele asudes leiab Riigikohus: 1) Tuleb lahendada küsimus: kas on üürnik õigustatud nõudma, et üürileandja kohtu läbi saaks kohustatud nõudja korteri kasutamiseks tarvilikke parandusi tegema ja kui ta seda ei täida, et siis üürnikule õigus jäetaks neid parandusi ise teha üürileandja arvel tulevatest üürimaksudest mahaarvamiseks?

1919 a. Üüriseaduse §§ 14—16 nägid ette sarnase üürniku õiguse, kitsendades selle õiguse teostamist üksikasjaliste korraldustega. Uues Üüriseaduses 1921 a. puudub sarnane määrus. Peab arvama, et sellega kõrvaldati see üürniku õigus. Selle peale tähendab asjaolu, et ka 1919 a. Üüriseadus sisaldas seda üürnikkude õigust kitsendatud näol, mispärast ei või arvata, et uue seadusega see õigus vabastati neist kitsendustest. Seda vähem, et Üüriseadus on eriabinõu erakorralistest aegadest ülesaamiseks, mispärast juba nüüd on olemas kavatsused teda täiesti kõrvaldada. Kõige sellepärast tuleb üles seatud küsimust maksva Üüriseaduse põhjal eitada. — Kassator püüab vaielusel olevat üürniku õigust põhjendada B. E. S. § 4053 ja 4066 peale, seletades, et Üüriseadus ja temas leiduvate määruste puuduse korral tuleb pöörata Balti Eraseaduse poole. Viimase lausega võib olla nõus niikaugelt, kui Eraseaduse määrused ei ole vastolus üksikute Üüriseaduse määrustega ehk selle üldmõttega. Nagu eespool tähendatud, ei ole põhjust arvata, et 1921 a. Üüriseaduse üldmõte lubaks tunnistada vaielusel olevat üürniku õigust, mispärast vastupidi B. E. S. määruste tarvitusele võtmine lubamata oleks. Selles suhtes peab kõi-

giti nõus olema ka Rahukogu kaaluvate põhistega. Kuid Riigikohus leiab, et ka Balti Eraseadus ei tunnista üürnikul õigust majaomaniku käest kohtu teel korteri ehk maja remonti nõuda ja ise remonti teha üürimaksu arvel. B. E. S § 4053 kohustab majaomanikku üürile antud korteri tarvitamist üürnikule anda (den Gebrauch der vermieteten Sache gewähren). See seaduseparagrahv ei sisalda aga mitte sanktsiooni, mis siis peab sündima, kui üürileandja oma kohustust ei täida, kui ta korteri korras olekus üle annab, nõnda et seda tarvitada ei saa. Üldise B. E. S. § 3209 väljendatud määruse põhjal, mille järele seadusepäraselt sõlmitud leping paneb kohuseid mõlemate lepinguosaliste peale ja ükski neist ei või lepingust ühekülgselt taganeda, — peaks eeldama, et üürnikul on õigus nõuda üürileandjalt korteri kordaseadmist ja tarbekorral teda selleks kohtu abil sundida. Kuid B. E. S. § 4122 leidub üürilepingute kohta erimäärus, mille järele üürnikul on õigus üürilepingust ühekülgselt taganeda, kui üürileandja üüritud korteris tarvilikku remonti ei tee. Tuleb silmas pidada, et Balti Eraseaduse määrused vastolus Üüriseadusele, kus üürnik saab iseäralise kaitse osaliseks, on ülesehitatud poolte üheõigusluse ja vaba kokkuleppe võimaluse põhimõtetele. Üheõigus nõuab, et kui üürnikul võimalus on remondi puudusel lepingust tagasi astuda, siis ka majaomanikul õigus peab olema lepingust taganemiseks remondi tegemata jätmise näol. Remondivahekorra jätkamine sünniks sarnasel korral mõlema poole kokkuleppel remondi kohta; ei saavutata kokkulepet, on rentnik vaba korterist lahkuda, samuti majaomanik vaba remonti tegemata jätta. —

Ei õigusta ülesseatud küsimuse jaatamist ka B. E. S. § 2066, mille järele üürnikule tasutakse tema poolt tehtud paranduste kulud üldisel alusel § 578 ja järgm. põhjal. Võõra asja peale tehtud kulude eest tasu nõudmine iseenesest ei anna tasunõudjale õigust nõuda kulude tegemist asja omanikult. Tasu nõudmise õigus ise on ärarippuv tehtud kulude iseloomust ja kulude tegija heast või pahast usust. Pahas usus kulude tegijale neid, peale hädatarvilikkude, ei tasuta. Heas usus tegutsevaks loetakse üürnikku kulude tegemisel siis, kui ta neid teeb üürileandja nõusolekul ja loaga, nagu seda seletavad Bunge ja Zwingmann (Bunge I, lht. 530, Zwingmann VII j. Nr. 1374). On üürnikul kulude tegemiseks tarvis üürileandja nõusolekut, siis ei saa sellest järeldada, et ta võiks sundida viimast kulusid tegema.

Kõige eelmineva põhjal tuleb ülesseatud küsimuse peale eitavalt vastata.

2) Maja eluruumide remonti võidakse teha 1921. a. Üüriseaduse § 2 ehk 17 lit. c ettenähtud korras ja tagajärgedega. On Rahukogu näitusena võtnud § 2 ettenähtud korra, siis ei ei või Rahukogu seletuse arvustusel mõõdupuuks tarvitada § 17 lit. c.

3) Lõpuks ei ole õigustatud kassatori seletus, et Rahukogu oleks pidanud omas otsuses lubama nõudjale remonti teha nõudja oma kulul, sest sarnast nõuet ei olnud avaldatud, mispärast Rahukogu seda ei arutanud ega otsustanud (Ts. Kp. S. § 131.)

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Eduard Arrase kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 46.

TSIVIIL-OSAKOND.

18. septembril 1924 a.

Konstantin Filaretovi kassatsioonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 7. maist 1923. a. Pärnu Tarvitajate Ühisuse nõudeasjas kaebaja vastu 5145 marga väärtuses.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja läbi arutades ja prokuröri arvamist ära kuulates leidis Riigikohus, et kostja Filaretovi kassatsiooni kaebus rahuldada tuleb järgmistel põhjustel:

Rahukogu leidis, et kostjale kui ühisuse liikmele on seni, kui ta ühisuse liige on, kohustavad seltsi peakoosoleku ja seltsi valitsuse koosolekute otsused, kui nad nende tegevuspiirides tehtud on ja ära muudetud ei ole seltsi liikmete nõudmisel kohtu poolt ehk uute otsuste läbi, ning et käesoleval korral on peakoosolekul 29. aprillil 1922 a. p. 1 all 1921 aasta aruanne vastu võetud ja kostja ei ole tõendanud, et see ära muudetud oleks.

Eeltoodud Rahukogu arvamist ei või õigeks lugeda:

Ühisuse liikmete vastastikuste õiguste ja kohustuste aluseks on leping, mille tingimused ühisuse põhikirjas kindlaks määratud on. Liikmete peakoosolek on ainult ühisuse organ ja sellepärast on tema määruste üksikute liikmetele kohustav jõud ainult siis, kui nad mitte põhikirjas ettenähtud piiridest välja ei käi selle kohta, mida ühisus iga liikme käest põhikirja järele nõuda võib ja milleks iga liige sama põhikirja järele kohustatud on. Nõuda liikme käest seda, milleks teda põhikiri ei kohusta, ja tema peale niisuguse vastutuse panna, mis mitte ei järgne tema peal põhikirja järele lasuvatest kohustustest, oleks ühisuse lepingust tekkinud juriidilise vahekorra rikkumine ja seega tsiviilõiguse rikkumine, mis kannatajale kohtu kaitse peale õiguse annab (Ts. Kp. S. § 1). Sellepärast ei ole ühisuse liige sunnitud põhikirja vastase peakoosoleku otsusele alla heitma: iga liige võib kohtu korras, — nii nõudmise kui ka vastuvaidlemise teel —, tõendada peakoosoleku otsuse seadusevastasust ja kohus on kohustatud kindlaks tegema, kas vaieluse all olev peakoosoleku otsus kokkukõlas on ühisuse põhikirjas ettenähtud määrustega (Vene Senati seletused 1898 a. Nr. 59; 1905 a. Nr. 55).

Et Rahukogu käesolevas asjas seda oma kohustust mitte täitnud ei ole, vaid kostja vaielused ühisuse peakoosoleku otsuse seadusevastasuse vastu arutamata jätnud ettekäändega, et kostja ei ole tõendanud, et ühisuse peakoosoleku otsus 29. aprillil 1922 a. ära muudetud oleks, siis on ta oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. §§ 1 ja 129, mispärast kaevatud otsust ei või jõusse jätta.

Silmas pidades, et Rahukogu otsuse äramuutmise tõttu täies ulatuses, ei ole enam vajadust teisi kassatori ette toodud väiteid arutusele võtta, **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 7. maist 1923 a. Ts. Kp. S. §§ 1 ja 129 rikkumise pärast ära muuta ja asi samale Rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus tagasi saata.

Nr. 47.

T S I V I I L - O S A K O N D.

25. septembril 1925 a.

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse voliniku vann. adv. A. Stackelbergi kassatsiooni-kaebus Kohtupalati otsuse peale 20. märtsist 1924 a. Tigran Tsitsikovi maksujõuetuks tunnistamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditar; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja läbi arutades ja prokuröri arvamist ära kuulates leidis Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsiooni kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Riigi vastuvaidlemata nõudmiste kohta maksva seaduse (Vene Seaduse Kogu XVI kõite, 2 j.) § 22 keeldub riigi võlgniku kohtusse kutsumisest ja varanduste suhtes ülekuulamisest, kui ka teda maksujõuetuks kuulutamisest, ainult kahe tingimuste olemas olemisel, nimelt: 1) et võlg on sündinud riigi andamide (подати), pannude (налоги) ja maksude (сборы) mittemaksmise tagajärjel, ning 2) et antud võla sissenõudmise kohta on eriti ette nähtud iseäraline, seaduses täpselt kindlaks määratud kord.

Nagu asjast näha, võlgneb Tsitsikov riigile tulumaksu, tulumaksu viivituse ja lisaraha 9.580.780 Emk. ja puhtakasumaksu ühes viivituse ja lisarahaga 13.219.369 Emk., s. o. kogusummas 22.800.146 Emk.

Esitades Otsekoheste Maksude Peavalitsuse õigust Tsitsikovi maksujõuetuks tunnistamist nõuda, Kohtupalat põhjendab oma otsuse sellega, et tulumaks vastab veneaegsele „промысловый налог’ile“, mille sissenõudmise kord on eriti ettenähtud V kõite § 577 ja et puhtakasu maksu sissenõudmise kohta tuleb tarvitada samauguseid seadusi, mis on ettenähtud tulumaksu sissenõudmise kohta.

Seda Kohtupalati arvamist tuleb ekslikuks lugeda. Tulumaks ei vasta sugugi veneaegsele „промысловый налог’ile“, vaid vastab „подходный налог’ile, ja tulumaksu sissenõudmise kord on ettenähtud mitte V kõite § 577, vaid praegu Eestis maksva „Tulumaksu Seaduse“ § 72 (R. T. Nr. 63/64 — 1920 a.), mille järele tulumaks sisse nõutakse üldses riigi vastuvaidlemata nõudmiste jaoks seatud korras.

Et aga see üldine kord otsekohe õigustab riigiasutusi, kui nad seda otstarbekohaseks loevad, nõuda võlgniku varanduse suhtes ülekuulamist (XVI k., 2 j., § 18),

ja varanduse puudusel siis ei vasta ka Kohtupalati otsus Tulumaksu Seaduse § 72 ja Vene Teaduse Kogu XVI kõite II jao *§ 20 ja 22 nõuetele.

Kui aga Kohtupalati enese järelduse järele, puhtakasu maksu siissenõudmise kohta tuteb tarvitada samasuguseid seadusi, mis tulumaksu sissenõudmise kohta käivad, need seadused aga, nagu üleval öeldud, ei keeldu sugugi riigi võlgniku mak sujõuetuks tunnistamisest, siis ei ole juba vajadust paluja puhtakasumaksu sissenõudmise korra kohta käivaid seletusi arutusele võtta.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Kohtupalati määrus 20. märtsist 1923 a. Tulumaksu Seaduse § 72 ja Vene Seaduse Kogu XVI kõite II jao §§ 20 ja 22 rik kumise pärast ära muuta ja asi Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtu koos seisus tagasi saata.

Nr. 48.

TSIVIIL-OSAKOND.

13. novembril 1924 a.

1) *Otsekoheste Maksude Peavalitsuse*, 2) *Väliskaubanduse Ühisuse „Kosmose“ voliniku vann. adv. A. Peet'i ja* 3) *Kaubandus-Tööstus-ministeeriumi voliniku vann. adv. A. Lelle kassatsiooni kaebused Kohtupalati otsuse peale 12. jaanuarist 1923 a. ja 8. maist 1924 a. Kaubandus-Tööstusministeeriumi nõude asja Väliskaubanduse Ühisuse „Kosmose“ vastu 13.857.000 marga suuruses.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Omas nõudekirjas 1. veebr. 1922 a. seletab nõudja volinik vann. adv. A. Lelle, et Kaubandus-Tööstusministeerium tellis 15. dets. 1919 a. kostja käest kuni kümme tuhat (10.000) kasukat à 1300 Eesti marka tükk, tingimisega, et kaup mitte hiljem kui 15. jaanuaril 1920 a. Tallinnas kätte saadud oleks. Lepingu täitmist pikendatud nõudjale kuni 20. jaan. 1920 a. Ka selleks ajaks ei täitnud kostja lepingut. Siis seletanud kostja et temal Helsingi rahvusvaheliselt ekspordi ja kaubanduse ühisuselt (Internationelle) 10.000 kasukat ostetud on ja et nõudja need kasukad kohe kätte saab, kui tema Helsingi Kansalispanka sisse makstud Rootsi kroonidest 709.500 Soome marka välja maksab. Ühtlasi teinud kostja nõudjale ettepaneku „Kosmose“ kasukate ostmise lepingut Internationellalt üle võtta. Kaubandus-Tööstusministeerium teinud kiire korralduse 149.000 Rootsi krooni väljamaksmiseks ja avaldanud kirjaga 6. II. 1920 a. oma nõusolemist „Internationelle“-„Kosmose“ vahelisest lepingust 5000 kasukat üle võtta, määrates kasukate ära andmise tähtpäevaks 10. veebruari 1920 a. Lepingu üleandmist ei sündinud ja ka määratud tähtpäevaks „Kosmos“ kasukaid ei annud, kuid nõudja poolt pank sisse makstud 149.000 Rootsi krooni oli kostja välja võtnud.

Kirjaga 17. III. 20 a. nõudis Kaubandus-Tööstusministeerium „Kosmoselt” ülalnime-
tatud Rootsi kroonide tagasimaksu. Aprilli lõpul (28. IV. 20) pakub kostja selle raha
arvel teisi kaupe. Seda ei võta nõudja vastu. Pärast, 2. ja 22. VI. 1920 a. mak-
sab kostja Eesti panka ühte kokku 2.851.838 marka 60 p. ja arvab, et ta sellega
149.000 Rootsi krooni tasunud on. Seda ei võtnud nõudja, nagu tema volinik sele-
tab, mitte vastu ja palub sellepärast: tühjaks tunnistada kostja süü läbi Kaubandus-
Tööstusministeeriumi ja Eesti Väliskaubanduse Ühisuse „Kosmose“ vaheline kasukate
ostu-müügi leping 10/15. dets. 1919 a. ja kohustada Eesti Väliskaubanduse Ühisuse
„Kosmose“ omanikke Gustav Linkvisti ja Vilhelm Pinkovsky't Kaubandus-Tööstus-
ministeeriumile 149.000 Rootsi krooni tagasi maksuma. Selle mitte-täitmise korral
aga välja mõista Gustav Linkvistilt ja Vilhelm Pinkovskylt solidaarselt 13.857.000 marka
ühes 6% 24. jaanuarist 1920 a. arvates.

Selle peale andis kostja selõetuse (leht 13 Rahukogu toim.), et tema saadud
Rootsi kroonid 2.802.525 marga Eesti panka maksimisega tasunud on. Kostja voli-
niku vann. adv. Maureri poolt ette pandud Kaubandus-Tööstusministeeriumi kauba
agentuuri kirjast 18. sept. 1921 a. (leht 28. Rahukogu toim.) on näha, et nõudja
2.851.838 marka on tagasimaksmise päevade kursi järele 72.483 Rootsi krooni tasuks
vastu võtnud, kuna tal kostja väest veel saada jääb 76.717 Rootsi krooni.

Peale selle seletas kostja volinik vann. adv. A. Peet Rahukogus, et lepingu
tähtaeg oli kõige hiljem 15. jaan. 1920 a. Pärast teinud kostja 20. I. 1920 a. ette-
paneku tema lepingut Internationellaga üle võtta. Nõudja võtnud seda üle ja tei-
nud 24. I. 1920 a. korralduse raha panka üle viia (leht 26 Rahukogu toim.), tähen-
dab 149.000 R. krooni ja pärast kinnitanud (ratihabeerinud) väliskaubanduse nõu-
kogu selle lepingu 29. I. 1920 a. (vaata leht 47 ja 27 Rahukogu toim.). Seega ei
olla endist ostu-müügi lepingut poolte vahel enam, see olla muudetud. Kostjate
volinik vann. adv. Maurer seletas omalt poolt, et novatiot, s. o. lepingu uuendamist
ei ole olnud, vaid „Kosmose“ ja Soome firma vahel sõlmitud kasukate müümise
lepingu edasiantmine, tsessio. Nõudja volinik seletas, et midagi ei ole üle võetud,
olid ainult katsed selleks, et maksev on endine leping.

Oma otsusega 26. sept. 1922 a. rahuldas Tallinna-Haapsalu Rahukogu nõud-
mise ja trahvis erimäärusega asjaosalisi lepingute tempelmaksustamata jätmise eest.
Rahukogu otsuse ja määruse vastu anti kaebused Kohtupalatisse.

Omas edasikaebuses Kohtupalatile seletavad kostjate volinikud, et pooled
24. I. 1920 a. üksteisega uute vahekorda astusid ja oma endise lepingu uuendasid
tsessio-lepinguga (B. Ts. Õ. § 3578 ja 3461), mille tagajärjel endine vahekord on
muudetud nagu oleks ta täidetud ehk poleks teda olnudki. Uus kokkulepe tühis-
tanud endise ja astunud tema asemele. Uus kokkuleppe tsessio põhjal olla enesele
väljendust leidnud: kostja kirjalikus ettepanekus 20. I. 1920 a. (leht 22 Rahukogu
toim.), väliskaubanduse nõukogu otsuses 29. I. 20 (leht 47 Rahukogu t.) ja teate-
kirjas 6. II. 1920 a. (leht 27 Rahukogu t.) kostjale. — Erakokkuleppe põhjal, mis
tõendatud Harju panga garantii-kirjaga (leht 25 Rahukogu t.), võtnud kostja oma
peale üle üleantud lepingu mittetäitmise, või kasukate mittesaamise korral kohus-
tuse, saadud Soome raha Eesti markades kursiga 1 Soome m. — 3,95 Eesti marka
nõudjale tagasi maksta. Seda olla kostja ka juuni kuul 1920 a. täitnud, makstes
vastava raha ühes %%% Eesti panka nõudja arvele. Selle läbi olla kostja kohus-
tused nõudja vastu kõik täidetud, millepärast kostja volinikud paluvad Tallinna-

Haapsalu Rahukogu otsust tühistada ja nõudmist tagasi lükata. — Kostjate palve peale kuulab Kohtupalat üle tunnistajad Kõstneri, Sepa ja Alleri.

Kohtupalat võtab omas otsuses 8. maist 1924 a. kostjate apellatsiooni kaebuses väljendatud seisukoha õigeks selle vahega, et Kohtupalat tsessio lepingus mitte endise lepingu uuendust, novatiot ei näe, nagu kostja volinikud, vaid täitsa iseseisvalt uut lepingut, millel vähematki sidet endise detsembrikuu lepinguga ei olevat, olgugi, et ta endise lepingu asemele astunud. Lepingu lõpule viidud tsessio jäänud Kohtupalati arvamise järele, omas algstaadiumis seisma ilma „Kosmose“ süüta ja „Kosmos“ maksnud saadud raha vabatahtlikult garantii-kokkulepe suuruses tagasi Eesti panka. Sellega olla poolte vahekorid täiesti likvideeritud. Neil kaalutlemistel otsustas Kohtupalat 8. mail 1924 a.: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus ära muuta. Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi nõudmine tagasi lükata. Sisse võtta Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi käest Gustav Linkvisti ja Vilhelm Pinkovsky kasuks, kes firma all Eesti Väliskaubanduse Ühisus „Kosmos“ kauplevad 416.748 marka kohtu kulu ja 97.277 marka asjaajamise kulu kahe kohtu astme pealt. — Juba enne seda oli Kohtupalat sama asjaga ühenduses seisva tempelmaksu ja tempeltrahvi suhtes 12. jaanuaril 1923 aastal määranud: Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse muutmiseks neis osades, mis Linkvistisse ja Pinkovskysse puutuvad, sisse võtta Gustav Linkvisti ja Vilhelm Pinkovsky käest solidaarselt 13.000 marka tempelmaksu ja 130.000 marka tempeltrahvi, kui ka Gustav Linkvisti käest 9000 marka tempelmaksu ja 90.000 marka tempeltrahvi Otto Sepa peale pandud tempelmaksu ja trahvi suhtes Rahukogu määrus ära muuta.

Kohtupalati otsuse peale 8. maist 1924 a. andis kassatsiooni kaebuse nõudja volinik vann. adv. A. Lelle, kuna tempelmaksu ja tempeltrahvi asjus tehtud Kohtupalati määruse peale 12. jaanuarist 1923 a. kaebasid Otsekoheste Maksude Peavalitsus ja Linkvist ning Pinkovsky volinik van. adv. A. Peet.

Nõudja volinik seletab omas kassatsiooni kaebuses, et Kohtupalati arvamine, nagu oleks poolte vahel 12/15. dets. 1919 a. sõlmitud leping juba detsembri kuus surnud punktini jõudnud, s. o. ära lõpnud, õige ei ole ja ümber lükatud on asjatoimetuses leiduvate andmetega kui ka seaduse määrustega. Edasi väitab kassator, et samuti ekslik on ja asjas ette pandud dokumentidega õigustada ega neist järeldada ei saa Kohtupalati veendumist, nagu oleks nõudja tsessio põhjal kostja käest, viimase ning rahvusvahelise ekspordi ja kaubandus aktsia seltsi vahel Helsingis 28. dets. 1920 a. sõlmitud lepingu üle võtnud. Viimaks leiab kassator, et õige ei ole ka Kohtupalati arvamine, nagu oleks nõudja annud kostjale mitte 149.000 Rootsi krooni, vaid 709.500 Soome marka ja et tunnistaja Kõstneri seletus tsessio lepingu sõlmimise üle, — juba enne selle asja arutamist Väliskaubanduse nõukogu poolt, — selle lepingu maksvuse tõenduseks olla ei või. Palub Kohtupalati otsust sellepärast Balti Tsiviilõiguse §§ 3209, 3210, 3211, 3131, 2990, 2993, 3106, 3472, Vabariigi Valitsuse poolt 15. aug. 1919 a. vastu võetud väliskaubanduse kohta käivate määruste § 5 (R. T. Nr. 64—1919 a.), riigi hangete ja tellimiste seaduse § 1 ja 117 ning Ts. Kp. S. §§ 410, 456 ja 711 rikkumise pärast tühistada. — Tempelmaksu asjus antud kaebuses vaidleb Otsekoheste Maksude Peavalitsus Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi ametnikkude kui ka Helsingis sõlmitud lepingu osaliste vabastamise vastu tempelmaksust ja tempeltrahvist. Linkvist ja Pinkovsky volinik vann. adv. Peet leiab, et Saksa okkupatsiooni ajal antud Tempelmaksu Seadus, mille põhjal trahv tema volitajatele määratud, Eestis üleüldse maksev ei ole. Edasi leiab

vann. adv. Peet, et tsessio leping 5000 kasuka peale kõige kõrgemalt hinnatud 6.500 000 marka oleks olnud ja mitte 9.000.000 marka, mis Kohtupalat oma määruse aluseks võtnud.

Asja ettekannet ja prokuröri arvamist ära kuulanud olles leiab Riigikohus, et poolte vahel 12. ja 15. dets. 1919 a. vastavate kirjade vahetusel ja samal aastal ministritevahelisel väliskaubanduse nõukogu poolt heaks kiidetud leping, on tellimis- ehk hankeleping, mis ettenähtud Balti Tsiviilõiguse §§ 4019—4024. Et tellija on valitsusasutus, siis tulevad siin kohaldada ka meil maksvad Vene Seaduste Kogu X. kõite 1. jao määrused kroonu- ehk valitsuse hankete ja tellimiste kohta (Положение о казенных подрядахъ и поставкахъ, изд. 1916. г.) Kord juba valitsusasutustega ehk kroonuga sõlmitud hankeid ja tellimisi peab kindlasti pidama ja täitma. Niisugust lepingut ei või teda sõlminud pooled isegi omavahelisel kokkuleppel mitte muuta ega tühistada. Selleks on igakord tarvis kõrgema ülemuse luba. Ainult väikseid tellimisi võib ka ilma ülemuse loata muuta. (Hangete ja tellimiste seadus §§ 178, 179 ja 180). Kümnetuhande kasuka tellimine sõjaväe varuks ei ole tellimine väikeste vajaduste tarvis (на мелочныя надобности) ja niisugust lepingut ei võinud teda sõlminud Kaubandus- ja Tööstusministeerium mitte ise muuta. Seda võis teha ministeeriumi ehk ministri ettepanekul mõni kõrgem asutus, nagu ministritevaheline nõukogu, Vabariigi Valitsus ehk tol ajal ka Asutav Kogu. Kui Kohtupalat oma otsuse motiivides seal juures kirjutab, et 1919 a. detsembri kuu leping oma surnud punktile jõudis (Kohtupalati otsuse motiivid p. p. 5 ja 18), siis jääb tumedaks, mis Kohtupalat sellega ütelda tahab. Lepingu surnud punktile jõudmist ja selle järeldusi meie Tsiviilõiguses, kui ka Vene Hanke Seadus ei tunne. Kuid see juriidiliselt tume ütetus ei ole tähtis. Tähtsam seaduse rikkumine on juba, kui Kohtupalat leiab et 12/15. detsembri leping poolte vahel uue lepingu sõlmimise läbi ära langes, tähendab maksvusetakst sai uue, tsedeeritud lepingu läbi. Et vana lepingu kustumist konstateerida, selleks pidi Kohtupalatil tõendus olema, et Kaubandus- ja Tööstusministeeriumist kõrgem asutus endise lepingu tühistamiseks ja selle asetamiseks uue läbi luba on annud. Seda luba ei ole käesoleval korral mitte ette pandud ja seega on Kohtupalat Hanke- ja Tellimisseaduste §§ 178, 179 ja 180 õigest ja otsekohesest mõttest oluliselt kõrvale kaldunud. Edasi leiab Kohtupalat, et firma „Kosmose“ ja Helsingi Rahvusvahelise Ekspordi ja Kaubandusühisuse vahel 28. detsembril 1919 a. sõlmitud leping on Kosmoselt tsessio teel Kaubandus- ja Tööstusministeeriumile üle läinud. Kuid Kosmose ettepanek tsessiot sõlmida (leht 22 Rahukogu t.), väliskaubanduse nõukogu otsus selle üle (leht 47 Rahukogu t.) ning teade tsessio ettepaneku vastuvõtmise üle (leht 27 Rahukogu t.) lähevad oma olulistes osades, s. o. asjade ja hindade suhtes suuresti üksteisest lahku. Omas ettepanekus pakub „Kosmos“ üle võtta lepingut 10.000 kasuka peale (kuna leping on tehtud 10—20.000 kasuka peale, siis on pakutud tsessio mitte terve leping, vaid kõiges lepingu ühe osa peale) 2% vahekasu ja 709.500 Soome marga eest. Väliskaubanduse nõukogu lubab omas otsuses mitte lepingut üle võtta, vaid ainult kasukaid, ja neidki kõiges 5000 tükki, poole vähemal arvul kui pakutud: „ülevõtta 5000 kasukat“. Lõpuks Kaubandus-Tööstusministeeriumi teade, õigem vastu-ettepanek, „lepingut üle võtta 5000 lambanahkse kasuka peale ja kasukate arvel Inglise valuutas 5500 naelsterlingi välja maksta, kus juures lepingu täitmise viimane tähtaeg 10. veebr. 1920 a.“ Nii ei ole poolte vahel nende andmete põhjal ei tsedeeritava lepingu enese, ei kasukate arvu, ei hinna ega valuuta suhtes ühtmeelt ega kokkulepet olemas, rääkimata veel sellest, et vii-

mane vastuettepanek sugugi väliskaubanduse nõukogu otsusele ei vasta. Kõike seda tähelepanemata jättes ja osalt arusaamatustega seletades on Kohtupalat oluliselt rikkunud Balti Tsiiviilõiguse §§ 3131 ja 2990 määrusi. —

Edasi tuleb õigeks võtta kassaatori väidet, et kostja on saanud nõudja käest kasukate eest Rootsi kroone, mitte aga Soome marke. Seda näitab: 1) Eesti panga tunnistus (leht 26 Rahukogu t.); 2) kostja ettepanek 30. IV. 1920 a. kasukate tellimiseks ette saadud 149.000 Rootsi krooni likvideerida (leht 10 Rahukogu t.) ja 3) kostja seletuskiri selle nõude vastu (leht 13 Rahukogu toim.). Ekslik on seega ja käib Ts. Kp. S. § 339 ja 456 määruste vastu, kui Kohtupalat arvab, et „Kosmos“ pidi saama ja sai Soome raha ja et poolte rahalise vahekorra juures ei tohi Rootsi raha kursi arvesse võtta, vaid peab arvestama Harju panga poolt antud garantii kohustuses üles tähendatud Soome markade kursiga. Siin juures on Kohtupalat tähelepanemata jätnud, et panga garantii määrab ära kindlustuse kohustused ainult panga ja nõudja vahel, mitte aga kostja ja nõudja vahel ja et panga garantii pidi kestma ainult kuni 1. märtsini 1920 a. (leht 25 Rahukogu t.). Ka peale 1. märtsi 1920 a., kui Harju panga garantii juba lõpnud oli, ei ole kostja oma lepingut nõudja vastu täitnud ei ka kõiki ette saadud Rootsi kroone nõudjale tagasi annud. Alles 5. ja 22. juunil 1920 a. on kostja 72.483 R. krooni tasunud tagasimaksu päeva kurriga Eesti rahas, kuna Kaubandus-Tööstusministeeriumi andmete järele tasumata — 76.517 Rootsi krooni (leht 28 Rahukogu toim.). Et lepingu täitmatajätmisses ja ette saadud kroonide mittetasumises, nõudja arvamise järele kostja viivituses ja süüdi, võis nõudja kostja käest veel saadaolevaid Rootsi kroone ehk nende mittemaksmise puhul nende eest kõrgemat päevakursi Eesti rahas nõuda ning peale selle veel lepingu tühistamist taotada. — Hanke- ja tellimislepingud valitsuseasutustega peavad kirjalikud olema. Kirjalikkude tõenduste asemele ei või tunnistajate ütelused astuda. Kui Kohtupalat — nähtavasti nõudja voliniku sellekohaste vastuvaieluste peale — oma otsuse põhistes 22 punktis kirjutab, et tunnistajad ainult seda seletasid, mis ka ilma selleta loogiliselt asja andmetest järgneb, siis ei ole Kohtupalat sellega küll veel mitte Ts. Kp. S. § 409 rikkunud, nagu kassaator seda arvab. Kõigest eelpool öeldud järgneb, et Kohtupalati otsus 8. maist 1924 a. selles asjas seadusejõusse jääda ei või ja tühistada tuleb. —

Asudes kaebuste lahendamisele Kohtupalati määruse peale 12. jaanuarist 1923. a. tempelmaksustamise ja trahvimise pärast, leiab Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kaebus selles osas, mis puutub Helsingis 28. detsembril (ja mitte 20. delis., nagu kirjutavad Rahukogu ja Kohtupalat) 1919. a. firma „Kosmose“ ja Rahvusvahelise Ekspordi ja Kaubandusühisuse vahel sõlmitud lepingutesse, rahuldada tuleb. Selle lepingu dokument (leidub kuvääri sees Kohtupalati akti algul) on Eestis tarvitusele võetud tema ettepanekuga kohtusse ja pakkumisega teda tsessio teel üle võtta. Ta käib sellepärast Eestis maksustamise alla Tempelmaksu Seaduse § 2 punkt a põhjal. Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi ametnikkude suhtes tuleb aga Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta. Ametnikke ei saa tempeimaksu määrustest üleastumise pärast tsiiviilkohus mitte trahvida, vaid nende ülemus ja Kohtupalati otsus nende kohta on õige. — Linkvisti voliniku vann. adv. A. Peeti kaebus Linkvisti trahvimise ja maksustamise pärast 5000 kasuka kohta käiva lepingu tsedeerimise eest tuleb ka rahuldada järgmistel põhjustel: 1) Kasukate müügihind oli 1300 Eesti marka, mis 5000 kasuka juures 6.500.000 marka välja teeks, ja mitte 9.000.000 marka, nagu kohtupalati poolt maksustamise ja trahvimise aluseks

võetud; 2) Kohtupalat pani Linkvistile tempelmaksu ja trahvi peale arvamisel olles, et leping 5000 kasuka peale Linkvistilt kui firma „Kosmose“ esitajalt tõe poolest Kaubandus- ja Tööstusministeeriumiie üle anti ja viimase poolt ka vastu võeti. Kuna Riigikohus Kohtupalati otsuse nõudeosas tühistab selle oletuse all, et lepingu üleannet, tsessiot ei olnud ja ainult katsed selleks tehti, kus ettepanek ja vastuettepanek hoopis lahku läksid, siis ei või ka selle tsessio eest pealepandud tempelmaks ja trahv püsima jääda. Muus osas tuleb aga Linkvisti ja Pinkovsky voliniku vann. adv. Peeti kaebus tagajärjeta jätta sel põhjusel, et meil Eestis okkupatsiooniaegne Tempelmaksu seadus maksab. Eriti on Eesti seadusandlus seda maksvust tunnistanud, muutes ja kõrgendades Saksa okkupatsiooni tempelmaksu seaduse tariife (R. T. nr. 141/142 1920. a.).

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: 1) Kohtupalati otsus 8. maist 1924. a. selles asjas Balti Tsiviilõiguse § 3131 ja 2990, Valitsuse Hanke- ja Tellimislepingute Seaduse § 178, 179 ja 180 ning Tsiviil Kohtupidamise Seaduse § 339 ja 456 rikkumise pärast tühistada ia asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohju koosseisus; 2) Kohtupalati määrus 12. jaanuarist 1923. a. — välja arvatud need osad, mis puutuvad Gustaw Linkvisti ja Vilhelm Pinkovsky'le 13.000 marga tempelmaksu ja 130.000 marga tempeltrahvi pealepanemisesse ning Otto Sepale Rahukogu poolt peale pandud maksu ja trahvi äramuutmisesse — Tempelmaksu Seaduse § 2 punkt a ja Ts. Kp. S. § 339 rikkumise pärast tühistada ja Kohtupalatile tagasi saata uue määruse tegemiseks.

Nr. 49.

TSIVIIL-OSAKOND.

20. novemaryl 1924. a.

Priidik Randfeldti voliniku vann. adv. V. Pezoldi kassatsioonl kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 2. oktoobrist 1923. a. P. Randfeldti kaebuse asjas Tallinna-Haapsalu Kreposti jaoskonna ülema otsuse peale Minna Randfeldti nimele kinnisvara mitekinnitamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

7. aprillil 1907. a. sõlmisid Jaan Koppel ja tema tütar Minna, mehe järele Randfeldt, Haapsalu notaariuse K. Niebergi juures reg.Nr. 247 all kinkimise lepingu, millega esimene kinkis viimasele Haapsalu linna obroki krundi krep. Nr. 424 ühes ehitustega ja õiguste ning kohustustega. Lepingu § 2 tähendatakse, et krunt on

juba üle antud kingituse saaja Minna Randfeldtile. Lepingu § 5 jätavad lepingu osalised kingitusesaaja mehele, kinkija väimehele, Priidik Randfeldtile õiguse samme astuda kinkimise lepingu kreposteerimiseks ja kreposti akti saamiseks.

1. augustil 1923. a. s. o. enam kui 16 aastat hiljem, esitas Priidik Randfeldt selle lepingu Tallinna-Haapsalu Rahukogu juures asuvale Kreposti jaoskonnale ühes palvega lepingut kreposteerida ja kreposti akti välja anda. Selle palve jättis Kreposti jaoskonna ülem tagajärjeta, leides, et ettepannud kingitusleping, kui 9. aprillil 1907 a. sõlmitud, ära aegunud on. — Kreposti jaoskonna ülema määruse peale andis Priidik Randfeldt Tallinna-Haapsalu Rahukogule kaebuse, milles palus kaebatud määrust ära muuta ja tunnistada ettepannud lepingut kreposteerimisele kuuluvaks. — Määrusega 2. oktoobrist 1923. a. Rahukogu jättis Priidik Randfeldti kaebuse tagajärjeta, leides, et õiguste sissekandmisel kreposti raamatutesse tuleb käsitada nende õiguste jõu kohta maksvaid materiaalseadusi. B. E. S § 3618 ja 3620 järele kõik nõudmised, mis ei ole teatud aja jooksul ette pandud täitmiseks, loetakse kustunuks. Niisuguseks õiguseks tuleb ka lugeda B. E. S. § 3014 ette nähtud isiklik nõudmine kinnisvara kreposteerimise üle. Kui vaieluse protsessis ühe poole mitte-vastuvaidlemise puhul kohtul ei ole õigus ex officio aegumise küsimust üles tõsta (Ts. Kp. S. § 706), siis sünnib see presumeerimisel, et pool loobub sellest vaielusest, niisama, nagu ka muudel juhtumistel vastuvaieluse puudusel (nõudmise suuruse kohta) kohus tunnistab õiguse olevaks, oma otsusega seda õigust kinnitades. Seda õigust aga ei ole kohtul, kui ta talitab mitte-vaieluse korras. Oletades, et kreposteeritavaks tulevad lugeda ka aegunud lepingud, sattume niisugusesse vastolusse, et kahepoolsete lepingute kreposteerimise juures ühe poole õigused omandavad jõu, teise poole õigused, näituseks ostuhinna väljamaksmise kohustus müüjale, jääb aegunuks.

Rahukogu määruse peale on Priidik Ranfeldti volinik vann. adv. Valter Pezold annud Riigikohtule kassatsiooni kaebuse, milles palub tühistada kaebatud Rahukogu otsust Ts. Kp. S. § 706, Not. Sead. § 340, 344 ja 352 ning B. E. S. § 3014, 3618 ja 3620 rikkumise pärast ja asi tagasi saata Rahukogule uueks otsustamiseks.

Prokuröri arvamise ära kuulunud leiab Riigikohus Priidik Randfeldti voliniku van. adv. V. Pezoldi kassatsiooni kaebuse põhjendatud olevat järgmistel kaalutlustel:

Kõige pealt tekib küsimus, kas on Kreposti jaoskonna ülemal õigus üles võtta ex officio aegumise küsimust? Not. S. § 352 on üles loetud nõudmised, mida ainult (лишь) peab arvesse võtma Kreposti jaoskonna ülem kreposteerimise palvete läbivaatamisel; kreposteerimise palve, ehk selle aluseks pandud aktis ära tähendatud õiguse aegumine nende nõudmiste hulgas ettenähtud ei ole, millest juba järgneb, et aegumise küsimuse ülesvõtmiseks Kreposti jaoskonna ülemal puudub seaduslik alus. Edasi tuleb tähendada, et aegumise instituut ei sisaldu mitte ainult Rahukogu poolt tsiteeritud § 3618 ja 3620 vaid veel teisi määrusi, milles ettenähtud asjaolude esilolemise seisma paneb ehk katkestab aegumise aja jooksul, ülesseades sellega tegelikult teisi aegumise tähtaegu, kui § 3620. (§§ 3620, 3629, 2624). Kui kreposti jaoskonna ülem võiks tõsta aegumise küsimust, siis, peaks ta ka tarvitusele võtta võima kõiki aegumisesse puutuvaid määrusi, milleks tal puudub aga võimalus, näit. kui kreposteerimist paluja väitab, et vastane pool on kreposteerimisega alati nõus olnud ja selle tõenduseks tunnistajad üles annab ehk lihtsa kirja ette paneb. B. E. S. § 3634 põhjal katkestab aeguva õiguse tunnistamine kohustatud isiku (Schuldner) poolt aegumise aja jooksul, järjekulult peab sarnast asjaolu aegumise küsimuse lahendamisel arvesse võetama. Kreposti jaoskonna ülemal puudub aga võimalus tunnis-

tajaid üle kuulata ja isegi lihtsat kirja arvesse võtta (Not. Sead. § 344 p. 2). Rahu-
kogu on vastollu sattunud Not. Sead. § 352 ja Ts. Kp. S. § 706 otsekoheise mõttega,
seletades, et see viimane seaduse paragrahv on maksev ainult kohtulisel asjade aru-
tamisel nõude korras ja kreposti jaoskonna ülem kreposteerimise palvete läbivaata-
misel võib tõsta aegumise küsimust.

Lõpuks leiab Riigikohus tarviliku olevat puudutada Rahukogu poolt üles-
võetud kinnistu võõrandaja nõude, näit. kinnistu müüjale kuuluva ostuhinna aegumise
küsimust. Oletame, et kinnistu müüjale anti välja ostuhinna katmiseks obligatsioon,
milles temale ühes õigus anti seda obligatsiooni Kreposti jaoskonnale esitada ingros-
seerimiseks. Niisugune obligatsioon võib ingrosseeritud saada selle järele, kui ostu-
müügi akt on Kreposti jaoskonnale esitatud ja kinnistu uue omaniku nimele krepos-
teeritud, sest viimane on võlgnik, kelle kinnistu peale peab obligatsioon ingrossee-
ritama. Ei kreposte ri ostja kinnistut mitte oma nimele, siis võib müüja obligatsiooni
omanikuna seda temalt nõuda tarvilikul korral kohtu teel, ja see nõudmise õigus
käib aegumise alla üleüldisel alusel. Peale selle on obligatsiooni omanikul nõude
õigus kinnistu ostja vastu obligatsiooni enese põhjal, ei ingrosseeri müüja seda mitte
siis võib ka see kui ingrosseerimata nõue (B. E. S. § 3636) aeguda.

Kõigil neil põhjustel leidis Riigikohus, et kaebatud Tallinna-Haapsalu Rahu-
kogu määrus ei või jõusse jääda Not. Sead. § 352 ja Ts. Kp. S. § 706 rikkumise
pärast ja **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada ja asi samale Rahu-
kogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus. —

Nr. 50.

KRIMINAAL-OSAKOND.

16. jaanuaril 1924. a.

*Jaan Tomp'i kaitsja vann. adv. O. Strandmann'i kassatsioonikaebus Kohtupalati
otsuse peale 17. juulist 1923 a. J. Tomp'i süüd. N. S. § 1034^a p. 3 põhjal.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu
prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtu-
aluse Jaan Tomp'i kaitsja vann. adv. Otto Strandmann'i kassatsioonikaebus tuleb
rahuldada.

Kohtupalat on küsimuslehes ülesseatud küsimuse järele kohtualuse Jaan
Tomp'i süüdi mõistnud selles, et tema Tallinnas 15. oktoobril 1921 a. teadvalt laotas
trüki kaudu Tallinna-Haapsalu Rahukogu tegevuse kohta valetateid, mis äratasid rahva
seas rahulolematust ja vaenulikkust kohtu vastu, mahutades tema vastutaval toimetusel
Tallinnas ilmuvasse ajalehte „Vaba Maa“ nr. 274 — 15. okt. 1921 a. teadmata autori kirja-
tüki „Vene-Balti laevatehase saatus“, milles mõistetakse hukka Tallinna-Haapsalu Rahu-

kogu keeldumine rendilepingut Inglis-Balti laevatehase ja mehaanika-aktsiaseltsi ja Vene-Balti laevatehase hooldajate vahel kinnistamast, sest „Rahukohtu lepingu kinnitamatajätmise põhjused on kõik aluseta ja otsitud”, missugune ajalehe number on tellijatele laiali saadetud ja müügile välja lastud.

Rahukogu otsuse motiivides (millega Kohtupalat ühineb) on veel ette toodud, et „selle põhjendamata ja ebaõige teate laialilaotamist tuleb Tallinna-Haapsalu Rahukogu kohta haavavaks lugeda jne.” ja et kohtualune on ilma „kontrolleerimata” kirjatükis avaldatud mõtted ja teated, mis enestes haavavat iseloomu Rahukogu kohta sisaldavad, laiali laotanud. See süütegu on kohtu poolt kvalifitseeritud N. S. § 1034⁴ p. 3. järele.

See kvalifikatsioon on ekslik, sest kohtu poolt tõeksvõetud ja kohtualusele Tomp'ile süüks pandud tegu ei sisalda eneses kuriteo tunnismärke, mis ette nähtud N. S. § 1034⁴ p. 3.

N. S. § 1034⁴ p. 3 karistab ainult niisuguste valeteadete laialilaotamist trükis, mille kohta laialilaotaja teadis, et need teated tõesti valed on (zavjedomo lozhnõja svjedenija). Seda, et kohtualune Tomp oleks teadnud, et need teated, mis ta trükis Tallinna-Haapsalu Rahukogu kohta laiali laotas, tõesti valed on, pole kohus ei oma küsimuses konstateerinud ega otsuse motiivides ette toonud. Küsimuses on kohus konstateerinud, et ainult laialilaotamine teadlikult sündis, kuna motiivides on tähendatud, et see „põhjendamata ja ebaõige“ teade ilma kontrolleerimata kohtualuse poolt laiali laotati.

Kohtualuse Jaan Tompi tegu, ilma kindlaks tegemata ja konstateerimata, et temale teada oli, et need teated, mis ta trükis laiali laotas, tõesti valeteaded olid, N. S. § 1034⁴ p. 3 alla viies, rikkus Kohtupalat mainitud paragrahvi.

N. S. § 1034⁴ p. 3 karistab teadlikkude (zavjedomo) valeteadete laialilaotamist trükis valitsusteasutuste, ametnikkude, sõjaväe ja sõjaväe-osade tegevuse kohta. Kohtuasutustest selles paragrahvis juttu ei ole ja kohtuid valitsuseasutuste all mõista, nagu seda Kohtupalat teeb, ei ole õige. Meie Põhiseadus tunnistab kohtuvõimu lahutatuks valitsusevõimust ja samuti teeb vahet kohtu- ja valitsusevõimu vahel, kohtu- ja valitsusasutuste vahel maksev Nuhtlusseadus, nagu seda näha on sellekohaste paragrahvide tarvitatavast redaktsioonist — nagu näit. N. S. § 283.

Valitsuseasutuste all kohtuid (Tallinna-Haapsalu Rahukogu) mõistes, on Kohtupalat N. S. § 1034⁴ p. 3 õiget mõtet ekslikult tõlgitsenud ja seda paragrahvi rikkunud.

Otsuse motiivides nimetab kohus kohtualuse poolt laialilaotatud ebaõiged ja põhjendamata „teated ja mõtted” haavavateks Rahukogule; haavavate valeteadete ja mõtete laialilaotamine trükis on ette nähtud U. N. S. § 533, mitte aga N. S. § 1034⁴ p. 3, milles kohus kohtualuse Tomp'i süüdi on mõistnud. Sellega on rikutud Kr. Kp. S. § 797.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 912 ja 928 juhtnööriks võttes **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus 17. juulist 1923. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 51.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23. jaanuaril 1924 a.

Jaan Kesleri kaitsja vann. adv. Temanti ja August Mikkeri kaitsja vann. adv. abi Eriku kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 3. oktoobrist 1923. a. Jaan Kesleri süüd. N. S. § 1610. 3. jao ja 1609. 4. jao ja August Mikkeri süüd. N. S. § 1610. 2. jao järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, kohtualuse Jaan Kesleri kaitsja vann. adv. J. Temanti seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuste Jaan Kesleri ja August Mikkeri kaitsjate vann. adv. Temanti ja vann. adv. abi Eriku kassatsiooni kaebused tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

A. Jaan Kesleri kaitsja vann. adv. Temanti kassatsiooni kaebuse kohta:

1) Tunnistajate Oskar Paruni ja Karl Esmanni ettekutsumata jätmisega on oluliselt rikutud Kr. Kp. S. § 879¹. Tunnistaja Oskar Parun on üle kuulatud ainult eeluurimisel (lhk. 107), sest et ta ei ilmunud Rahukogusse asjaarutamisele kutse mitte-kättesaamise tõttu. Selle peale vaatamata, et tema elukoht (Tallinna linn), nagu selgub kohtuistungis protokollist (lhk. 105), oli kindlaks tehtud ja kohtualuste kaitsjad palusid asjaarutamist edasi lükata ehk tunnistaja Paruni seletused tähtsuse- tuks tunnistada, määras Rahukogu, tunnistaja Paruni ilmumatus seaduslikuks tunnis- tada, tema seletus tarbekorral avaldada ja asi arutada. Istungil avaldati tunnistaja Paruni seletus ja selle läbi on oluliselt rikutud Kr. Kp. S. § 626, mis keelab eel- uurimisel antud tunnistajate seletusi asjaarutamisel avaldada, kui need tunnistajad kutse mitte-kättesaamise tõttu ei ilmunud asjaarutusele, aga nende elukoht asub Eesti Vabariigi piirides, ja seda rohkem, veel samas linnas, kus asub ka kohus. Juba selle vea parandamise mõttes oleks Kohtupalatil tarvilik olnud tunnistaja Parun Kohtupalati ette kutsuda ja üle kuulata, liiatigi et kohtualuse Kesleri kaitsja oma apellatsioonikaebuses sellekohase palve on avaldanud. Siiski on Kohtupalati selle- kohase määruse põhjal tunnistaja Parun ette kutsumata jäetud, „et teda selleks otstarbeks üle kuulata ei saa, et tema kohtu-uuriija juures on valetanud, sest et sar- naste küsimuste ettepanemine tunnistajatele mitte lubatud ei ole“ (lhk. 11 m. k.). Järjelikult on Kohtupalat tunnistanud, et tunnistaja Paruni eeluurimisel antud sele- tus ei tarvita kontroleerimist kohtute poolt, kuna Kr. Kp. S. § 721, 722, 724 ja 726 kahtlemata nõuavad seda kontroleerimist. Neil põhjustel puudus Kohtupalatil täiesti seaduslik alus oma otsust osalt ka selle tunnistaja seletuse peale rajada.

Kesleri apellatsioonikaebusest selgub, et temal oma vahi all viibimise tõttu puudus võimalus Rahukogule neid dokumente ette panna, milledest selguks, et

kinnitatud varandus oli rohkem kui kahevõrra niipalju väärt, kui see oli kinnitatud, ja sellepärast palus, lubades neid dokumente Kohtupalati istungil ette panna, tunnistaja Esmanni nende dokumentide kohta täiendavalt üle kuulata. Kohtupalati määrusega (lhk. 11 m. k.) on apellaatori palve tunnistaja Esmanni ülekuulamise suhtes tagasi lükatud, „sest Esmann on Rahukogus üle kuulatud, asjaolud, mille tõenduseks Esmanni üle kuulata palutakse, ei ole tähtsad ja ei kuulu uuesti ilmsikstulnud asjaolude liiki, mida kaebajal Rahukogus võimalik ei olnud selgitada, ja ülekuulatud tunnistaja uuesti ülekuulamine on seotud kulude ja raskustega“. Silmas pidades, a) et tunnistaja Esmann elab Tallinnas (Rahukogu istungi prot. lhk. 104, m. k.), mille tõttu kuludest ja raskustest, millega oleks seotud olnud tema väljakutsumine, juttu ei võiks olla, b) et Kohtupalat omal istungil võttis vastu kohtualuse Kesleri kaitsja poolt ettepanud dokumendid kinnitatud varanduse väärtuse üle nähtavasti tunnistades, et kohtualuse kaitsja kavatses nende dokumentide läbi ümber lükata Rahukogu otsuse peamotiivi, et kinnitatud varanduse väärtus oli palju vähem, kui see varandus oli kinnitatud, kuna Kohtupalat oma otsuses motiveerib nende dokumentide tähtsusetust osalt sellega, et viimased erateel ja väljaspool kohtukontrolli valmistatud ja sisaldavad eneses tunnistaja tõendusi väljaspool kohut, on kohus sellega vastolusse sattunud oma määrusega, millega Kesleri kaitsja tunnistaja Esmanni täiendava ülekuulamise palve tagasi lükati.

Kuigi Tallinna linnas elavate tunnistajate Tambergi, Roopi, Kreisbergi ja Rasumovi kohta ei võiks juttu olla sellest, et nende ettekutsumine täiendavaks ülekuulamiseks oleks seotud kulude ja raskustega, siiski arvesse võttes, et Kohtupalat on nende seletusi tähtsusetuks tunnistanud, mis asja sisu kohta käib ja kassatsioonikorras arutusele ei tule, leiab Riigikohus, et mainitud tunnistajate mitte-ettekutsumisega pole oluliselt rikutud Kr. Kp. S. § 879¹.

2) Rahukogu istungi protokollist (lhk. 109) selgub, et juba tol ajal kerkinud üles küsimus, kas tulekahju ei juhtunud rikkiläinud elektriühenduse läbi, kuid Kohtupalat on Kesleri kaitsja palve (lhk. 12), selle küsimuse lahendamiseks asjatundjaid ette kutsuda ja üle kuulata, tagasi lükanud, toetudes Kr. Kp. S. § 578 ja 557 peale, ja ignoreerides, et see küsimus tekkis alles kohtuistungil. Selle peale vaatamata on Kohtupalat selle küsimuse eitavalt otsustanud, motiveerides, „et ei saa kuidagi oletada, et tuli elektrijuhtmeist seitsmel kohal korraga lahti oleks pääsnud ja et elektrijuhtmed pööningul vähemalt seitsmest kohast lael olevat saepuru puudutanud, missugune asjaolu ülevaatusel mitte tähelepanemata ei oleks jäänud, kui niisugune juhtmetevõrgu loomine ülepea mingisugusel põhjusel tarvilik võiks olla“ (lhk. 45 m. k.). Vastupidi aga tõendab kriminaalametnik Mölder, et kas tuli võis elektritraadidest tekkida — seda küsimust pole juurdlusel käsitletud ega tea, kas traadid olid torudes (Rahukogu istungi protokoll lhk. 109). Järjekult puudusid Kohtupalatil selle küsimuse lahendamiseks niihästi objektiivsed andmed kui ka asjatundjate arvamine (Kr. Kp. S. § 766), ja asjatundjate ettekutsumise küsimus on lahendatud Kr. Kp. S. § 879¹ rikkumisega.

3) Kohtupalati poolt Kesleri ja Mikkeri kohta ülesseatud küsimusi võrreldes leiab Riigikohus, et Kohtupalat on õigeks võtnud, et süütamine on toime pandud mitte isiklikult Mikkeri poolt, vaid seda on teinud Kesler või keegi teine tema kaastest, selgitamata jättes, kes see kolmas isik oli, kelle läbi Kesler süütamise korda saatis. Kohtupalati otsuse motiividest selgub, et Kohtupalat ühineb Rahukogu otsuse motiividega selles mõttes, et rentnikud Kesler ja Mikker on ettekavatsetud plaani

järele „Kajak'u“ sütitamise toime pannud. Sellega on Kohtupalat vastolusse sattunud enesega: Kesleri kohta ülesseatud küsimuse peale antud vastusest selgub et Kohtupalat jätab lahtiseks, kas on Kesler ise või keegi kolmas isik sütitamise toime pannud, kuna motiividest tuleb järeldada, et seda on teinud Kesler. Selle läbi on rikutud Kr. Kp. S. § 751, 758 ja 892.

4) Kr. Kp. S. § 687 rikkumisega ei ole tegemist, seda rohkem, et kohtustungil tunnistaja Ventsel (lhk. 109 m. k.) tõendas, et „Kajaku“ hoone oli kinnitatud 1 miljoni marga peale.

B. Kohtualuse August Mikkeri kaitsja vann. adv. abi Eriku kassatsioonikaebuse kohta.

1) Kassaator, kes välja läheb sellest, et politseiametniku Mölderi poolt kokseatud koha-ülevaatuse protokoll ei saa aluseks võtta tulekahju tekkimise põhjuste küsimuse lahendamisel, leiab, et Kohtupalat on tunnistajad Karl Esmanni, Kreitsbergi ja Rasumovi ning asjatundjad seadusevastaselt ette kutsumata jätnud, sest Esmann, kui „Kajaku“ ehitaja, ja Rasumov, kui esimene kustutaja, võiksid seletust anda elektriseseade ja juhtmete kohta, kuna Kreitsberg võiks seletada, et katusetööde juures tarvitusel olid asitõenduses oleva kannu sarnased karboleumiga kannud, mis lael seisid; nende seletuste põhjal oleks asjatundjatele võimalus antud selgitamiseks, kas tuli võis elektri juhtmeist alata. Sellekohasest Kohtupalati määrusest selgub, et Mikkeri kaitsja palve on tagasi lükatud järgmistel põhjustel: a) et kohtualuse süü läbi pole omal ajal neid täiendavaid küsimusi tunnistajatele ette pandud, b) et need täiendavad asjaolud on asja kohta tähtsusetu; c) et mainitud tunnistajate ettekutsumine on seotud kulude ja raskustega ja d) et asjatundjate ettekutsumis-palve on avaldatud peale § 557 ettenähtud tähtaja möödumist. Kr. Kp. S. § 879¹ lubab täiendavaks ülekuulamiseks välja kutsuda tunnistajaid ja eksperte, kui Kohtupalat omalpoolt seda leiab tarviliseks või kui pooled sellekohase palve avaldavad ja selleks takistusi ei ole. Käesoleval juhtumusel elavad tunnistajad Esmann, Kreitsberg ja Rasumov Tallinna linnas ja mingisugustest raskustega kuludest, mis ettekutsumise läbi võiksid tekkida, ei või juttu olla; teisi takistusi ei ole Kohtupalat ette toonud. Ehk küll Kohtupalat on seisukohale asunud, et neil asjaoludel, millede kohta palutakse tunnistajaid Esmanni, Kreitsbergi ja Rasumovi täiendavalt üle kuulata, ei ole tähtsust, leiab Riigikohus, et Kohtupalat on rikkunud Kr. Kp. S. § 879¹ selle läbi, et ta oma seisukohta millegagi ei ole motiveerinud.

Mis aga puutub asjatundjate ettekutsumisse, siis tuleb konstateerida et alles Rahukogu istungil on üles kerkinud küsimus, kas ei olnud tulekahju tekkimise põhjuseks rikkiläinud elektriühendus, ja tunnistaja politseiametnik Mölder, kes koha ülevaatuse toimetanud, seletanud Rahukogus, et tema pole seda küsimust juurdlusel käsitlenud, ega tea, kas traadid olid torudes. Sellest seisukohast välja minnes leiab Riigikohus, ei käesoleval juhtumusel on Kohtupalat ekslikult tarvitanud Kr. Kp. S. § 557, sest et ekspertide ettekutsumise küsimus oli tarvis lahendada Kr. Kp. S. § 557 põhjal; järjekult on ka asjatundjate kohta rikutud Kr. Kp. S. § 879¹.

2) Tunnistaja Paruni suhtes on rikutud Kr. Kp. S. § 626 ja 879¹ (vaata A, p. 1).

3) Kr. Kp. S. § 688. ja 689. rikkumisega ei ole käesolevas asjas tegemist, sest et kassaator ei palunud apellatsiooni kaebuses ega Kohtupalati istungil täiendavat koha ülevaatust toimetada ehk koha peale välja sõita, ja kohus oma poolt ei pidanud tarviliseks seda teha.

4) Ka pole rikutud Kr. Kp. S. § 766. selle läbi, et Kohtupalat oma otsuses ära ei tähendanud, et „Kajaku“ varandus oli kinnitatud „E. K. S-is“ ainult Kesleri nime peale; kohtuotsusest selgub täiesti, et kõik „Kajakus“ olev varandus on Mikkeri nõusolekul kinnitatud.

5) Kohtupalati otsusest on näha, et Mikkeri suhtes süüdimõistev otsus põhjeneb mitte ainult tema rahakitsikusel ja tema kohta ülesseatud küsimuse formuleerimise vastu ei vaieldud Mikker ega tema kaitsja, mille pärast Kr. Kp. S. § 892, 797., 751. ja 754. rikkumisest ei või juttu olla.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 912 juhtnööriks võttes otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus 3. oktoobrist 1923. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 52.

KRIMINAAL-OSAKOND.

1. märtsil 1924. a.

Peter Jentsi kassatsioonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 7. juunist 1923. a. P. Jentsi süüd. Akts. Sead. § 1110. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et P. Jentsi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

1) Rahukohtunik mõistis P. Jentsi süüdi Akts. Sead. § 1111. põhjal ja määras temale karistuse tingimisi. Rahukogu, kes asja Jentsi apellatsioonikaebuse põhjal arutas, leidis Jentsi süüdi olevat kergema iseloomuga kuriteos, nimelt Akts. Sead. § 1110. järele, ja määras karistuseks rahatrahvi. Tingimisi võib süüdi mõista, kui kaebealune on karistatud arestiga või kinnipidamisega türmis või kindluses. Rahatrahviga karistamise korral tingimisi süüdi mõista ei ole võimalik (Tingim. Süüdimõistm. Seadus § 1 R. T. 1920. a. nr. 119/120). Sellepärast ei võinud Rahukogu Jentsile karistusena rahatrahvi määrates seda karistust tingimisi määrata.

2) Põhjus, mis pärast Rahukogu palutud tunnistajad välja kutsumata jättis, on ära näidatud vastavas kohtumääruses, mis vastab Kr. Kp. S. § 159. nõuetele.

3) Rahukogu tegi kindlaks, et kaebealune Jents müüs õlut oma kaupluses, mis pärast tema tegu õieti Akts. Sead. § 1110. alla on viidud.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 174. juhatusel otsustas Riigikohus: Peeter Jentsi kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 53.

15./22. märtsil 1924. a.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

1) Paul Voiko kaitsja vann. adv. F. Karlsoni, 2) August Isoki, 3) Eduard Kokkuta ja August Vellmanni kaitsja vann. adv. K. Grau, 4) Eduard Kanguri kaitsja vann. adv. J. Sepp'a, 5) Heinrich Lamburi ja Rudolf Krausbergi kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 31. okt. 1923. a., süüd. Voiko't N. S. § 13—2 j., 495, 354—3 j. p. 1., 373—1 j., 354—3 j. p. 2, 362; Isoki ja Kokkutat N. S. § 13—2 j., 495, 354—3 j. p. 1., 373—1 j., 362; Vellmanni — N. S. § 13—2, 495, 354—3 j., 373 p. 1.; Kanguri — N. S. § 13—2 j., 495, 354—3 j. p. 1., 354—3 j. p. 2, 1666—1 j., 1671 p. 3, R. N. S. § 175 p. 3; Lamburi N. S. § 13—2 j., 495, 354—3 j. p. 1., 373 p. 1., 354 j. 3 p. 2 ja Krausbergi N. S. § 13, 495, 362 järele.

Asja esituse, kohtualuse Voiko, Isoki, Lamburi, Kokkuta, Vellmanni, Krausbergi ning Kanguri kaitsjate vann. adv. Karlsoni, Grau ja Sepp'a ning eraadv. Suitsu seletused ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et kaevatud Kohtupalati otsus tuleb osalt tühistada, nimelt karistuse määramise suhtes N. S. § 373 põhjal ja Vabariigi Raudtee-valitsuse kasuks Eduard Kokkutat sissenõutava Lepasaare puulao puudujäägi arvel 138 000 mk. 23 kantsülla eest, muus osas aga Kohtupalati otsus jõusse jätta.

Kohtupalati otsusega 31. oktoobrist 1923. a. on süüdi tunnistatud 1) Paul Voiko ja August Isok selles, et nemad, olles ise riigiametnikkudena raudtee puude vastuvõtmise komisjoni liikmeiks, seadsid ühes teise isikuga, talitades ühise ettekavatsetud plaani järele, 8. veebruaril 1921. a. Võru maakonnas, Pimscha jaamas, kokku raudteele muretsetud puudevastuvõtmis-akti nr. 36, missuguses aktis meelega 4,1 kantsülda puid, väärtuses alla 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendasid, kui tegelikult oli vastu võetud ja missuguse akti põhjal eraisikule raha välja maksti;

2) Paul Voiko ja August Isok selles, et nemad 1-ses küsimuses kirjeldatud kuriteo kordasaatmiseks rahalise kingituse vastu võtsid;

3) Paul Voiko, Eduard Kokkuta ja Hendrik Lambur selles, et nemad, olles riigiametnikkudena raudtee puudevastuvõtmis-komisjoni liikmeiks, 4-da isikuga ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, 9. märtsil 1921. a. Võru maakonnas Lepasaare jaamas raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 107 kokku seadsid, missuguses aktis meelega 6,5 kantsülda puid, väärtuses alla 50 000 marga, rohkem vastu võetuiks ära tähendasid, kui tegelikult oli vastu võetud, ja missuguse akti järele eraisikule raha välja maksti;

4) Paul Voiko, Eduard Kokkuta ja Hendrik Lambur selles, et nemad 3. küsimuses kirjeldatud kuriteo kordasaatmiseks rahalise kingituse vastu võtsid;

5) Paul Voiko, Hendrik Lambur ja August Vellmann selles, et nemad olles riigiametnikkudena raudtee puudevastuvõtmis-komisjoni liikmeiks, 4-da isikuga ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, 15. märtsil 1921. a. Võru maakonnas, Antsla raudteejaamas, raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 116 kokku seadsid, missuguses aktis meelega 6,2 kantsülda puid, väärtuses alla 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendasid, kui tegelikult oli vastu võetud, ja missuguse akti järele eraisikule raha välja maksti;

6) Paul Voiko, Hendrik Lambur ja August Vellmann selles, et nemad 5. küsimuses kirjeldatud kuriteo kordasaatmiseks rahalise kingituse vastu võtsid;

7) Paul Voiko ja Hendrik Lambur selles, et nemad, olles riigiametnikkudena raudtee puudevastuvõtmis-komisjoni liikmeiks, 3-da isikuga ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, 17. märtsil 1921. a. Võru maakonnas Pimscha raudteejaamas, raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 132 kokku seadsid, missuguses aktis meelega 25 kantsülda puid, väärtuses üle 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendasid, kui tegelikult oli vastu võetud, ja missuguse akti järele eraisikule raha välja maksti;

8) Paul Voiko ja Hendrik Lambur selles, et nemad 7. küsimuses kirjeldatud kuriteo kordasaatmiseks rahalise kingituse vastu võtsid;

9) Paul Voiko, August Isok ja Eduard Kokkuta selles, et nemad, olles riigiametnikkudena raudtee puudevastuvõtmis-komisjoni liikmeiks, 4-da isikuga ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, 25. veebruaril 1921. a. Võru maakonnas Lepasaare raudteejaamas, oma teenistusekohuste täitmisel akti nr. 70. kokku seadsid, missugusesse akti meelega väljamõeldud asjaolu mahutades, nagu oleks eraisikult selle akti järele raudtee tarvituseks $37\frac{1}{3}$ kantsülda puid, üle 50 000 marga väärtuses, vastu võetud, kuna puid selle akti järele ülepea vastu ei olnud võetud;

10) Paul Voiko, August Isok ja Eduard Kokkuta selles, et nemad 9. küsimuses kirjeldatud kuriteo kordasaatmiseks rahalise kingituse vastu võtsid;

11) Paul Voiko, August Isok ja Eduard Kokkuta selles, et nemad, olles riigiametnikkudena raudtee puudevastuvõtmis-komisjoni liikmeiks, 4-da isikuga ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, 11. aprillil 1921. a. Võru maakonnas Lepasaare raudteejaamas, oma teenistusekohuste täitmisel, akti nr. 162 kokku seadsid, sellesse akti meelega väljamõeldud asjaolu mahutades, nagu oleks eraisikult selle akti järele raudtee tarvituseks 20,2 kantsülda segapuid üle 50 000 marga väärtuses vastu võetud, kuna puid selle akti järele ülepea vastu ei olnud võetud;

12) Paul Voiko, August Isok ja Eduard Kokkuta selles, et nemad 11. küsimuses kirjeldatud kuriteo kordasaatmiseks rahalise kingituse vastu võtsid;

13) Eduard Kokkuta selles, et tema, olles Lepasaare raudteejaama ülemana riigi teenistuses, oma ametikohuste täitmisel, aja jooksul 14. veebruarist 1921. a. kuni 16. märtsini 1921. a., Lepasaare raudteejaamast Valga lattu puid saates, saatekirjas nr. 5—9 ja 12—18 meelega ning seadusevastase otstarbega 434 jooksvat sülda puid, üle 50 000 marga väärtuses, rohkem näitas, kui tõepoolest välja oli saadetud;

14) Rudolf Krausberg selles, et tema, olles riigiteenistuses, oma ametikohuste täitmisel, 4. augustil 1921. a. meelega revideerimiskomisjoni esimehele Tulp'ile ametliku telegrammi saatis, selles teadlikult tööoludele mittevastavalt ära tähendades, nagu oleks akti nr. 12. põhjal Sõmerpalu lattu 2 kantsülda kase- ja 1 kantsüld segapuid vastu võetud;

15) Eduard Kangur selles, et tema, o'les puude muretsejaks Riigi Raudtee-valitsusele ja puid vastuvõtivate riigiametnikkudega ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, nende ametnikkude kaasabil 8. veebruaril 1921. a. Võru maakonnas, Pimscha jaamas, tema poolt raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 36 kokku seadis, missuguse akti järele temale, Kangurile, puude veo eest raha maksti ja missuguses aktis meelega 4,1 kantsülda puid, väärtuses alla 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendati, kui tegelikult oli vastu võetud;

16) Eduard Kangur selles, et tema Riigi Raudtee-valitsuselt 15. küsimuses äratähendatud puude vastuvõtmis-akti nr. 36. järele kõik puude veoraha välja võttis, teades, et aktis 4,1 kantsülda puid rohkem ära oli tähendatud, kui tegelikult oli vastu võetud, kusjuures Kangur selle peetuse teel riigiraha alla 50 000 marga omandas;

17) Eduard Kangur selles, et tema, olles puude muretsejaks Riigi Raudtee-valitsusele ja puid vastuvõtivate riigiametnikkudega ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, nende ametnikkude kaasabil 9. märtsil 1921. a., Võru maakonnas Lepasaare raudteejaamas, tema poolt raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 107 kokku seadis, missuguse akti järele temale, Kangurile, puude veo eest raha maksti ja missuguses aktis meelega 6,5 kantsülda puid, väärtuses alla 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendati, kui tegelikult oli vastu võetud;

18) Eduard Kangur selles, et tema Riigi Raudtee-valitsuselt 17. küsimuses äratähendatud puude vastuvõtmis-akti nr. 107. järele kõik puude veoraha välja võttis, teades, et aktis 6,5 kantsülda puid rohkem oli tähendatud, kui tegelikult oli vastu võetud, kusjuures tema selle peetuse teel riigiraha alla 50 000 marga omandas;

19) Eduard Kangur selles, et tema, olles puude muretsejaks Riigi Raudtee-valitsusele ja puid vastuvõtivate riigiametnikkudega ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, nende ametnikkude kaasabil 15. märtsil 1921. a. Võru maakonnas, Antsla raudteejaamas, tema poolt raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 116. kokku seadis, missuguse akti järele temale, Kangurile, puude veo eest raha maksti ja missuguses aktis meelega 6,2 kantsülda puid, väärtuses alla 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendati, kui tegelikult oli vastu võetud;

20) Eduard Kangur selles, et tema Riigi Raudtee-valitsuselt 19. küsimuses äratähendatud puude vastuvõtmis-akti nr. 116. järele kõik puude veoraha välja võttis, teades, et aktis 6,2 kantsülda puid rohkem oli tähendatud, kui tegelikult oli vastu võetud, kusjuures tema selle peetuse teel riigiraha, alla 50 000 marga, omandas;

21) Eduard Kangur selles, et tema, olles puude muretsejaks Riigi Raudtee-valitsusele ja puid vastuvõtivate riigiametnikkudega ühise ettekavatsetud plaani järele talitades, nende ametnikkude kaastegevusel 17. märtsil 1921. a. Võru maakonnas, Pimscha raudteejaamas, raudteele muretsetud puude vastuvõtmis-akti nr. 132. kokku seadis, missuguse akti järele puude eest raha maksti ja missuguses aktis meelega 25 kantsülda puid, väärtuses üle 50 000 marga, rohkem vastuvõetuiks ära tähendati, kui tegelikult oli vastu võetud;

22) Eduard Kangur selles, et tema Riigi Raudtee-valitsuselt 21. küsimuses äratähendatud puude vastuvõtmis-akti nr. 132. järele teise isiku läbi kõik puude üleandmise eest makstava raha välja võttis, teades, et aktis oli 25 kantsülda puid rohkem tähendatud, kui tegelikult oli vastu võetud, kusjuures tema, Kangur, selle peetuse teel riigiraha üle 50 000 marga omandas;

23) Eduard Kangur selles, et tema Riigi Raudtee-valitsuselt 9. küsimuses äratähendatud puude vastuvõtmis-akti nr. 70. järele puude eest 250 533 marka raha

välja võttis, teades, et selle akti järele puid ülepea temalt vastu ei olnud võetud, missuguse pektuse teel tema 250 533 mk. riigiraha omandas;

24) Eduard Kangur selles, et tema Riigi Raudtee-valitsuselt 11. küsimuses äratähendatud puude vastuvõtmis-akti nr. 162 järele puude eest 117 160 mk. raha välja laskis võtta, teades, et selle akti järele puid ülepea temalt vastu ei olnud võetud, missuguse pektuse teel tema 117 160 mk. riigiraha omandas.

Süüdimõistetutele on karistus määratud Rahukogu poolt:

a) süütegude eest, mis kirjeldatud pp. 1., 3., 5., 15., 17. ja 19., — N. S. § 13. j. 2., 495., 354. j. 3 p. 1. 38 astme 1 põhjal — 1 aasta türmi;

b) süütegude eest, mis kirjeldatud pp. 7. ja 21. — N. S. § 13. j. 2., 495, 354. j. 3. p. 2., 149., 31 astme 3. põhjal — 2 aastat 9 kuud vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega;

d) süütegude eest, mis kirjeldatud pp. 9., 11., 13. — N. S. § 13., 362, 149, 31. astme 3. põhjal — 2 aastat 9 kuud vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega;

e) süütegude eest, mis kirjeldatud pp. 2., 4., 6., 8., 10. ja 12. — N. S. § 13., 373. j. 1., 149., 31. astme 4. põhjal — 2 aastat vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega;

g) süütegude eest, mis kirjeldatud pp. 16., 18. ja 20. — R. T. S. § 175. p. 3. põhjal — 4 kuuks türmi;

h) süütegude eest, mis kirjeldatud pp. 22., 23. ja 24. — N. S. § 1666 j. 1., 31. astme 5., 1671. p. 3., 31. astme 4. põhjal — 2 aastat vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega;

i) süüte eest, mis kirjeldatud p. 14. — N. S. § 362., Kr. Kp. S. § 891., N. S. § 417 põhjal — ametist lahtilaskmine.

Kohtupalat on Rahukogu otsuse Voiko, Isoki, Kokkuta, Lamburi, Vellmanni, Kanguri ja Krausbergi karistuste ning tsiviilnõudmise suhtes kinnitanud.

Selle Kohtupalati otsuse peale on kassatsioonikaebused antud kohtualuste Isoki, Lamburi ja Krausbergi poolt, kohtualuse Paul Voiko kaitsja vann. adv. Karlsoni, kohtualuste Eduard Kokkuta ja August Vellmanni kaitsja vann. adv. Grau ja kohtualuse Eduard Kanguri kaitsja vann. adv. Sepp'a poolt.

Kassaator Rudolf Krausberg toob oma kaebuses järgmist ette: 1) Kohtupalat, nagu on näha otsuse motiivist, on endaga vastollu sattunud: tunnistades teda süüdi meelega valetelegrammi saatmises, leiab süüaluse Tohver suhtes nendesamade asjaolude kohta, et akti nr. 212. võltsimisest juttu ei või olla ja et siin tegemist on lihtsa eksitusega, ning 2) et Kohtupalat on ebaõigelt N. S. § 417. j. 1. kohaldanud, sest ühelt poolt ei vasta see § asjaoludele ja teiselt poolt ei olnud tema, kassaator, tol ajal veel seaduses ettenähtud korras määratud ametnik ja 3) et Kohtupalat on eksinud Kr. Kp. S. § 766. ja 892. vastu seeläbi, et ta on hoopis läbi kaalumata jätnud nende tunnistajate tõendused, kes kohtule seletasid, et siin on tegemist eksitusega; kuid kassaator jätab need tunnistajad nimetamata ja ei too ette andmeid, mille peal põhjeneb nende arvamine.

Kohtupalati otsusega on Jaan Tohver õigeks mõistetud selles, et tema puude vastuvõtmis-akti nr. 212. järele Riigi Raudtee-valitsuselt 800 mk. raha rohkem välja võttis, kui tal õigus oli saada, teades, et aktis äratähendatud andmed puude hulga üle ei vasta tõeloludele, missuguse pektuse teel tema 800 mk. riigiraha omandas.

Kohtualune Krausberg on Rahukogu ja Kohtupalati otsustega süüdi mõistetud selles, et tema, olles riigiteenistuses, oma ametikohuste täitmisel, saatis 4. augustil 1921. meelega, kuid ilma isikliku kasu saamise sihita, revideerimiskomisjoni esimehele Tulp'ile ametliku telegrammi, selles teadlikult tõeloludele mittevastavalt ära tähendades, nagu oleks akti nr. 212. põhjal Sõmerpalu ladusse vastu võetud 2 kantsülda kase- ja 1 kantsüld segapuid. Riigikohus leiab, et kassaatori seletused on kõik põhjendamata ega vääri lugupidamist. Mingisugust vastolu ei leidu Kohtupalati otsuses, sest Tohver ja Krausbergi süüdistuste vahel puudub sisuline ühendus ja juba küsimustest, mis mõlemate kohta olid üles seatud, selgub, et eitav vastus Tohver suhtes ei takista jaatava vastuse andmist Krausbergi kohta. Kohtupalati ning Rahukogu poolt ei olegi Krausberg, nagu seda tõendab eespool ettetoodud süüdimõistva otsuse tekst, tunnistanud seaduslikus korras määratud ametnikuks, vaid kohus on konstateerinud, et tema, olles riigiteenistuses ja riigi ametikohuste täitmisel, meelega saatis ülemusele ametliku telegrammi, millesse ta teadlikult mahutas tõeloludele mittevastavaid teateid.

Seesugune tegu on karistatav N. S. § 362 põhjal, mille peale Kohtupalati otsuses on tähelepanu pööratud, ja ainult prokuratuuri protesti puudusel oli Kohtupalat sunnitud Kr. Kp. S. § 891 põhjal Krausbergile määrama sama karistuse, mis Rahukogu talle oli määranud. Kolmas kassatsioonikaebuse punkt langeb iseenesest ära.

Kohtualuste kaitsjad vann. adv. Karlson, Grau, Sepp ja eraadv. Suits toovad oma suusõnalistes seletustes järgmist ette:

1) Kohtupalat avaldas prokuröri nõudel avalikul kohtuistungil süüaluse Kanguri poolt eeluurimisel antud seletused, selle peale vaatamata, et neid Rahukogus asjaarutamisel ei avaldatud ja süüaluse Kanguri ning tema kaassüüaluste kaitsjad selle vastu protesteerisid, ära tähendades, et see on lubamata ega ole kokkukõlas maksva Kr. Kp. S. põhimõtetega ja tema normidega. — Vene Senati seletus Litskevitši asjas (1911. a. nr. 1), mille põhjal võib kohtualuse poolt eeluurimisel antud seletusi avaldada, kui nad lahku lähevad tema poolt asjaarutusel antud seletustest, käib maksva Kr. Kp. S. põhimõtete vastu, kõigutab oluliselt üht kohtualuse põhiõigustest — tema õigust vaikida — ja esineb puhtal kujul kõlbla inkvisitsioonina. Kaitsjad asuvad seisukohal, et Kr. Kp. S. minevat välja presumptsioonist, et süüpingil istuvat süüta, kuid teiselt poolt leiavad kassaatorid, et maksev Kr. Kp. S. andvat kohtualusele luba oma kaitseks karistamatult rääkida, mida ta enesele tarvilikuks peab. Kassaatorid toetuvad selles küsimuses mitte ainult Kr. Kp. S. § 685, 625, 626 ja 627 peale, leides, et viimastes §§ räägitakse ainult tunnistajatest, kuid mitte kohtualustest, vaid ka Vene kriminalisti K o n i ning prof. Rosini arvamisele, kes mainitud Vene Senati seletust Litskevitši asjas (1911. a. nr. 1) arvustades tulnud säärasele otsusele kui kassaatorid.

Riigikohus leiab, et maksev Kr. Kp. S. ei lähe välja presumptsioonist, nagu istuks süüpingil süüta isik, sest Kr. Kp. S. § 396 ja 510 ei luba kellegi vastu süüdistust tõsta, kui pole kaaluvaid andmeid tema vastu kogutud. Ka ei leidu seaduses määrust, mille põhjal oleks lubatud kohtualusele enese kaitseks karistamatult meelega valekaebust kellegi vastu tõsta ehk laimu laiali laotada. Edasi ei leidu maksvas Kr. Kp. Seaduses ka otsekohest keeldu ega luba kohtualuse poolt eeluurimisel antud seletuse avaldamise kohta. Kuid kohtupidamis-kord nõuab, et kohus võtaks arvesse kohtualuse seletusi, kui see neid soovib anda, sest Kr. Kp. S. § 685 ja 406 õigustavad kohtualust küsimuse peale vaikima. See õigus jääb talle ka siis, kui

tema eeluurimisel antud seletuse kohta küsimusi ette pannakse. Kr. Kp. S. § 449 ja 477 kohustavad kohtu-uurijat kaebeluse seletusi läbi katsuma (провьрять) ning tema seadusepäraseid nõudeid täitma, ja kohtult nõuab seadus sedasama. Kui kohtualune asjaarutamisel kohtus ei soovi seletusi anda, siis ei saagi avaldada tema poolt eeluurimisel antud seletusi. Kui jälgida Vene Senati praktikat kohtualuste eeluurimisel antud seletuste avaldamise kohta, siis paistavad silma 2 paralleelset voolu juba algusest saadik. Terve rida nendest toonitab, et kohtuistungile ilmunud kohtualusele, kes oma süüd eitab, ei tohi mingisuguseid küsimusi tema süü selgitamiseks ette panna, ja tuleb ära kuulata ainult need seletused, mis ta soovib anda iga tema vastu käiva tõenduse kohta (näiteks 1872. a. nr. 159 Lunini asjas, 1871. a. nr. 184, 26 Nikitini asjas, 1869 a. nr. 617 Knjžžnini testamendi võltsimise asjas, 1873. a. nr. 843 Dubinini asjas, 1885. a. nr. 28 Taganrogi tollivalitsuse asjas ja palju teisi). Kuid reas teistes seletustes asus Vene Senat seisukohale, et surnud või kohtusse mitteilmunud kohtualuste seletused, mis nende poolt on eeluurimisel antud, kuuluvad avaldamisele sel juhul, kui nad sisaldavad asjaolusid, mis selgitavad süütegu ja räägivad teiste kohtualuste kasuks või kahjuks; sellest hoolimata, et neil puudub vaieldamatuse iseloom, ei saa neid arvesse võtmata jätta süüküsimuse lahendamisel kohtunikkuude sisetunde põhjal, mis nõuab kõigi asjaolude üldsuse läbiarutamist. Edasi tuuakse ette, et neid seletuse osasid, milles kohtualune räägib asja faktilise külje kohta, võib avaldada, see tähendab, kui seletus on sarnane tunnistaja seletusega, sest mitteilmunud kohtualust ei saa sel istungil lugeda kohtualuseks. Teises seletuses tooniatakse, et kohtualuse seletust, kui see sisaldab asjaolusid, mis tõendavad või eitavad ilmunud kohtualuste kuriteost osavõtmist, võib avaldada tunnistaja seletuse mõttes, paindudes Kr. Kp. S. § 626. alla (näiteks 1869. a. nr. 113., 1870. a. nr. 1228., 1871. a. nr. 1317., 1874. a. nr. 245., 1874. a. nr. 521., Tretjekovi asjus, 1885. a. nr. 28. ja palju teisi).

Kui silmas pidada, et vandekohtunikkuudele ei antud kätte eeluurimis-toimetust, siis on ju selge, et neil tuli asja otsustada ainult selle materjali põhjal, mis neile ette kanti avalikul kohtuistungil (süüdistusakt) ja mis nad ise või pooled ja kohtunikud-ametnikud kaebeluse, tunnistajate ning asjatundjate ülekuulamise läbi esile tõid. Kohtupraktikas on sagedasti ette tulnud, et kaebelused kohtu ees endi eeluurimisel antud seletusi muutsid, ja enesest mõistetav, et kohtuniku sisetunne nõuab selle nähtuse selgitamist. See asjaolu sundis kohtupraktikat otsima teid, et ilma kaebeluse õiguse kitsendamiseta võimaldada vandekohtunikke tutvuda eeluurimisel kaebeluse poolt antud seletustega, et õigele otsusele jõuda, sest süüteo küsimuse lahendamise puhul ei saa kaebeluse seletustest vaikides mööda minna. Käies sel teel hakkasid kohtud välja kutsuma tunnistajatena kohtu-uurijaid, et nende läbi vandekohtunikkuudele teatavaks teha, missuguseid seletusi kaebelune oli annud eeluurimisel, kuid Vene Senat ei saanud seesuguse praktikaga leppida, sest kohtu-uurijad oleksid võinud oma subjektiivsed mõjud esile tuua, mis mingil viisil soovitav ei võinud olla. Sellepärast jõudis Vene Senat, elu nõudele vastu tulles, otsusele, et kõige parem on lubada kaebeluse seletusi eeluurimis-toimetusest avaldada neil juhtudel, mis on ette nähtud Kr. Kp. S. § 627. tunnistajate kohta. Selle läbi ei rikuta kaebeluse õigust vaikida, kuid kohtunikkuudele on võimaldatud kaebelusele selgitamiseks küsimusi ette panna ja kaebelusest oleneb seletusi anda või oma vaikimisõigust tarvitada. Kr. Kp. S. § 685. mõte on see, et seadus lubab kaebelusel vaikida ja nõuda, kui teda süüdistatakse, et temale tõendused ette toodaks, kusjuures tema vaikimist ei tohi süü õigeksvõtmiseks lugeda; kui tema aga seletusi annab ja need seletused

lahku lähevad tema poolt eeluurimisel antud seletustega, siis ei saa kohtunikkudele keelata, tõe kättesaamise huvides, kohtualuselt selgitust küsida ja selles ei või midagi eetikavastast olla.

Sootuks teine lugu on, kui kohus seisab koos kohtunikkudest-ametnikkudest, kellele on terve eeluurimis-toimetus teatav. Siin ei või kahtlust olla, et kohtuniku sisetunne ei saa ignoreerida kaebealuse poolt eeluurimisel antud seletusi, ja ainult nende vastolude selgitamise teel on tal võimalik oma otsust teha. Kohtualuse eeluurimisel antud seletuse avaldamise läbi ei või neil juhtudel mingisugust seaduse-rikkumist olla. See asjalugu sunnib Riigikohut täielikult ühinema Vene Senati seletusega Litskevitši asjas, seda rohkem, et ta leiab enesele kinnitust ka maksvas seaduses. Nii õigustab Kr. Kp. S. § 834². kohut kohtualuse kohtusse mitteilmumise puhul asjaarutamise ning otsuse tegemisel arvesse võtma kohtualuse poolt eeluurimisel ehk kohalisele rahukohtunikule ülekuulamisel (Kr. Kp. S. § 548¹.) antud seletusi ja ametnikkude süüteo-asjades ka nende kirjalikke seletusi oma ülemuse nõudmiste peale. Kr. Kp. S. § 520. p. 4. põhjal nõutakse prokuratuurilt kohtualuse süüd tõendavate andmete sissekandmist süüdistusakti ja vaidlemata kuulub neisse andmetesse ka kohtualuse süü-ülestunnistamine eeluurimisel. Nuhtluse-Seaduse § 134. p. 2. ja 3. õigustavad kohut kohtualusele karistust kergendama, kui ta esimesel ülekuulamisel oma süü ülestunnistas või kui ta kohe oma kaassüüdlased osutas; järjekult ei või keeldu olla ka neid asjaolusid süüdistusakti kanda. Kr. Kp. S. § 678. põhjal loetakse kohtuistungil süüdistusakt ette, ja viimases ettetoodud andmed peab kohus läbi katsuma, muu seas ka kohtualuse poolt antud seletused. Kui nende seletuste kohta kuulatakse üle politsei-ametnik, kellele need olid antud, ja näiteks kohtualune seda fakti eitab, siis õigustab Kr. Kp. S. § 684 kohtunikke selle asjaolu selgitamiseks kohtualusele vastavaid küsimusi ette panema. Edasi, kui kohtul, kes asjatoimetuse läbi lugenud on teatav, et kohtualune on eeluurimisel eespool-tähendatud fakti õigeaks võtnud, kuidaviisi siis kohus saab Kr. Kp. S. § 766 ettenähtud kohuseid täita ilma protokolli avaldamiseta, liiategi, et Kr. Kp. S. § 683. põhjal eesistuja peab iga tõenduse kohta kohtualuselt küsima, kas ta soovib midagi selle vastu ette tuua ehk seletada. Kohtualuse poolt saadud kirja süüteo-asja kohta, kui viimases on faktid ette toodud, võib kohtu-uuriija Kr. Kp. S. § 371. ja 372. põhjal asitõendusena akti juurde lisada, mille tõttu see kiri tuleb Kr. Kp. S. § 687. järele kohtuistungil avaldada, selle peale vaatamata, kas on kohtualune selle vastu või mitte. Kaelakohtu pea-ülesanne on niisugusele otsusele jõuda, mis vastab tõeloludele, käies selleks otstarbeks seaduses ettenähtud teel, kusjuures kohtualuse ülestunnistamist iseenesest, nagu see selgub Kr. Kp. S. § 681., ei tohi kohus küllaldaseks tunnistada, kui see ülestunnistamine pole kokkukõlas kõigi asjaoludega. Silmaspidades, et kohtupraktikas tuleb ette juhtumusi, kus kohtualune ennast eeluurimisel süüdi ei tunnistanud ja niisuguseid seletusi on annud, mis annavad põhjust kahelda tema süüs, kohtuistungil aga ennast süüdi tunnistab, leiab Riigikohus, et neil juhtumustel kohtualuste kaitsjad vaevalt vaidleksid, kui kohus oleks siis avaldanud kohtualuse poolt eeluurimisel antud seletused. Kuivõrt tähtis peab olema kohtul kohtualuse seletus, selgub sellest, et seaduse järele esimene ja viimane sõna protsessis antakse kohtualusele. Vene Senati seletus Litskevitši asjas on kokkukõlas Kr. Kp. S. § 612-ga, mis määrab eesistuja hooleks selle eest muretseda, et kohtualusel oleks võimalik kõigi süütõenduste kohta seletusi anda, kuid selle § mõiste ei luba eesistujale võimaldada kohtualusele teid leida karistusest igapidi pääseda, kui ta on süüdi.

2) Kassaatorid leiavad, nagu ei oleks Voiko, Kokkuta, Lambur, Isok, Vellmann ja Krausberg kuriteo kordasaatmise ajal mitte ametnikud olnud, kuid selle küsimuse kohta on Kohtupalat oma otsuses õige seisukoha võtnud ja selle motiveerinud.

3) Mis puutub kassaatorite väitesse, nagu ei võiks käesoleval juhul juttu olla N. S. § 373 ettenähtud kuriteost, siis leiab Riigikohus, et kassaatorite seletused teevad selles osas lugupidamist. N. S. § 495 ettenähtud kuritegu, käesoleval juhul puude vastuvõtmis-akti kokkuseadmine, kus meelega on ära tähendatud suurem süldade arv, kui tegelikult oli vastu võetud, kannab tingimata karistatavat kasuhimulikku iseloomu, sest selle akti põhjal maksti puude üleandjale raha välja; seda kinnitab ka see asjaolu, et karistus selle kuriteo eest määratakse N. S. § 354 j. 3 järele, see tähendab, ametialal usaldatud varanduse raiskamise eest. Kahtlemata sünnib siin võltsimise teel, s. o. puude vaelevalu äratähendamise läbi, nende puude väärtuse omandamine, mispärast kasusaamise eesmärki ei saa sellest kuriteost eraldada ega seda eesmärki eraldades, viimasest iseseisvat kuritegu konstrueerida. Sellepärast leiab Riigikohus, et Kohtupalat, tunnustades Voiko ja Isoki süüdi eespool-tähendatud vastuvõtmis-akti nr. 36. võltsimises (vaata 1. süüdistus) ja rahalise kingituse vastuvõtmises akti nr. 36. võltsimise eest (vaata süüdistus nr. 2), on ainult konstateerinud, et käesoleval juhul on tegemist N. S. § 495. ettenähtud kuriteoga, mis on karistatav N. S. § 354 j. III järele, ja järjekult langeb iseenesest ära võimalus tarvitada veel § 373. Niisama on lugu aktiga nr. 107., mille võltsimises on süüdi tunnustatud Voiko, Kokkuta ja Lambur (vaata süüdistused p. 3 ja 4), aktiga nr. 116, mille võltsimises on süüdi tunnustatud Voiko, Lambur ja Vellmann (vaata eespool p. 5 ja 6), aktiga nr. 132, mille võltsimises on süüdi tunnustatud Voiko ja Lambur (vaata süüdistused 7 ja 8). Järjekult ei või selles asjas juttugi olla N. S. § 373. ettenähtud kuriteost. Peale selle leiab Riigikohus, et Kohtupalati poolt ülesseatud küsimused akti nr. 70. (vaata süüdistus p. 9) ja akti nr. 162. kohta (vaata süüdistus p. 11), kui neid võrrelda süüdistustega, mis on ülesseatud aktide nr. 36., 107., 116. ja 132. kohta, kannavad üht ja sama iseloomu ja sellepärast pole mingisugust juriidilist ega loogilist põhjust kvalifitseerida neid teise kuriteona, nimelt N. S. § 362. ettenähtud süüteona, sest süüdistused Voiko, Isoki ja Kokkuta kohta, mis on eespool p. 10. ja 12. all ära tähendatud, tõendavad et nimetatud isikud toimetasid aktide nr. 70. ja 162. võltsimist kasusaamise eesmärgiga. Silmas pidades, et karistuse suhtes pole süüaluste saatus selle läbi halvemaks muutunud, sest karistus N. S. § 495. põhjal on seesama määratud, leiab Riigikohus tarviliseks ka aktide nr. 70. ja 162. kohta N. S. § 373 põhjal määratud karistused ära muuta.

Jäades Kanguri kass. kaebuse piiridesse ei saa Riigikohus oma seisukohta võtta Kanguri kohta ülesseatud küsimustes.

4) Kassaatorid juhivad õieti tähelepanu ka sellele, et Kohtupalati küsimuslehes puudub küsimus tsiviilnõudmise kohta, kuid Riigikohus ei näe selles olulist seaduse rikkumist, sest Kohtupalati otsuse resolutsioonist ja motiividest selgub, et Kohtupalat on tsiviilnõudmise läbi arutanud ja otsustanud.

5) Tunnistajate mitte-väljakutsumise kohta ja ka Valga raudtee kütteenite laduraamatute välja nõudmata jätmise üle on Kohtupalat 14. mail 1923. a. motiveeritud määruse teinud, tunnustades, et asjaoludel, mille tõenduseks laduraamatuid kohtusse palutakse nõuda, ei ole asja kohta tähtsust, kuna ülekuulatud tunnistajate uuesti ülekuulamine on suurte raskustega ja kuludega seotud; 2 päeva enne kohtuistungit, 29. oktoobril 1923. a., palusid kohtualuste kaitsjad üle kuulata tunnistajana

Karl Rodet, Sergei Kikkast, Aleksander Schmidt, Heinrich Leinbocki, Jaan Uba, Karl Reitsak'i, Richard Selts'i, Paul Saar't, Ludvig Käiss'i, Jaan Voiko't ning Karl Kivi, lubades neid kohtusse kaasa tuua, kuna 31. oktoobril 1923. a. toodi kaasa Rode, Leinbock, Schmidt, Uba, Reitson, Saar ja Käiss ja paluti asjaarutamine edasi lükata ning järgmiseks asjaarutamiseks, peale ilmunud tunnistajate, välja kutsuda tunnistajatena Kikkas't, Selts'i, Voiko't ja Kivi ja välja nõuda Valga laduraamatud. Oma motiveeritud määrusega on Kohtupalat need palved tagasi lükanud, ära tähendades, et kaasatoomata jäetud tunnistajad Kikkas, Selts ja Voiko on Rahukogus üle kuulatud ja nende teiskordne ülekuulamine oleks asja kohta tähtsusetu, kuna tunnistaja Kivi ei ole Kr. Kp. S. § 557. ettenähtud tähtajal ülesantud ja asjaolud, mida ta peab tõendama, ei ole uued ilmsikstulnud asjaolud ja laduraamatud ei ole uus avalikukstulnud asjaolu. Silmas pidades, et Kohtupalat on Kr. Kp. S. § 879¹ põhjal tunnistajate ja laduraamatute kohta motiveeritud määrused teinud ja leidnud, et neil pole asja kohta tähtsust, leiab Riigikohus, et ei ole mingit olulist seaduse rikkumist.

6. Kohtualuse Voiko kaitsja vann. adv. Karlsoni kass. kaebuse kohta:

Apellatsioonikaebuse piirides asja arutades on Kohtupalat, nagu selgub kohtuotsuse motiividest, arvesse võtnud:

a) akti nr. 36. suhtes tunnistajate Kraaki, Sumbergi ja Leinbocki seletused (lk. 118 m. k.).

b) akti nr. 107. suhtes tunnistajate Tulpi, Saare, Schmidt ja Kikkase seletused (lh. 119).

d) akti nr. 116. suhtes on tunnistajate Seltsi, Jürgensoni, Judeikini ja Käissi seletused (lk. 120).

e) niisama on akti nr. 132. suhtes tunnistajate Voiko ja Joosik'u seletused (lk. 120 t. k.).

g) niisama ka akti nr. 70. suhtes tunnistajate Leinbocki, Sumbergi ja P. Saare seletused (lk. 121).

h) niisama ka akti nr. 162 suhtes tunnistajate Uba ja Reitsaki seletused ja ja Lõuendi tunnistuse.

Apellatsioonikaebuses ei juhtunud Voiko kaitsja tähelepanu ei aktidele nr. 12. ja 15. ega telegrammile ega Elva jaamast väljaantud tunnistusele nende tähtsuse kohta, kuid oma kass. kaebuses toonitab, et Kohtupalat on nendest vaikides mööda läinud ja Kanguri ning Raudtee-valitsuse vahel tehtud lepingule hoopis teissuguse mõiste annud, mis ei vasta selle lepingu täpsale sisule. Riigikohus leiab, et ühelt poolt käib nimetatud dokumentide tähtsus ja mainitud lepingu tõlgitsemine asja sisu kohta ja teiselt poolt pole appellatsioonikohus kohustatud kõiki appellaatorite poolt ettetoodud väiteid oma otsuses ära tähendama ega nende tagasilükkamist motiveerima, kui kohus nende tähtsust eitab (1884. a. nr. 16); sellepärast ei leidu Kr. Kp. S. § 766. ja 892. rikkumist.

Viimaks ei leia Riigikohus ka mingisugust vastolu selles, kui kohus, asja sisuliselt läbi arutades, ei usalda kohtualuse või tunnistaja seletust täies ulatuses, vaid teatava osa seletust, ja leiab sellepärast, et Rahukogu ja Kohtupalat olid õigustatud, Kanguri seletusi läbi kaaludes, osalt neid mitte usaldusväärilisteks tunnistama.

7. Kohtualuse Isoki kass. kaebuse kohta:

Kohtupalat on, nagu selgub otsuse motiivist, kõik Isoki appellatsioonikaebuses ettetoodud väiteid läbi arutanud, päris õieti ära seletanud, et Isok oleks pidanud iga vastuvõetud puusülla nende kõlblikkuse kohta järele vaatama ja on sellepärast

ka puusüldade arvu eest vastutav ja on tunnistajate Leinbocki, Sumbergi, Reitsaki, Saar'e, Joosik'u ja Uba seletused arvesse võtnud.

8. Kohtualuse Kokkuta kaitsja vann. adv. Grau kass. kaebuse kohta:

Kohtupalat on kõik apellatsioonikaebuses ettetoodud tunnistajate seletused aktide nr. 107., 70. ja 162. suhtes arvesse võtnud. Kohtualuse Kanguri poolt kohtu-uurijale saadetud kiri on Kr. Kp. S. § 371. ja 372. põhjal asitõenduseks tunnistatud ja akti juurde lisatud, sest sellel kirjal on dokumendi iseloom, mille läbi Kangur oma süüd tõendab, ja seesugust dokumenti võib Kr. Kp. S. § 687. põhjal kohtu-istungil avaldada ka süüaluse tahtmise vastu, niisama kui Kr. Kp. S. § 308¹ ettenähtud korras kinnipeetud kirja. Mis puutub tsiviilnõudmise sellesse osasse, mille põhjal on otsustatud Eduard Kokkutalt Vabariigi Raudtee-valitsuse kasuks sisse nõuda Lepasaare puulao puudujäägi arvel 23 kantsülla eest 138000 mk, siis leiab Riigikohus, et selles osas Kohtupalati ja Rahukogu otsuste motiividest pole näha, kas on sellest summast väljaarvatud nende puude väärtus, millest kõneleb akt nr. 107. Seepärast leiab Riigikohus, et Kohtupalati otsus selles osas tuleb tühistada.

9. Kohtualuse August Vellmanni kaitsja vann. adv. Grau kass. kaebuse kohta:

Kohtupalat on kõik apellatsioonikaebuses ettetoodud väited läbi arutanud.

10. Kohtualuse Eduard Kanguri kaitsja vann. adv. Sepp'a kass. kaebuse kohta.

Apellatsioonikaebuses ettetoodud väited on Kohtupalat arvesse võtnud.

11. Kohtualuse Lamburi kass. kaebuse kohta:

Kõik apellatsioonikaebuses ettetoodud väited on Kohtupalat, nagu selgub otsuse motiividest, läbi arutanud ja nende kohta oma seisukoha võtnud.

Silmas pidades, et kassaatorid oma kaebustes on välja läinud sellest ekslikust seisukohast, nagu ei saaks Kanguri seletusi kohtuotsuse aluseks võtta ja et kassaatorite poolt kass. kaebustes ei ole ette toodud aktide nr. 36., 107., 116., 132., 70. ja 162. võltsimise kohta, missuguste nimelt dokumentide läbi lükatakse ümber Kohtupalati järeldused, ei leia Riigikohus tarvilikuks ja võimalikuks nende kohta seisukohta võtta.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912. alusel **otsustas** Riigikohus:

1) Kohtupalati otsus 31. oktoobrist 1923. a. selles osas, mis puutub karistuse määramisse kohtualustele Paul Voiko'le, August Isok'ile, Eduard Kokkuta'le, August Vellmann'ile ja Heinrich Lambur'ile N. S. § 373. põhjal, tühistada nende isiklikkude karistuste ja Valga maakonna hoolekande-asutuse heaks mõistetud summade suhtes ja nimetatud kohtualuste vastu N. S. § 373. põhjal tõstetud süüdistus selle süüteo koosseisu puudusel ära lõpetada.

2) Kohtupalati otsus ka selles osas, millega on määratud Vabariigi Raudtee-valitsuse kasuks Eduard Kokkuta'lt sisse nõuda Lepasaare puulao puudujäägi arvel 23 kantsülla eest 138 000 mk., tühistada ja asi selles osas anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

3) Muus osas Kohtupalati otsus jõusse jätta, aga kohtualuste Eduard Kokkuta ja August Vellmanni kaitsja vann. adv. Grau, Paul Voiko kaitsja vann. adv. Karlsoni, Eduard Kanguri kaitsja vann. adv. Sepp'a ning kohtualuste August Isoki, Heinrich Lamburi ja Rudolf Krausbergi kassatsioonikaebused muus osas tagajärgeta jätta.

Nr. 54.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12. aprillil 1925. a.

Feodor Päästeli kaitsja eraadv. A. Jõeääre kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 12. dets 1923. a. Feodor Päästeli süüd. N. S. § 1210 ja 1646 — I. jao järele.

Eesistuja osakonna juha'aja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et F. Päästeli kaitsja eraadv. A. Jõeääre kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kohtupalat ühines Rahukogu otsuse põhistega. Rahukogus tehti aga kindlaks, et Päästelit ja Öövelilt leiti mitmesugused hukkunud auriku „Martha” päralt olevad asjad, nagu manillaköis, kompass, praselingid, viht, traatvaier, seinapeegel, kokkupandav tool, suur raudkang ja muud. Sellel asjaolul, millal just nimelt kaebelune ja teised hukkunud laevalt salaja asju omandasid, ei ole kaebeluste süüteo iseloomustamise kohta N. S. § 1210 järele olulist tähtsust. Nende teguviis on karistatav ikkagi N. S. § 1210 järele, selle peale vaatamata, kas nad asjad hukkunud laevalt otsekohe peale laeva õnnetust või mõni aeg pärast seda varastasid, omandasid, või leitud asju eneste juures ära peitsid. Kaitsja arvamine, et kohtualuse tegu oleks karistatav kui liht vargus N. S. § 169. järele või lahtiuhetud asjade leidmisest mitteteatamine R. N. S. § 178. järele on põhjendamata ega seisa kooskõlas asjaoludega ja N. S. § 1210. mõtetega.

N. S. § 1210. ja Kr. Kp. S. § 797. rikkumisi käesoleval korral ei leidu.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 912. juhtel **otsustas** Riigikohus: Feodor Päästeli kaitsja eraadv. A. Jõeääre kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 55.

KRIMINAAL-OSAKOND.

10. mail 1924. a.

Saveli Tšernovi kaitsja vann. adv. A. Sorokini kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 3. dets. 1923. a. Saveli Tšernovi süüd. R. N. S. § 177. p. 2 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Saveli Tšernovi kaitsja vann. adv. Sorokini kassatsioonikaebus tuleb rahuldada.

13. oktoobril 1922. a. oli Tallinna-Haapsalu Rahukogu kohtupristav Nõmme poolt kostja Saveli Tšernovi üleskirjutatud ja temale hoiule antud vallasvara määratud avalikule müümisele enampakkumise teel. Selsamal päeval kohale jõudes leidis kohtupristav, et üleskirjutatud asjadest puudus üks nurgasohva ja kostja Tšernov ise ei ilmunud kohale. Kohtupristav seadis selle juhtumuse üle protokollu kokku ja selle protokollu põhjal on Saveli Tšernov Tallinna 7. jsk. rahukohtuniku otsusega R. T. S. § 177. j. 2. põhjal 2 nädalaks aresti mõistetud ning Rahukogu on selle otsuse kinnitanud.

Õieti juhib kassaator tähelepanu sellele, et ta nurgasohvat ei omandanud ega raisanud, vaid paigutas selle ruumipuudusel teise korterisse. Juhuslikult polnud Tšernov 13. oktoobril 1922. a. kodus ja keegi ei olewat tema poole pöördunud küsimusega sohva paigutamiskoha üle. Peale selle leiab kassaator, et seadus teda ei kohusta hoiuleantud asju hoidma selles ruumis, kus need üles kirjutati ja hoiule anti. Neil põhjustel leiab kassaator, et Rahukogu on Kr. Kp. S. § 119. ja R. T. S. § 177 vastu eksinud, ja palub kaevatud otsuse tühistada.

Ts. Kp. S. § 1009.—1014. põhjal leiab Riigikohus, et seaduse mõtte järele on soovitav, et üleskirjutatud varandus jääks võimalikult sinna paika, kus ta üles kirjutati ja hoiule anti, kuid selle varanduse ümberpaigutamine teise kohta ei tähenda iseenesest veel hoidmise rikkumist. § 1016 keelab hoidjat üleskirjutatud varandust tarvitamast ja teisele üle andmast, kuid sellest seadusest üleastumist karistab ta ainult hoiu maksust ilmajätmisega. § 1046 nõuab kohtupristavilt, et ta teeks aegsasti korralduse, et hoiule antud varandus müümiskohale toodaks, kus tema, pristav, kohustatud on seda varandust oma üleskirjutus-aktiga võrdlema. Vene I dep. ja kass. dep. üldkogu sel. 4. veebr. 1899. a. nr. 90 on Vene Senat seletanud, et sel juhul, kui varandusehoidja poolt varandus pole kohale toodud, on kohtupristavi kohus kohe vastavaid samme astuda, et mainitud varandust kätte saada, kuid mitte oma tegevust protokollu kokkuseadmisega lõpetada, missuguse seletusega ühineb ka Riigikohus.

Sellest seisukohast välja minnes ja silmas pidades, et Rahukogu oma otsuses konstateerib, et üleskirjutatud nurgasohva on tunnistaja Lassi juures olnud ja praegu veel alles, leiab Riigikohus, et Rahukogu on välja selgitamata ja läbi kaalumata jättnud küsimuse, kas oli kohtupristav kohtualuse Tšernovi poole pöördunud küsimusega nurgasohva kohta 13. oktoobril 1922. a. või enne või pärast seda päeva, ja missuguse vastuse ta Tšernovilt saanud. Kui kohtupristav pole pöördunud Tšernovi poole seesuguse nõudmisega, siis tekib küsimus, milles siis väljendus R. T. S. § 177 ettenähtud kuriteo koosseis, Neil põhjustel leiab Riigikohus, et käesoleval juhul on Rahukogu oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 119. ja R. T. S. § 177., ja sellepärast ei ei või kaevatud otsus jõusse jääda.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174. alusel otsustas Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 3. detsembrist 1923. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 56.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. mail 1924. a.

Johan Alliksoni voliniku vann. adv. R. Eliaseri erakaebus Kohtupalati korrald. koosoleku määruse peale 10. märtsist 1924. a. ja kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 5. dets. 1923. a. Arseni Vagase ja Eduard Laane süüdistuseasjas N. S. § 13. 1681. ja 1666. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Muu seas otsustas Kohtupalat 5. dets. 1923. a. asitõenduse — lokomobiili nr. 2429, mis asub Järvakandi vallas Raba talus, Johan Alliksonilt ära võtta ja riigi sadamatehastele välja anda. — Nagu aktist näha, oli tähendatud lokomobiil ametialal sadamatehaste elektriijaama meistri Simmeri kätte usaldatud, kes selle seadusevastaselt omandas ja Vagasele ära müüs. Viimane omakord müüs lokomobiili edasi Alliksonile. Selle eest mõisteti Simmer N. S. § 354 j. IV ja Vagane N. S. § 13., 1681. ja 1666. põhjal süüdi. Kohtu otsus nende kohta on seadusejõusse astunud.

Johan Alliksoni volinik vann. adv. R. Eliaser andis 23. veebr. 1924. a. palve, milles seletab, et tema volitaja saanud ainult neil päevil teada, et Kohtupalat detsembrikuu alul mineval aastal otsustas temalt ühe kaebealuse poolt müüdüd lokomobiili ära võtta, ja palub seepärast temale kassatsioonikaebuse sisseandmiseks tähtaeg anda, sest et tema volitajat Kohtupalat asja arutamisele välja ei kutsunud ja tema ise ka kohtupäevast midagi ei teadnud.

Selle palve jättis Kohtupalat oma määruse põhjal 10. märtsist 1924. a. tagajärjeta, põhjendades, et Allikson ei esinenud Simmeri ja teiste süüdistuseasjas ei tsiviilnõudjana ega asjaosalisena.

Selle Kohtupalati määruse leiab Alliksoni volinik mitte õige olevat. Tema volitaja poolt heas usus omandatud lokomobiili äravõtmisega Kohtupalati otsuse järele on tema volitaja õigusi riivatud ja seepärast on tal õigus tema õiguse rikkumise peale ka kaebust anda.

Riigikohus leiab, et Kr. Kp. S. § 860. järele on tsiviilnõudjaga ühesugune õigus edasikaebuse sisseandmiseks ka neil, kelle peale on pandud tasumine kuri- või väärteo läbi tekitatud kahjude eest. Selle paragrahvi lauset „tasu kahjude eest“ ei tule mitte kitsalt mõista, vaid nii, et ka neil asjast mitte-osavõtjatel, keda kohtuotsus kohustab midagi ette võtma või millestki loobuma, õigus on seaduses ettenähtud korras selle kohtuotsuse peale kaebusi anda (Vene Sen. Krim. Dep. sel. 1900. a. nr. 6, 1884. a. nr. 50 j. t.). Käesoleval korral otsustas Kohtupalat Alliksoni käest lokomobiili ära võtta, mispärast viimasel õigus oli Kr. Kp. S. § 860. ja 906. põhjal kassatsioonikaebust anda Kohtupalati otsuse peale lokomobiili äravõtmise osas. Sellepärast tühistab Riigikohus Kohtupalati määruse 10. märtsist ja võtab Alliksoni voliniku kassatsioonikaebuse vastu.

Kassatsioonikaebuse läbi vaadanud, leiab Riigikohus, et see tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator seletab, et tema volitaja ostis lokomobiili heas usus ja sellepärast ei olnud Kohtupalat B. E. S. § 924., 925. ja 926. ning 826. põhjal õigustatud seda viimaselt ära võtma ja sadamatehastele tagasi andma.

Riigikohus leiab, et õige on Kohtupalati seisukoht, et N. S. § 1664. ja Kr. Kp. S. § 777. põhjal tuleb kõik asjad, mis on saadud igasuguste kuritegude läbi varanduse asjus, kahjusaajale tagasi anda, selle peale vaatamata, kas tähendatud asjad on süüdlastelt või kolmandailt isikuilt ära võetud. Kassaatori toetumine käesoleval korral B. E. S. § 923. peale ei ole kohane, sest lokomobiilid ei olnud süüdimõistetud Simmeri kätte lepingu-vahekorral sattunud, vaid nad seisid tema kui riigiametniku hoole all ametikohuste täitmise puhul.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 912. juhtel **otsustas** Riigikohus: Johan Alliksoni voliniku v. adv. R. Eliaseri kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. oktoobril 1924. a.

Nikolai Tedder'i kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 29. märtsist 1924. a. Nikolai Tedderi süüd. R. N. S. § 155. p. 3. ja 158¹. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Nikolai Tedderi kassatsioonikaebus tuleb rahuldada.

Rahukohtunik ja Rahukogu määrasid kaebealusele karistuse R. N. S. § 155. p. 3. põhjal, s. o. kolmanda omavolilise metsaraiumise eest. Asjatoimetusest on näha, et Tedder on enamalt omavolilise metsaraiumise eest kaks korda administratiivsel teel karistatud. Kuid karistust R. N. S. § 155. p. 3. põhjal võib ainult siis määrata, kui kaebealune on enamalt selle väärteo eest kaks korda kohtu poolt karistatud. Karistusi, mis metsaseadustiku rikkumise eest administratiivsel teel määratud, ei saa arvesse võtta karistuse määramisel kohtus sama väärteo kordamise puhul. Sellele seisukohale asus omal ajal Vene Senati üldkogu, millega ühineb ka Riigikohus. (Üldk. otsus 1911. a. nr. 4.)

R. N. S. § 14¹ ja 155. rikkumise tõttu ei või Rahukogu otsus jõusse jääda.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 174. alusel **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 58.

KRIMINAAL-OSAKOND.

9. aprillil 1924. aastal.

Aktiisi Peavalitsuse kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 28. nov. 1923. a. Miina Siigi süüd. Akts. S. § 1110. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Aktiisi Peavalitsuse kassatsioonikaebus tuleb rahuldada.

1) Rahukohtunik mõistis Miina Siigi süüdi Akts. Sead. § 1110. järgi. Rahukogu aga mõistis kaebealuse õigeks, jättes tähele panemata tunnistaja Hans Sittenbergi seletuse, et kaebealune M. Siig müüs tunnistajale ühe pudeli õlut.

2) Juurdlusel on käesolevas asjas muu seas ka Jüri Tõnise p. Armei tunnistajana üle kuulatud, kes seletas, et ostnud kaebealuselt ühe pudeli õlut. See tunnistaja on aga kohtus üle kuulamata jäänud. Protokollid, mis vastavate ametnikkude poolt riigivaranduste valitsemise seadustikkude rikkumise kohta tehtud ja Rahukohtu asutustele edasi antud, täidavad Kr. Kp. S. § 1129., 1130. ja 1136. täpse mõtte järele süüdistajate kaebuste ja avalduste aset (Kr. Kp. S. § 3., 42., 46., 49. ja 50.). Seda arvesse võttes ei või seesugustes protokollides ülestähendatud tunnistajaid Kr. Kp. S. § 92. põhjal asja otsustamisel kohtusse kutsumata jätta, ehk küll nende ülekuulamise kohta ei-oluud iseäralist palvet kroonu valitsuse poolt, kes protokollid rahukohtunikule edasi saatis. (Vene Sen. sel. 1874. a. nr. 591., 589. ja 584.).

3) Ühtlasi on leitud kaebealuse päralt oleva einelauaga ühenduses olevaist ruumidest suured tagavarad õlut mitmest õllefabrikust, mis seltsi esimehe seletuse järele on Siigide oma, mille hoidmine on karistatav Akts. Sead. § 1113. märkuse järele ka sel juhul, kui müümisfakt jääb tõendamatuks. Ka seda asjaolu ei ole Rahukogu arvesse võtnud.

Eespool esitatu sisaldab Kr. Kp. S. § 119., 92. ja 159. rikkumist, mis pärast Rahukogu otsust ei või M. Siigi kohta jõusse jääda.

Sellepärast ja Kr. Kp. K. § 174. alusel **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 28. nov. 1923. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 59.

KRIMINAAL-OSAKOND.

27. septembril 1924. a.

Aleksander Toomanni kaitsja vann. adv. J. Temanti kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 11. aprillist 1924. a. Aleksander Toomanni süüd. N. S. § 1655. — 3. jao ja 1659. p 5. järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Aleksander Toomanni kaitsja vann. adv. Temanti kass. kaebus leiab tähelepanu.

Kassaator kaebab, et Palat ei olevat temalt vastu võtnud Tallinna Tolliartelli päevatööliste palgaraamatut 1920. a. ja sellesama artelli kassaraamatut 1920. a. eest, samuti olevat Palat vastu võtmata jätnud väljavõtte Tallinna vanasadama plaanist ning tollihoovist. Kahest esimesest raamatust oleks näha olnud, et tunnistaja Paraprits, kelle tunnistuse Palat oma otsuse aluseks on võtnud (ühinedes Rahukogu otsusega) 28. juunil 1920. a. tollihoovis üldse tööl ei olnud ja ta siis seda ka kuulda ei võinud, mis ta kohtus tõendas. Plaanide väljavõttest oleks näha olnud, et vikatite koorem ei tarvitsenud läbi tollihoovi minna.

Kohtuistungi protokollist selgub, et Palat ei võtnud kaitsja poolt pakutud kaht raamatut ja väljavõtet plaanidest vastu sellepärast, et need raamatud ja väljavõte plaanidest olid ette pandud asjaolude tõenduseks, mida võib tunnistajate varal tõendada.

Käesoleval juhul pandi kaitsja poolt kohtule ette kaks raamatut tõendusena, et tunn. Paraprits kuriteo-sündmuse päeval kuriteo-sündmuse kohal ei olnud ja et sellepärast on selle tunnistaja seletused, millele Rahukogu otsus osalt rajatud, väär-
tusetat. Vene Senat on seisukohal olnud, et kui kirjalikkude aktidega tahetakse ümber lükata kohtus ülekuulatud tunnistaja seletused, siis peab kohus seesugused kirjalikud aktid vastu võtma ja avaldama (V. S. s. 1872. a. nr. 957. ja 1874. a. nr. 681. ja A. Koni arvamine Kethudova asjas, kus see seisukoht põhistatud). Selle seisukohaga ühineb ka Riigikohus. — Kaitsja poolt esitatud kaht raamatut, mille abil pidid tunn. Parapritsi seletused kahjutuks tehtama, tagasi lükates rikkus Kohtupalat Kr. Kp. S. § 629.

Väljavõtte plaanidest on Kohtupalat õigesti Kr. Kp. S. § 629. põhjal Kr. Kp. S. § 625. ülesseatud põhimõtte kaitseks vastu võtmata ja avaldamata jätnud.

Siis kaebab kassaator, et kohus ei olevat tema poolt edasikaebuses ülesantud tunnistajaid kohtusse kutsunud sellepärast, et need tunnistajad ei olevat Kr. Kp. S. § 557. ettenähtud tähtajal üles antud: Kassaator arvab, et kohus oleks pidanud need tunnistajad Kr. Kp. S. § 879¹. põhjal kohtusse kutsuma ja üle kuulama.

Kohtuistungi protokollist on näha, et kohus jättis edasikaebuses ülesantud tunnistajad kohtusse kutsumata sellepärast, et need tunnistajad on üles antud peale

Kr. Kp. S. § 557. ettenähtud tähtaega ja et asjaolud, mida need tunnistajad pidid tõendama, ei ole uued. Siin on Kohtupalat õigesti Kr. Kp. S. § 557. ja 577. nõuete kohaselt talitanud.

Riigikohus on juba mitu korda seletanud, et Kr. Kp. S. § 879¹. käib nende tunnistajate kohta, kes juba Rahukogus on üle kuulatud ja keda pooled paluvad uuesti Kohtupalatisse kutsuda.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912. juhatusel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus tühistada ja asi, anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 60.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15. novembril 1924. a.

*Aleksander Koppeli kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 19. septembrist 1924. a.
A. Koppeli süüd. N. S. § 1554. — 1. jao järele.*

Eesistuja osak. juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Aleksander Koppeli kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kohtupalati otsusega 19. septembrist 1924. a. on Aleksander Koppel süüdi tunnistatud selles, et tema, olles seaduslikus abielus Aleksandra Riismanniga 3. juunist 1913. a., astus 14. septembril 1919. a. Vene kodanikuna uude abiellu Venemaal Jekaterinburgi linnas Vene kodaniku Liidia Borosdinaga esimese abielu olemasolu ajal.

Oma kassatsioonikaebuses palub Aleksander Koppel Kohtupalati otsuse tühistada ja asja anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus või asja ära lõpetada kuriteo tunnismärkide puudumisel ja mittealluvuse tõttu.

Kassaator võtab õigeks kõik need asjaolud, mis Kohtupalat eelpool ettetoodud süüdistuses on ära tähendatud, kuid kriipsutab alla, et Venemaal, tema teise abiellu astumise ajal, abielusse astumise kohta oli maksev kodanline registreerimine, ja sellest järeldab ta, et Venemaal kirikus laulatamine on tühine kui Venemaal maksvate seadustega mitte tunnustatud juriidiline toiming. Kuid Rahukogu konstateerib oma otsuses, et Jekaterinburgi kubermangu täidesaatva komitee kodanlise seisuse aktideregistreerimisosakonna tunnistus 14. juulist 1923. a. nr. 4807 tõendab Koppeli abiellu-astumist Liidia Borosdinaga 14. septembril 1919. a. Järjekult oli Venemaal maksvate seaduste järele Aleksander Koppel ühel ajal abielus kahe naisega, missugune seisukord on ka Vene Nuhtlusseadustiku järele keelatud (Vene Sead. § 96). Kassaatori väide, et Eesti Vabariigis ei saa teda N. S. § 172. järele vastutusele võtta ega karistada N. S. § 1554. j. 1. põhjal kahenaise-pidamise eest, sest see kuritegu on toime pandud Venemaal, kui tema ja Liidia Borosdina olid Vene kodanikud, ning on sellepärast sihitud Vene kodaniku vastu, kuid mitte esimese naise vastu — on ekslik. Praegu on Aleksander Koppel kui ka tema mõle-

mad naised Eesti kodanikud ning tema süüstegu kestab ka Eesti Vabariigi piirides ja on N. S. § 162. põhjal karistatav, sest Eesti Vabariik ei tunnusta kahenaise-pidamist ega selle süüsteo kohta ka igamist. Sellepärast on tähutseta kõik kassaatori tähendused B. E. S. § 7. ja 9., Maanõukogu määruse § 3. ja 5. kohta (R. T. nr. 4—1918. a.). Vaidlemata on kohtu poolt kindlaks tehtud süüstegu, mis Aleksander Koppeli poolt on korda saadetud Venemaal ja kestab Eesti Vabariigi piirides, kus ta praegu asub ühes Borosdinaga Eesti kodanikkudena. Selle tõttu on ta õieti vastutusele võetud ja temale määratud karistus vastab N. S. § 1554. j. 1. nõuetele. Ei ole siin mingit tegemist Kr. Kp. S. § 892 ega N. S. § 172 rikkumisega.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. § 912. alusel **otsustas** Riigikohus Aleksander Koppeli kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 61.

KRIMINAAL-OSAKOND.

13. detsembril 1924. a.

Johannes Ulmi kass. kaebused Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 3. okt. 1924. a. Johannes Ulmi süüd. R. N. S. § 173. ja 174. p. 3. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et tuleb mõlemad Johannes Ulmi kass. kaebused tagajärjeta jätta.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 3. oktoobrist 1924. a. on, nagu seda motiives ette tuuakse, tõendatud, et kohtualune Johannes Ulm, olgugi et ta temale kohtu poolt Ernst Ilmelt väljamõistetud summa 1300 mk. juba 30. detsembril 1923. a. Ernst Ilme käest kätte saanud ja peale selle veel jaanuarikuus 1924. a. 200 marka kohtu- ning asjaajamis-kulusid, selle peale vaatamata 17. veebruaril 1924. a. selle väljamõistetud summa kohta täitmislehe kohtupristavi Bergsoni kätte saatis, palvega, täitmine kiires korras ette võtta, mille tagajärjel kohtupristav 18. veebruaril 1924. a. ka tõesti Ernst Ilme varanduse väljamõistetud summe suuruses aresti alla pani. Selle otsuse põhjal on Rahukogu Haapsalu jaoskonna rahukohtuniku otsuse 6. maist 1924. a. kinnitanud, millega Johannes Ulm R. T. S. § 174. p. 3. ja 173. põhjal on mõistetud 2 kuuks türmi ja tema peale pandud 200 marka kohtumaksu.

Oma kaebustes toob kassaator järgmist ette: 1) antud juhul olevat tema vastu tõstetud süüdistus R. T. S. § 174. p. 3. järele ilma Kr. Kp. S. § 27. kohaldamiseta, ehk küll endine Vene Senat terve rea otsustega on seletanud, et süüdistust R. T. S. § 174. p. 3. järele ei või alustada muidu kui tsiviilkohtu otsuse põhjal,

millega on maksmine õigeks tunnistatud; peale selle on endise Vene Senati üldkogu otsusega 1893. a. nr. 45. seletatud, et R. T. S. § 174. p. 3. järele võib kaelakohutlise jälgimise alustuse põhjuseks võtta mitte ainult seadusejõusse astunud tsiviilkohtu otsuseid, vaid ka tsiviilkohtu eramäärusi, mis on tehtud kohtuotsuse täitmise korras, et väljamõistetud nõudmine täitmislehe järgi on juba ära makstud.

2) Kohtupristav Bergsoni seletuse peale vaatamata, et mõni päev enne täitmislehe kättesaatmist tema, Ulm, seletanud kohtupristavile, et temal on üks täitmisleht, millest osa juba täidetud, ning et kohtupristavil praegu veel alles on seesama erakiri, mis oli täitmislehe juurde lisatud, on Rahukogu tema palve, kohtupristavi Bergsoni uuesti üle kuulata ja tähendatud erakirja temalt välja nõuda, tagajärjeta tätnud, selle läbi rikkudes Kr. Kp. S. § 159;

3) tunnistaja Leontine Kõrvemann ja tema ema Anna Nurk pole, tema vastuvaidluse peale vaatamata, mitte tagandatud tunnistuse andmisest ja vandest, ehk küll Kõrvemann ja Ilme tol ajal laulatamata koos elasid ja sellepärast ei võiks nende tunnistus usaldusvääriline olla;

4) raha 200 mk., mis Leontine Kõrvemann ja Anna Nurk ütlevad temale Ernst Ilme poolt makstud olevat, ei ole sugugi Haapsalu jaoskonna rahukohtuniku poolt 9. novembril 1923. a. välja mõistetud kohtu- ja asjaajamiskulud;

5) Rahukogu kinnitas rahukohtuniku otsuse ka selles osas, millega tema peale on pandud 200 marka kohtumaksu, selle peale vaatamata, et R. T. nr. 81/82 1924. a. avaldatud kohtumaksude- ja kulude seadusega on maksvuse kaotanud Riigi Teatajas nr. 2 — 1919. a. avaldatud seadus kohtumaksude- ja kulude kohta ning selle seaduse muutmise seadus, mis avaldatud R. T. nr. 59./60. — 1920. a.

Riigikohus võtab omaks endise Vene Senati mõlemate kassatsioonidepartemangude üldise koosoleku seletused 1883. a. nr. 19. ja 1893. a. nr. 45. ning Krim. Dep. 1897. a. nr. 37. Koshini asjus R. T. S. § 174. p. 3. ettenähtud kuriteo kohta, nimelt, et R. T. S. § 174. p. 3. põhjal on süüdistuse tõetmine võimalik ainult siis, kui tsiviilkohtu seadusjõusse astunud otsusega on tunnustatud nõutava summa maksmise fakt või kohtuotsuse täitmisel Ts. Kp. S. § 962. põhjal sisseantud kaebuse puhul on kohtu eramäärusega otsuse täitmise toimingud tühistatud nõudmise rahuldamise tõttu.

Käesoleval juhul on Ilme Ulmile ära tasunud 30. detsembril 1923. a. kohtuotsuse põhjal 9. novembrist 1923. a. 1300 marka ja jaanuarikuul 1924. a. — sellesama otsuse järele 200 mk. kohtu- ja asjaajamiskulusid. 9. veebruaril 1924. aastal nr. 280. all on Ulm võtnud kohtust täitmislehe 1923. a. 9. novembri otsuse täideviimiseks ja 17. veebruaril 1924. a. kohtupristavi palunud kiires korras otsus täideviia, mille tagajärjel kohtupristav 18. veebruaril 1924. a. Ernst Ilme varanduse aresti alla pani. 21. veebruaril 1924. a. pöördus Ernst Ilme Ts. Kp. S. § 962. ettenähtud korras Haapsalu rahukohtuniku poole palvega asi kiires korras läbi vaadata ja tema varandus aresti alt vabastada, sest ligipandud kviitungist on näha, et nõudja Ulm on 30. detsembril 1923. a. kätte saanud 1300 mk. ühes % — 91 margaga ja peale selle veel Anna Nurki juuresolekul jaanuarikuul 200 mk. kohtu- ja asjaajamiskulusid. Rahukohtuniku määrusega 14. märtsist 1924. a. on Ernst Ilme varanduse peale Johannes Ulmi nõudmise asjus Ernst Ilme vastu 1300 marga suuruses täitmislehe nr. 280. järele pealepandud arest ära võetud ja Johannes Ulmi vastu tõstetud süüdistus R. T. S. § 174. p. 3. ettenähtud kuriteos. See määrus on seadusjõusse astunud kaebuse puudusel. Järjekult ei või juttu olla Kr. Kp. S. § 27. rikkumisest

sest prejuditsiaalküsimus on käesoleval juhtumusel lahendatud seaduses ettenähtud korras.

Rahukogu määrusega 3. oktoobrist 1924. a. on Ulmi palve tunnistaja Bergsoni kohta tagajärjeta jäetud põhistusega, et uusi asjaolusid pole üles antud, mida ta peab tõendama; selle läbi pole rikutud Kr. Kp. S. § 159., sest ühelt poolt on tunnistaja Bergson Ts. Kp. S. § 962. põhjal arutatud kaebuse asjus seletanud, et 17. veebruaril 1924. a. saatis Johannes Ulm oma venna läbi temale kirjaliku palve, Haapsalu jsk. rahukohtuniku täitmislehe nr. 280. järele otsus täita; täitmislehe juurde olnud lisatud üks erakiri, milles Ulm palus asja kiiremas korras läbi viia, teiselt poolt on Rahukogu kohustatud ainult neid tunnistajaid üle kuulama, kes on kohtusse ligi toodud või kelle ülekuulamisest on rahukohtunik seadusevastaselt keeldunud.

Maksva Kriminaal-kohtupidamise Seaduse § 93-das on ära tähendatud need isikud, keda ei tohi tunnistajatena üle kuulata, kuna tunn. Kõrvemann ja Nurk nende hulka ei kuulu ja Kr. Kp. S. § 96. põhjal ka ei olnud seaduslikku alust neid vandest tagandada.

Kas olid need 200 marka, mis Ilme jaanuarikuul 1924. a. maksis, kohtu- ja asjaajamiskulud, ei tule kass. korras arutusele, sest see küsimus käib asja sisu kohta.

Riigikogu poolt 14. juunil 1924. a. vastuvõetud Kohtumaksude- ja kulude Seaduse V osa (R. T. nr. 81./82. — 1924. a.) ei saa tarvitada kohtuotsuse kohta, mis on tehtud 6. mail 1924. a.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174. alusel **otsustas** Riigikohus: Johannes Ulmi kass. kaebused tagajärjeta jätta.

Riigikohtu üldkogu otsustes 1924. a. käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№№
Abielu asjade kohtupid. kord. (R. T. nr. 33/34, 1923. a.)		Eesti Ajutise Val. poolt 8. I. 1919. a. vastu võetud seadus kohtumaksude ja kulude kohta (R. T. nr. 2, 1919. a.)		295 ²	14
— 13				297—429	10
Abielu asjade kohtupid. kor- ra maksmapanemise seadus (R. T. nr. 33/34, 1923, a.)		— 1, 9		407—409	5
2 13		5 12		556	6
4 13				557	6
Administratiiv-kohtukord (R. T. nr. 10, 1919. a.)		Greeka-kat. (Vene õige- usu) kiriku valitsuse ja koguduste omavalitsuse ajut. korraldus (R. T. nr. 28/29, 1919. a.)		572	6
1 8		— 13		583	6
2 8, 10				590—605	12
21 8				Kriminaal-kohtupidamise seadus	
22 8				1 10	
40 8				6 2	
41 8				192—199	1
44 8				268	2
Ajut. kohtute sisseseadmise seadus (R. T. nr. 1, 1918. a.)		Hoolekandekohtute asu- mine ja Vaestelastekohtute muutmise seadus (R. T. nr. 55/56, 1920. a.)		304	2
1 p. b 1		11 märkus 1		976—999	1
— 10, 12		Kohtumaksude ja kulude seadus (R. T. nr. 81/82, 1924. a.)		1002	14
		— 9, 12		1100	14
Ajut. Notariaal-seadus (R. T. nr. 24, 1919. a.)				1124—1213	2
16 14				1128	2
Balti Eraseadus				1179	2
269 7				1213 ¹⁴	10
530 3				1213 ¹⁶	10
543 3				Maaseadus (R. T. nr. 79/80, 1919. a.)	
551 3				— 2	
771 3				— 8	
877 3				Metsaseadus ja Kalapüügi- seadus (R. T. nr. 43, 1923. a.)	
1232 15				— 2	
2922 15				Määrused töökaitse komis- saride kohta (R. T. nr. 8, 1918. a.)	
Balti Eraseadus				— 7	
I köide 15				Notariaalseadus (lisa R. T. nr. 59/60, 1920, a.)	
II köide				2 14	
992 15				7 14	
994 15				8 14	
1009—1011 15				13 Vene seadl. k. 1867. a.)	14
j. t.				14 14	

Seadl. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Seadl. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Seadl. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№
16—18	14	Riigiteenistus-seadus (V. S. K. III. köide)		Tempelmaksu tariif (R. T. nr. 71/72, 1920. a.)	
19	14	588	14	—	12
25	14	589 ja järgm.	14	Tempelmaksu muutmise seadus (R. T. nr. 141/142, 1920. a.)	—
39	14	Saksa Korraldusteleht (Verordnungsblatt nr. 23, 1918 a. sead. nr. 259)		—	12
40	14	5	10	Tsiviil-kohtupidam. seadus.	
41	14	6	10	1	8, 10
58	14	10	10	2	8
59 ¹ 1892 a. väljaanne	14	Seadus kohtumaksude ja kulude kohta (R. T. nr. 59/60, 1920. a.)		129	8
369	12	—	12	200—201	1
Nuhtlusseadus		Seadus maade võõrandamise kohta riiklikkude põlevkiviäevanduste tarvi- tamiseks (R. T. nr. 86, 1921. a.)		339	8
58	10	—	4	529—533	1
548—830	2	Seadus tempelmaksu muutmise kohta (R. T. nr. 141/142, 1920. a.)		588	4
550	2	—	12	839—890	1
553	2	Seisuste kaotamise seadus (R. T. nr. 129/130, 1920. a.)		844	9, 12
554	2	III osa § 5	15	891	8
1001	10	—	15	1401—1460	10
1020	10	Seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise kord (R. T. nr. 18, 1919. a.)		1460 ⁶²⁻⁵⁸	10
1027 ¹	10	1	7	1907—2097	10
1045	10	7	10		
Pärandusmaksu seadus (R. T. nr. 67/68, 1920. a.)		8	7	Täis-ealsuse alammäära vä- hendamise seadus. (R. T. 74/75 — 1920 a.)	—
—	11	11 p. 1	15	—	7
Pärandusmaksu muudatus- te seadus (R. T. nr. 89, 1922. a.)		12	7	Uus-Nuhtlusseadus.	
III osa § 30	11	16	7, 15	37	10
Pärandusmaksu muudatuse seadus (R. T. nr. 1/2, 1923. a.)		26 p. p. 3, 4	10	Vallakohtu seadus 9. VII. 1889. a.	
31	11	29—30	10	6	1
Põhiseadus (R. T. nr. 113/114, 1920. a.)		34 p. 6	10	206—219	1
6	5	Tempelmaksu tariif oku- patsiooniaegne) (Verordnungsblatt nr. 28, 1918.)		242—275	1
11	13	m. 7 p. a.	1	Vene Ajut. Vslitsuse mää- rus administratiiv-kohtute kohta. (Vene Val. sead. ja korrald. kogu nr- 127, 1917 a. määrus nr. 692).	
27	7			—	10
54	11	Tempelmaksu tariif oku- patsiooniaegne) (Verordnungsblatt nr. 28, 1918.)		Vene Ajut. Valitsuse määrus koosolekute ja ühing. kohta (Vene Val. sead. ja korrald. kogu nr. 98, 1917 a. määrus nr. 540).	
55	6			7	10
59	6				
60 p. 2	6				
69	6				
70	6				
Riigikohtu seadus (R. T. nr. 82/83, 1919. a.)					
12	6				
20	4				

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№
Vene ajutised määrused seltside ja ühisuste kohta. (Vene Val. sead. ja korrald. kogu nr. 48, 1906 a., art. 308.) 33—38 10		Vene Põhiseadus (V. S. K. I köide) § 62 13 64 13 65 13 68 13		Vene Senati Asut. seadus. 146 6	
Vene Ajut. Valitsuse määrus seltside, ühisuste ja nende liitude kohta. (Vene Val. sead. ja korrald. kogu nr. 165, 1917 a. määrus nr. 907.) — 10		Vene Seaduste Kogu. III k. art. 16 5 X k. § 588 4 XI k. I jagu § 13 13 XI k. I jagu 430 art. 13 p. 5 XI k. I jagu § 2679 m. 6 5 lisa, 1912a. järg 5		Vene tempelmaksu seadus- tik (V. S. K. V köide) 14 p. 2 m. 9 14 12	
Vene Ajut. Valitsuse määrus 5 maist 1917 a. sunduslik- kude võõrandamise kohta (Vene Val. sead. ja korrald. kogu nr. 123, 1917 a., määrus nr. 656.) — 4				Väikestes tsiviil- ja krimi- naal-kohtuasjus edasikaebe muutmise seadus. (R. T. nr. 85/86 — 1924 a.) — 11	

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1924. a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

A. Eesti Vabariigi Seadused. Adm. korralduste ja sea- duste väljaandmise ja välja- kuulutamise kord. (R. T. nr. 1 — 1919 a.) — 32	Avallikkude Algkoolide Sea- dus. (R. T. nr. 75/76 — 1920 a.) 20 20 85 35	Määrus teede korrapidamise määruse muutmise täienda- mise kohta. (R. T. nr. 102 — 1921 a.) — 21
Administratiiv Kohtu Kord. (R. T. nr. 10 — 1919 a.) 2 18, 21 25 35	Linna- ja Alevi volikogude ning Valla- ja Maakonna- nõukogude volituste aja kindlaks määramise Seadus. (R. T. nr. 123 — 1923 a.) — 29	Määrus teede korrapidamise määruse muutmise ja täien- damise kohta. (R. T. nr. 52 — 1922 a.) — 39
Ajut. Admin. Seadused. (R. T. nr. 1 — 1918 a.) 2, 3 16 — 37	Linna volikogude valimise Seadus. (R. T. nr. 147/148 — 1920 a.) 4, 5, 7, 8, 17 25	Seadus Rahaministeeriumi juures asuva Otsekoheste Maksude Peakomitee kohta. (R. T. nr. 61/62 — 1920 v.) 13, 16 27
Ajut. Val. määrus mõisate korratu majapidamise kohta. (R. T. nr. 10—1918 a.) 3 17	Maaseadus. (R. T. nr. 79/80 — 1920 a.) 1, 2 18 7 39	Politsei Korraldus (R. T. nr. 4/5 — 1920 a.) 37 37 — 38
Ajut. Val. Esimene täien- dav määrus mõisate korratu majapidamise kohta. (R. T. nr. 15 — 1919 a.) 1, 1 17	Määrus teede korrapidamise kohta. (R. T. nr. 151/152 — 1920 a.) — 38	Põhiseadus (R. T. nr. 113/114 — 1920 a.) 60 p. 8 28 66 21 83 23, 39

Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. №№
Rahvaväelaste ja nende Pe- rekondade pensioni seadus. (R. T. nr. 26/27 — 1920 a.)	20, 39, 40 19 43, 54, 65 19 83 29 84 29, 38 87, 88 38	16, 24 31 30 p. 1 30		XVI köide. Tshiv. Kohtupid. seadus.	1 18 1285 34
Seadus mõnede muudatuste kohta Ärimaksu seaduses (vene). (R. T. 44 — 1923 a.)	Õlle valmistamise ja Müügi seadus. (R. T. nr. 27 — 1921 a.)	3, 6 36	21, 22, 23, 27 23	C. Vene Valitsuste seaduste ja korralduste kogu. a) 1899 a. sead. nr. 30 ins- truktsion Riigi ärimaksu sea- duse käsitlemise kohta.	80 27
Seadus Ajut. Val. määruse mõisate korratu majapida- mise asjas täiendamise kohta. (R. T. nr. 35 — 1921 a.)	B. Vene seaduste kogu. II köide.	5 17 — 36	Valla kogukonna seadus. (1866 a.)	b) 1917 a. sead. nr. 2052. avalikult aruandvate asutuste lisa ärimaksu seaduse muutm. kohta.	3, 5, 7 27
Valla ja Maakonna oma- valitsuste sissetulekute jne. ajutine seadus. (R. T. nr. 18/19 — 1920 a.)	Linna seadus.	4, 9, 10, 37 23 77, 79 35	16, 17 37 24 38 28 39 32 37	c) 1917 a. määrus nr. 173. Eesti kubermangu ajutise valitsemise ja omavalitsuste korraleamise kohta.	952 39 953 III j. p. 1 39
Valla ja Maakonna omava- litsuste sissetulekute jne. ajutise seaduse muutmise ja täiendamise seadus. (R. T. nr. 3 — 1921 a.)	Sõjaväe kohustuste seadus. (järg 1912 a.)	4, 10, 15, 16 23	45 26	D. Balti Eraseadus III köide (1864 a.)	431—456 17 461—466 17 483—496 15 597 18
Veneagsete pensionäride toetamise ajutine seadus. (R. T. nr. 77/78 — 1920 a.)	V köide. Otsekoheste Maksude seadus. (1914 a. väljaanne.)	1, 2, 3 30 5, 14 26	447, 449 23 449 lisa I j. 36 p. 5 36 449 lisa II j. 36 p. 5 36 449 lisa III j. 36 p. 5 36 453 p. 8 36 614 p. 1 16	E. Eestimaa Talurahva sea- (1856 a.)	269—272 39
Veneagsete pensionäride toetamise seaduse muutmise seadus. (R. T. nr. 26 — 1923 a.)	XI köide. Tööstusline Tööseadus.	— 30	260 33	F. Tempelmaksu tariif.	17/7 24
Valla-nõukogude Valimise seadus. (R. T. nr. 26 — 1921 a.)		3, 6 29 11, 12, 13 19		G. Määrusleht. (Verordnungsblatt.) 1918 a.	nr. 20 z. 238 16 nr. 23 z. 563 39

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1924. a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№№
Balti Eraseadus.		4019—4024	48	Vene Seaduste Kogu XVI k. II jagu	
499	} 43	4053	} 45	18	} 47
502		4066		4104	
2066	45	4122	45	22	
2936	43	4522—4557	40	Notariaalseadus.	
2990	42, 48	Vene Tsiviil-seadus.		352	49
3131	48	2128	} 41	Üüriseadus.	
3173	} 44	2131		2 } 45	
3175		} 40	Tsiviil Kohtupidam. seadus.		17 lit. c.
3284	1		46	Tulumaksuseadus.	
3441	} 42	339	41	(R. T. 63/64 — 1920 a.)	
3444		706	41, 49	72	47
3577	} 49	2030—2032	44	Tempelmaksuseadus.	
3586		Vene Hanke- ja Tellimis- seadus.		2 p. a	48
3587	} 44	178	} 48	Kriminaal kohtupidamise seadus.	
3596		179		30	40
3618	} 49	180			
3620					
3634	} 44				
3636					
3922					
3923					

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1924. a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Aktsiisi seadus.		96	61	627	53
1110	52, 58	368	53	629	59
1113 märk.	58	371	53	678	53
Balti eraseadus.		372	53	681	53
923	56	396	53	683	53
Kriminaal Kohtupid. sead.		406	53	684	53
3	58	449	53	685	53
27	61	477	53	687	51, 53
42	} 58	510	53	688	51
46		520 p. 4	53	689	51
49	} 61	548 ¹	53	721	51
50		557	51, 59	722	51
92	} 58	577	59	724	51
93		578	51	726	51
		612	53	751	51
		625	53, 59	754	51
		626	51, 53	758	51

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№
766	51, 53	362	53	169	54
777	56	373	53	173	61
797	50, 51, 54	417	53	174 p. 3	61
834 ²	53	495	53	175 p. 3	53
860	56	1034 ⁴ p. 3	50	177	55
879 ¹	51, 53, 59	1210	54	178	54
891	53	1554 jagu 1	60	Tingimisi Süüdimõstise seadus.	
892	51, 53	1609 jagu 4	51	(R. T. nr. 119/120 1920. a.)	
906	56	1610 jagu 2	51	1	52
1129	58	1610 jagu 3	51	Tsiviil Kohtupidam. seadus.	
1130	58	1646 jagu 1	54	1009—1014	55
1136	58	1664	56	1016	55
Nuhtlusseadus.		1666 jagu 1	53, 56	1046	55
13 jagu 2	53	1671 p. 3	53	962	61
134 p. p. 2, 3	53	1681	56	Uus-Nuhtlusseadus	
162	60	Rahukohtu-Nuhtlusseadus.		533	50
172	60	14 ¹	57		
283	50	155 p. 3	57		
354 jagu 3	53				